GAZİ ÜNİVERSİTESİ

Gazi

1926

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI GELİŞTİRME BİRİMİ TOPLANTILARININ VE TOPLANTILARA AİLE KATILIMININ İNCELENMESİ

Murat Aslan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ, 2021

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on iki (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Murat

Soyadı: ASLAN

Bölümü: Zihin Engellilerin Eğitimi

İmza:

Teslim Tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Toplantılarının ve Toplantılara Aile Katılımının İncelenmesi

İngilizce Adı: Investigation of Individualized Education Program Meetings and Family Participation in Meetings

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Murat ASLAN

İmza: ..……

JÜRİ ONAY SAYFASI

Murat ASLAN tarafından hazırlanan "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Toplantılarının ve Toplantılara Aile Katılımının İncelenmesi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Necdet KARASU

Zihin Engelliler Eğitimi, Gazi Üniversitesi ……

Başkan: Prof. Dr. Necdet KARASU

Zihin Engelliler Eğitimi, Gazi Üniversitesi ……

Üye: Doç. Dr. Yusuf Ziya TAVİL

Zihin Engelliler Eğitimi, Gazi Üniversitesi ……

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Zehra ATBAŞI

Zihin Engelliler Eğitimi, Necmettin Erbakan Üniversitesi ……

Tez Savunma Tarihi: 29/06/2021

Bu tezin Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü ……

TEŞEKKÜR

Gazi Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü'ne adım atmamım daha ilk zamanından itibaren desteklerini benden esirgemeyen; bilgisi, deneyimi ve rehberliği ile yolumu aydınlatan; öğrencisi olmanın her daim gururunu yaşadığım çok kıymetli danışmanım Sayın Prof. Dr. Necdet KARASU hocama teşekkürlerim ve saygım sonsuzdur.

İlgileri, yorumları ve yönlendirmeleri ile çalışmamın son haline gelmesini sağlayan Sayın Doç. Dr. Yusuf Ziya TAVİL'e ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Zehra ATBAŞI'na ve tekrar başlamam konusunda cesaretlendiren ve bu süreçte görüşlerini ve desteklerini esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Nilay KAYHAN'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecimin tamamında, aradaki onca mesafeye rağmen yanımda olan, vaktini ve görüşlerini hiçbir zaman benden esirgemeyen, her çıkmaza düştüğümde devam etmem için motive olmamı sağlayan kıymetli arkadaşım Dr. Oğuzhan HAZIR'a teşekkürü borç bilirim. Pandemi koşullarına rağmen elinden gelen desteği esirgemeyen Ali Umut AŞÇI'ya teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecimin önemli bir aşamasında desteklerini yanımda hissettiğim Yerköy Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü Sayın Mustafa ATMACA'ya ve öğretmenlik mesleği sürecinde beraber çalıştığımız tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim. Konya Selçuklu Atatürk Anadolu Öğretmen Lisesi'nden beri arkadaşlıklarımızın daim olduğu sürecin her aşamasında desteklerini benden esirgemeyen kıymetli dostlarıma teşekkür ederim.

Araştırmama katılan, beni kendi okullarında en güzel şekilde ağırlayan ve bana toplantılarını açan tüm okul yöneticileri ve öğretmenlerine, görüşmelere katılmakta gönüllü olan ve içten cevapları ile araştırmamı şekillendiren kıymetli ailelere ve bu toplantıların öznesi olan sevgili öğrencilere sonsuz teşekkürler ederim.

Eğitim hayatımın tamamında maddi ve manevi her türlü desteklerini benden esirgemeyen, bugünlere gelmemde payları çok büyük olan sevgili babam, annem ve kardeşlerime sonsuz teşekkürler ederim. Son olarak hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, yazdıklarımı sıkılmadan okuyan, dertlerimi dinleyen ve yeri gelip beni motive eden sevgili Ceylan MEMİŞ'e çok teşekkür ederim.

Murat ASLAN

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI GELİŞTİRME BİRİMİ TOPLANTILARININ VE TOPLANTILARA AİLE KATILIMININ İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Murat Aslan

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2021

ÖZ

Bu çalışmada Aksaray ilinde tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yürüten ilkokul ve ortaokullarda yapılan bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) geliştirme birimi toplantılarının içeriklerinin aile tecrübeleri üzerinden tanımlanması amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın verileri dört ilkokul ve iki ortaokul düzeyinde yapılan BEP geliştirme birimi toplantılarında katılımcı gözlemler, bu toplantılara katılmış olan ailelerle yarı yapılandırılmış görüşmeler ve saha notları yoluyla toplanmıştır. Toplanan veriler tümevarımsal bir yöntem ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda BEP geliştirme birimi toplantıları öncesinde toplantılara katılım için yapılan çalışmaların anlamlı katılımı sağlama konusunda sınırlı kaldığı bulunmuştur. Toplantıların işleyişinde, toplantıların yapısal özelliklerinin birtakım sınırlılıkların olduğunu; toplantı içeriklerinin daha çok mevcut durumun tartışılması ve tanı ve yerleştirme ile ilgili olduğu ve ileriye dönük planlamalar konusunda sınırlı bir içeriğin olduğu bulunmuştur. Ailelerin ise daha çok bilgi alarak toplantılara katıldıkları, deneyimlerinin de bilgi almakla sınırlı kaldığı ve bununla bağlantılı olarak toplantılara ilişkin algılarının olumlu olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma/bütünleştirme, bireyselleştirilmiş eğitim programı, BEP, bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi toplantıları, aile katılımı
Sayfa Adedi: 189
Danışman: Prof. Dr. Necdet Karasu

INVESTIGATION OF INDIVIDUALIZED EDUCATION PROGRAM MEETINGS AND FAMILY PARTICIPATION IN MEETINGS

(M.S. Thesis)

Murat Aslan

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

July 2021

ABSTRACT

The aim of this research was to define the contents of individualized education program (IEP) meetings handled in elementary and secondary schools that provide inclusive education in Aksaray based on family experiences. In this research, case study design, which is one of the qualitative research was used. Data were collected through participant observation done in IEP meetings, semi-structured interviews done with the families, and field notes. The collected data were analyzed with an inductive method. Consequently, studies for participation in meetings before IEP meetings were found to be limited in delivering meaningful participation. In the functioning of the meetings, it was found that there were some limitations of structural features of the meetings and contents of meetings were generally about debates on the current situation, and diagnosis and placement, and there was limited content for future planning. On the other hand, it was seen that the families mostly attended the meetings by gathering information and their experiences was just limited to getting information. Therefore, it was observed that their perceptions of the meetings were positive.

Key Words: Inclusion, individualized education program, IEP, individualized education program meetings, family participation
Page Number: 189
Supervisor: Prof. Dr. Necdet Karasu

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ii
JÜRİ ONAY SAYFASI iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZ vi
ABSTRACT viii
İÇİNDEKİLER x
TABLOLAR LİSTESİ xv
ŞEKİLLER LİSTESİ xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ xvii
BÖLÜM I 1
GİRİŞ 1
Problem Durumu 3
Araştırmanın Amacı 6
Araştırmanın Önemi 7
Sınırlılıklar 7
Sayıltılar 8
BÖLÜM II 9
İLGİLİ LİTERATÜR 9
Genel Eğitim Ortamlarında BEP ve Geliştirilmesi 9
BEP Geliştirmede Yasal Dayanak 11
Tanım ve İçerik 12
BEP Geliştirme Birimi 12
BEP Geliştirme Biriminin Görevleri 13
BEP Geliştirme Birimi Toplantıları 15
Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Katılımı 17

Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Katılımının Yasal Dayanakları 17

Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Katılımlarının Önemi 19

Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Katılımları Konusunda Mevcut Durum 20

Ailelerin Katıldıkları BEP Geliştirme Birimi Toplantılarının İşleyişi *20*
Ailelerin Katıldıkları BEP Geliştirme Birimi Toplantıları Deneyimleri *22*
Türkiye'de BEP Geliştirme Birimi Toplantıları ve Ailelerin Katılım Durumları *25*

Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Anlamlı Katılımı Önünde Engeller 27

BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Anlamlı Aile Katılımının Arttırılması 29

Toplantı Öncesi Yapılması Gerekenler *29*
Toplantı Sırasında Yapılması Gerekenler *30*
Toplantı Sonrasında Yapılması Gerekenler *33*

BÖLÜM III 35
YÖNTEM 35

Araştırma Modeli 35
Çalışma Grubu 36

BEP Geliştirme Birimi Toplantıları Katılımcıları 40

Görüşme Katılımcıları 43

Araştırmacı 44

Ortam 44

BEP Geliştirme Birimi Toplantılarında Gözlem Yapılan Ortamlar 44

Görüşmelerin Yapıldığı Ortamlar 45

Veri Toplama Araçları 46

BEP Toplantısı Gözlem Formu 46

Gözlem Formunun Hazırlanması *47*
Gözlem Formunun Özellikleri *47*

BEP Toplantısına İlişkin Görüşme Formu **47**

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun Hazırlanması ***48***
Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun Özellikleri ***48***

Saha Notları **49**

BEP Geliştirme Birimi Toplantısı Katılımcı Bilgi Formu **50**

Verilerin Toplanması **50**

Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Teknikleri **50**

Katılımcı Gözlem ***50***
Yarı Yapılandırılmış Görüşme ***51***

Veri Toplama Süreci **52**

Gözlem Süreci ***54***
Görüşme Süreci ***55***

Verilerinin Analizi **55**

Toplanan Verilerin Düzenlenmesi **56**

Verilerin Okunması ve Kodlanması **58**

Temalar ve Betimlemeler **59**

Anlık Zaman Örneklemesi **59**

Geçerlik, Güvenirlik ve Etik **60**

Geçerlik ve Güvenirlik **60**

Etik **61**

BÖLÜM IV **63**
BULGULAR VE YORUM **63**

1. Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Katılımlarının Sağlanması İçin Yapılan Çalışmalara İlişkin Bulgular **63**
2. BEP Geliştirme Birimi Toplantılarının İşleyişi ile İlgili Bulgular **67**

BEP Geliştirme Birimi Toplantılarının Yapısal Özellikleri **68**

Toplantı Katılımcıları Bakımından BEPGBT'larının İncelenmesi ***68***
Toplantı Ortamları Bakımından BEPGBT'larının İncelenmesi ***75***

Toplantı Zamanları Bakımından BEPGBT'larının İncelenmesi *81*
Toplantı Süreleri Bakımından BEPGBT'larının İncelenmesi *83*

BEPGBT'larının İçeriği **83**

Toplantı Yönetimi *85*
Tanı ve Yerleştirme *90*
Mevcut Durumun Tartışılması *94*

Öğrencinin Mevcut Durumu *94*
Eğitim Ortamının Mevcut Durumu *100*
Eğitim Öğretim Hizmetlerinin Mevcut Durumu *101*

Eğitim Öğretim Hizmetlerinin Planlanması *105*
Diğer *109*

3. Ailelerinin BEPGBT'ları Sürecine İlişkin Tecrübeleri ile İlgili Bulgular **111**

Ailelerin BEPGBT'larına Katılımları **111**

Ailelerin BEPGBT'larına İlişkin Deneyimleri **116**

Ailelerin BEPGBT'larına İlişkin Duygu ve Düşünceleri **121**

BÖLÜM V **124**
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER **124**

Sonuç ve Tartışma **124**

Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Katılımlarının Sağlanması İçin Yapılan Çalışmalar **125**

BEP Geliştirme Birimi Toplantılarının İşleyişi **128**

Ailelerinin BEPGBT'ları Sürecine İlişkin Tecrübeleri **137**

Öneriler **141**

KAYNAKLAR **142**
EKLER **152**

Ek 1. Araştırma İzni **153**
Ek 2. Araştırma Gönüllü Katılım Formu (Toplantı Katılımcısı) **154**
Ek 3. Araştırma Gönüllü Katılım Formu (Aile) **156**
Ek 4. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Toplantısı Katılımcı Bilgi Formu **158**
Ek 5. BEP Toplantısı Gözlem Formu **159**

Ek 6. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Ailelerinin Katıldıkları BEP Toplantılarına İlişkin Görüşme Formu 162
Ek 7. Örnek Kodlama Sayfaları 168

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. *BEPGBT'ları Yapılan Öğrenci Özellikleri* 39

Tablo 2. *BEPGBT'ları Katılımcı Özellikleri* 41

Tablo 3. *Araştırmaya Katılan Ailelere İlişkin Bilgiler* 43

Tablo 4. *BEP Geliştirme Birimi Toplantılarının Özellikleri* 45

Tablo 5. *Aile Görüşmelerinin Özellikleri* 45

Tablo 6. *Toplantı Katılımcıları Kısaltmaları* 58

Tablo 7. *Ailelerin BEPGBT'larına Katılımlarının Sağlanmasına İlişkin Yapılan Çalışmalar* 64

Tablo 8. *Ailelerin BEPGBT'larına Katılımları* 111

Tablo 9. *Ailelerin BEPGBT'larına İlişkin Duygu ve Düşünceleri* 122

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. BEP geliştirme birimi toplantısı. 16
Şekil 2. Katılımcıların belirlenme süreci 38
Şekil 3. Araştırma süreci 52
Şekil 4. Nitel araştırma veri analizi. 56
Şekil 5. BEPGBT1 katılımcı listesi 69
Şekil 6. BEPGBT1 toplantı ortamı 76
Şekil 7. BEPGBT2 toplantı ortamı 76
Şekil 8. BEPGBT3 toplantı ortamı 77
Şekil 9. BEPGBT4 toplantı ortamı 77
Şekil 10. BEPGBT5 toplantı ortamı 78
Şekil 11. BEPGBT6 toplantı ortamı 78
Şekil 12. BEPGBT'ları katılımcılar katkı oranları 84
Şekil 13. BEPGBT'larına ailelerin katılımı 125

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

BEP	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
BEPGB	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi
BEPGBT	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Toplantısı
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
ÖEDK	Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu
ÖEHY	Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
ÖEHKHK	Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
ÖGÖ	Özel Gereksinimli Öğrenci
ÖRGM	Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
RAM	Rehberlik ve Araştırma Merkezi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitim, tüm çocuklar için vazgeçilemez haklardandır. Bu hakka dayanarak özel gereksinimli öğrenciler (ÖGÖ) için uygun eğitim sağlama çabasının karşılığı olarak bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) geliştirilmesi, sağlanacak eğitim öğretim hizmetleri konusunda önemli bir araç olarak görülmektedir (Gürsel & Vuran, 2010, s. 208; Şafak, 2012, s. 84; Turnbull, Turnbull, Wehmeyer & Shogren, 2013, s. 15). ÖGÖ'lere yönelik eğitim öğretim hizmetlerinin sağlanmasında BEP geliştirilmesi gerek yurt dışında gerek Türkiye'de yasal olarak da güvence altına alınmıştır (Friend & Bursuck, 2012, s. 59; Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği [ÖEHY], 2018).

BEP'in ifade ettiği anlama ilişkin yasal olarak açık bir tanım ortaya konulmuştur. ÖEHY (2018)'e göre BEP'in: "Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır." (ÖEHY, 2018, Madde 4) şeklinde tanımlanmış olduğu görülmektedir. Bu tanım ÖGÖ'lere takip ettikleri program bağlamında ÖGÖ'lerin merkezde olduğu ve eğitim öğretimleri konusunda kapsamlı düzenlemeleri işaret etmektedir.

Özyürek (2009), BEP geliştirilmesinin a) genel eğitim programına uyum sağlamada güçlük çeken öğrencilere eğitimden yararlanma olanağı sunduğu, b) çocuğun yapabildikleri odaklı bir programın oluşturulmasıyla birlikte, gereksinimlerine uygun bir programa sahip olduğu, c) çocuğun yapabildikleri odaklı program oluşturmanın çocuğun etiketlenmeden eğitilmesinin önünü açtığı, d) çocukların ebeveynlerinin de hazırlanacak program da söz sahibi olabilmesi ile anne babaların programın hazırlanmasında ve uygulanmasında sorumluluk sahibi olmalarını sağlanmış olduğunu belirtmiştir (s.11).

Kirk, Gallager ve Coleman (2017), BEP'in geliştirme sürecinin de en az geliştirilen BEP dökümanı kadar önemli olduğunu belirtmişlerdir (s.44). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (ÖEHY) göre, BEP'in uygun bir şekilde geliştirilmesi için, kurulan BEP geliştirme birimi (BEPGB) koordinasyonunda hazırlanması gerekmektedir (ÖEHY, 2018, Madde 48). ÖEHY'ne göre bu birim "Okul müdürü ve görevlendireceği bir müdür yardımcısı başkanlığında, rehberlik öğretmeni[1], öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, öğrencinin velisi ve öğrenciden oluşmaktadır" ve ayrıca bu üyelerin yanında Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu'ndan (ÖEDK) bir üye gerektiğinde görüşlerine başvurulmak üzere BEPGB'ne katılabilmektedir (ÖEHY, 2018, Madde 47).

BEP geliştirme sürecinde BEPGB üyelerinin ekip yaklaşımı sergileyerek uzmanlıklarını ortaya koyması oluşturulan ürünün kalitesini belirlemektedir. BEPGB üyelerinin tamamının eşit katılım gösterdiği BEPGB'leri de bu kaliteyi garanti altına almaktadır. Okul personelinin BEP geliştirme sürecindeki etkinliğinin yanında ailelerin de süreçte eşit şekilde yer alması BEP'lerin kalitesinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. ÖGÖ'lerin aileleri çocuk hakkında, okuldaki profesyonellerin uzun zaman harcayarak elde edecekleri

[1] 14.08.2020 tarih ve 31213 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde "Rehberlik öğretmeni" yerine "Rehber öğretmen/psikolojik danışman" kullanılmaya başlanmıştır.

önemli bilgileri, program geliştirilirken sağlamada özel bir konumdadır (Smith, Polloway, Patton & Dowdy, 2001, s. 15). Benzer bir şekilde Lo (2008), ailelerin çocukların ilk öğretmenleri olduklarını vurgulamış ve BEP geliştirme birimi toplantılarına (BEPGBT) ailelerin katılımı olmadan uygun BEP geliştirilemeyebileceğini öne sürmüştür.

Problem Durumu

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerini sürdüren ÖGÖ'ler için yapılan BEPGBT'larında aileler ve eğitimcilerin etkin iş birliği, etkili BEP'lerin geliştirilmesini ortaya çıkarabilmektedir (Alkan Ersoy, 2019, s. 434; Fish, 2008; Reiman, Beck, Coppola & Engiles, 2010). Bu iş birliğinin bir ayağı olarak ailelerin BEPGBT'larına katılımları önemli görülmektedir. Ailelerin BEPGBT'larına anlamlı katılım sağlamaları BEPGB'ne, okul profesyonellerinin sağlayamayacağı veya elde etmesi uzun zaman alacak, çocukları ile ilgili önemli bilgileri sağlayabilmektedirler (Alkan Ersoy, 2019, s. 416-417; Lo, 2008). Ayrıca Dabkowski (2004)'ün de belirttiği gibi ailelerin BEPGBT'larında aktif katılımcılar olarak yer almaları, BEP'in uygulama sürecinde de ailelerin oluşturulan BEP'i benimsemelerini ve devamındaki sürece de etkin katılımını sağlayabilmektedir. Ayrıca ailelerin çocuklarının eğitimlerine katılabilmeleri için de en uygun yer olarak BEPGBT'larına anlamlı katılımları görünmektedir (Dabkowski, 2004; Mueller & Buckley, 2014). Bu pratik yararlar yanında ailelerin BEPGBT'larına katılımları yasal olarak da güvence altında görülmekte ve yasal düzenlemeler ailelerin eşit katılımcılar olarak toplantılarda yer almalarının önünü açmaktadır (ÖEHY, 2018). Nitekim ailelerin anlamlı katılım göstermedikleri BEPGBT'ları gerek eğitsel gerek yasal anlamda yetersiz BEP'lerin ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Rock, 2000). Ailelerin çocuklarının BEP'lerinin hazırlanma süreci olan BEPGBT'na anlamlı katılımı önemli olarak görülse de ilgili literatür ailelerin anlamlı katılımı konusunda birtakım sorunların olduğunu belirtmektedir.

BEPGBT'larında gözlemsel verileri de içine alacak şekilde yapılan araştırmalarda toplantıların özel eğitimciler tarafından baskı altına alındığı, ailelerin ise pasif bir şekilde toplantılarda yer aldıkları belirtilmektedir (Bray & Russell, 2016; Goldstein, Strickland, Turnbull & Curry, 1980; Martin vd., 2006). Bray ve Russell (2016), BEPGBT'larında yaptığı gözlemlerde; yasal zorunluluklar temelli toplantı yapısının hem toplantı içeriğini hem de katılımcıların katılımını yönlendirdiğini ve bu yapı içerisinde ailelerin rollerinin pasif kaldığını belirtmiştir. Bu durum Zeitlin ve Curcic'in (2014) ailelerle yaptığı görüşmelerde de ortaya çıkmış ve ailelerin yasal zorunluluk sınırında gerçekleştirilen BEPGBT'larının katılımlarını etkilediğini ifade ettiklerini belirtmiştir. Bu durum toplantıların yapısının ailenin katılımı konusunda ipuçları verdiğini ortaya çıkarmaktadır. Benzer bir şekilde Mueller ve Buckley'in (2014) çalışması da ailelerin BEPGBT'ları sürecini yetersiz gördüklerini ve aile katılımları konusunda yapılandırılması gerektiğini belirtmiştir.

BEPGBT'larının yapısal özellikleri yanında ailelerin de süreç içindeki deneyimlerinin katılımları konusunda ipuçları verdiği görülmüştür. Fish (2008) yaptığı çalışmada diğer katılımcıların ailelerin katkılarına değer vermesi ve onları saygı çerçevesinde eşit katılımcılar olarak görmelerinin ailelerin toplantılar hakkında algılarının olumlu olmasını sağladığını ortaya çıkarmıştır. Bu durumun tersi bir şekilde ailelerin katkılarının diğer katılımcılar tarafından önemsenmemesi de ailelerin olumsuz algılarına yol açtığı ifade edilmektedir (Fish, 2006, Salas, 2004). Ayrıca Ruppar ve Gaffney (2011) birçok katılımcının BEPGBT'larında farklı düşüncelere sahip olsalar da bu düşüncelerini toplantı sırasında paylaşmadıklarını belirtmiştir ve bu duruma gerekçe olarak da dalga geçilmekten ve hor görülmekten çekinmiş olmaları gösterilmiştir. Bu bağlamda ailelerin eşit paydaşlar olarak toplantılarda katkı yapabilmelerinin algılarını ve tecrübelerini olumlu hale getirebileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte Hammond, Ingalls ve Trussell (2008) yaptığı çalışmada, çalışmaya katılan ailelerin katıldıkları ilk BEPGBT'ları ile ilgili algılarını bunalmış, endişeli ve şoke olmuş olarak ifade etseler de aynı zamanda

toplantılarda endişelerini dile getirdiklerini de belirtmişlerdir. Ailelerin duygusal sıkıntılar yaşamış olsalar da katkılar yapabilmiş olmalarının çocukları için oluşturulmuş olan BEP'lere inançlarını olumlu anlamda etkilediği belirtilmiştir. Kurth, Love ve Pirtle (2019)'un da ifade ettiği gibi ailelerin toplantılar sırasında katkı yapma durumları tecrübelerinin de olumlu hale gelmesini sağlayabilmektedir.

Blackwell ve Rossetti (2014) BEP geliştirilmesi ile ilgili yaptığı derleme çalışmasında aile katılımı ile ilgili çalışmaları da incelemiş ve sonuç olarak ailelerin pasif katılımcılar olduğuna vurgu yapmıştır. Bu durumunun sonucu olarak yasalarca ebeveynlere sağlanan eşit katılımcı hakkının gerçekleşmediğini vurgulamıştır. Öte yandan ailelerin BEPGBT'larına katılımı konusunda Türkiye'deki durumu ayrıca ele almak gerekmektedir. Nitekim yasal olarak farklı dayanakları olan Türkiye'deki ve yurt dışındaki uygulamalar farklı sonuçların ortaya çıkmasına yol açabilmektedir.

Ülkemizde BEP geliştirilmesi ile ilgili literatür ise daha çok okul profesyonellerinin görüşlerine odaklanmıştır. Yapılan çalışmalarda sınıf öğretmenlerinin (Yaman, 2017), sınıf öğretmenleri ve okul yöneticilerinin (Çuhadar, 2006), okul yöneticilerinin (Ayanoğlu & Gür-Erdoğan, 2019), sınıf öğretmenleri ve rehberlik öğretmenlerinin (Kuru-Habiboğlu, 2018; Kuyumcu, 2011; Özan, 2019), rehberlik öğretmenlerinin (Yazıcıoğlu, 2019), özel eğitim öğretmenlerinin (Avcıoğlu, 2011; Çimen-Öztürk, 2009), Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) müdürlerinin (Avcıoğlu, 2012) ve genel olarak okullardaki BEPGB üyelerinin (Kol, 2016; Toprak, 2018; Yener, 2019) deneyimlerinin, görüşlerinin ve önerilerinin ele alındığı görülmüştür. Literatürdeki araştırmalar aile katılımı konusunda veriler sağlasalar da bu verilerin okul personelleri kaynaklı olması verilerin sınırlı olarak anlam ifade etmesine işaret etmektedir.

Ailelerin BEPGBT'larına odaklanan araştırmalarda ise sınırlı sayıdaki araştırmaların ailelerin BEPGBT'larına ilişkin deneyimlerine işaret ettiği görülmüştür. Çalışmalarda ailelerin RAM'lardaki sürece katılımı (Karasu, 2014), BEP geliştirme sürecine yönelik ailelerin düşünce ve önerileri (Sardohan Yıldırım & Akçamete, 2018) ve ailelerin katılımı

konusunda öğretmenlerin ve aile görüşlerinin ele alındığı (İlik & Konuk Er, 2018) görülmüştür. Çalışmalar ailelerin olumsuz görüş ve deneyimlerini işaret etseler de konunun derinlemesine araştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu bağlamda ailelerin BEPGBT'larına katılımlarının kendi tecrübeleri üzerinden olduğu kadar bu tecrübelerini yaratan BEPGBT'larının da birlikte ele alınması gerekli görülmektedir. Nitekim bu gerekliliği ifade eder bir şekilde Bacon ve Causton-Theoharis'in (2013) belirttiği gibi BEPGBT'larında ailelerin katılımının gözlem ve görüşmelerle derinlemesine incelenmesine ihtiyaç vardır. Bu çalışmada BEPGBT ve ailelerin BEPGBT ile ilgili tecrübelerin sınırlı şekilde olması temel problemdir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Aksaray ilinde tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yürüten ilkokul ve ortaokullarda yapılan BEP geliştirme birimi toplantılarının içeriklerinin aile tecrübeleri üzerinden tanımlanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Ana araştırma sorusu: Aksaray ilinde tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan ilkokul ve ortaokullarda yapılan BEP geliştirme birimi toplantılarının işleyişinde, toplantıya katılan ailelerin durumları nasıldır?

1. BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan ailelerin toplantılar öncesinde toplantılara katılımlarının sağlanması için hangi çalışmalar gerçekleştirilmiştir?
2. Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan ilkokul ve ortaokullarda ailelerin açısından BEP geliştirme birimi toplantılarının işleyişi nasıldır?
   a. BEP geliştirme birimi toplantılarının yapısal özellikleri (katılımcılar, ortam, zaman, süre) nasıldır?
   b. BEP geliştirme birimi toplantılarının içeriği nasıldır?

3. BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan aileler, BEP geliştirme birimi toplantıları sürecini nasıl tanımlamaktadırlar?

Araştırmanın Önemi

Bu araştırmada ailelerin BEPGBT'larına katılımlarının çeşitli boyutlarıyla incelenmesi birçok açıdan önemlidir. İlk olarak bu çalışma ailelerin katıldıkları BEPGBT'larına ilişkin tecrübelerinin derinlemesine ve çok yönlü ele alınması BEPGBT'larına ilişkin literatüre önemli bir katkı olabilecektir. Ortaya konulan sonuçlar BEPGBT'ları ile ilgili yapılacak çalışmalara ve düzenlemelere rehberlik edebilecektir. Nitekim mevcut uygulamaları anlamak ilerde geliştirilecek politikalara da ışık tutabilecektir.

Bununla birlikte kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının yürütüldüğü okullarda yapılan BEPGBT'larına aile katılımlarının arttırılması konusuna bir bakış açısı getirebileceği düşünülmektedir. Bu durum BEPGBT'larının yürütülmesi konusunda birim üyelerinin yapacakları çalışmalarda yol gösterebilecektir. Böylelikle ÖGÖ'ler için ihtiyaçlarını yansıtan BEP'lerin geliştirilmesinin önü açılabilecektir.

Bununla birlikte ülkemizde ÖGÖ'ler için BEP geliştirilmesi ÖEHY (2018) doğrultusunda yürütülmektedir. İlgili yasanın uygulama boyutunda yansımalarını değerlendirmek ilerde yapılacak düzenlemeler konusunda da fikir verebilecektir.

Ayrıca ulusal literatürde ailelerin BEPGBT'larına katılımının çok yönlü ve derinlemesine incelendiği başka bir çalışmaya rastlanılmaması BEP geliştirme sürecini ve aile katılımını ele alacak ilerdeki çalışmalara da katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Aksaray ili Merkez ilçesindeki kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim öğretim hizmetlerinin yürütüldüğü 3 ilkokul ve 2

ortaokulda yapılan 6 BEPGBT ve bu toplantıların katılımcıları ve bu toplantılara katılan 6 ailenin görüşleri ile sınırlıdır.

Sayıltılar

Bu araştırmada katılımcı gözlem yoluyla veri toplanan BEPGBT'larının okulların genel uygulamalarını yansıtır bir biçimde doğal seyrinde gerçekleştiği varsayılmıştır. Bununla birlikte ailelerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde ailelerin sorulan sorulara içten ve doğru cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

BÖLÜM II

İLGİLİ LİTERATÜR

Genel Eğitim Ortamlarında BEP ve Geliştirilmesi

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları ÖGÖ'lerin akranları ile aynı eğitim ortamında eğitim hizmetlerinden faydalanmasını, akranlarıyla karşılıklı etkileşimde bulunmasını sağlamanın yanında; eğitim öğretim hizmetlerinde de en üst düzeyde yararlanmalarını amaçlamaktadır (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü [ÖRGM], 2017). Bu amaç doğrultusunda ÖGÖ'ler için nitelikli eğitim sağlanması, bu öğrencilerin bireysel özelliklerinin göz önünde bulundurulduğu BEP'lerin geliştirilmesi ile mümkün olabilmektedir (Özyürek, 2009, s. 40).

Özyürek (2009) BEP'i ÖGÖ'lerin gereksinimleri doğrultusunda bu öğrenciler için kazandırılacak amaçları ve bu amaçların kazandırılmasında kimlerin nasıl görev alacağını belirten "bir akış planı" olarak tanımlamıştır (s.34). Kargın da (2012) benzer şekilde ÖGÖ'lerin tüm gelişim ve disiplin alanlarında yapabildiklerinin temel alınarak kazandırılacak amaçları ve bu amaçları kimlerin, nerede, nasıl, hangi yöntemlerle, ne kadar sürede kazandırılacağını açıklayan ve öğrencinin ihtiyacı olan destek eğitim hizmetlerinin de belirtildiği ve okulda oluşturulan bir ekip tarafından hazırlanan yazılı bir program olarak tanımlamıştır (s.89). Yani genel eğitim ortamlarında BEP, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden ÖGÖ'lerin bu eğitim ortamlarında yapılacak uyarlamalar,

öğrenciler için sağlanacak hizmetler ve destek eğitim hizmetlerini de içine alacak şekilde ÖGÖ'lerin ihtiyacı olan tüm alanlara hitap etmektedir (Friend & Bursuck, 2012, s. 52).

BEP geliştirilmesi, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının da ilkelerini benimseyerek, genel eğitim okullarının ÖGÖ'lere uygun hale getirilebilmesi konusunda düzenlemelerin yapılmasını işaret etmektedir. BEP geliştirilmesinde ana düşünce; normal gelişim gösteren öğrenciler için hazırlanan genel eğitim okullarına ve bu okullardaki eğitim programları ve uygulamalara uyumda güçlük çeken ÖGÖ'lerin farklılaşan gereksinimlerini karşılamak için okullarda ve uygulamalarda farklılaştırmaya gitme düşüncesi olarak kabul edilmektedir (Kargın, 2014, s. 63; Özyürek, 2009, s. 39).

Genel eğitim okullarında ÖGÖ'ler için hizmetlerin sağlanmasında BEP'in önemli bir yerinin olduğu görülmektedir. Diliberto ve Brewer (2014), ÖGÖ'ler için ihtiyaçları doğrultusunda uygun eğitim sağlamak konusunda genel eğitim ve özel eğitim programlarının bir araya getirilmesinin BEP geliştirilmesi yoluyla olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca Friend & Bursuck (2012)'nin de belirttiği gibi BEP, ÖGÖ'lerin genel eğitim ortamlarındaki eğitimlerine rehberlik etmektedir: Öğrenciler için amaçlarımızı belirlememize ve ihtiyaçlarını anlamamıza hizmet etmekte ve hazırlanan program öğrencinin aldığı hizmetler ve bu hizmetlerin durumu hakkında bilgiler verebilmektedir (s. 56).

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler için hazırlanan BEP kısmen ayrı eğitim ortamlarında eğitim gören öğrenciler için geliştirilen BEP'ten farklı olabilmektedir. Nitekim özel eğitim sınıfları, özel eğitim okul ve kurumlarına devam eden öğrencinin yetersizlik özelliklerine göre oluşturulmuş bir eğitim mevcuttur. Bu eğitim ortamlarında aynı yetersizlik türüne sahip öğrencilerin bir arada olacağı şekilde; yetersizlik türüne göre hazırlanan özel eğitim programları, haftalık ders çizelgesi, araç-gereçler, sınıf mevcudu, öğretim ve değerlendirme yöntemleri ile özel eğitim alanında yetişmiş özel eğitim öğretmenleri tarafından hizmetler sağlanmaktadır (ÖEHY, 2018, Madde 27-31). Yani en baştan özel eğitim sınıf, okul ve kurumlarında ÖGÖ'lere sağlanan eğitim öğretim

hizmetlerinde nispeten öğrenci özelliklerinin göz önünde bulundurulduğu bir düzen mevcuttur. Bununla birlikte bilindiği gibi genel eğitim okullarında öğrenciler için bulundukları sınıf düzeyi ve gelişim evreleri göz önünde bulundurularak Bakanlık tarafından belirlenen standart bir program çerçevesinde, standart eğitim ortamlarında standart eğitim araç ve gereçleri ile eğitim öğretim hizmetleri yürütülmektedir. Genel eğitim okullarında kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerini sürdüren öğrenciler de bu standart okul programını takip etmektedirler (ÖEHY, 2018, Madde 23). Bu okullarda ÖGÖ'lerin mevcut eğitim öğretim hizmetlerinden yararlanması BEP doğrultusunda yapılan düzenlemelerle mümkün olabileceği görülmektedir.

BEP Geliştirmede Yasal Dayanak

Eğitimlerini genel eğitim ortamlarında kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdüren ÖGÖ'lerin eğitimleri ile ilgili yasal düzenlemeler ele alındığında, bu öğrencilerin eğitimlerinde BEP geliştirilmesinin zorunlu olduğu görülmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2014, Madde 20/c; ÖEHY, 2018, Madde 23/1). Bu zorunluluk ilk kez 1997 yılında yürürlüğe giren 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (ÖEHKHK) ile ortaya konulmuştur (Madde 12). Bu yasaya göre; ÖGÖ'lerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerinin hazırlanan BEP doğrultusunda yürütülmesinin gerektiği ifade edilmiştir (573 sayılı ÖEHKHK, Madde 12). Böylelikle ÖGÖ'lerin eğitim öğretim hizmetlerinden uygun bir şekilde yararlanmasının garanti altına alındığı ifade edilmiştir (Gürsel ve Vuran, 2010, s. 208; Kargın, 2012, s. 89).

Bununla birlikte 1997 yılında yürürlüğe giren 573 Sayılı ÖEHKHK ile BEP'e değinilmişse de (573 Sayılı ÖEHKHK, Madde 4(f); 12; 15) BEP geliştirme sürecinin nasıl yürütüleceği ile ilgili hususlar 2000 yılında yürürlüğe giren ÖEHY ile açıklanmıştır (ÖEHY, 2000, Madde 62-64). Bu yönetmelikte, BEP geliştirme sürecinde sorumluluğun BEPGB'nde olduğu ve BEP geliştirmede BEPGB üyelerinin görevleri de ayrı ayrı belirtilmiştir (ÖEHY, 2000, Madde 64). Günümüze gelene kadar ise 2006 ve 2018 yıllarında bu yönetmeliklerde

değişikliğe gidilmiştir. Günümüzde ise 2018 yılında yürürlüğe giren ÖEHY yürürlüktedir ve ülkemizde BEP geliştirme süreci bu yönetmelik doğrultusunda yürütülmektedir. Bu yönetmelikte BEP geliştirme sürecine ilişkin; BEP'in tanımına, içeriğine, BEP birimi üyelerine ve bu birimin görevlerine ilişkin açıklamalar bulunmaktadır (ÖEHY, 2018, Madde 4, 20, 47, 48). Bu yasal içerik ilkokul ve ortaokul düzeyinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan okullar göz önünde bulundurularak ele alınacaktır.

Tanım ve İçerik

Yönetmelik'te BEP tanımlar bölümünde şu şekilde tanımlanmıştır: "Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır." (ÖEHY, 2018, Madde 4).

BEP'in içeriğinin neler olduğu da bu yönetmelikte ayrı bir madde de ele alınmıştır. Yasal olarak BEP'in içeriği ise şöyle belirtilmiştir:

- Eğitim planında yer alan yıllık amaçlara ve kısa dönemli amaçlara,
- Sunulacak destek eğitim hizmetinin türüne, süresine ve hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağına,
- Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyallerine,
- Eğitim ortamına ilişkin düzenlemelere,
- Davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile olumlu davranış kazandırmaya yönelik uygulanacak yöntem ve tekniklere,
- Öğrencinin kişisel bilgilerine, yer verilir (ÖEHY, 2018, Madde 20).

BEP Geliştirme Birimi

BEP geliştirilmesi konusunda sorumluluk yasalarca BEPGB'ndedir. Bununla birlikte önceki yasal düzenlemelerde BEP'in ÖEDK ve BEPGB'nin iş birliği ile hazırlanacağı

ifade edilmiştir (ÖEHY, 2006, Madde 69). Mevcut yönetmelikte ise ÖEDK'nin BEP geliştirilmesindeki rolü, BEPGB'nin uygun görmesi halinde ÖEDK'ndan bir üyenin görüşlerinin alınması şekline değiştirilmiştir (ÖEHY, 2018, Madde 47). Bu değişikliğin sonucu olarak; BEP geliştirilmesi konusunda sorumluluğun doğrudan BEPGB'nde ve dolayısıyla kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapan okullarda olduğu görülmektedir.

ÖEHY'ne göre (2018) BEPGB okullarda BEP hazırlamak için oluşturulan birimi ifade etmektedir (Madde 47). Bu birimin üyeleri ise;

a. Okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısı başkanlığında,
b. Rehberlik öğretmeni,
c. Öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri,
d. Öğrencinin velisi,
e. Öğrencinin kendisi,
f. *Gerektiğinde görüşlerine başvurulmak üzere*, ÖEDK'ndan bir üye, üyelerinden oluşmaktadır (ÖEHY, 2018, Madde 47).

BEP Geliştirme Biriminin Görevleri

BEPGB'nin görevlerini düzenleyen daha önceki yönetmeliklerde BEPGB üyeleri için tanımlanmış ayrı ayrı rollerin olduğu görülmektedir (ÖEHY, 2000, Madde 64; ÖEHY, 2006, Madde 74). Mevcut yönetmelikte ise katılımcılar için ayrı ayrı rollerin belirlenmediği görülmüştür (ÖEHY, 2018, Madde 48). Bu yeniliğin doğal bir sonucu olarak, yasal olarak, BEPGB'nin bütün üyelerinin eşit katılımcılar olarak görüldükleri sonucunu ortaya çıkabilmektedir. Bu doğrultuda yürürlükte olan ÖEHY'ne göre (2018) kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan ilkokul ve ortaokul kademesi için oluşturulan BEPGB'nin görevleri şu şekildedir;

a) BEP'in hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalarda koordinasyonu sağlamak.

b) Öğrencinin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile eğitim ihtiyaçları doğrultusunda BEP'inde değişiklik ve düzenlemeler yapmak.

c) Eğitim ortamlarının düzenlenmesi, materyal geliştirilmesi ve temini konusunda okul yönetimine ve öğretmenlere önerilerde bulunmak.

ç) Okuldaki diğer birim ve kurullarla iş birliği yapmak.

d) Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerden destek eğitim odasında eğitim alacak öğrencileri, eğitim hizmeti sunulacak dersleri ve haftalık ders saati sayısını belirlemek.

f) Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyallerini belirlemek.

ğ) Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden sınavlarda refakat edilmesi gerekenleri belirlemek.

ı) Velinin yazılı talebi üzerine, ilkokulda öğrencilerin bir defaya mahsus olmak üzere sınıf tekrarı yapmasına karar vermek (Madde 48).

Mevcut yönetmelik ile daha önce yürürlükte olan yönetmeliği ele aldığımızda BEPGB'nin görevleri konusunda birtakım değişikliklere gidilmiş olduğu görülmektedir. Bu değişikliklerden birisi; son yönetmelik ile birim üyeleri için ayrı rollerin belirlenmemiş olmasıdır (ÖEHY, 2018, Madde 48). Nitekim daha önce yürürlükte olan ÖEHY (2006)'da toplantının organizasyonu ve yönetimi konusunda BEP birim başkanına, BEP hazırlanması konusunda ilgili öğretmenlere, BEP sürecine rehberlik etme ve öğrencinin gelişimini izleme konusunda ÖEDK'ndan bir üyeye ve öğrencinin ihtiyaçları hakkında görüş bildirmek ve gerekli araç gereç ve materyal temininde aileye olacak şekilde BEP hazırlanması ile ilgili rollerin dağıtılmış olduğu görülmektedir (Madde 73-74). Mevcut yönetmelikte ise (ÖEHY, 2018, Madde 48) birim üyelerine ayrı ayrı rollerin verilmediği ve BEP hazırlanması konusunda sorumluluğun BEPGB'nin tamamına yönelik olarak verilmiş olduğu görülmektedir. Özellikle aileler açısından bu durum ele alındığında; eski yönetmelikte (ÖEHY, 2006, Madde 74/2) ailenin rolünün "BEP geliştirme sürecinde öğrencinin eğitim ihtiyaçlarına ilişkin görüş bildirmek ve öğrencinin eğitiminde etkililiği sağlamak amacıyla gerektiğinde araç-gereç ile eğitim materyali desteği sağlamaktan sorumludur." gibi BEP hazırlamakta sadece görüş bildirmek ile sınırlandırılmış olan BEP geliştirme sürecindeki rolün ortadan kalkmış olduğu görülmektedir.

Bu yeni yönetmelikle birlikte BEPGB'ne önceki yönetmelikte olmayan bazı sorumlulukların verildiği görülmektedir. Diğer yönetmelikte yer almayan destek eğitim odası, kullanılacak öğretim ve değerlendirme materyalleri, özel eğitim sınıflarında yarı

zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimini sürdüren öğrencilerin akranlarıyla eğitimleri, ÖGÖ'lerin sınavlarında yapılacak düzenlemeler, sınıf tekrarı gibi yeni görevler bu yönetmelik ile BEPGB'ne verilmiştir (ÖEHY, 2018, Madde 48). Bu yeni görevlerle birlikte okullar bünyesinde oluşturulan BEPGB'nin ÖGÖ'lere yönelik hizmetlerin sağlanmasında kapasitelerinin artmış olduğu: ÖGÖ'lere sağlanacak eğitimin planlanması, sorumlu kişilere önerilerde bulunulması ve sağlanacak eğitim hizmetlerine dönük kararların alınması konusunun BEPGB'nin sorumluluğunda olduğu görülmektedir (ÖEHY, 2018, Madde 48).

BEPGB'nin sorumlulukları ile ilgili açık mevzuat hükümlerinin bulunması yanında bu görevlerin yürütülmesinde izlenecek yola ilişkin ifadelerin bulunmadığı görülmektedir. ÖEHY'nde (2018) "Bu birimin çalışma usul ve esasları okul yönetimince belirlenir." şeklinde ifade ile okulların BEPGBT'larının işletilişini düzenleyebileceği ifade edilmiştir (Madde 47). Bu durum okullar özelinde farklı uygulamaların ortaya çıkabileceğini ortaya çıkarmaktadır.

BEP Geliştirme Birimi Toplantıları

Heward (2013)'ın da belirttiği gibi "Özel eğitim bir takım oyunudur." (s.58). Nitekim ÖGÖ'lere sağlanacak hizmetlerin belirlenmesinin de ilk aşaması BEPGB'nin oluşturulmasıdır ve oluşturulan bu birim koordinasyonu ile ÖGÖ'lere yönelik hizmetlerin planlamasını gerçekleştirmektir (ÖEHY, 2018, Madde 48). Bununla birlikte ekip yaklaşımı ile BEP geliştirilmesi bir çok yararı beraberinde getirebileceği ve geliştirilen programların verimli ve yüksek kaliteli sonuçları ortaya çıkarabileceği belirtilmektedir (Diliberto & Brewer, 2014).

BEPGB'nin yasal olarak da gerekli görülen koordinasyonunun sağlanabilmesi için BEPGBT'ları düzenlenmektedir. BEPGBT'larını yapmanın amacını, ÖGÖ'ler için sağlanacak hizmetler arasından öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda en uygun hizmetlerin, öğrencinin hizmetine sunulabilmesi için BEPGB'nin iş birliği ile ortak karar

almanın sağlanması olarak ifade edilmektedir (Fish, 2008; Varol, 2007, s. 27). BEPGBT'larında çocuğun eğitiminden sorumlu olan tüm ekip üyelerinin; çocuğun bütünüyle eğitim ihtiyaçlarının ve öğrencilere sağlanacak hizmetlerin bir araya getirilmesine ve tartışılmasına imkân verdiği için toplantıların etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi büyük önem arz etmektedir (Geltner & Leibforth, 2008; Lo, 2008). Bununla birlikte BEPGBT'ları; toplantı öncesinde hazırlanan amaçların ailelere kabul ettirildiği, evrak işlerinin tamamlandığı ve gerekli imzaların alındığı toplantılar şeklinde yürütülebilmektedir (Rock, 2000). Bu şekilde geleneksel bir anlayışla yürütülen BEPGBT'larını toplantılarını Rock (2000) "anlamsız ritüel" olarak ifade etmiştir. ÖRGM'nin (2004) hazırlamış olduğu kılavuz kitapta ise BEPGBT'larının ifade ettiği anlama ilişkin görüşler Şekil 1'de gösterilmiştir.

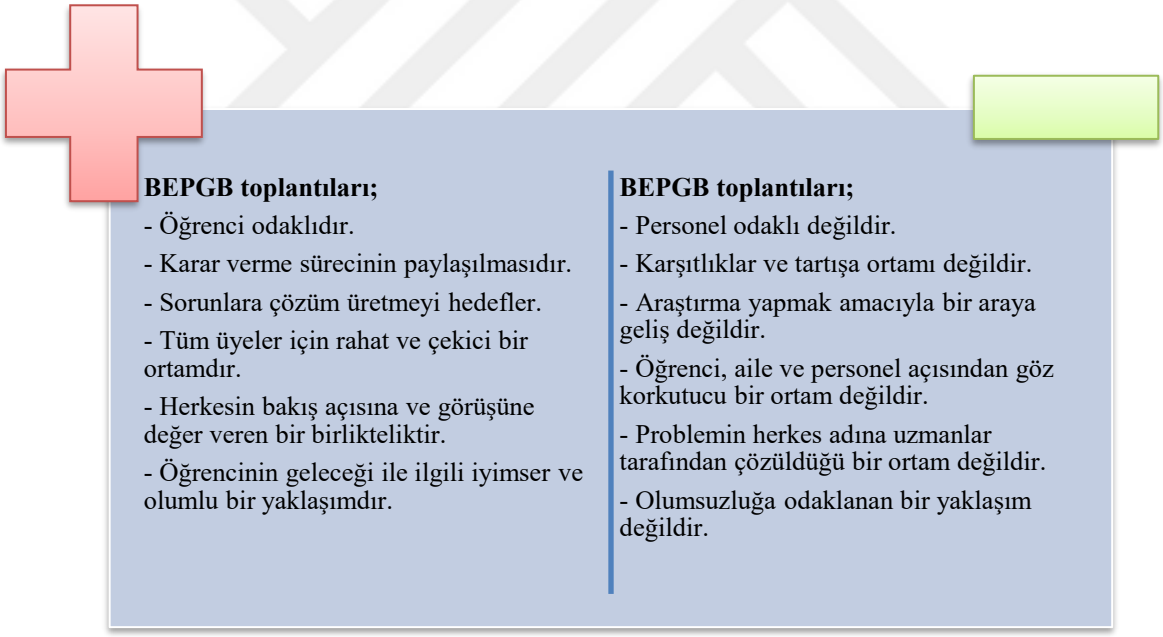

Şekil 1. BEP geliştirme birimi toplantısı. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2004). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Yol haritası.* Ankara: MEB.

Rock (2000)'un da belirttiği gibi "BEP'in amacı, öğrencinin güçlü yanlarını, ihtiyaçlarını, mevcut performans seviyelerini, özel eğitim ve ilgili hizmetleri ve gelecek yıl için hedefleri/karşılaştırmaları belirlemek için ailelerle beyin fırtınası yapmaktır." (s.31). Bu

yüzden BEPGBT'larında hem öğretmenlerin hem de ailelerin ekip yaklaşımı ile bir araya gelerek ürün ortaya koyması büyük önem taşımaktadır (Lo, 2008; Singh & Keese, 2020).

Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Katılımı

ÖGÖ'lerin eğitim öğretim hizmetlerinden yararlanmasında ailenin katılımının önemli bir yeri vardır (Alkan Ersoy, 2019, s. 416). Bu durum ÖGÖ'ler için sağlanan/sağlanacak hizmetlerin belirlendiği/değerlendirildiği (ÖEHY, 2018, Madde 48) BEPGBT'larına ailelerin katılımını önemli hale getirmektedir. Ayrıca etkin bir BEP geliştirme sürecinin okul personeli ve ailelerin süreçte etkin ve ortak katılımı ile sağlanabileceği belirtilmektedir (Singh & Keese, 2020).

Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Katılımının Yasal Dayanakları

Aileler BEP ile ilgili ilk yasal düzenlemelerden itibaren bütün BEP geliştirme birimleri için değişmez üyelerden olmuşlardır (ÖEHY, 2000, Madde 63; ÖEHY, 2018, Madde 47). ÖGÖ'lerin genel eğitim ortamlarında kendileri için sağlanacak eğitim öğretim hizmetlerinin planlanması olan BEPGBT'larına katılımları ailelerin en doğal hakkıdır. Ayrıca ÖGÖ'lerin ailelerinin BEPGBT'larına katılmalarının birçok yasal dayanağı da bulunmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde (1948) "Çocuklara verilecek eğitimin türünü seçmek, öncelikle ana ve babanın hakkıdır." denilerek ailelerin çocuklarının eğitimleri ile ilgili planlamalara katılımı konusundaki hak ve sorumlulukları net bir şekilde ifade edilmiştir (Madde 26/3). Ailelerin çocuk eğitimindeki hak ve sorumluluğu Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de de (1989) vurgulanmış olup çocuklarının gelişimi ve yetiştirilmesinde doğrudan sorumlu oldukları ifade edilmiştir (Madde 18/1).

Ailelerin çocuklarının eğitiminde ve ÖGÖ'lerin eğitiminde temel oluşturan BEP geliştirilmesinde hak ve sorumlulukları ülkemiz yasalarında da güvence altındadır. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda (1973) okulların amaçlarını gerçekleştirmesinde ailelerin de

katkılarının önemine vurgu yapılmış ve okul ve aile arasındaki iş birliğinin gerekliliği belirtilmiştir (Madde 16). Ülkemiz özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesi konusunda rehber olan kanun ve yönetmelikler de özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin, çocuklarının eğitim öğretim hizmetlerine katılımları konusunda açık hükümler barındırmaktadır. Bu Yasa ve Yönetmeliklerde "Ailelerin, özel eğitim sürecinin her aşamasına aktif katılmalarının sağlanması esastır." maddesiyle özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde ailelerin katılımı temel ilkeler arasında belirtilmiştir (573 Sayılı ÖEHKHK, 1997, Madde 4/g; ÖEHY, 2018, Madde 5/g). Bu doğrultuda "Tanılama, değerlendirme ve yerleştirme sürecinin her aşamasında ailenin görüşü alınarak katılımı sağlanır." (573 Sayılı ÖEHKHK, 1997, Madde 5) denilerek yerleştirme öncesi süreçte ve BEPGB üyeleri arasında ailelerin de eşit katılımcılar olarak yer almasıyla (ÖEHY, 2018, Madde 47) öğrencinin yerleştirilmesinin yapıldığı eğitim ortamında sağlanacak eğitim öğretim hizmetlerinin de planlanması konusunda ailenin tüm sürece etkin katılımının sağlanması için hak ve sorumluluklar verilmiştir. Ayrıca ailelerin sürece anlamlı katılımlarının sağlanması için de aile eğitim hizmetlerinin düzenlenmesinin önü açılmıştır (ÖEHY, 2018, Madde 18/1; Madde 44/f).

Tüm bu yasal düzenlemeler ele alındığında ÖGÖ'lerin ailelerinin BEPGBT'larına etkin katılımlarının yasal olarak garanti altına alındığı görülmektedir. Bununla birlikte Underwood'un (2010) yasal düzenlemelerin uygulamada ailelerin sürece etkin katılımını garanti etmediğini belirtmiştir. Bu durumu destekler bir şekilde Hammond vd. (2008) yaptığı araştırma sonucunda yasal zorunlulukların ailelerin katılımını iyileştirme konusunda bir etkisi olmadığını iddia etmiştir. Yani yasalarca belirlenen hak ve sorumluluklar uygulama noktasında farklı şekillerde yorumlanabilmekte ve yasaların belirttiğinden farklı uygulamaların ortaya çıkmasına yol açabilmektedir (Bacon & Causton-Theoharis, 2013). Bu durum aile katılımının sağlanmasında yasal dayanağın önemli olsa da sonucu garanti etmediğini ve bu katılım için BEPGBT'larının dinamiklerinin de ele alınmasının gerekliliğini göstermektedir.

Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Katılımlarının Önemi

Etkili BEP'lerin geliştirilebilmesi için ÖGÖ'lerin eğitiminden sorumlu paydaşların BEP geliştirme sürecinde etkin katılımcılar olabilmeleri gerekmektedir. Bununla birlikte Rock (2000) öğretmenlerin ve ailelerin ÖGÖ'lerin eğitimindeki rolleri itibari ile BEP geliştirme sürecinde diğer ekip üyelerine göre daha kilit bir role sahip olduklarını belirtmiştir. Bununla birlikte hem çocuklarının eğitimindeki hak ve sorumlulukları hem de çocukları ile ilgili bilgileri aileleri diğer birim üyelerinden daha ayrı bir konuma taşımaktadır. Aileler BEPGBT'larında; çocuklarının tanı ve yerleştirme süreci ile ilgili bilgileri, ihtiyaçları, hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeyler ve öğrencinin okul dışındaki günlük yaşantısı konusunda diğer ekip üyelerinin sağlayamayacağı önemli BEPGB katkıları yapabilmektedirler (Alkan Ersoy, 2019, s. 416-417; Lo, 2008).

Ailelerin BEPGBT'larına katılımının önemi konusunda Rock (2000) ayrıca ailelerin toplantılara etkin katılım eksikliğinin yasal olarak uygunsuz ve eğitimsel olarak da sağlam olmayan BEP'lerin ortaya konmasına yol açtığını belirtmiştir. Nitekim yasal olarak aileler de BEPGB'nin eşit birer üyeleridir (ÖEHY, 2018, Madde 47) ve çocuğunun eğitimi ile ilgili görüşlerinin en az diğer katılımcılar kadar önemli olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden ailelerin görüşlerinin de hazırlanan BEP'e yansıtılması önemli olmaktadır.

Ailelerin BEPGBT'larına katılımları hazırlanan programın kalitesi üzerinde önemli katkılar yapmasının yanında BEP'in uygulama süreci için de önemli olabilmektedir. Dabkowski (2004) BEP'in uygulanması sürecinde de ailelerin aktif katılımcılar ve destekçiler olmasının ailelerin BEP geliştirme sürecinde toplantılara etkin katılımları ile mümkün olabileceğini belirtmiştir. Ailelerin BEP hazırlanması sürecindeki etkin katılımları BEP'e ilişkin aidiyetlerini güçlendirebilmekte ve uygulama sürecinde de ailelerin etkin katılımının yolunu açabilmektedir.

Özetlemek gerekirse Lo'nun da (2008) belirttiği gibi BEPGBT'larına ailelerin de katılımı; ailelerin de etkin bir şekilde çocuğunun eğitiminde rol almasına olanak vermesi, ailelerin çocukları için uygun eğitim hizmetleri konusunda görüş bildirebilmelerinin yolu olması ve bununla birlikte eğitimcilere çocukları hakkında gerekli bilgileri sağlayabilmeleri açısından çok önemli olabilmektedir.

ÖGÖ'ler için etkili BEP geliştirilmesi, BEPGBT'larında aile ve eğitimcilerin etkin iş birliği ile mümkün olabilmektedir (Alkan Ersoy, 2019, s. 434; Fish, 2008; Reiman vd., 2010). Bu konuda BEPGBT'ları özel gereksinimli çocuğu olan ailelere, çocuklarına sağlanacak eğitim hizmetleri konusundaki görüşlerini, çocuklarının eğitiminde görevli diğer paydaşlarla paylaşabilmesi açısından önemli fırsatlar sağlamaktadır (Dabkowski, 2004; Mueller & Buckley, 2014). Ayrıca Singh & Keese (2020)'nin belirttiği gibi, BEPGBT'ları ailelerin çocuklarının eğitimine katılımları konusunda okul personeli ile eşit şartlarda katkılarını ortaya koymalarına imkân vermektedir.

Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Katılımları Konusunda Mevcut Durum

Ailelerin Katıldıkları BEP Geliştirme Birimi Toplantılarının İşleyişi

Ailelerin BEPGBT'larına etkin katılımı önemli olsa da araştırmalarda toplantı sırasında ailelerin pasif katılımcılar olarak toplantılarda yer aldıkları, çocukları ile ilgili kararlara olan katılımlarının sınırlı olduğu öne sürülmüştür (Blackwell & Rossetti, 2014; Bray & Russell, 2016; Goldstein vd., 1980; Martin vd., 2006).

Beş BEPGBT inceleyen Bray ve Russell (2016), bu toplantılarda özel eğitim öğretmenlerinin hâkim konumda olduklarını ve diğer katılımcıların da katılımlarını yönlendirdiklerini ortaya koymuştur. Gözlem yapılan toplantıların belirgin bir şekilde yasal olarak belirlenen yapıyı takip ettikleri ve toplantı içeriğinin önemli bir bölümünün (%29-

54) özel eğitim öğretmenleri ve okul psikologları tarafından BEP belgelerinin okunması ile geçirildiğini, toplantıların büyük bölümünün (yaklaşık %50) öğrencinin mevcut performans düzeyinin konuşulması şeklinde gerçekleştiğini belirtmiştir (Bray & Russell, 2016). Ailelerin BEPGBT'larındaki durumlarıyla ilgili ise; ailelerin daha pasif kaldıklarını (%2,15-23,40), karar verme sürecine sınırlı katılım gösterdiklerini ve bu pasif rollerinin; toplantı sırasında diğer katılımcılar tarafından kendilerine sunulan bilgileri kabul etme, onaylama ve dinleme şeklinde gerçekleştiğini ifade etmiştir (Bray & Russell, 2016).

Ailelerin BEPGBT'larında pasif katılımcılar olarak yer aldıkları ve toplantılarda özel eğitim öğretmenlerinin hâkim olduğuna ilişkin bir diğer bulgu ise Martin vd. (2006)'nin çalışmasında ortaya çıkmıştır. Ortaokul ve lise düzeyinde yapılan ve 17 ile 45 dakika arasında süren 109 BEPGBT'nda özel eğitim öğretmenlerinin toplantılara hâkim olduklarını ve BEPGBT'larında yapılan konuşmaların %51'lik bölümünü gerçekleştirdiklerini ortaya koymuştur. Özel eğitim öğretmenleri bu toplantılarda birim başkanı rolünde hareket etmiş; toplantıların büyük bölümünü (%92) başlatmış, öğrencinin düzeyinin tartışılmasında ve kararların alınmasında BEPGB'ni yönetmişlerdir (Martin vd., 2006). Bu duruma karşın ailelerin BEPGBT'larında konuşma yüzdelerinin ise %15 düzeyinde kaldığını görülmüştür (Martin vd., 2006).

Goldstein, Strickland, Turnbull ve Curry (1980) ise çalışmasında kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler için yapılan ve ailelerin de katılım gösterdiği 14 BEPGBT'nda yaptığı kodlayıcı gözlemlerde toplantıların uzunluğunu, aileler ve okul profesyonelleri arasındaki etkileşimi ve bu etkileşimlerin konusunu ve de toplantı sonrasında katılımcılarla yapılan anketlerle katılımcıların memnuniyetleri belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın sonuçları, 6-72 dakika süren bu toplantılarda özel eğitim öğretmenlerinin (kaynak oda öğretmeni) toplantıda hâkim olduğu, toplantı öncesinde geliştirilmiş olan BEP'lerin çerçevesinde en çok tartışılan konuların; müfredat, davranış ve öğrenci performansının olduğu görülmüştür (Goldstein vd., 1980). Araştırmada ailelerin BEPGB toplantılarında sınırlı bir şekilde konuşmalara dahil edildiklerini ve bu

BEPGBT'larının sadece 1'inde ailelerle iş birliği içinde BEP hazırlandığını belirtmiştir (Goldstein vd., 1980).

Çalışmalar yıllara göre incelendiğinde yasal zorunluluk doğrultusunda aileler BEPGBT'larına katılsalar da toplantılara anlamlı katılımları konusunda sorunların devam ettiği ortaya konulmaktadır. Yapılan toplantılar, özel eğitim öğretmenlerinin hakimiyetinde, yasal zorunluluğu yerine getirecek şekilde yapılmakta ve ailelerin toplantılara anlamlı katılımları için gösterilen çabaların yetersiz kaldığı görülmektedir.

Ailelerin Katıldıkları BEP Geliştirme Birimi Toplantıları Deneyimleri

BEPGBT'ları ile ilgili aile deneyimlerinin ve görüşlerinin ele alındığı ilgili literatür incelendiğinde ortaya konulan görüşler çeşitlilik gösterse de olumsuz görüşlerin çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir (Reiman vd., 2010). Zeitlin ve Curcic (2014), 20 ailenin BEP geliştirme süreci ve geliştirilen BEP dokümanı ile ilgili görüşlerini incelediği araştırmada ailelerin BEPGBT'larını ve toplantı sonucunda oluşturulan BEP belgelerini "aile dostu" bulmadıkları ve bunaltıcı, yasalara fazlaca bağlı ve eksikli odaklı buldukları sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Hammond vd. (2008) 4 yıl süren ve 212 ailenin görüşlerinin alındığı çalışmasında da çocuklarının ilk BEPGBT'larına katılan ailelerin büyük çoğunluğunun duygusal sıkıntılar ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmiştir. Çalışmalar, ailelerin katıldıkları BEPGBT'ları hakkında; endişe ve hayal kırıklığı kaynağı (Zeitlin & Curcic, 2014); ezici, göz korkutucu, kafa karıştırıcı ve zorlayıcı (Mueller & Buckley, 2014) görüşlerini ortaya çıkarmışlardır.

Okul profesyonellerinin iletişim becerilerinin ve kullandıkları dilin ailelerin sürece katılımı üzerinde etkili olduğu öne sürülmektedir. Mueller ve Buckley (2014), 20 özel gereksinimli çocuğa sahip baba ile yaptığı görüşmede, babaların BEPGBT'larının duygusal sıkıntılara yol açmasının nedeni olarak sürecin karmaşıklığı ve jargon kullanımının gösterildiği ortaya koymuştur. Profesyoneller tarafından kullanılan dilin bir diğer sonucu olarak ise Hammond

vd. (2008) ailelerin toplantı sırasında çok fazla kullanılan “jargon” ve aileler için yabancı olan bu kavramların okul personeli tarafından ailelere açıklanmaması nedeniyle tam olarak iletişim kuramadıklarını belirtmiştir. Benzer bir şekilde BEPGBT’ları sırasında okul profesyonellerinin ailelerin taleplerini reddetmek amacıyla yasal terimler ve karmaşık ifadeler kullanma yoluna gittikleri ifade edilmiştir (Bacon & Causton-Theoharis, 2013).

Profesyoneller tarafından kullanılan dil ve terimler BEPGBT’larına katılan, dil ve kültürel olarak farklı kökene sahip aileler için ise süreci daha zorlayıcı bir hale getirebilmektedir. Lo (2008) çalışmasında Amerika’daki Çin kökenli ailelerin BEPGBT’larında dil engeli ile karşı karşıya kaldıklarını ve bu duruma çözüm olarak belirtilen çeviri hizmetlerinin de yetersiz kaldığını belirtmiştir. Tercümanların kullanılan terimlere aşina olmamaları ve tercümanlara çeviri için yeterli sürenin tanınmamasının da sonucu olarak ailelerin toplantılar sırasında okul profesyonelleri ile etkileşimlerinin sınırlı düzeyde kaldığı ortaya çıkmıştır (Lo, 2008).

Ailelerin BEPGBT’ları ile ilgili bir diğer görüşü olarak da süreci yetersiz bulmaları öne sürülmüştür. Toplantılarına katılan ailelerin toplantılarda düzgün bir akışının olmayışı ve kâğıt işlerinin ön planda olması ile sürecin yetersiz bir duruma geldiğini belirtmişlerdir (Mueller & Buckley, 2014). BEPGBT’larının yasal zorunluluk sınırları içerisinde gerçekleştirilmesi de ailelerin süreci yetersiz olarak algılamalarına yol açabilmektedir. Bray ve Russell (2016) belirttiği gibi BEPGBT’ları sırasında okul personelinin yasal zorunluluk boyutuna odaklanması ailelerin katkılarının görülmesi önünde engel olarak ortaya çıkabilmektedir.

BEPGBT’larına katılan ailelerin görüşleri ile ilgili araştırmalar tarafından ortaya konulan bir diğer durum ise okul profesyonellerinin toplantılarda aileleri eşit katılımcılar olarak görmemeleridir. Ailelerin BEPGBT’ları sırasında yaptıkları katkılarına profesyoneller tarafından değer verilmediğini ve bu katkılarının hoş karşılanmadığını belirtmişlerdir (Fish, 2006; Salas, 2004). Aynı zamanda profesyoneller, Lo (2008) çalışmasında belirttiği gibi, toplantıda alınan kararlarla ilgili de ailelere gerekli açıklamaları da yapmayabilmektedir.

Blackwell ve Rossetti (2014)'ün de ortaya koyduğu gibi, aileler yasalarca BEPGBT'larında eşit katılımcılar olarak görülseler de bu durumun BEPGBT'ları sürecinde gerçekleşmediğini ve ailelerin eşit katılımcılar olarak görülmedikleri belirtilmiştir.

Araştırmalar ailelerin BEPGBT'larına ilişkin bir takım olumsuz algılarını işaret etmektedir. Ailelerin bu olumsuzluklara ilişkin ise "çocuklarının alacakları eğitim için görmezden gelecekleri ve tahammül edecekleri bir olay olarak görmektedirler" şeklindeki ifadesi dikkat çekmektedir (Salas, 2004, s.190).

İlgili literatürde ailelerin BEPGBT'ları ile ilgili olumsuz görüşlerinin rapor edildiği araştırmaların yanında ailelerin BEPGBT'larına ilişkin olumlu görüş bildirdiği araştırmaları da görmek mümkündür (Fish, 2008; Spann, Kohler & Soenksen, 2003). Bu araştırmalardan birisi olan Fish (2008), bir aile destek kurumundan hizmet alan 51 aile ile yaptığı çalışmada ailelerin BEPGBT'ları, özel eğitimle ilgili yasal düzenlemeler, eğitimcilerle ilişkileri, BEPGBT'ları sonuçları ve iyileştirilmesi gereken alanlarla ilgili algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonunda BEPGBT'larına katılan ailelerin çoğunluğunun toplantıdaki deneyimlerine ilişkin algılarının olumlu olduğunu belirtmiştir (Fish, 2008). Ailelerin toplantı deneyimlerinin olumlu geçmesinin nedeni olarak da eğitimcilerin toplantıda olumlu bir atmosfer oluşturması, aileleri eşit birer katılımcı olarak görerek katkılarına değer vermeleri gösterilmiştir (Fish, 2008). Ayrıca ailelerin BEP ve yasalar hakkında kendilerini yeterli görmeleri de toplantı deneyimlerinin olumlu olarak sonuçlanmasını sağladığı öne sürülmüştür (Fish, 2008).

Benzer bir şekilde Spann, Kohler ve Soenksen (2003), 45 aile ile telefon anketi yoluyla yaptığı çalışmada, ailelerin BEP sürecine katılımları ve sürece ilişkin algılarını incelemiştir. Çalışmaya katılan ailelerin BEP sürecine katılımlarına ilişkin algılarının yüksek olduğu (%56 orta ve %28 yüksek) ve ailelerin büyük çoğunluğunun (%73) BEP sürecine ilişkin orta düzey memnuniyet bildirdikleri görülmüştür (Spann vd., 2003). Bununla birlikte araştırmacılar, çalışmada ailelerin çocuklarının yaş düzeyine göre ailelerin memnuniyet düzeylerinde anlamlı farklılıklar olmasının şaşırtıcı bir sonuç olduğunu

belirtmiş ve çocukların yaş düzeyi arttıkça ebeveynlerin memnuniyetlerinin azaldığını ortaya koymuşlardır (Spann vd., 2003).

Bir diğer araştırmada da aileler BEP toplantıları ile ilgili birtakım sıkıntılar bildirseler de toplantılara ilişkin olumlu görüşler bildirmişlerdir. Hammond vd. (2008) çalışmasında BEPGBT'larına katılan ailelerin toplantı sonucu oluşturulan BEP'e inandıklarını ve toplantı ile ilgili olumlu görüşler belirttiklerini; ailelerin büyük çoğunluğu BEPGBT'larında kendilerine endişelerini ifade etme fırsatı verildiğini ve okul personelinin de bu endişeleri dinlediklerini ortaya koymuştur. Araştırmacı bu bulgularla ilişkili olarak ailelerin BEPGBT'ları ile ilgili olumlu algılarının arttırılması için aile katılımının geliştirilmesinin önemini belirtilmiştir (Hammond vd., 2008). Nitekim BEPGBT'larının aileler için birtakım duygusal sorunları da beraberinde getirdiği belirtilmiş olsa da profesyonellerin ailelerin katkılarını ortaya koymasına imkânı vermeleri ve bu katkıları dinlemeleri ailelerin toplantı algılarının olumlu yönde olmasını sağlayacağı görülmektedir (Hammond vd., 2008).

Türkiye'de BEP Geliştirme Birimi Toplantıları ve Ailelerin Katılım Durumları

İlgili literatür ele alındığında Türkiye'de ailelerin BEPGBT'larına etkin katılımlarından önce BEP geliştirme sürecine değinilmesini gerekli kılmaktadır. Nitekim yapılan araştırmaların okulların birçoğunda BEP geliştirme birimlerinin oluşturulmadığı ve öğrenciler için BEP geliştirilmediğini iddia ettikleri görülmektedir (Avcıoğlu, 2012; Ayanoğlu & Gür-Erdoğan, 2019; Çuhadar, 2006, s. 59; Kuyumcu, 2011, s. 85; Taşdemir, 2016, s. 108).

Çuhadar (2006), BEP süreci ile ilgili 88 sınıf öğretmeni ve 20 okul yöneticisinin görüş ve önerilerini belirlemeyi çalıştığı araştırmasında; birçok okulda BEPGB'nin oluşturulmadığı (%94,4) ve okullarda ÖGÖ'ler için BEP geliştirilmediğini (%77,8) ortaya koymuştur

(s.59). Benzer bir şekilde Kuyumcu'da (2011) 10 sınıf öğretmeni ve 5 rehber öğretmenin görüşlerine göre, okullarda BEP geliştirme sürecinin uygun bir şekilde işlemediğini; çalışmanın yürütüldüğü 16 okuldan 6'sında BEP geliştirilmediğini ve BEP geliştirilen okullarda da BEPGB'nin koordinasyonu ile BEP'lerin geliştirilmediğini vurgulamıştır (s.85).

Daha güncel bir diğer çalışmada ise Ayanoğlu ve Gür-Erdoğan (2019), 36 okul yöneticisinin (müdür ve müdür yardımcısı) BEP süreci ile ilgili görüşlerine başvurmuş ve okulların büyük çoğunluğunda (%85) BEPGB oluşturulmuş olsa da hala BEPGB oluşturulmayan okulların olmasına da vurgu yapmıştır. Bununla birlikte araştırmacı çalışma sonucunda yöneticilerin görüşlerinin sağlıklı ve verimli bir BEP geliştirme sürecinin gerçekleşmediğini işaret ettiğini belirtmiştir (Ayanoğlu & Gür-Erdoğan, 2019). Benzer şekilde rehberlik öğretmenlerinin (Yazıcıoğlu, 2019), sınıf öğretmenlerinin (Yaman, 2017) ve sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerin (Kuru-Habiboğlu, 2018) görüşlerinin ele alındığı güncel araştırmalar da BEP geliştirme birimlerinin oluşturulup oluşturulmamasından ziyade BEP geliştirme birimlerinin uygun bir şekilde çalışmadıklarını öne sürdükleri görülmektedir (Kuru-Habiboğlu, 2018, s. 57; Yaman, 2017, s. 82; Yazıcıoğlu, 2019). Kronolojik bir şekilde Türkiye'deki araştırmaları değerlendirdiğimizde ÖGÖ'ler için BEP geliştirilmediği ve BEP geliştirme birimlerinin oluşturulmadığına yönelik sorunlardan ziyade oluşturulan BEP geliştirme birimlerinin çalışmasının niteliğine yönelik vurguların ortaya konulmaya başlandığı görülmektedir.

Ailelerin BEPGBT'larına katılımlarını ele alan araştırmaların ise, ailelerin BEPGBT'larına katılımlarının sınırlı olduğunu öne sürdükleri görülmektedir (İlik & Konuk Er, 2018; Sardohan Yıldırım & Akçamete, 2018; Ünal, 2010, s.104; Yener, 2019, s. 112).

Yıldırım ve Akçamete (2018), 5 anne ve 1 büyükannenin BEP sürecine katılımlarına ilişkin görüşlerini incelediği araştırmada, ailelerin çoğunun BEP sürecine katılmadıklarını ve katılmak zorunda olduklarını bilmediklerini ifade ettiklerini belirtmiştir. Bir diğer araştırmada ise İlik ve Konuk Er (2018), 22 öğretmen ve 25 ailenin BEP sürecine aile

katılımına yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda ailelerin çoğunun (%76) BEP'i bilmediklerini, okulun gönderdiği ve imzalamaları gereken bir belge olarak değerlendirdiklerini, 3 aile dışında hiçbir ailenin BEPGBT'larına çağrılmadıkları, fikir beyan eden ailelerin fikirlerinin ise dikkate alınmadığını ifade ettikleri ortaya konulmuştur (İlik & Konuk Er, 2018). Toprak (2018) ise bir ortaokuldaki BEP geliştirme sürecine ilişkin ekip deneyimlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında okuldaki BEPGB içerisinden 9 ailenin de görüşlerini almıştır. Ailelerin görüşlerine göre; ailelerin sürece etkin bir şekilde katılım göstermedikleri, karar alma sürecine katılamadıkları ve gerekli bilgilendirmeler yapılmadan yapmaları gerekenlerin kendilerine iletildiğini belirtmişlerdir (Toprak, 2018, s. 122-123).

Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Anlamlı Katılımı Önünde Engeller

İlgili literatürde ailelerin BEPGBT'larına etkin katılımını engelleyen birtakım durumların belirtilmiş olduğu görülmektedir.

Ailelerin BEPGBT'larına etkin katılımının önünde engel teşkil edecek durumlardan birisi olarak okul personelinin iletişim becerileri ve toplantı sırasındaki terim kullanımları gösterilmiştir. Bray ve Russell (2016), BEPGBT'larında okul personelinin özel eğitim jargonunu çokça kullanmasının ailenin anlamasını zorlaştıracağını ve bu durumun da ailelerin toplantılara etkin katılımını sınırlayacağını belirtmiştir. Kullanılan terimler ailelerin anlayışını azaltabilmekte ve bu durumun bir sonucu olarak hazırlanan BEP'lerin ailelerin anlayışını tam olarak yansıtamayacağı sonucuna ortaya çıkabilmektedir (Bacon & Causton-Theoharis, 2013; Dabkowski, 2004).

BEPGBT'larında toplantılarında özel eğitim ile ilgili jargon kullanımının ailelerin katılımına engel oluşturmasının yanında Dabkowski (2004), BEPGBT'larında takım kültürüne vurgu yapmıştır. BEPGB'nin yapısının ailelerin etkin katılımlarının

sağlanmasında etkili olduğunu ve katılımcıları teşvik etmeyen bir ortamda katılımın sınırlı olabileceğini belirtmiştir (Dabkowski, 2004).

ÖGÖ'lerin ailelerinin BEPGBT'larına anlamlı katılımını engelleyen bir başka durum ise farklı dil ve kültürel kökenden gelen ailelerin dil sorunlarıdır. Bu engeli belirten Lo (2008), ailelerin BEPGBT'larına etkin katılım gösterememelerinin nedenlerinden birisi olarak dil engelini öne sürmüştür. Bununla birlikte dil engeli sorunu için çözüm olarak düşünülebilecek tercüme hizmetlerinin de yetersiz kaldığı aynı araştırmada ifade edilmiştir. Tercüme hizmetleriyle ilişkili olarak da ailelerin sağlanan tercüman hizmetinden memnun olmadıklarını rapor edilmiştir: Tercümanlar özel eğitim ile ilgili eğitim almamışlar ve özel eğitimle ilgili kullanılan terimlere aşina değiller, tercümanlara çeviri için yeterli vakit bırakılmamıştır (Lo, 2008).

Ailelerin BEPGBT'larına toplantılarına etkin katılımı önündeki bir diğer engel olarak okul personelinin ailelere yönelik davranışları ortaya konulmuştur. Fish (2006) çalışmasında okul personelinin BEP geliştirme sürecini bir formalite olarak görmesi ve gereken önemi vermemesinin ailelerin etkin katılımını engellediğini öne sürmüştür. Aynı şekilde BEPGBT'larının evrak işi olarak görülmesi ve yasal gerekliliği yerine getirmeyi amaçlamaları ailelerin etkin katılımının göz ardı edilmesine yol açabilmektedir (Blackwell & Rossetti, 2014; Bray & Russel, 2016). Benzer bir şekilde okul personelinin toplantılara geç katılmaları ve toplantılardan erken ayrılmaları gibi davranışları da BEPGBT'larında ailelere yönelik olumsuz davranışlar olarak görülmektedir (Lo, 2008; Martin vd., 2006).

Ailelerin BEPGBT'larında eşit katılımcı olarak yer alması ise yarattığı güç dengesizliği algısı nedeniyle ailelerin etkin katılımları ile ilgili sorun oluşturabilmektedir (Singh & Keese, 2020). Bu durum toplantıların iş birliğini ortaya çıkarmaktan ziyade bir çekişme ortamı haline gelmesine yol açabilmektedir (Zeitlin & Curcic, 2014).

BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Anlamlı Aile Katılımının Arttırılması

Ailelerin kendilerinin sürece dahil olduğunu ve profesyoneller tarafından saygı duyulduklarını hissetmelerini garanti altına almak için birtakım özel önlemlerin alınmasının gerekli olduğu görülmektedir (Singh & Keese, 2020). Rock (2000) bu konuda okul personelinin ailelerin BEPGBT'larına etkin katılımlarının sağlanması için önemli bir konumda olduklarını belirtmiştir. İlgili literatürde BEPGBT'larına ailelerin etkin katılımlarının sağlanması/arttırılmasıyla ilgili okulların ve eğitimcilerin yapması gerekenlere ilişkin birtakım öneriler bulunmaktadır. Bu öneriler BEPGBT'larının öncesinde, toplantı sırasında ve sonrasında yapılması gerekenler şeklinde sınıflanmıştır.

Toplantı Öncesi Yapılması Gerekenler

BEPGBT'larına ailelerin katılımının arttırılması için toplantı başlamadan önce ailelerin BEPGBT'larına etkin katılımının arttırılması için çalışmaların başlaması gerekmektedir. Rock (2000) aile katılımı ve karar verme işlemlerinin öğretmenlerin ailelerle iletişimindeki duyarlılık, güven, saygı ve onları kabul etmeleri üzerine temellendirmeleriyle başladığını belirtmiştir. Bunun bir yolu olarak BEPGBT'nın planlanmasında ve organize edilmesinde profesyoneller tarafından velilerin de sürece dahil edilmelerinin gerekliliğini vurgulanmıştır (Esquivel, Ryan & Bonner, 2008).

Hazırlanan BEP ile ilgili bilgilerin (Toplantı gündemi, alınması düşünülen amaçlar, alınması düşünülen kararlar gibi.) toplantıdan birkaç hafta önce ailelere yazılı olarak verilmesi önerilmektedir (Cheatham, Hart, Malian & McDonald, 2012; Fish, 2008). Bu sayede ailelerin toplantı öncesinde kendisine verilen bilgileri sindirebileceği, gerekli hazırlıkları yapabileceği ve bu sayede BEPGBT'na etkin katılım gösterebilecekleri belirtilmiştir (Diliberto & Brewer, 2014).

Nasıl BEP öğrencinin eğitiminde rehber olarak hizmet ediyorsa, toplantı gündemi de etkili bir BEP ortaya konulmasında önemli bir rehber niteliğindedir. Gündem toplantı öncesinde

tüm birim üyelerine haber verilmeli böylelikle hem üyelerin toplantı hakkında ön hazırlık yapmalarına olanak sağlamalı hem de gündeme eklenmesini istedikleri konunun eklenmesi için zaman tanınmalıdır. Diliberto ve Brewer (2014) etkili bir BEPGBT gündeminin "üyelerin karşılanması ve tanışma; toplantı kuralları, değerlendirme sonuçlarının özetlenmesi, öğrencinin güçlü yönleri ve ihtiyaçlarının gözden geçirilmesi, BEP geliştirilmesi ve kapanış" şeklinde olmasını önermiştir.

BEPGBT'ları öncesinde BEP'lerin hazırlanması ailelerin katkıda bulunmalarına engel teşkil edebilmektedir (Goldstein vd., 1980; Spann vd., 2003). Bu yüzden profesyonellerin toplantı öncesinde ve ailelerin hazırlanacak programla ilgili katkılarını ortaya koymadan BEP planını hazırlamaktan kaçınmaları önerilmektedir (Cheatham vd., 2012; Fish, 2008). Bunun yanında toplantı planlanırken ÖGÖ için önemli olan herkesin toplantıya katılması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır (Cheatham vd., 2012).

Toplantı Sırasında Yapılması Gerekenler

BEPGBT'ları, toplantı için uygun olan herhangi bir yerde yapılabilir, bu konuda bir engel bulunmamaktadır. Bununla birlikte toplantı ortamı ailelerin etkin katılımı üzerinde etkili olabilmektedir. Dabkowski (2004) ailelerin katılımını, toplantı yapılan odanın fiziksel görünümü yanında ortamın konfor düzeyi ve BEPGB'nin oturma düzeninin de etkileyebileceğini belirtmiştir. Bu yüzden okulların BEPGBT'ları için birim üyelerine rahat bir fiziksel ortam sağlaması önerilmektedir (Dabkowski, 2004).

Toplantı ortamının fiziksel özellikleri yanında ailelerin görüşlerini ve itirazlarını rahatça ifade edebileceği şekilde samimi bir ortam da yaratılması gerekli görülmektedir (Underwood, 2010). Dabkowski'nin (2004) "Profesyoneller, aktif ebeveyn katılımını teşvik eden ve bununla birlikte ebeveynlerin stres düzeyini azaltmaya yönelik bir ekip yapısı kurma konusunda da ayrıca çalışmalar da bulunmalıdırlar." şeklinde önerilerde bulunmuştur (s.37). Bu çalışmalar okulun ailelerin katılacakları BEP toplantıları için

olumlu bir ortam yaratarak ve ekip üyeleri arasında olumlu ilişkilerin arttırılmasıyla sağlanabileceği öne sürülmektedir (Fish, 2008). Ayrıca ekip üyeleri toplantı sırasında ailelerin de görüşlerini talep ederek ailenin katılımına teşvik eden olumlu bir ortam yaratabilirler (Esquivel vd., 2008). BEP geliştirme süreci boyunca ekip üyelerinin arasında saygı ve hoşgörü odaklı bir iletişim elde edilmesiyle ailelerin toplantılara anlamlı katılım göstermeleri daha fazla olabilecektir (Reiman vd., 2010).

Zeitlin ve Curcic (2014) yaptığı araştırma da görüşme yaptığı ailelerin daha etkin BEP toplantıları için "daha iyi iletişim ve daha fazla iş birliği" istediklerini belirtmiştir (s.386). Bu durumun sağlanması için toplantı sırasında profesyonellerin ailelerin de anlayabileceği şekilde genel bir dil kullanmaya özen göstermeleri gerekli görülmektedir. Çok fazla soyut terim kullanımı özellikle ailelerin toplantıdan etkili şekilde faydalanmasını engelleyebilmektedir. Toplantı sürecinde etkili bir iletişimin oluşması ve ekip üyeleri arasında oluşması muhtemel anlaşmazlıkların önlenmesi için bütün üyeler için ortak bir terim kullanımı sağlanması özel terim kullanımının sınırlandırılması veya tüm üyelerin terimler ve anlamları konusunda bilgilendirilmesi, ortaya konulan fikirlerin tüm ekip üyelerinin anlayabileceği bir şekilde açıklanması önemli olabilmektedir (Diliberto & Brewer, 2014; Fish, 2008; MacLeod, Causton, Radel ve Radel, 2017). Benzer bir şekilde Mueller ve Buckley (2014) BEP geliştirme sürecinde etkin iş birliğinin sağlanmasına yönelik aile görüşlerini: "a) güven ve ortaklık yoluyla ilişki kurmak (b) açık, dürüst ve sık iletişim ve son olarak (c) ebeveyn sesini dinlemek." şeklinde rapor etmiştir.

Yasal zorunluluklar BEPGBT'larına yön verebildiği gibi toplantılara ailelerin katılımını da sınırlayabilmektedir. Bacon ve Causton-Theoharis (2013) okul ve ailelerin birlikte çalışarak BEP geliştirme sürecine ilişkin bürokratik engelleri aşılabileceklerini öne sürmüştür. Benzer bir şekilde yapılan çalışmalarda aileler BEP toplantıları sürecinin yeniden yapılandırılması ve gözden geçirilmesinin gerekliliği konusunda görüşler ortaya koymuşlardır (Bray & Russell, 2016; Mueller & Buckley, 2014). Bunun yanında Bray ve

Russell (2016) BEPGB üyelerinin aktif katılımlarının desteklenmesi için toplantı yapısının BEP'in üretim sürecindeki rollerin aktif hale gelecek şekilde değiştirilmesini önermiştir. BEPGBT'ları için yeterli bir süre sağlamak da ailelerin BEPGB toplantılarına etkin katılım göstermesi için önemli olabilmektedir (Cheatham vd., 2012; Fish, 2008).

Ailelerin BEPGBT'larına etkin katılımının sağlanması için bir diğer öneri ise toplantı gündeminin BEPGB üyelerinin hepsine dağıtılması ve toplantının gündem dahilinde ilerlediğinin kontrolünün yapılması olarak belirtilmiştir (Diliberto & Brewer, 2014). BEPGBT'ları sırasında okul profesyonellerinin yapmaları gerekenlere ilişkin Weishaar (2010); 1. Eğer isimler bilinmiyor veya toplantı ortamı kalabalık ise herkesin önünde isimlik kullanın, 2. Ebeveynin dikkatinin not alan kişi tarafından dağıtılmaması için, alınan notun içeriğini görebileceği veya bilgi sahibi olabileceği bir yerde otursun, 3. Öğrencinin güçlü yanlarına odaklanan toplantı için her katılımcıya öğrencinin güçlü yönleri ve yetenekleri ile ilgili konuşmaya teşvik edin, 4. Hitap konusunda dikkatli olun. "Öğretmenlere nasıl hitap ediliyorsa öyle hitap edin" "anne baba, çocuk gibi değil" 5. Öğrenci için ele alınacak amaçları velinin görüşleri, öğrencinin performansı ve öncelikleri de değerlendirerek ortak bir şekilde tartışın önerilerinde bulunmuştur (s.209).

Amaçların toplantı öncesinde hazırlanmamasına dikkat edilmesinin yanında toplantı sırasında da amaç yazımında ailelerin de görüşlerinin BEP planına dahil edilmesine önem gösterilmelidir (Fish, 2008). Ailelerin de karar verme sürecinde eşit katılımcılar, "gerçek birim üyeleri" olarak görülmek istenmektedirler (Fish, 2006; MacLeod vd., 2017). Nitekim BEP geliştirme sürecinin devamında hazırlanan programın başarılı bir şekilde uygulanabilmesi, program hazırlamada görevli herkesin katkılarını önemli görmeleri ile mümkün olabileceği öne sürülmüştür (Reiman vd., 2010). Bu yüzden ailelerin toplantıya etkin katılımının sağlanması için, yasaların da bir gereği olarak, okul personelinin ailenin katılımlarına eşit katılımcılar olarak önem göstermesi daha etkin katkıların oluşmasını sağlayabilmektedir.

BEPGBT'ları merkezinde öğrencinin bulunduğu öğrencinin eğitim hayatı hakkında kararların alındığı bir toplantıdır ve doğal olarak ailelerin de bu toplantılara katılımının temel gerekçesi kendi çocuklarıdır. Okul personelinin bu konuda öğrenci hakkında yeterli ilgi ve bilgi sahibi olması da ailelerin katılımını arttırabilecektir. Bunun için okul personeli, toplantı öncesinde öğrencinin güçlü yanlarını ortaya koyabilmek için hazırlıklar yapabilirler (MacLeod vd., 2017). Öğrencinin merkeze alınarak güçlü yanları, zayıf yanları ve ilgilerinin okul personeli tarafından ortaya konulması ailelerin daha etkin katılım göstermeye hevesli olmalarını sağlayabilmektedir (Esquivel vd., 2008).

Goldstein vd. (1980), ailelerin BEPGBT'larında pasif katılımcılar olduklarını ortaya koyduğu çalışmasının sonucunda ailelerin BEPGBT'larına etkin katılım gösterebilmeleri için eğitimlere ihtiyacı olduklarını öne sürmüştür. Benzer bir şekilde Fish (2008) ailelerin etkin katılım konusunda önerileri arasında BEPGBT'larına ailelerin etkin katılımının sağlanabilmesi için okulların ailelere yönelik gerekli eğitimleri sağlamasını vurgulamıştır. Nitekim toplantı öncesinde gerek süreç gerek hakları ve sorumlulukları konusunda yeterli bilgi sahibi olan aileler daha anlamlı katılım gösterebileceklerdir. Fish (2006)'da bu yüzden sağlanan eğitimlerin özel eğitimle ilgili yasal düzenlemeleri de kapsayacak şekilde gerçekleştirilmesini önermiştir. Buna ek olarak Bacon & Causton-Theoharis (2013) hazırlanan eğitimlerin hem öğretmenler hem de aileleri kapsayacak şekilde hazırlanmasını ve birlikte iş birliği içinde nasıl çalışabileceklerinin de bu eğitimlerde ele alınmasını önermiştir.

Toplantı Sonrasında Yapılması Gerekenler

Doğal olarak her BEPGBT'nın toplantısının sonrası bir sonraki toplantının öncesidir. Bu sebeple toplantı sonrası için ortaya konulan BEP'in içeriğinin öğrencinin var olan performans düzeyinin açıkça ifade etmesi, gözlenebilir ve ölçülebilir amaçları ve amaçların ölçülmesinin nasıl yapılacağının açık olması; alınan kararların aceleye getirilmediğinden

ve gündemin tamamıyla ele alındığından emin olunmalı ve gerekirse eksik bölümlerin tamamlanması için (gerekli ödevlendirmeler de yapılarak) yeni bir toplantı planlanmalıdır (Weishaar, 2010).

İlgili literatür; BEP'in yasal zorunluluk temelinde uygulamalar ortaya çıkardığını ve bu uygulamalar kapsamında ailelerin de BEP geliştirme birimlerinin doğal birer üyeleri olduğunu ortaya çıkarmaktadır. İlgili yasal düzenlemeler olsa da ailelerin toplantılara katılımları konusunda istenen durumun gerçekleşmediğini rapor eden araştırmaların olması yasal durumun tam anlamıyla uygulama alanı bulmadığı ve farklılaşan uygulamaların mevcut olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte ilgili literatürde toplantı öncesi, toplantı sırası ve toplantı sonrasında yapılacak birtakım çalışmaların ailelerin BEPGBT'larına anlamlı katılımlarını sağlamak konusunda yol gösterici önerileri içerdiği görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, ortam, veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci, verilerin analizi ve geçerlik, güvenirlik ve etik ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan ilkokullar ve ortaokullarda yapılan BEPGBT'larına odaklanmıştır. Bu odak dahilinde BEPGBT'larının içeriğinin toplantıya katılan ailelerin tecrübeleri üzerinden tanımlanması amaçlanmıştır. Bu amaçla verilerin toplanmasında ve analizinde nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (case study) deseni tercih edilmiştir. Nitel araştırma, herhangi bir duruma insanların yükledikleri anlamların belirlenmesine yönelik bir yaklaşımdır (Creswell, 2017, s. 4). Daha geniş bir şekilde ifade etmek gerekirse "Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" şeklinde tanımlanabilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 45). Nitel araştırmalar nesnel gerçekliklerin bulunmasından ziyade bu gerçeklikleri insanların nasıl algıladıklarını ve bu algılarının davranışlarına olan yansımalarını keşfetmeyi amaçlamaktadır (Balcı, 2013, s. 29).

Nitel araştırma yöntemi; eğer araştırmada ele alınan konu yeni veya çeşitli yönlerini ele alacak şekilde üzerinde yeterince araştırma yapılmamış bir konu ise tercih edilebilir (Morse'den aktaran Creswell, 2017, s. 20). Nitekim nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni, Merriam'ın (2018) belirttiği gibi "sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesi" söz konusu olduğunda tercih edilebilecek desendir (s.40). Bu desen nitel araştırma yöntemleri arasında çok yaygın kullanılan bir desen olarak belirtilmektedir (Merriam, 2018, s. 22; Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 83). Bu desende belirli bir duruma odaklanarak o duruma doğrudan etkisi olan etmenlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır (Merriam, 2018, s. 43). Bu çalışmada durum çalışması deseni, BEPGBT'larını derinlemesine ve çeşitli yönleriyle ele alma konusunda avantajlar sağlayacağı için tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırma yürütülürken amaçlı örnekleme yöntemlerinden, tipik durum örneklemesi kullanılarak çalışma grubu belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinde katılımcılar belirlenirken sıklıkla amaçlı örnekleme (olasılıksız örnekleme) yöntemleri tercih edilmektedir (Merriam, 2018, s. 76). Amaçlı örnekleme türleri, olasılıklı örnekleme türlerinin aksine tamamen nitel araştırmalara özgü geliştirilmiş bir örnekleme yöntemi çeşididir (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 135). Amaçlı örnekleme, çalışmaya dahil edilecek kişilerin veya ortamların araştırma sorularına yanıt oluşturacak şekilde araştırmacı tarafından "amaca yönelik olarak" seçilmesidir (Creswell, 2017, s. 189). Patton (2018) tipik durum örneklemesinin, odaklanılan durumla ilgili ortalama örnekler üzerinden giderek, yeterince bilgisi olmayan kişilere bu durumu anlatmak ve bu ortalama örneklerle durumu detaylı bir şekilde açıklamayı amaçladığını belirtmiştir (s.236). Bu doğrultuda eğitim öğretim yılı içerisinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler için yapılan ve ÖGÖ'lerin ailelerinin de katılım gösterdiği BEPGBT'ları tipik durum olarak kabul edilmiştir.

Araştırma izni alındıktan sonra katılımcıların belirlenmesine başlanmıştır. Çalışmaya ilkokul ve ortaokul düzeyindeki okullar, bu kademelerde eğitimlerine kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla devam eden öğrenci sayılarının diğer kademlere göre daha fazla olması (Strateji Geliştirme Başkanlığı [SGB], 2019) dolayısıyla tercih edilmiştir. Ayrıca ortaöğretim kademesinde BEPGB görevleri diğer kademeler ile karşılaştırıldığında ek görevler içerdiği için çalışmaya dahil edilmemiştir (ÖEHY, 2018, Madde 48/2).

Aksaray, Merkez ilçesinde yer alan okulların listesine MEB'in internet sitesinden ulaşılmıştır (MEB, t.y.). Okullarla irtibata geçilirken tüm okullarda kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerin yapıldığı varsayımında bulunulmuştur ve bununla birlikte il merkezinde bulunan okullara öncelik verilmiştir. Merkeze bağlı köy ve kasaba okullarıyla ise araştırmaya katılacak yeterli sayıda okul bulunmaması durumunda ve diğer yollarla iletişime geçilmesine olumlu dönüş olması durumunda çalışmaya dahil edilmelerine karar verilmiştir.

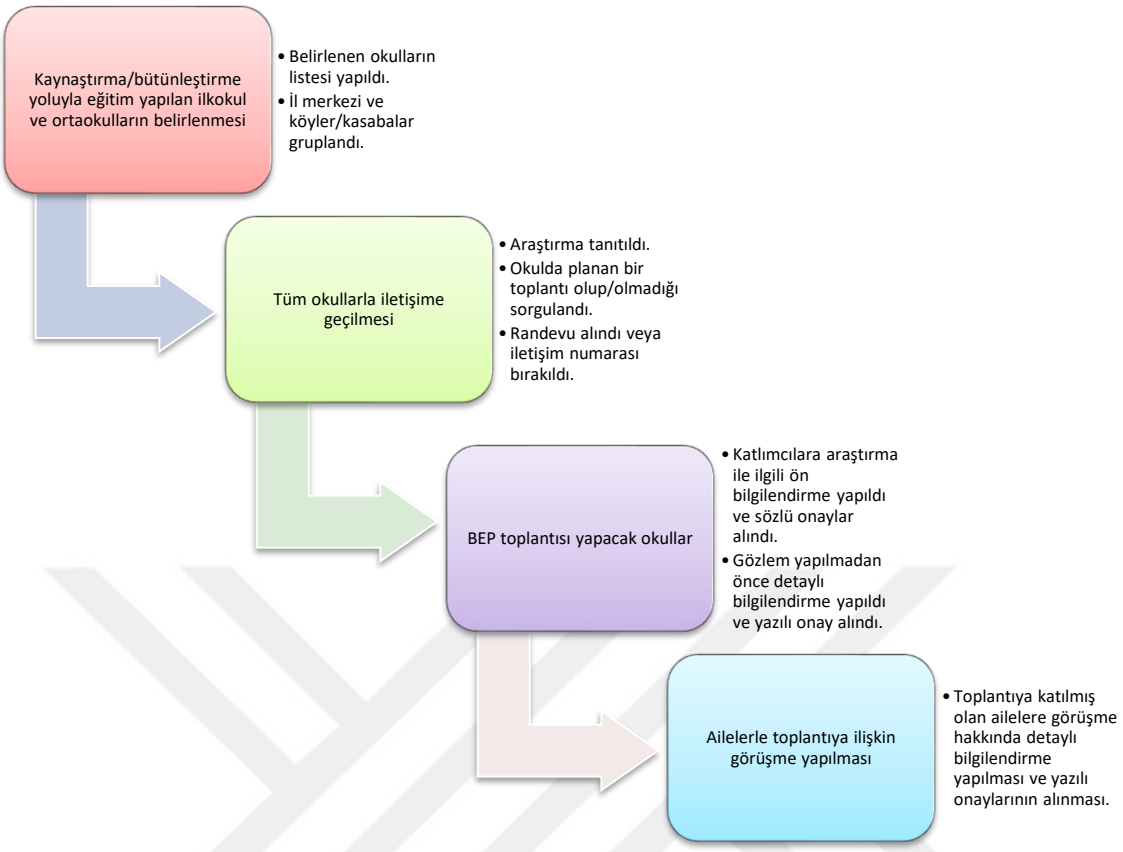

Şekil 2. Katılımcıların belirlenme süreci

Katılımcıların belirlenme sürecinde hem resmi sıranın göz önünde bulundurulması hem de BEPGB'nin okullar bünyesinde oluşturulduğu ve çalışma usul ve esaslarının düzenlenmesi okul yönetimlerince belirlendiği için (ÖEHY, 2018, Madde 47) ilk olarak okul müdürlükleri ile irtibata geçilmiştir. Bu doğrultuda 15.11.2019 tarihinden itibaren il merkezinde bulunan ilkokul ve ortaokullara ziyaretler gerçekleştirilerek yüz yüze iletişim sağlanmıştır. Bu görüşmeler, araştırmacının da okul saatleri içerisinde görevli olmasından dolayı okul saatleri dışında ve mesai saatleri (15.45 – 17.00 saatleri arasında) içinde gerçekleşmiştir. Okul idarecilerine araştırma izni sunulmuş, çalışmanın detayları hakkında bilgi verilmiş ve planlanan bir BEPGBT olup olmadığı sorulmuştur. Bazı idareciler okullarında kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenci bulunmadığını belirtmişlerdir. Bazı idareciler ise BEPGBT'ları ile rehber öğretmenlerin ilgilendiğini ve mesai saatleri içinde okula gelip rehber öğretmenler ile daha detaylı

görüşülebilineceğini belirtmişlerdir. Bazı idareciler ise planlanan bir toplantı olması halinde benimle iletişime geçeceklerini ifade etmişlerdir. Bu aşamada tüm okullarla irtibat için iletişim bilgileri alışverişinde bulunulmuş ve okulların BEPGBT planlama ile ilgili durumu not edilmiştir.

Sonraki aşamada idarecilerin yönlendirmeleri doğrultusunda bazı okulların okul rehber öğretmenleri ile görüşülmüştür. Aynı zamanda idareciler ile yapılan ön görüşmelerde BEPGBT'larının planlanması noktasında okul rehber öğretmenlerinin sıkça işaret edilmesinden dolayı, ilde görev yapan rehber öğretmenlerin oluşturmuş oldukları Whatsapp grubuna da çalışmanın amacı, çalışma dahilinde yürütülecek faaliyetler ve BEPGBT planlayan okulların iletişime geçebilmeleri için araştırmacının telefon numarasını da içeren bir mesaj paylaşılması sağlanmıştır. Rehber öğretmenler ile kurulan iletişim sonucunda bazı okulların BEPGBT planladıkları görülmüştür. İlgili okul rehber öğretmenleri ile iletişim numaraları alışverişinde bulunulmuş ve BEPGBT tarihi ile ilgili geri dönüş beklenmiştir.

Tablo 1.
BEPGBT'ları Yapılan Öğrenci Özellikleri

BEP Geliştirme Birimi Toplantısı	Öğrencinin Sınıf Düzeyi	Öğrencinin Tanısı	Öğrencinin Kaynaştırma/ bütünleştirme Yoluyla Eğitime Başladığı Sınıf Düzeyi	Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu
BEPGBT1	8. Sınıf	Bedensel Engel + Özel Öğrenme Güçlüğü	1. Sınıf	-
BEPGBT2	3. Sınıf	Özel Öğrenme Güçlüğü	3. Sınıf	+
BEPGBT3	7. Sınıf	Hafif Düzey Zihinsel Yetersizlik	-	+
BEPGBT4	1. Sınıf	Otizm (Hafif)	Okul Öncesi	+
BEPGBT5	4. Sınıf	Özel Öğrenme Güçlüğü (Disleksi)	2. Sınıf	+
BEPGBT6	1. Sınıf	Hafif Düzey Zihinsel Yetersizlik	1. Sınıf	+

BEPGBT planlanan okulların belirlenmesi aşamasında il merkezindeki 31 ilkokul ve 30 ortaokul ile iletişime geçilmiş ve ön görüşmeler yapılmıştır. Süreç içerisinde 3 ilkokul ve 2 ortaokuldan BEPGBT planlandığı konusunda geri dönüş olmuştur.

Kendileri için BEPGBT'ları yapılan ÖGÖ'lerin özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir. İlkokul düzeyinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler 1, 3 ve 4. Sınıflarda, ortaokul düzeyinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ise 7 ve 8. sınıflarda eğitimlerine devam etmektedirler. Öğrencilerin özel öğrenme güçlüğü, hafif düzey zihinsel yetersizlik, hafif düzey otizm olmak üzere çeşitli tanılar almış oldukları ve bu tanılar doğrultusunda BEPGBT'larının düzenlenmiş olduğu görülmüştür. Bu toplantılarının üçü (BEPGBT3, BEPGBT4, BEPGBT5) izleme ve değerlendirme amacıyla gerçekleştirilmiştir. İki toplantı ise (BEPGBT2, BEPGBT6) öğrenciler için yapılan ilk BEPGBT'larıdır. Bir diğer BEPGBT ise (BEPGBT1) öğrencinin var olan tanısı yanında RAM tarafından yeni bir tanının daha eklenmesi üzerine yapılan ilk BEPGBT'dır.

BEPGBT yapacak okullar belirlendikten sonra BEPGBT katılımcıları ve görüşme için ailelerle iletişime geçilmiştir.

BEP Geliştirme Birimi Toplantıları Katılımcıları

BEPGBT'ları katılımcıları belirlenirken araştırmacı tarafından sürece herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. BEPGBT öncesinde okul idaresinden toplantı katılımcılarının listesi alınmış ve katılımcılarla araştırmaya gönüllü katılım gösterip göstermeyecekleri hususunda bir ön görüşme yapılmıştır. Ayrıca bu toplantılarda gözlem yapabilmek için tüm katılımcıların araştırmaya gönüllü olarak katılmayı onaylamasına dikkat edilmiştir. Nitekim bir okulda, katılımcılarından birinin araştırmaya katılmayı kabul etmemesinden dolayı, diğer tüm katılımcılar araştırmaya katılmayı kabul etseler de

araştırma gerçekleştirilememiştir. BEPGBT'larına katılan katılımcılar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2.
BEPGBT'ları Katılımcı Özellikleri

BEP Geliştirme Birimi Toplantısı	Okul Düzeyi	Birim Üyeleri	Cinsiyet	Mesleki Tecrübe	BEP İlgili Eğitim Alma Durumu (Alınan Eğitim/Eğitimi Veren Kurum)
BEPGB1	Ortaokul	Müdür Yardımcısı	E		
		Anne	K		
		Rehberlik	K	7 Yıl	Özel Eğitim/MEB Hizmet İçi Eğitim
		Türkçe	K	15 Yıl	-
		Matematik	E	19 Yıl	-
		Fen Bilimleri	E	4 Yıl	Özel Eğitim/İlçe MEM
		Sosyal Bilgiler*	K	7 Yıl	-
		Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	K	14 Yıl	-
		Görsel Sanatlar	K	19 Yıl	-
		İngilizce	K	16 Yıl	-
		Teknoloji ve Tasarım	K	19 Yıl	-
BEPGB2	İlkokul	Baba	E		
		Rehberlik	K	12 Yıl	Özel Eğitim, Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları, BEP/RAM
		Sınıf Öğretmeni	K	(Belirtmemiş)	Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları/RAM
BEPGB3	Ortaokul	Müdür	E	(Belirtmemiş)	(Belirtmemiş)
		Müdür Yardımcısı	E	15 Yıl	-
		Anne	K		
		Rehberlik	K	7 Yıl	Özel Eğitim, Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları, BEP/MEB Hizmet İçi
		Türkçe	K	12 Yıl	Özel Eğitim – İl MEM
		Matematik	K	11 Yıl	-
		Fen Bilimleri*	E	9 Yıl	-
		Sosyal Bilgiler	K	(Belirtmemiş)	BEP/İl MEM
		Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	K	10 Yıl	-

Tablo 2'nin devamı

		Anne	K		
BEPGB4	İlkokul	Rehberlik	E	12 Yıl	Özel Eğitim, Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları, BEP/RAM
		Sınıf Öğretmeni	K	32 Yıl	-
		Müdür	E	23 Yıl	-
		Baba	E		
BEPGB5	İlkokul	Rehberlik	E	25 Yıl	Özel Eğitim, Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları, BEP/Hizmet İçi Eğitim
		Sınıf Öğretmeni	E	40Yıl	-
		Öğrenci	K		
		Müdür Yardımcısı	K	25 Yıl	Evet/İl MEM
		Anne	K		
BEPGB6	İlkokul	Rehberlik	K	27 Yıl	Özel Eğitim, Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları, BEP/Üniversite ve Hizmet İçi Eğitim
		Sınıf Öğretmeni	E	18 Yıl	-
		Çevirmen	K		

Tablo 2'de görüldüğü gibi gerçekleştirilen 6 toplantıya; 2 okul müdürü, 2 okul müdür yardımcısı, 6 rehberlik öğretmeni, 4 sınıf öğretmeni, 2 Türkçe öğretmeni, 2 matematik öğretmeni, 2 fen bilimleri öğretmeni, 2 sosyal bilgiler öğretmeni, 2 din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni, 1 görsel sanatlar öğretmeni, 1 İngilizce öğretmeni, 1 teknoloji ve tasarım öğretmeni, 4 anne, 2 baba, 1 öğrenci ve 1 çevirmen katılmıştır. Katılımcıların 13'ünün cinsiyeti erkek ve 23'ünün cinsiyeti kadındır. Toplantıya katılan öğretmenlerin mesleki tecrübeleri 4 yıl ile 40 yıl aralığında değiştiği ve 7 öğretmenin BEP ile ilgili, 4 öğretmenin ise özel eğitim/kaynaştırma-bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları ile ilgili eğitim aldıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte bir toplantıya öğrencinin kendisi ve diğer bir toplantıda ise ailenin bir akrabası çevirmen olarak yer almıştır. Aileler ile ilgili bilgiler detaylı olarak görüşme katılımcıları bölümünde belirtilmiştir.

Görüşme Katılımcıları

Görüşmeler için katılımcılar belirlenirken; öğrencinin ebeveynleri arasından BEPGBT'na katılan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden aile üyesi katılımcı olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda BEPGBT'larına katılan ve devamında kendileri ile görüşme yapılan ailelerin özellikleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.
Araştırmaya Katılan Ailelere İlişkin Bilgiler

BEP Geliştirme Birimi Toplantısı	Çocuğa Yakınlık Durumu	Yaş	Mesleği	Eğitim Durumu	BEP ile İlgili Eğitim Alma Durumu
BEPGBT1	Anne	37	Ev Hanımı	İlkokul	-
BEPGBT2	Baba	47	Esnaf	İlköğretim	-
BEPGBT3	Anne	49	Ev Hanımı	İlkokul	-
BEPGBT4	Anne	37	Öğretmen	Lisans	+ (Lisans, Özel Eğitim Dersi)
BEPGBT5	Baba	42	İnfaz Koruma Memuru	Ön Lisans	-
BEPGBT6	Anne	38	Ev Hanımı	-	-

Tablo 3'te görüldüğü gibi BEPGBT'larının 4'üne anne, 2'sine baba aile üyesi olarak katılım göstermişlerdir. Aile üyelerinin 37 yaş ile 49 yaş arasında değişen yaşlarının olduğu görülmüştür. Aile üyelerinden 3 aile üyesinin Ev hanımı, 1 aile üyesinin esnaf, 1 aile üyesinin infaz koruma memuru ve 1 aile üyesinin öğretmen mesleklerine sahip oldukları görülmüştür. Ailelerden 1 aile üyesinin okula gitmediği, 2 aile üyesinin ilkokul, 1 aile üyesinin ortaokul, 1 aile üyesinin ön lisans ve 1 aile üyesinin lisans düzeyinde eğitimlerinin olduğu görülmüştür. Ailelerin BEP ile ilgili eğitim alma durumları ele alındığında ise 1 aile üyesinin lisans eğitimi sırasında özel eğitim dersi kapsamında BEP

ile ilgili eğitim almış olduğu belirttiği görülmüştür. Diğer aile üyelerinin ise BEP, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları ve özel eğitim gibi konularda hiçbir eğitim almadıklarını belirttikleri görülmüştür.

Araştırmacı

Araştırmacı Gazi Üniversitesi Zihin Engellilerin Eğitimi lisans programından 2012 yılından mezun olmuştur. Sırasıyla; 2012-2014 yılları arasında MEB'e bağlı bir özel eğitim uygulama merkezinde, 2014-2015 yılında ise bir RAM'da, 2015-2018 yılları arasında ortaokul düzeyinde özel eğitim sınıfında ve 2018 yılından itibaren ise ilkokul düzeyinde özel eğitim sınıfında çalışmaktadır.

Araştırmacı özel eğitim sınıflarında çalıştığı süreç boyunca kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerini sürdüren öğrencilere yönelik destek eğitim odasında görev almıştır. Bununla birlikte destek eğitim odası öğretmeni olarak BEPGB'nde aktif olarak rol almıştır ve BEPGBT'larına katılım göstermiştir.

Ortam

BEP Geliştirme Birimi Toplantılarında Gözlem Yapılan Ortamlar

BEPGBT'ları okullar tarafından belirlenen çeşitli ortamlarda yapılmıştır. Bu ortamların belirlenmesinde araştırmacının hiçbir müdahalesi olmamıştır. BEPGBT'larının yapıldığı ortam özellikleri ile ilgili bilgiler Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4'te görüldüğü gibi; BEPGBT'larının gerçekleştirildiği ortamlar öğretmenler odası, müdür odası, müdür yardımcısı odası, okul rehberlik servisi gibi çeşitlilik göstermektedir. Bunula birlikte toplantıların 13.28 dakika ile 42.54 dakika aralığında sürdüğü tespit edilmiştir.

Tablo 4.
BEP Geliştirme Birimi Toplantılarının Özellikleri

BEP Geliştirme Birimi Toplantısı	Okul Düzeyi	BEPGBT Zamanı	BEPGBT Süresi	BEPGBT Ortamı
BEPGBT1	Ortaokul	12.12.2019	13.28 dakika	Öğretmenler odası
BEPGBT2	İlkokul	20.12.2019	19.18 dakika	Okul rehberlik servisi
BEPGBT3	Ortaokul	31.12.2019	22.30 dakika	Öğretmenler odası
BEPGBT4	İlkokul	08.01.2020	20.24 dakika	Müdür yardımcısı odası
BEPGBT5	İlkokul	21.02.2020	21.18 dakika	Müdür odası
BEPGBT6	İlkokul	25.02.2020	42.54 dakika	Müdür yardımcısı odası

Görüşmelerin Yapıldığı Ortamlar

Görüşme yapılan ortamların belirlemesinde hem okulun tahsis ettiği uygun alanlar hem de görüşülecek aileler için uygun yer seçilmesine önem gösterilmiştir. Ailelere kendilerini nerede rahat hissediyorlarsa görüşmenin orada gerçekleştirilebileceği söylenmiştir ve görüşme ortamı belirlenirken ailelerin istekleri doğrultusunda hareket edilmiştir. Aileler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin yapıldığı ortamlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5.
Aile Görüşmelerinin Özellikleri

BEP Geliştirme Birimi Toplantısı	Görüşülen Kişi	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi	Görüşme Ortamı
BEPGBT1	Anne	12.12.2019	09.55 dakika	Okul Rehberlik Servisi
BEPGBT2	Baba	20.12.2019	12.55 dakika	Babanın dükkânı
BEPGBT3	Anne	31.12.2019	12.19 dakika	Öğretmenler odası
BEPGBT4	Anne	08.01.2020	13.39 dakika	Müdür yardımcısı odası
BEPGBT5	Baba	21.02.2020	09.35 dakika	Babanın arabası
BEPGBT6	Anne	25.02.2020	14.15 dakika	Okul Rehberlik Servisi

Tablo 5'te görüldüğü gibi ailelerle yapılan toplantıların 4 tanesi okul içerisinde çeşitli ortamlarda (okul rehberlik servisi, müdür yardımcısı odası, öğretmenler odası) ve 2

görüşme de okul dışında (babanın dükkanı ve diğer bir babanın arabası) gerçekleştirilmiştir. Görüşme süreleri 9.35 dakika ile 14.15 dakika arasında değişmiştir.

Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarının ele alınan durumu derinlemesine anlamamızı sağlayacak bir şekilde olması gerekmektedir (Merriam, 2018, s. 1-2). Nitel araştırmalarda veriler; gözlem, mülakatlar, dokümanlar ve sesli ve görsel materyaller şekillerinde toplanabilir (Creswell, 2017, s. 190). Yıldırım ve Şimşek'in (2013) belirttiği gibi, nitel araştırmalar da görüşme ve gözlem en sık kullanılan veri toplama tekniklerindendir (s. 46). Bununla birlikte durum çalışması yürütülürken tek bir veri toplama yöntemi kullanmak yeterli olmayabilir. Bu süreçte araştırmacının belirlenen durum ile ilgili birbirini teyit edebilecek şekilde çeşitli veri toplama yöntemlerini bir arada kullanması gerekir (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 83). Patton'un (2018) belirttiği gibi "Gözlemler, mülakatlarda elde edilen verileri kontrol etme olanağı sunar; diğer taraftan mülakatlar ise dışsal davranışın ötesine giderek gözlemciye kişinin duygularını ve düşüncelerini keşfetme olanağı sağlar" (s.306-307). Bu çalışmada BEPGBT'larında katılımcılara ilişkin bilgiler "katılımcı bilgi formu" ile ve toplantılarda "gözlem formu" araçlarıyla veriler toplanmıştır. Bununla birlikte toplantıya katılan ailelerin görüşlerinin belirlenmesinde "yarı yapılandırılmış görüşme formu" kullanılmıştır ve veri toplama süreci boyunca saha notları tutulmuştur.

BEP Toplantısı Gözlem Formu

BEPGBT'larının işleyişini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından "BEP Toplantısı Gözlem Formu" geliştirilmiştir (EK 5). Bu gözlem formu, araştırmacının toplantı yapılacak ortama girişinden toplantı ortamını terk edişine kadar olan süreçteki gerçekleşen olayların kayıt altına alınmasında kullanılmıştır.

Gözlem Formunun Hazırlanması

Gözlem formu, BEP toplantıları ile ilgili literatür taraması, ÖEHY'nin BEPGBT'ları ile ilgili maddeleri ve araştırmacının kişisel BEPGBT'ları deneyimleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Daha sonra tez danışmanının görüşleri de alınarak tekrar düzenlenmiş ve iki uzmanın daha görüşlerine başvurulmuştur.

Gözlem formunun, gözlem kayıtlarını tutmaya imkân verip vermediğini test etmek için bir pilot çalışma yapılmıştır. Yapılan pilot çalışma sırasında formun gözlem verilerini kaydetmek için yeterli olduğu görülse de BEPGB arasındaki konuşmaların ayrıntıları ile kaydedilmesinin imkân dahilinde olmadığı görülmüştür. Veri toplama süreci başladığında ayrıca ses kaydı almanın gerekli olduğuna karar verilmiştir.

Pilot çalışma sonrasında hazırlanan gözlem formunun ayrıntılı gözlemleri, pratik bir şekilde kaydetmeye imkân verdiği görülmüştür.

Gözlem Formunun Özellikleri

Hazırlanan "BEP Toplantısı Gözlem Formu" çeşitli gözlemlerin kayıt altına alınabilmesi için düzenlenmiştir. Bu formda; gözlem tarihi ve gözlemin başlama bitiş saati, gözlem yapılan okul düzeyi, toplantı ortamının çizimi ve betimlenmesi, toplantı katılımcıları, toplantı katılımcılarının yaptığı katkılar ve toplantı öncesi, sırası ve sonrasında saha notları ve araştırmacı görüşlerinin kaydedileceği boşluklar bulunmaktadır (Ek 5).

BEP Toplantısına İlişkin Görüşme Formu

Bu araştırmanın verileri toplanırken de görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme yöntemi, çeşitli konular hakkındaki bilgi, tutumlar, davranışlar ile bunların olası sonuçlarının öğrenilmesinde verimli bir yöntem

olduğu için bu araştırmada tercih edilmiştir (Karasar, 2017, s. 210). BEPGBT'larına katılan ailelerin toplantı ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından "Özel Gereksinimli Öğrencilerin Ailelerinin Katıldıkları BEP Toplantılarına İlişkin Görüşme Formu" geliştirilmiştir (Ek 6).

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun Hazırlanması

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, BEP toplantıları ile ilgili literatür taraması, ÖEHY'nin BEPGBT'ları ile ilgili maddeleri ve araştırmacının kişisel BEPGBT'ları deneyimlerinin göz önünde bulundurulmasıyla soru havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan sorular aynı zamanda tez danışmanı olan uzmanın da görüşleri alınarak düzenlenmiştir. Hazırlanan ve düzenlenen görüşme formu BEP ile ilgili çalışmaları bulunan dört akademisyene gönderilerek uzman görüşü alınmıştır ve alınan uzman görüşleri göz önünde bulundurularak görüşme formu tekrar düzenlenmiştir.

Soruların anlaşılabilirliği için kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları ve BEP geliştirme konularında tecrübesi olan bir özel eğitim öğretmeni, bir rehber öğretmen ve bir sınıf öğretmeninin görüşleri alınmıştır. Görüşü alınan kişiler formun yeterli olduğu konusunda görüş belirtmişlerdir.

Daha sonra formun veliler tarafından anlaşılabilirliğinin test edilmesi için daha önceden BEPGBT'na katılmış olan bir aile ile görüşme yapılmıştır.

Tüm bu uygulamalardan sonra tez danışmanı ile tekrar iletişime geçilmiş ve formun veri toplamak için yeterli olduğuna karar verilmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun Özellikleri

Hazırlanan "Özel Gereksinimli Öğrencilerin Ailelerinin Katıldıkları BEP Toplantılarına İlişkin Görüşme Formu" üç temel bölümden oluşmaktadır (Ek 6).

- Birinci bölümde aile ile ilgili demografik sorular yer almaktadır.
- İkinci bölümde öğrenci ile ilgili demografik bilgiler yer almaktadır.
- Üçüncü bölümde ise ailenin katılmış olduğu BEPGBT'na ilişkin sorular yer almaktadır. Bu sorular ailenin BEPGBT'na katılım süreci, katılmış olduğu BEPGBT ile ilgili deneyimleri, ailenin kendisinin toplantıdaki rolü ile ilgili görüşleri ve toplantı ile ilgili genel duygu ve düşüncelerini belirlemeyi amaçlayan sorulardır.

Saha Notları

Araştırmacı veri toplama süreci boyunca günlükler tutmuştur. Saha notlarının tutulmasına araştırma izni alınmasıyla başlanmıştır. Araştırma ile ilgili bir gelişme yaşandığında ve araştırma ile ilgili bir eylem yapıldığında kaydedilmiştir. Veri toplama süreci uzun bir döneme yayıldığı için araştırma ile ilgili gelişmelerin olmadığı günlerde günlüğe not tutulmamıştır.

Gözlem süreciyle ilgili tutulan notlar; gözlem yapılan ortama gidilene kadar olan davranışları ve bunlarla ilgili duygu ve düşünceleri içermektedir. Gözlem sonrasına ilişkin notlar ise gözlem yapılan ortamdan çıktıktan sonraki davranışlar ve gözlem sürecinin tamamına ilişkin duygu ve düşünceleri içermektedir.

Yapılan görüşmeler ile ilgili de araştırmacı günlüğüne notlar tutulmuştur. Tutulan notlarda; görüşme yapılan ortamla ilgili bilgileri, görüşme yapılan aile üyesinin sözel olmayan davranışlarına ilişkin gözlemleri, görüşme sırasında ortaya çıkan olağandışı kabul edilebilecek durumları, aile üyesinin görüşme için ikna edilme süreci ve katılımcının görüşme ile ilgili belirttiği görüşlerini ve analiz süreci için göz önünde bulundurulması gereken hususlar ile ilgili görüşlerin yazılmasına çalışılmıştır.

BEP Geliştirme Birimi Toplantısı Katılımcı Bilgi Formu

BEPGBT'larına katılan katılımcılara ilişkin özelliklerin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından "BEP Geliştirme Birimi Toplantısı Katılımcı Bilgi Formu" geliştirilmiştir. Bu bilgi formunda katılımcıların yaşına, branşına, görevine, mesleki kıdemine ve BEP geliştirme ile ilgili eğitim alma durumu ile ilgili bilgilerin alınması amaçlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Teknikleri

Katılımcı Gözlem

Gözlem araştırmada "veriye ilk elden ulaşma olanağı" sağlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 199). Gözlem tekniğiyle toplanan veriler, BEPGBT'larının yapıldığı ortamı ve bu ortamda gerçekleştirilen faaliyetleri, faaliyetlere katılan kişileri, katılımcıların gözünden betimlememize olanak sağlamaktadır (Patton, 2018, s. 262).

Gözlem teknikleri çeşitlilik göstermektedir. Patton (2018) gözlem tekniklerini; araştırmacının gözlem sürecindeki rolü, bakış açısı, araştırmayı yürütenler, araştırmacının rolünün başkalarına açıklanıp açıklanmaması, yapılan gözlemlerin süresi ve gözlemin odağı olarak çeşitli boyutlarda sınıflamıştır (s. 265-276). Bununla birlikte gözlem tekniklerinin sınıflandırılmasında en önemli ayrım olarak araştırmacının gözlem sürecine katılma derecesi gösterilmiştir (Patton, 2018, s. 265). Benzer bir sınıflamada Gold (1958) araştırmacının katılımına göre yaptığı sınıflamada; tam katılımcı, gözlemci katılımcı, katılımcı gözlemci ve tam gözlemci olmak üzere dört tür gözlemden bahsetmektedir (Gold'dan aktaran Merriam, 2018, s. 118). Bu araştırmada "katılımcı gözlemci" olarak veri toplanmıştır. Araştırmacının rolü ve yapılan gözlem faaliyeti tüm katılımcılara tanıtılmıştır. Bununla birlikte araştırmacı toplantı sırasında sadece gözlem yapmış, faaliyetlere katılım göstermemiştir.

Patton (2018) belirttiği gibi araştırmada gözlem tekniğiyle veri toplamanın birtakım avantajları bulunmaktadır (s.262-264). Bunlar;

1. Araştırmacı katılımcıların etkileşime girdikleri bağlamı daha iyi bir şekilde anlayabilmekte ve yakalayabilmektedir.

2. Araştırmacı bizzat gözlemlediği için toplanan verileri kendi uzmanlığını ve bilgisini birlikte kullanarak değerlendirebilmektedir.

3. Bu toplantılara dışardan katılan bir katılımcının, toplantı katılımcısının duyarsızlaştığı şeyleri fark etme ihtimali yüksektir (Merriam, 2018, s. 112)

4. Katılımcıların görüşmelerde değinmedikleri veya atladıkları şeyleri gözleme fırsatı sunmaktadır

5. Görüşmeler, katılımcıların dikkatini çeken durumlar hakkında bilgi içerir fakat gözlemler ile üçüncü bir göz ile duruma bakılabilir.

Bu araştırmada veri toplamada katılımcı gözlem, BEPGBT'larının gerçekleştirildiği bağlam içerisinde bu toplantıları çeşitli yönleriyle ve derinlemesine ele almak konusunda araştırmacının bizzat toplantıya dahil olarak diğer katılımcıların fark edemeyebileceği durumları ortaya çıkarabilme konusunda sağladığı avantajlar bakımından tercih edilmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Görüşme, insanların algılarıyla ilgili duygu ve düşüncelerini anlamamızı sağlamaktadır (Patton, 2018, s. 341).

Görüşmeler yapılandırılma derecelerine göre üçe ayrılmaktadır. Bunlar tam yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme şeklindedir (Merriam, 2018, s. 87). Benzer bir şekilde Patton da (2018) nitel mülakatları üçe ayırmıştır; gündelik sohbet mülakatı, genel mülakat kılavuzu yaklaşımı, standartlaştırılmış açık uçlu mülakat (s.341). Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Yarı

yapılandırılmış görüşmeler, açık uçlu sorular sorarak, görüşülen kişilerin algılarını kendi sözcükleriyle anlatmasına imkân verir (Merriam, 2018, s. 88).

Görüşme yaparak doğrudan gözleme fırsatımızın olmadığı duygu, düşünce ve niyetlerle ilgili bilgi sağlayabiliriz (Patton, 2018, s. 341). Bu bağlamda BEPGBT'larına katılan ailelerin katılmış oldukları bu toplantılardaki deneyimleri ile ilgili duygu ve düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler tercih edilmiştir.

Veri Toplama Süreci

BEPGBT'larının tarihleri öğrenildikten sonra; toplantı öncesinde, toplantı katılımcılarına ve ailelere yönelik bilgilendirme yapılması kararlaştırılmıştır. Diğer katılımcılarla iletişime geçerken okul müdürünün veya daha önce iletişime geçilen okul personelinin, araştırmacıyı diğer katılımcılar ile tanıştırmasına; araştırmacının daha çok pasif bir pozisyon almasına ve araştırmanın da samimi bir şekilde ve kişilere isimleriyle hitap ederek açıklanmasına dikkat edilmiştir (Bogdan & Biklen'den aktaran Merriam, 2018, s. 116).

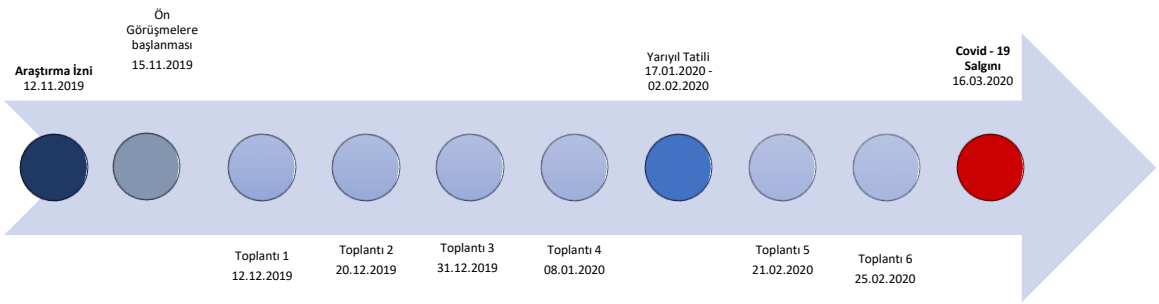

Şekil 3. Araştırma süreci

Bilgilendirmeler yapılırken şu durumlara dikkat edilmiştir; araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına göre olduğu, gözlem ve görüşme yoluyla toplanan verilerin sadece bu araştırma için kullanılacağı ve okul, kişi isimlerinin kesinlikle gizli tutulacağı, toplantı ve görüşme sürecinde yapılan ses kayıtlarının da yazılı dökümü yapıldıktan sonra şifreli bir ortamda saklanacağı tüm katılımcılara belirtilmiştir. Ayrıca araştırmacı olarak süreçteki rolümün yapılan toplantıyı iyi veya kötü olarak yargılamak olmadığının, amacımın toplantı sürecinin nasıl işlediği hakkında bilgi sahibi olmak ve bunu kayıt altına olmak olduğu katılımcılara açıklanmıştır.

Araştırmacının toplantı öncesinde kendisinin bilgilendirme yapamadığı durumlarda ise ilgili okuldan bir personel ile iletişime geçilmiştir. İletişime geçilen personele araştırma hakkında detaylı olarak tüm bilgilendirmeler yapılmış ve araştırma sürecinde kullanılacak formların birer örneği verilmiştir. Böylelikle tüm katılımcıların çalışmanın içeriğinden; toplantıda gözlem yapılacağından ve toplantı sonrasında ailelerle de görüşme yapılacağından toplantı öncesinde haberleri olmasına dikkat edilmiştir.

BEP toplantısının gününde, haber edilen toplantı saatinden en az yarım saat önce, gözlem ve görüşme süreçleri için okullara gidilmiştir. Okullara gidilmeden aşağıdaki araçla takımının hazır olmasına dikkat edilmiştir:

- Gözlem formu
- Görüşme formu
- Katılımcı onay formu (toplantı katılımcısı)
- Katılımcı onay formu (veli)
- Kalemler, sekreter altlığı (clipboard), boş kağıtlar, not defteri
- Ses kayıt cihazı
- Taşınabilir şarj aleti

Daha sonra okula giriş yapılmış ve toplantı ile ilgili iletişim kurulan okul personelinin yanına gidilmiştir. Toplantı ile ilgili ekstra bir gelişme olup olmadığı sorulmuş ve bilgi

alınmıştır. Toplantı yapılacak odaya gidene kadar olan süreç hakkında bilgiler araştırma günlüğüne (saha notları) hatırlatıcı notlar şeklinde kaydedilmiştir.

Tüm okullarda toplantı gözlem ve velilerle görüşme aynı gün içinde yapılmıştır. Şekil 3'te BEPGBT'ları ve aile görüşmeleri tarihleri gösterilmektedir.

Gözlem Süreci

BEPGBT'ları ile ilgili gözlem süreci araştırmacının toplantı yapılacak ortama girişinden toplantı ortamından çıkacağı vakte kadar sürmüştür. Araştırmacı toplantı ortamında, katılımcılar yerlerini alana kadar; toplantı ortamı, katılımcılar ve toplantı başlayana kadar ortamda olan gelişmeleri hatırlatıcı notlar şeklinde kaydetmiştir. Katılımcılar yerlerini aldıktan sonra, toplantı başlamadan hemen önce, araştırmacı katılımcılara "Araştırma Gönüllü Katılım Formu/Toplantı Katılımcısı" (Ek 2) ve "Katılımcı Bilgi Formu" (Ek 4) formlarını dağıtmış ve okumaları için belli bir süre tanımıştır. Daha sonra formdaki bilgiler doğrultusunda araştırmayla ilgili açıklamalar yapmıştır. Toplantı katılımcılarının yazılı onaylarını aldıktan sonra ise iki farklı ses kayıt cihazını çalıştırmış ve katılımcılardan bir kez daha araştırmaya katılıp katılmama konusunda onaylarını almıştır. Daha sonra kendisi için ayırdığı ve toplantı katılımcılarının tamamını görebildiği bir yere geçip notlarını almaya başlamıştır.

Araştırmacı gözlem yaptığı süre zarfında; toplantı ortamını, kişileri, eylemleri, söylenilenleri ve kendi yorumlarını not almıştır. Toplantı ortamında gözlem yaparken veri kaybının önlenmesi için ses kayıt cihazı da kullanılmıştır. Bunun yanında, kimin konuştuğu ve ne söylediği ile ilgili hatırlatıcı notlar da eklenmiştir. Bu notların ses kayıtlarının dinlenmesi sırasında kimin konuştuğunu tespit etmede yardımcı olacağı düşünülmüştür. Toplantı ile ilgili gözlemci notları da not edilen konuşmaların hemen yanında yer alan boşluğa hatırlatıcı notlar şeklinde kaydedilmiştir.

Görüşme Süreci

Toplantılar aileye sorularak aile için uygun olan yer ve saatlerde yapılmıştır. Görüşmeye başlamadan önce araştırmacı kendisini ve araştırmayı "Araştırma Gönüllü Katılım Formu/Aile" (Ek 3) ve "BEP Toplantısına İlişkin Görüşme Formu" (Ek 6) doğrultusunda tanıtmıştır. Bu süreçte bu formun bir örneğini veliye vermiş, okuması için belli bir süre beklemiş, isterse bu formun kendilerinde kalabileceğini belirtmiştir. Aile araştırmaya katılmaya yazılı olarak onay verdikten sonra ses kaydı açılmış ve bir kez daha sesli olarak onay alınmasından sonra görüşmeye başlanmıştır.

Sorular formdaki sırasına göre sorulmuştur. Katılımcının cevap veremediği sorularda ise daha önce hazırlanmış olan alternatif sorular sorulmuştur.

Görüşme verileri üç şekilde kaydedilebilmektedir; ses kaydı, görüşme esnasında ve görüşme sonrasında not almak. Bunlardan en kullanışlısı ses kayıt cihazı ile kayıt almaktır (Merriam, 2018, s. 105-106). Bu araştırmada da görüşmenin akışını bozmamak için, iki farklı ses kayıt cihazıyla görüşmelerde ses kayıtları alınmış ayrıca veri kaybını önlemeyi garanti altına almak için velinin verdiği cevaplar kısa hatırlatıcılar şeklinde not alınmıştır.

Verilerinin Analizi

Creswell (2017) nitel veri analizinin amacının veri toplama sürecinde elde edilen verilerden anlam çıkarmak olduğunu belirtmiştir (s.195). Bu araştırmada BEPGBT'larının içeriğinin ve aile tecrübelerinin belirlenmesi amacıyla toplanan gözlem, görüşme ve saha notları verileri tümevarımcı bir yöntemle analiz edilmiştir. Patton'un (2018) belirttiği gibi "Tümevarımcı analiz veri içinde örüntülerin, temaların ve kategorilerin keşfedilmesini içerir." (s.453). Veri analizi süreci, araştırma soruları göz önünde bulundurularak, Creswell'in (2017) önerdiği basamaklar doğrultusunda yapılmıştır (s.197). Veri analiz basamakları Şekil 4'te gösterilmiştir.

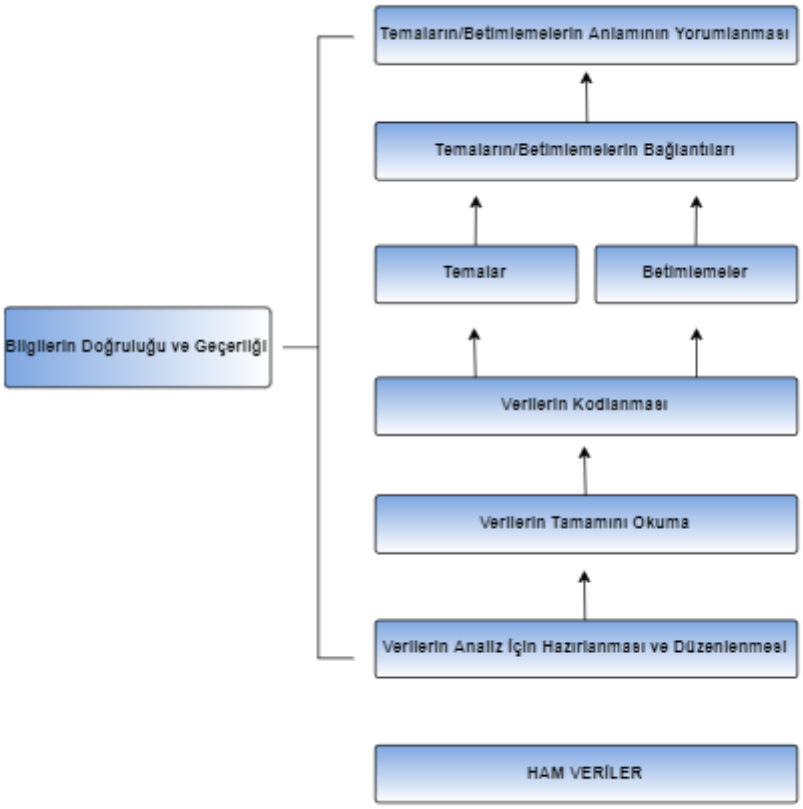

Şekil 4. Nitel araştırma veri analizi. Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (3. Baskı) (S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Eğiten.

Toplanan Verilerin Düzenlenmesi

Araştırma tamamlandıktan sonra, toplanan verilerin güvenliğine ve kaybolmamasına önem verilmiştir. Okuldan ayrıldıktan sonra toplanan bütün dokümanlar okul adı ve toplantı tarihi belirtilerek ve gözlem ile ilgili veriler, görüşme ile ilgili veriler olmak üzere iki farklı dosyada toplanmıştır. Daha sonra ses kayıtları kontrol edilmiş ve veriler sadece araştırmacının kendisinin ulaşabileceği şifreli, sanal bir depoda, tutulan dosyalarla aynı isimde klasörler oluşturularak yedeklenmiştir.

Toplanan veriler güvenlik altına alınıp sınıflandırıldıktan sonra hatırlatıcı notların tamamlanmasına geçilmiştir. Gözlem ve görüşme sürecinde tutulan bütün notlar, okuldan ayrıldıktan sonra aynı gün içinde genişletilerek; gözlem formuna, görüşme formuna ve araştırmacı günlüğüne yazılmıştır (Glesne, 2014, s. 97; Patton, 2018, s. 306). Tüm veriler tamamlanana kadar kimse ile iletişime geçilmemiştir. Veriler tamamlandıktan sonra da hatırlanan yeni şeyler olduğu taktirde ilgili bölüme eklenmiştir.

Araştırmanın katılımcı gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme teknikleriyle yürütülen veri toplama süreci katılımcıların da onayı alınarak ses kaydına alınmıştır. Gözlem sürecinde tutulan ses kayıtları gözlem formunun bulunduğu tabloya konuşma sırasına göre ayrı ayrı olacak şekilde dökülmüştür. Daha sonra araştırmacının yorumları da bu tabloya eklenmiştir. Dökümü yapılan gözlem kayıtlarının iki tanesi bu BEPGBT'larına katılan birer katılımcıya gönderilmiş ve katılımcılar ses kayıtlarının doğru şekilde dökümünün yapılmış olduğunu onaylamışlardır.

Görüşme kayıtlarının da benzer şekilde dökümü yapılmıştır. Konuşma sırasına göre her konuşulan yazıya dökülmüştür. Burada araştırmacının sorduğu sorular "kalın" yazı fontuyla ayrılmıştır. Dökümü yapılan görüşme kayıtlarının iki tanesi araştırma yürütülen okullardan bağımsız bir özel eğitim öğretmenine gönderilmiş ve özel eğitim öğretmeni ses kayıtlarının doğru bir şekilde dökümünün yapılmış olduğunu onaylamıştır.

Hem görüşme hem de gözlem verilerinin dökümü yapılırken birtakım değişikliklere de gidilmiştir. Dökümü yapılan verilerin içeriğinin tamamında isimler yerine o isme karşılık gelen roller yazıya geçirilmiştir. Örneğin; ilk BEP toplantısına katılan öğrenci velisi için A1 (Anne 1) şekilde kısaltma kullanılmıştır. Bununla birlikte okul ve kişileri belirtecek yer adları da gizliliği koruyacak şekilde kısaltılarak yazılmıştır. Katılımcılar ile ilgili yapılan kısaltmalar Tablo 6'da gösterilmiştir. Veriler düzenlendikten sonra analiz yapılması için Microsoft Excel dosyasına aktarılmıştır.

Tablo 6.
Toplantı Katılımcıları Kısaltmaları

Katılımcılar	Kullanılan Kısaltma
Okul müdürü	Mü
Müdür yardımcısı	MY
Anne	A
Baba	B
Rehberlik öğretmeni	R
Sınıf öğretmeni	S
Türkçe öğretmeni	T
Matematik öğretmeni	M
Fen bilimleri öğretmeni	F
Sosyal bilgiler öğretmeni	SB
İngilizce öğretmeni	İ
Görsel sanatlar öğretmeni	G
Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni	D
Teknoloji ve tasarım öğretmeni	TT
Beden eğitimi öğretmeni	BE
Öğrenci	Öğr
Çevirmen	Ç

Verilerin Okunması ve Kodlanması

Verilerin dökümünün yapılmasının ardından katılımcı gözlem, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve saha notlarından elde edilen verilerin analizine geçilmiştir. Bu süreçte öncelikli olarak bir anlam çıkarıncaya kadar verilerin tamamı okunmuş ve ortaya çıkan anlamlar, araştırma soruları da göz önünde bulundurularak not edilmiştir.

Sonraki süreçte ise toplanan veriler satır satır okunarak her bir araştırma sorusu için baştan başlanarak ayrı ayrı kodlanmıştır. Kodların geliştirilmesinde önceden kodlar belirlenmemiştir ve kodlar toplanan verilere göre geliştirilmiştir (Creswell, 2017, s. 199). Microsoft Excel dosyası üzerinde veriler kodlanırken her araştırma sorusu ile ilgili sütunlar farklı renklerle belirtilmiştir (Ek 7).

Temalar ve Betimlemeler

Kodlamalar tamamlandıktan sonra birbiri ile ilişkili olan kodlar kategoriler ve temalar altında bir araya getirilmiştir. Seçilen ikişer gözlem, görüşme ve saha notları verileri ek kodlayıcı ile yürütülen kodlayıcılar arası güvenirlik çalışması ile nihai hale getirilmiştir. Bu süreçte araştırma soruları ile ilişkili olarak ilgili tema ve kategoriler ile ilgili olarak raporlaştırma aşamasında kullanılacak olan doğrudan alıntılar da belirlenmiştir. Doğrudan alıntılara yönelik atıflar belirlenirken BEPGBT'ları gözlem verileri için, verinin veri setindeki yeri, BEPGBT ve katkıyı sağlayan katılımcı (Örn: D17, BEPGBT1, A1); görüşmeler için ise verinin veri setindeki yeri ve görüşme yapılan kişi (Örn: D154, A1) ve saha notları için de saha notlarının ilgili olduğu toplantı, tarih ve verinin günlük sayfasındaki yeri (Örn: BEPGBT1 Saha Notları, 12.12.2019, s. 40) şeklinde belirtilmiştir.

Analiz sonuçlarında ortaya çıkan temalar ve bu temalarla ilişkili kategoriler ve kodlar bulgular bölümünde gösterilmiştir.

Anlık Zaman Örneklemesi

Anlık zaman örneklemesi kaydı ile BEPGBT'larına katılımcılar toplantı sırasındaki konuşmalarının oranının belirlenmesi amaçlanmıştır. Anlık zaman örneklemesi kaydı yaparken aralık olarak 10sn.lik aralıklar belirlenmiştir. BEPGBT'larından elde edilen ses kayıtları başlatılmış ve her 10sn. sonunda konuşan katılımcı anlık kayıt örneklemesi kaydına (Ek 5) kaydedilmiştir. Kayıt yapılırken katılımcıların konuşmaları arasında boşluklarda en son konuşmayı yapan katılımcı kaydedilmiştir. Birden fazla kişinin konuşmaları ise birden fazla (BF) olarak kaydedilmiş ve değerlendirilmiştir.

Anlık zaman örneklemesi kaydı tamamlandıktan sonra iki kayıt seçilmiş ve BEPGBT'larına katılan iki katılımcıya gönderilmiş ve işlem basamakları ile ilgili bilgi verilmiştir ve çıkan sonuçlar kontrol edilmiştir.

Geçerlik, Güvenirlik ve Etik

Geçerlik ve Güvenirlik

Creswell (2017) nitel araştırmalarda birtakım geçerlik ve güvenirlik stratejilerinin araştırmaya dahil edilmesi gerektiğini belirtmiştir (s.201-203). Bu doğrultuda BEPGBT'ları ve ailelerin tecrübeleri ile ilgili veriler gözlem, görüşme ve saha notları gibi birden fazla veri toplama yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Bu durumun birbirini doğrulayan verilerle (üçgenleme) araştırmanın geçerliliğine doğrudan katkı oluşturduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte çalışma öncesinde araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile ilişkili olarak gözlem formu ve görüşme formu için uzman görüşleri alınmış ve pilot çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca çalışmaya başlamadan önce, araştırmacının zamanının da uygunluğuna göre, çalışmanın katılımcıları ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu durumda hem çalışma hakkında bilgiler verilmiş hem de araştırma yapılan ortamlar ve katılımcılarla ilgili toplantı öncesinde daha kapsamlı bir anlayış sağlayabilecek gözlemler gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte veri toplama öncesi araştırma yapılacak ortamlarda vakit geçirilmesi ile araştırmacı ile katılımcılar arasında güven ortamı inşa edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma ile ilgili bulgular ortaya konulurken araştırmacının veri toplama sürecindeki durumu ve verileri yorumlama ve öncesindeki deneyimlerinin etkilerinin belirlenebilmesi için kapsamlı bir şekilde araştırmacı ve araştırmacının araştırma sürecindeki rolü ortaya konulmuştur. Ayrıca veri analizi sonucunda ulaşılan temalar ve kategoriler ile ilgili gözlemler, görüşmeler ve saha notlarından elde edilen veriler yorum ve yönlendirme yapmadan doğrudan alıntılar ile verilmiştir. Diğer bir yandan araştırma sonuçları nihai haline getirilmeden önce 30. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde elde edilen bulgular ile ilgili sözlü bildiri olarak sunum yapılmıştır. Bu durum bulgular üzerine konu üzerinde çalışanların fikirlerini alma fırsatı sunmuştur.

Kodlayıcılar arası güvenirliğin sağlanması için rastgele seçilen iki BEPGBT katılımcı gözlem verileri, iki yarı yapılandırılmış görüşme verileri ve iki saha notları verileri ile çalışma yapılmıştır. Bu doğrultuda BEPGBT'ları ve nitel araştırma yöntemleri ile ilgili tecrübesi olan iki kişiden ek kodlayıcı olması için yardım istenmiştir. Daha sonra ek kodlayıcının yaptığı kodlar, kategoriler ve temalar bir araya gelinerek değerlendirilmiştir. Farklı kod, kategori ve temalar ile ilişkili olarak bir tartışmaya gidilmiş ve bu tartışmanın sonunda ortak kod, kategori ve temalar üzerinde uzlaşıya varılmıştır.

Etik

Araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir takım etik kurallara uymak zorunluluk olarak görülmektedir. Bu araştırmada da araştırma yürütülürken birtakım etik kurallara uyulmuştur. Araştırmaya MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 12.09.2017 tarih ve 2017/25 Sayılı Genelge'si doğrultusunda, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü aracılığıyla Aksaray Valiliği'nden resmi araştırma izni alınarak başlanmıştır ve çalışma yürütülürken de bu Genelge ve araştırma izni göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırmanın veri toplama sürecinde; okullarla iletişimde araştırma izni katılımcılara sunulmuş, çalışma ile ilgili bilgiler verilmiş ve araştırmaya katılım konusunda tüm katılımcıların gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul etmesine dikkat edilmiştir. Katılımcılara yapılan bilgilendirmelerde araştırma gönüllü katılım formları (Ek 2-3) ve çalışmada kullanılacak veri toplama araçları (Ek 4-5-6) katılımcılara yazılı olarak sunulmuş ve bununla birlikte sözlü olarak da detaylı bilgilendirmeler yapılmıştır. Katılımcıların araştırmanın herhangi bir safhasında araştırmadan ayrılabilecekleri de ayrıca belirtilmiştir. BEPGBT'ları öncesinde katılımcılar arasından gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul etmeyen katılımcı olması halinde ise diğer katılımcılar araştırmaya katılmayı kabul etseler dahi veri toplanmamıştır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 119).

BEPGBT'ları ve aile görüşmeleri sırasında verilerin kaydedilmesinde ses kaydı da kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde ses kaydı kullanılacağına dair yazılı ve sözlü onayların alınması yanında ses kayıtlarının başında da her katılımcıdan ayrı ayrı sesli olarak onayları alınmıştır.

Araştırma sürecince dikkat edilen bir diğer etik durum ise katılımcılara ilişkin bilgilerin gizliliği ile ilişkilidir. Çalışma ile ilgili okul ve kişi adları yanında çalışmaya katılan katılımcıları ve kurumları açık edecek ipuçları yerine kodlar ve kısaltmalar kullanılarak gizliliğin sağlanması ile ilgili önlemler alınmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 121).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma kapsamında katılımcı gözlemler, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve saha notlarından elde edilen bulgular araştırma soruları doğrultusunda ele alınmıştır.

1. Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Katılımlarının Sağlanması İçin Yapılan Çalışmalara İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi "BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan ailelerin toplantılar öncesinde toplantılara katılımlarının sağlanması için hangi çalışmalar gerçekleştirilmiştir?" ile ilgili yarı yapılandırılmış görüşmeler ve saha notlarından elde edilen bulgular Tablo **7**'de gösterilmiştir.

Tablo **7**'de görüldüğü gibi, "Ailelerin BEPGBT'larına katılımlarının sağlanmasına ilişkin yapılan çalışmalar" olarak; *ailelerin BEPGBT'larına kim tarafından davet edildikleri, hangi yolla davet edildikleri, davetin içeriği, toplantı öncesi ailelerden toplantı ile ilgili olarak istenenler ve toplantıya yönelik verilen sorumluluklar* incelenmiştir.

Tablo 7.
Ailelerin BEPGBT'larına Katılımlarının Sağlanmasına İlişkin Yapılan Çalışmalar

	Alt Temalar		
Ailelerin BEPGBT'larına katılımlarının sağlanmasına ilişkin yapılan çalışmalar	Aileleri toplantıya davet eden kişi	Rehberlik öğretmeni	A1, B2, A3, B5
		Sınıf öğretmeni	A4, A6
	Ailelerle kurulan iletişimin yolları	Telefon görüşmesiyle	A1, B2, A3, A4, B5
		Yüz yüze iletişimle	A6
	Ailelere yönelik davetin içeriği	Bilgi verilmedi	A3, A6
		Toplantı amacı	A1, B2, A4, B5
		Toplantının içeriği	B2, B5
		Toplantı Katılımcıları	B2
	Ailelerden toplantı için istenenler ve ailelere toplantı için verilen sorumluluklar	Hiçbir şey istenmedi	A1, B2, A3, A4, B5, A6

Not: A=Anne; B=Baba; 1, 2, 3, 4, 5, 6=Toplantı No

Tablo **7**'de görüldüğü gibi *ailelerin BEPGBT'larına kim tarafından davet edildikleri* ile ilgili olarak; 4 aile üyesinin (A1, B2, A3, B5) okul rehberlik öğretmeni tarafından 2 aile üyesinin ise çocuklarının sınıf öğretmeni (A4, A6) tarafından BEPGBT'larına davet edilmiş olduklarını ve toplantılara katıldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

Tablo **7**'de görüldüğü gibi BEPGBT'larına katılım ile ilgili *ailelerle kurulan iletişimin yolları* ile ilgili olarak; ailelerden 5 tanesinin telefon görüşmeleri yoluyla (A1, B2, A3, A4, B5), 1 ailenin ise yüz yüze iletişim yoluyla BEPGBT'larına davet edildiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

BEPGBT'larından ailelerin nasıl haberdar olduklarına ilişkin sorulan soruya; rehberlik öğretmeni tarafından toplantıya davet edilmesi ile ilgili B5'in ifadeleri şöyledir: "Bu toplantılara iki üç senedir devam ediyoruz zaten. Öğretmenleri vasıtasıyla, rehber öğretmeni vasıtasıyla haberimiz oluyor geliyoruz." (D1006, B5). Rehberlik öğretmenlerinin daveti ile ailelerin BEPGBT'larına katılmaları ile ilgili olarak saha notlarından da benzer bulgular elde edilmiştir. Toplantı öncesi yapılan ön görüşmelerde daha çok rehberlik öğretmenlerinin BEPGBT'larını organize ettikleri gözlemlenmiş ve

rehberlik öğretmenleri ailelerin davet edilmesi ile ilgili olarak; telefonla arayarak toplantı hakkında bilgilendirdiklerini ve toplantıya davet ettiklerini ifade etmişlerdir (BEPGBT1 Saha Notları, 10.12.2019, s. 26). Bir diğer toplantı için ise A4 çocuğunun sınıf öğretmeni tarafından kendisine telefonla görüşme yoluyla yapılan daveti: "Öğretmenin haber vermesiyle, bana telefon açmasıyla." (D779, A4) şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca A4'e hangi öğretmenin kendisi ile iletişime geçtiği ile ilgili ilgili soru sorulduğunda: "Sınıf, E.'nin (Öğr4) kendi sınıf öğretmeni." (D780, A4) şeklinde cevap alınmıştır. BEPGBT'sından sınıf öğretmeniyle kurdukları yüz yüze iletişim yoluyla haberdar olan A6'nın ifadeleri ise şöyledir: "M.'nin (Öğr6) öğretmeni bizi çağırdı. Dün ben okula gelmiştim. Çocuğun raporu için yarın 10'da toplantıya gelin dedi." (D1401, A6).

Tablo **7**'de görüldüğü gibi *ailelere yönelik davetin içeriği* ile ilgili olarak; ailelerden 2 tanesine bilgi verilmediği (A3, A6), 4 tanesine toplantının amacı (A1, B2, A4, B5), 2 tanesine toplantının içeriği (B2, B5) ve 1 tanesine toplantı katılımcıları (B2) ile ilgili bilgilerin toplantı öncesinde kendilerine verildiğini, aileler ifade etmişlerdir.

Ailelere BEPGBT'ları öncesinde, toplantı ile ilgili ne tür bilgiler verildiği ile ilgili sorulan soruya ilişkin toplantı içeriği ile ilgili bilgi almadıklarını belirten ailelerin ifadeleri şöyledir: "Sadece toplantı olduğunu haber aldım." (D577, A3) ve "Yok, sadece rapor için." (D1401, A6). BEPGBT'ları öncesinde kendilerine toplantının amacı ile ilgili bilgi verildiğini belirten ailelerin ifadeleri ise şöyledir: "Çocukla ilgili bir gelişim var mı, bir ilerleme var mı, düşük mü seviyede? Bu bilgileri bana verdi." (D142, A1), "Çocuğun durumunun konuşulacağı, neler yapılması gerektiği konuşulacağı bilgisi veriliyor her zaman. Bir planlama yapılıyor yani." (D1008, B5) ve "Toplantı ile ilgili toplantı yapacağımıza dair, E.'nin (Öğr4) hakkında konuşacağımıza dair, sizin geleceğinize dair bilgi verildi." (D781, A4). Bir diğer BEPGBT'sına katılmış olan B2 ise kendisine yapılan bildirimde toplantı zamanı, toplantı içeriği, toplantı amacı, toplantı içeriği ve toplantı katılımcıları ile ilgili bilgi verildiğini şu şekil belirtmiştir:

> Daha önce bilgi vermedi. Bunların gelişmesinin sonucunda bu toplantıyı yaptık biz. Bu toplantıda bir hafta önce beni aradı, bu raporlara başvurduğumuz zaman. Rapor çıktıktan sonra

> çocuğun eğitimine başlayacağımız zaman oturur dedi sınıf öğretmeni, rehber öğretmeni, okul müdür yardımcısı galiba bilmiyorum bir isim daha vermişti bana. Oturur çocuğun için bir program şey yaparız, konuşuruz, çocuğun hakkında nasıl bir yararlı oluruz nasıl bir ders programı yaparız. Aramızda konuşuruz, ona göre başlarız demişti. Bugün de toplantı oldu. (D318, B2)

Tablo **7**'de görüldüğü gibi, ailelerden *toplantı öncesinde istenilenler ve ailelere toplantı için verilen sorumluluklara* yönelik ise tüm ailelerin benzer cevaplar verdikleri ve BEPGBT'ları öncesinde kendilerinden herhangi bir şey istenmediğini ifade ettikleri görülmüştür.

Ailelere BEPGBT'ları öncesinde, toplantı için kendilerinden istenilenler ili ilgili sorulan soruya ilişkin ailelerin ifadeleri ise şöyledir: "Rapor için denmiş. Başka bir şey istememiş." (D1400, A6), "Yok, herhangi bir şey istenmedi" (D319, B2). Ailelerin kendilerinden toplantı için istenenler ve toplantı için verilen sorumluluklar ilgili ifadelerinden ailelerin fiziksel olarak toplantılara katılımlarının ön planda tutulduğu anlaşılmıştır. Örneğin; diğer ailelerin ifadeler ile benzer bir şekilde B5'in: "Bir şey istenmedi. Katılım sadece." (D1009, B5) şeklindeki ifadesi de bu duruma dair öz bir örnek olarak görülmüştür.

Ailelerin BEPGBT'larına katılımlarının sağlanması için yapılan çalışmalar ile ilgili bulgular incelendiğinde; ailelerin BEPGBT'larına kim tarafından ve hangi yolla davet edildikleri ile ilgili, ailelerin hepsinin rehberlik öğretmenleri veya çocuklarının sınıf öğretmenleri ile kurmuş oldukları iletişim ile ve çoğunlukla da rehberlik öğretmenleriyle kurdukları iletişimlerle toplantılardan haberdar olduklarını belirtmeleri dikkat çekmiştir. Fakat okul yöneticilerinin bu birimlerin oluşturulması ve dolayısıyla ailelerin de katılımı konusunda sorumluluklarının olduğu görülmektedir (ÖEHY, 2018, Madde 50-51). Bununla birlikte bu bulgu değerlendirilirken, okul yöneticileri tarafından bir davet edilmeseler de yapılan davetin sonucunda ailelerin BEPGBT'larına katılmış oldukları da göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim rehberlik öğretmenleri ve sınıf öğretmenleri tarafından ailelere yönelik yapılan toplantı davetinin ailelerin toplantılara katılımları konusunda etkili olmuş olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, bir toplantı sırasında da ifade edildiği gibi, aileler ile rehberlik öğretmenleri ve sınıf öğretmenleri arasında halihazırda

olan iletişime de dikkat etmeyi gerektirmektedir. Örneğin; S4'ün toplantı sırasında aile ile sık iletişimlerinin olduğuna dair: "Şimdi biz zaten veli ile sürekli iletişim halindeyiz hocam. Hani gerçekten hani telefonla, o yaptığı çalışmaları Whatsapp'tan bana atıyor, birlikte şey yapıyoruz." (D602, BEPGBT4, S4) şeklindeki ifadesi bu durumu örnekler niteliktedir. Bununla birlikte ailelerin büyük çoğunluğunun telefon görüşmeleri yoluyla BEPGBT'larından haberdar olduklarını belirttikleri görülmüştür. Yüz yüze görüşme yoluyla toplantıya davet edilen ailenin yabancı uyruklu bir aile olması ve Türkçe yeterliklerinin zayıf olması, toplantı sırasında ailenin yanında çeviri için bir kişi daha toplantıya katılmıştır, telefon görüşmesi yoluyla yapılan bildirimlerden farklı bir bulgunun ortaya çıkmasında etken olmuş görünmektedir.

Ailelere yönelik davetin içeriği ile ilgili bulgular incelendiğinde; kendilerine bilgi verilmediğini ifade eden ailelerin varlığı ve diğer ailelerin de kendilerine verilen bilgi ile alakalı olarak *çocuğun durumu ile ilgili* şeklindeki sınırlı ifadeleri dikkat çekmiştir.

2. BEP Geliştirme Birimi Toplantılarının İşleyişi ile İlgili Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan ilkokul ve ortaokullarda ailelerin açısından BEP geliştirme birimi toplantılarının işleyişi nasıldır?"

a. "BEP geliştirme birimi toplantılarının yapısal özellikleri (katılımcılar, ortam, zaman, süre) nasıldır?" ve

b. "BEP geliştirme birimi toplantılarının içeriği nasıldır?" ile ilgili katılımcı gözlemler, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve saha notlarından elde edilen bulgular alt problemler ile ilgili başlıklar altında ele alınmıştır.

BEP Geliştirme Birimi Toplantılarının Yapısal Özellikleri

"BEPGBT'ları yapısal özellikleri" ile ilgili olarak katılımcı gözlemler, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve saha notlarından elde edilen bulgular; *toplantı katılımcıları bakımından BEPGBT'larının incelenmesi, toplantı ortamları bakımından BEPGBT'larının incelenmesi, toplantı zamanları bakımından BEPGBT'larının incelenmesi* ve *toplantı süreleri bakımından BEPGBT'larının incelenmesi* olarak başlıklar altında ele alınmıştır.

Toplantı Katılımcıları Bakımından BEPGBT'larının İncelenmesi

"Toplantı katılımcıları bakımından BEPGBT'larının incelenmesi" olarak *BEPGBT'larına katılması planlanan katılımcılar, BEPGBT'larına katılım göstermeyen katılımcılar* ve *BEPGBT'ları katılımcıları* incelenmiştir.

BEPGBT'larına katılması planlanan katılımcılar ile ilgili olarak; ilkokul düzeyinde gerçekleştirilen BEPGBT'larının tamamında rehberlik öğretmeni, sınıf öğretmeni ve öğrenci velisi katılımı için planlama yapılmış olduğu görülmüştür. Bir BEPGBT'sının (BEPGBT4) temel katılımcılar olarak görüldüğü düşünülen bu katılımcılarla yapılmasının planlandığı gözlenmiştir (BEPGBT4 Saha Notları, 06.01.2020, s. 85). Bu katılımcılar yanında iki BEPGBT için (BEPGBT2, BEPGBT5); okul yöneticilerinin de (okul müdürü veya müdür yardımcısı) BEPGBT'sına katılımına ilişkin planlama yapıldığı gözlenmiştir (BEPGBT2 Saha Notları, 18.12.2019, s. 53; BEPGBT5 Saha Notları, 19.02.2020, s.107). İlkokul düzeyinde gerçekleştirilen bir diğer BEPGBT'sına ise (BEPGBT6) ailenin yabancı uyruklu olması ve Türkçe yeterliliklerinin zayıf olmasından dolayı öğrencinin amcasının da çevirmen olarak katılımının planlandığı gözlenmiştir (BEPGBT6 Saha Notları, 21.02.2020, s. 115).

İlkokul düzeyinde yapılan toplantıların hepsinde bir aile üyesinin, rehberlik öğretmeninin ve sınıf öğretmeninin katılımı ile ilgili planlama yapıldığı dikkat çekmektedir.

Ortaokul düzeyinde gerçekleştirilen toplantılardan birisi için (BEPGBT1); okul müdür yardımcısı, rehberlik öğretmeni, öğrencinin velisi ve öğrencinin dersine giren branş öğretmenlerinin tamamının toplantıya katılımı konusunda planlama yapıldığı gözlenmiştir (BEPGBT1 Saha Notları, 10.12.2019, s.36). Okul WhatsApp grubunda tüm katılımcılara gönderilen katılımcı listesi Şekil 5'te sunulmuştur.

T.C.

AKSARAY VALİLİĞİ

[redacted] ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜ

2019-2020 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI

BEP GELİŞTİRME BİRİMİ 1. DÖNEM 2. TOPLANTISI İMZA SİRKÜSÜ

Toplantı Tarihi/ Saati: 12.12.2019 12.05

Öğrencinin Adı Soyadı: [redacted] Sınıfı/Numarası: [redacted]

	Öğretmenin Adı Soyadı	Branşı	İmza
1	[redacted]	Müdür Yardımcısı	
2	[redacted]	Beden Eğitimi	
3	[redacted]	Türkçe	
4	[redacted]	Matematik	
5	[redacted]	İngilizce	
6	[redacted]	Sosyal Bilgiler	
7	[redacted]	Din Kült. Ahl. Bil.	
8	[redacted]	Fen Bilgisi	
9	[redacted]	Müzik	
10	[redacted]	Görsel Sanatlar	
11	[redacted]	Teknoloji Tasarım	
12	[redacted]	Teknoloji Tasarım	
13	[redacted]	Rehberlik	
14	[redacted]	Öğrenci Velisi	

Şekil 5. BEPGBT1 katılımcı listesi

Ortaokul düzeyinde yapılan bir diğer BEPGBT'sına katılımı planlanan katılımcıların ise (BEPGBT3); okul müdür yardımcısı, rehberlik öğretmeni, öğrencinin annesi, Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler ve din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin oldukları gözlenmiştir (BEPGBT3 Saha Notları, 30.12.2019, s.70).

Ortaokul düzeyinde gerçekleştirilen BEPGBT'larında ise aile üyesinin, rehberlik öğretmeninin, müdür yardımcısı, Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler ve din kültürü öğretmenlerinin katılımına yönelik her iki toplantıda da planlamanın yapılmış olduğu dikkat çekmektedir. Bununla ilişkili olarak BEPGBT3 öncesinde planlama ile ilgili olarak R3'ün; BEPGBT'sını ana ders öğretmenlerinin tamamının okulda bulunduğu iki günden birinde yapmayı planladıklarını belirtmesi (BEPGBT3 Saha Notları, 24.12.2019, s.64) ana ders diyebileceğimiz branş öğretmenlerinin katılımına önem gösterildiği anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte hem ilkokul hem de ortaokul düzeyinde planlanan BEPGBT'ları için; öğrenciler ve ÖEDK'ndan bir üyenin katılımı ile ilgili (ÖEHY, 2018, Madde 47) bir planlama gözlenememiştir.

Toplantıya katılım göstermeyen katılımcılar ile ilgili olarak okullar tarafından toplantıya katılacağı belirtilen ve bununla bağlantılı olarak gerekli ön görüşmeler yapılan fakat BEPGBT'larına katılım göstermeyen katılımcılar ele alınmıştır.

BEPGBT'larına katılımı planlanan fakat toplantıya katılım göstermeyen katılımcılara ilişkin bulgular ele alındığında toplantıların yapıldığı zamanın uygun olmaması sebebiyle bazı katılımcıların toplantıya katılım göstermedikleri gözlemlenmiştir. Örneğin; beden eğitimi öğretmeninin katılım göstermemesine ilişkin "…BE1 hocam şu anda yarışta herhalde…" (BEPGBT1, R1) şeklinde bir açıklama yapılmıştır. Bununla birlikte aynı toplantıda (BEPGBT1) katılım göstermeyen diğer katılımcılar ile ilgili (müzik ve teknoloji tasarım) herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

Okul yöneticileri ile ilgili bir toplantıda (BEPGBT2) toplantı zamanından dolayı müdür yardımcısının toplantıya katılım gösteremediği R2 tarafından "MY2 hocam da katılacaktı

ama bir işi vardı…" (D296, BEPGBT2, R2) şeklinde belirtilmiştir. Diğer bir toplantıda ise (BEPGBT1) MY1'de toplantıya katılmamakla birlikte toplantı sırasında BEPGBT yapılan öğretmenler odasına gelip biraz durmuş ve gitmiştir. "MY1. İçeri girdi... Odanın içinde dolaşmaya başladı… bu sırada MY1 gitmiş." (BEPBT1, Gözlemci Yorumu). Bir başka BEPGBT'sında ise (BEPGBT6) okul müdürü (Mü6) toplantıya katılacağını belirtse de toplantı gününde kendisinin bir işi çıktığını ve yerine müdür yardımcısının (MY6) toplantıya katılacağını ifade etmiştir (BEPGBT6 Saha Notları, 25.02.2020, s.117). Bu durumlardan okul yöneticilerinin toplantılara katılmamış olsalar da toplantının gerçekleşip gerçekleşmediği hakkında ilgili oldukları fakat sorumluluklarını bu anlamda sınırlı olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

BEPGBT'ları katılımcıları; okul yöneticileri, rehberlik öğretmenleri, öğretmenler, aileler ve *diğer katılımcılar bakımından* incelenmiştir.

Okul yöneticileri bakımından BEPGBT'ları ele alındığında; gözlem yapılan toplantıların yarısına okul yöneticilerinin (okul müdürü/müdür yardımcısı) çeşitli gerekçelerle katılım göstermediği tespit edilmiştir. Okul yöneticilerinin katılım göstermedikleri bu toplantılarda (BEPGBT1, BEPGBT2, BEPGBT4) okul rehber öğretmenlerinin görevlendirildiği görülmüştür. Okul yöneticilerinden en az birinin katılım gösterdiği toplantılarda da yöneticilerin kararların alınması konusunda sınırlı şekilde katkılarının olduğu gözlenmiştir: Toplantıların açılışı ve kapanışının yapılması dışında toplantı sırasında katkıları sınırlı kalmıştır (BEPGBT5, Gözlemci Yorumu). Bununla birlikte okul yöneticilerinin toplantı sırasında da idari işlerine devam ettikleri de gözlenmiştir. Bu duruma örnek olarak; çeşitli gerekçelerle toplantı ortamına giren öğretmenlerle ilgilenmeleri (BEPGBT5, BEPGBT6, Gözlemci Yorumu) ve bir toplantıda (BEPGBT6) okul müdür yardımcısının boş olan sınıflar için görevlendirme yapmak için toplantı ortamından ayrılması gösterilebilir.

Rehberlik öğretmenleri bakımından BEPGBT'ları ele alındığında; rehberlik öğretmenlerinin gözlem yapılan tüm toplantılara katılım göstermiş oldukları tespit edilmiştir. Rehberlik öğretmenlerinin BEPGBT'larında liderlik davranışları gösterdikleri

görülmüştür: Toplantıların organize edilmesi ve toplantıların yönetiminde aktif olarak rol almışlardır. BEPGBT3'te MY3'ün sürecin yönetiminde R3'ün yönlendireceğine ilişkin ifadesi şöyledir: "Ben sözü R3'ye bırakıyorum. Gündem maddelerimizi okuyup değerlendirmelerimizi yapacağız." (D342, BEPGBT3, MY3). Benzer şekilde kararlara ilişkin öneriler ve alınan kararların ifade edilmesinde de rehber öğretmenlerin aktif rol oynadıkları tespit edilmiştir. R1'in alınan kararlarla ilgili ifadeleri şöyledir:

> Tamam o zaman BEP planlarını hazırladıktan sonra bir örneğini bana veriyoruz. Bide BEP planları ile ilgili kaba değerlendirme formunun önce doldurulması gerekiyormuş. Onların örneği bende var. Her hocama ben vereyim. Ona göre öğrencinin seviyesini önce belirleyip ondan sonra BEP hazırlanıyor (D123, BEPGBT1, R1).

Öğretmenler bakımından BEPGBT'ları; ilkokul ve ortaokul düzeyleri için BEPGBT'ları olarak ayrı ayrı ele alınmıştır.

BEPGBT'ları katılımcılarından *sınıf öğretmenlerine* ilişkin bulgular ele alındığında; ilkokul düzeyinde yapılan BEPGBT'larının tamamına öğrencilerin sınıf öğretmenlerinin katılım gösterdikleri tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin mevcut durumu ve yapılan çalışmalar ile ilgili bilgiler verdikleri ve alınan kararlarla ilgili görüş öne sürdükleri görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin katkılarına ilişkin olarak örnekler şöyledir: "Son derece, son derece gelişmesi D.'nin (Öğr5) inanın tahmin edemeyeceğimiz kadar gelişti." (D838, BEPGBT5, S5). "Hani beklentimiz de şey yönde olmasın destek eğitim olacak, evde destek olmazsa yine olmaz." (D1203, BEPGBT6, S6).

BEPGBT'ları katılımcılarından *branş öğretmenleri* ile ilgili bulgular ele alındığında; Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler ve din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin her iki toplantıya da katılım göstermiş oldukları görülmüştür. Branş öğretmenlerinin öğrenci ile ilgili kendi branşları başta olmak üzere bilgi verdikleri bununla birlikte alınacak kararlarla ilgili görüş öne sürdükleri görülmüştür. Branş öğretmenleri katkıları olarak: "Ben konuşuyum. T1 hocamın dediği gibi işte en arkada oturuyor, kitap defter açmıyor, açsa da yazmıyor, tahtaya yazdığım şeyleri geçirmiyor defterine, sürekli

önündeki ile konuşuyor." (D27, BEPGBT1, İ1) gösterilebilir. Bir diğer toplantıda T3'ün önerisi ise şöyledir:

> Bir şey söyleyebilir miyim? Bunu daha önce de belirtmiştim. Okuduğu küçük hikâye kitapları var ya o hikâye kitaplarında çok yabancı isim geçiyor. Daha çok böyle Türkçe olanlarını alırsak, tercih edersek onun için daha iyi olur. Çünkü yabancı isim olunca onu algılayamıyor, bu ne diyor, kelimeyi tanıyamıyor. Sürekli yabancı kelimeler çok, isimler dahi yabancı olduğu için kitaplarda çocuk onu anlayamıyor (D491, BEPGBT3, T3).

Bunun yanında bir toplantıda (BEPGBT3) ana ders olarak kabul edilen dersler dışındaki öğretmenlerin katılımlarına ilişkin planlama yapılmadığı tespit edilmiş olmakla birlikte diğer toplantıda (BEPGBT1) görsel sanatlar ve teknoloji ve tasarım dersleri öğretmenlerinin toplantıda hiçbir katkı yapmamış olmaları ve bu öğretmenlerin katkılarına yönelik herhangi bir talebin gelmemiş olması dikkat çekicidir (BEPGBT1, Gözlemci Yorumları).

Aileler bakımından BEPGBT'ları ele alındığında; gözlem yapılan tüm toplantılara aile üyelerinden birisinin katılım gösterdiği görülse de hiçbir toplantıya birden fazla aile üyesinin katılım göstermemiş olması dikkat çekici bir bulgu olarak görülmüştür. Bununla birlikte bu bulgular ile bir arada değerlendirilmesi gereken bir diğer bulgu olarak ise BEPGBT'larına katılan iki babanın da annelerin çeşitli nedenlerle toplantılara katılamamaları üzerine katılım gösterdikleri görülmüştür. Bu durumu destekler biçimde BEPGBT5'te gerçekleşen Mü5'in: "Daha önce eşiniz katılıyordu BEP toplantılarına, bu toplantıda ilk defa siz geldiniz." (D807, BEPGBT5, Mü5) şeklindeki ifadesi ve B5'in görüşme sırasındaki "Eşim geldiği için daha önce eşimin haberi oluyor." (B5) şeklindeki ifadeleri 2 toplantıya babaların katılmış olsa da bu durumun gözlem yapılan toplantılara özgü durumlar olduklarını işaret etmektedir. Ailelerin toplantılarda daha çok dinleyici konumda toplantılarda yer aldıkları ve kendilerine sorulan sorulara yanıt vererek bilgi verdikleri ve kararlara katılım konusunda sınırlı bir katılım gösterdikleri tespit edilmiştir.

Toplantılara katılan diğer katılımcılar bakımından BEPGBT'ları ele alındığında, bir BEPGBT'sına (BEPGBT5) öğrencinin kendisinin de katılmış olduğu görülmüştür. Toplantı sırasında öğrencinin kendisi ile ilgili konuşmaları dinlediği ayrıca toplantı

sırasında kendisine sorulan sorulara yanıt verdiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda S5, R5 ile Öğr5 arasındaki diyalog şöyledir:

> S5: Şimdi hangi kesrin hangisi olduğunu, zaten onu iyice öğrendi.
> R5: Soru sorayım mı?
> Öğr5: Tamam.
> R5: Bir bölü iki bir kesrin ne kadarını oluşturur D.? (Öğr5)
> Öğr5: Bir bölü iki, bir bölü iki, yani bir tane kare ikiye bölmüş bir almış.
> R5: Yani bütünün nesi?
> Öğr5: Yarımı (D877-883, BEPGBT5, S5, R5, Öğr5).

Bununla birlikte toplantı sırasında Öğr5'in destek eğitim odası hizmetine yönelik ifadelerini ve destek eğitim odası konusunda kaygılarını şu şekilde belirttiği görülmüştür:

> Öğr5: Öğretmenim bir şey diyebilir miyim?
> …
> S5: Evet, söyle kuzum.
> Öğr5: Öğretmenim ama bizim özel öğretime T. (D.'nin (Öğr5) sınıfından başka bir öğrenci) geliyor ben utanırım orda okuyamam ki.
> S5: Tamam canım gelmez onu Ö. Beye (?) veririm. Benim bir öğrencim varda babası rahatsız Tarsus'a gidecek. Dedi ki hocam benim sizden bir isteğim var. Bir ya da iki hafta babamın tedavisi için gideceğim çocuk sizin yanınızda kalabilir mi dedi. Tabi ki kalır dedim. Yani tabi o D.'ye (Öğr5) bağlı. D. (Öğr5) istemezse Ö. beye göndeririz (D969-976, BEPGBT5, Öğr5, S5).

Diğer bir toplantıda ise (BEPGBT6) annenin Türkçe olarak yetersizliğinden dolayı yanında bir akrabası da çevirmen olarak toplantıya katılım göstermiştir. Ç6 bu toplantıda A6 ile diğer katılımcılar arasındaki iletişimi sağlamıştır. Bununla birlikte aile ile olan yakınlığının da bir getirisi olarak çocuk hakkında bilgiler de vermiş ve ailenin durumunu, isteklerini de kendisi diğer katılımcılara şu şekilde aktarmıştır: "M. (Öğr6) evde çok iyi. Konuşuyor, abisine, ablasına bağırıyor, çağırıyor her şeyi anlıyor. Türkçe de anlıyor, televizyon ile ilgili konuşabiliyor." (D1074, BEPGBT6, Ç6) ve "Elden bir şey gelmiyor. Annesi sürekli okula geliyor gidiyor, duruma üzülüp çok ağlıyor." (D1231, BEPGBT6, Ç6).

Toplantı Ortamları Bakımından BEPGBT'larının İncelenmesi

"Toplantı ortamları bakımından BEPGBT'larının incelenmesi" ile ilgili; *BEPGBT'larının yapıldığı yer*, *BEPGBT'larının ortam özellikleri* ve *BEPGBT'ları ortamlarının toplantıya etkisi* incelenmiştir.

BEPGBT'larının yapıldığı yerler ile ilgili bulgular ele alındığında; ilkokulda gerçekleştirilen BEPGBT'larının (BEPGBT2, BEPGBT4, BEPGBT5, BEPGBT6) müdür odası, müdür yardımcısı odası ve rehberlik servisi gibi çeşitli ortamlarda yapıldığı bununla birlikte ortaokul düzeyinde yapılan BEPGBT'larının (BEPGBT1, BEPGBT3) ise ikisinin de öğretmenler odasında yapıldığı gözlenmiştir. BEPGBT'ları yapılan yerler ile ilgili bulgular ele alındığında katılımcı sayıları göz önünde bulundurularak toplantı ortamlarının belirlenmiş olabileceği dikkat çekmektedir. Nitekim daha çok kişinin katılımı planlanan ortaokul düzeyinde yapılan BEPGBT'ları için okullarda öğretmenler odası toplantı ortamı olarak belirlenmiş olduğu tespit edilmiştir.

İlkokul düzeyinde yapılan BEPGBT'larında ise BEPGB başkanı olarak okul yöneticisinin toplantıya katılımının toplantının yapıldığı yerle ilişkili olduğu görülmüştür. Bu durumla ilgili olarak okul yöneticilerinin katılmış oldukları toplantıların (BEPGBT5, BEPGBT6) yöneticilerin odasında gerçekleştirildiği görülmüştür. İdarecilerin katılım göstermediği toplantılarda (BEPGBT2) ise okul rehberlik servisinin toplantı ortamı olarak kullanıldığı görülmüştür. Bir toplantıda (BEPGBT4) ise toplantı okul müdür yardımcısı odasında gerçekleşmiş olsa da R4 ile yapılan görüşmelerde kendisinin ayrı bir odası olmadığı ve müdür yardımcısı odasını kullandığını belirtmiştir (BEPGBT4 Saha Notları).

BEPGBT'ları ortam özellikleri ile ilgili olarak toplantı yapılan ortamların *oturma düzenleri* ve *konfor düzeyleri* incelenmiştir. Gerçekleştirilen toplantıların ortam özellikleri ilgili olarak 3boyutlu görseller araştırmacı ayakta olacak şekilde araştırmacının bakış açısından Şekil 6, 7, 8, 9, 10, 11'de gösterilmiştir.

Şekil 6. BEPGBT1 toplantı ortamı

Şekil 7. BEPGBT2 toplantı ortamı

Şekil 8. BEPGBT3 toplantı ortamı

Şekil 9. BEPGBT4 toplantı ortamı

Şekil 10. BEPGBT5 toplantı ortamı

Şekil 11. BEPGBT6 toplantı ortamı

Şekillerde görüldüğü gibi ortam özellikleri ile ilgili olarak toplantı sırasındaki katılımcıların *oturma düzeninin* katılımcı rolleri ile ilgili işaretler verdiği görülmüştür. Şekil 6 ve Şekil 9'da görüldüğü gibi öğretmenler odasında gerçekleştirilen

BEPGBT'larında dikdörtgen şeklinde masalar kullanılmıştır. Oturma düzeni ile alakalı olarak ise; masanın kısa kenarına ise bir toplantıda (BEPGBT1) okul rehberlik öğretmeni (R1) oturmuştur ve diğer katılımcıların ise karışık bir şekilde toplantı masasının diğer yerlerine oturmuş oldukları gözlenmiştir. Bir diğer toplantıda ise (BEPGBT3) müdür yardımcısı (MY3) ve rehberlik öğretmeni (R3) toplantı masasının kısa kenarında oturmuş ve diğer katılımcıların masanın geri kalan bölümünde yer edindikleri görülmüştür. Diğer katılımcıların oturma düzeni ile ilgili sistematik bir durum gözlenmemiştir.

Şekil 7, 9, 10, 11'de görüldüğü ilkokul düzeyinde gerçekleştirilen BEPGBT'larının oturma düzeni ele alındığında; bu toplantılarda okul yöneticileri veya rehberlik öğretmenlerinin kendi koltuklarında ve diğer katılımcılardan ayrı bir konumda oturmuş oldukları gözlenmiştir. Toplantının diğer katılımcılarının ise masanın karşısında bulunan koltuklarda/sandalyelerde yer aldıkları gözlenmiştir. Bu toplantıların bir masa etrafında yapılmamış olması dikkat çekmiştir.

Tüm BEPGBT'ları oturma düzeni ile ilgili bulgular ele alındığında dikkat çekici bir şekilde toplantı ortamının baş köşesine okul yöneticilerinin, okul yöneticilerinin katılmadıkları toplantılarda ise rehberlik öğretmenlerinin oturmuş oldukları dikkat çekmiştir.

BEPGBT'ları yapılan ortamlar, *konfor düzeyi* ile alakalı olarak; okulların toplantı öncesinde ortamların konfor düzeyi ile alakalı düzenlemeler yapmadıkları görülse de toplantı yapılan ortamların belli standartlar sağladığı gözlenmiştir. Nitekim gözlem yapılan okullar özelinde de değerlendirildiğinde okulların kullanımda olan alanları toplantı ortamı olarak belirlenmiştir; öğretmenler odası, yönetici odaları ve rehberlik servisi gibi çok kullanılan alanların tercih edilmesi toplantı ortamlarının konfor düzeyi ile ilgili fikir verebilmektedir. Bununla birlikte katılımcı gözlemler yoluyla veri toplama sürecinde de ortamın konfor düzeyi ile alakalı olumsuz bir görüş ve davranış dikkat çekmemiştir. Fakat bu durumu değerlendirirken ilkokul düzeyinde yapılan toplantılarda (Bk. Şekil 7, 9, 10, 11) not alma gibi durumlar için diğer katılımcıların önünde bir masa olmayışının da göz önünde bulundurulmasında fayda vardır. Bununla birlikte araştırmacı da katılmış olduğu

BEPGBT'larında ortamların konfor düzeyinin rahatsız edici bir durumunun olmadığını deneyimlemiştir.

BEPGBT'ları ortamlarının toplantıya etkisi ile ilgili olarak dışardan gelen gürültüler ve toplantı ortamına katılımcılar dışında birinin girip çıkması şeklinde dış etkiler ile BEPGBT'larında kesintilerin olduğu gözlenmiştir. Bu konuda BEPGBT1'de katılımcılar dışında kişilerin toplantı ortamına girip çıkmasının BEPGBT'sında kesintiyi ortaya çıkarması ile ilgili gerçekleştirilen gözlem şu şekildedir: "Kapı açıldı. Bir öğretmen girip küçük masaya oturdu. Sanırım bu girip çıkmalar devamlı olacak." (E80, BEPGBT1, Gözlemci Yorumu). Benzer bir şekilde BEPGBT'ları sırasında okul yöneticileri ile görüşmek için odaya giren çıkanların toplantıyı kesintiye uğratmış olduğu ile ilgili gözlemler: "Bir öğretmen içeri girdi ve Mü5 ile konuştu. Kısa bir duraklamanın ardından R5 konuşmasına devam etti. Mü5 ise içeri giren hoca ile ilgilendi." (E809, BEPGBT5 Gözlemci Yorumu) ve "MY6 odasına girip çıkanlar oluyor. MY6'ye dosya bırakıyorlar, alıyorlar." (E1032, BEPGBT6 Gözlemci Yorumu) şeklindedir. Benzer bir şekilde BEPGBT3'te toplantı ortamının gürültülü olduğu ve BEPGBT'sının bu gürültüden etkilenmiş olabileceği ile ilgili gözlemci yorumu ise şöyledir: "Öğle arası olması ve benim de kapıya yakın olmamdan dolayı dışardan çok fazla gürültü geldiğini duyuyorum. Bana yakın olan öğretmenlerden SB3'nin de sanırım dikkatini çekti ve kapıdan tarafa doğru bir baktı." (E412, BEPGBT3 Gözlemci Yorumu). İki BEPGBT'sında ise (BEPGBT2, BEPGBT4) toplantı ortamına dışardan gelen bir etki ile toplantının akışının bozulması ile ilgili bir durum gözlenmemiştir.

BEPGBT'larının ortamının toplantıya etkileri ile ilgili bulgular ele alındığında rehberlik servislerinde yapılan toplantılar için dışardan hiçbir müdahale olmamış olması bununla birlikte öğretmenler odası ve yönetici odalarında yapılan toplantıların ortamının dış etkiler yoluyla BEPGBT'sında kesintilere sebep oldukları dikkat çekmiştir. Bununla birlikte BEPGBT'larının yapıldığı ortamlarda toplantı öncesinde dış etkilere karşı bir önlemin de alınmamış olduğuna dair gözlem de dikkat çekicidir.

Toplantı Zamanları Bakımından BEPGBT'larının İncelenmesi

"Toplantı zamanları bakımından BEPGBT'larının incelenmesi" ile ilgili; *BEPGBT'larının yıl içi zamanı*, *BEPGBT'larının gün içi zamanı* ve *BEPGBT'ları zamanının toplantıya etkisi* incelenmiştir.

BEPGBT'larının yıl içindeki zamanı ile ilgili bulgular ele alındığında BEPGBT'larının yıl içinde çeşitli zamanlarda yapılmış oldukları görülmüştür. BEPGBT'larının amacı toplantının yapıldığı zamanı etkileyebileceği için toplantıların yapılma amacı da göz önünde bulundurularak BEPGBT'larının yıl içi zamanı ile ilgili bulgulara dikkat etmekte fayda vardır. Yapılan 3 toplantının (BEPGBT1, BEPGBT2, BEPGBT6) eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci sonunda kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla yerleştirmelerinin yapıldığı için toplantıların yıl içi zamanlarının RAM tarafından okullara ulaştırılan yerleştirme raporu sonrasında düzenlenmiş olduğu görülmüştür (BEPGBT2 Saha notları, 10.12.2019, s.32; BEPGBT6 Saha notları, 21.02.2020, s.115). Yerleştirme raporunun okula ulaşması sonrasında toplantının gerçekleştirildiği durumuna ilişkin BEPGBT2'ye katılan B2'nin ifadeleri de şöyledir:

> Bu toplantıda bir hafta önce beni aradı, bu raporlara başvurduğumuz zaman. Rapor çıktıktan sonra çocuğun eğitimine başlayacağımız zaman oturur dedi sınıf öğretmeni, rehber öğretmeni, okul müdür yardımcısı galiba bilmiyorum bir isim daha vermişti bana. Oturur çocuğun için bir program şey yaparız, konuşuruz, çocuğun hakkında nasıl bir yararlı oluruz nasıl bir ders programı yaparız. Aramızda konuşuruz, ona göre başlarız demişti. Bugün de toplantı oldu. (B2).

Diğer toplantıların ise (BEPGBT3, BEPGBT4, BEPGBT5). Bu toplantılardan birinde dönem sonu olduğu için izleme ve değerlendirme amacıyla BEPGBT'sının yapıldığı rehberlik öğretmeni tarafından belirtilmiştir (BEPGBT3 Saha notları, 30.12.2019, s.69). Benzer bir şekilde BEPGBT4 için okulla iletişime geçildiğinde R4 kendilerinin her ay düzenli olarak BEPGBT'larını yaptıklarını ifade etmiştir (BEPGBT4 Saha notları, 08.01.2020, s.87).

BEPGBT'larının yıl içindeki zamanları ile ilgili bulgular ele alındığında öğrencilerin yerleştirme raporlarının okula ulaşması sonrasında yapılan toplantılar yanında dönem sonu, dönem başı ve aylık olarak çeşitli zamanlarda da izleme ve değerlendirme amaçlı toplantıların yapılıyor oldukları görülmüştür.

BEPGBT'larının gün içi zamanı ile ilgili bulgular ele alındığında toplantıların hepsinin okulların ders saatleri içerisinde; ders saatleri ve öğle arasında yapılmış oldukları görülmüştür. Bununla birlikte dikkat çekici bir şekilde, ortaokul düzeyinde yapılan toplantıların ikisinin de (BEPGBT1, BEPGBT3) öğle arasında yapıldığı görülmüştür.

İlkokul düzeyinde yapılan BEPGBT'larında ise toplantı zamanları için çeşitli zamanların belirlenmiş olduğu görülmüştür. 2 ilkokulda aileler için uygun vakitlerin göz önünde bulundurulmasıyla toplantı zamanlarının belirlenmiş olduğu görülmüştür (BEPGBT4, BEPGBT5). R4 toplantı öncesinde toplantı zamanın ailenin uygun olduğu zamanın göz önünde bulundurulmasıyla belirlendiği; annenin başka bir okulda öğretmen olarak çalıştığını ve dersi bitince toplantıya geleceğini ve anneyi bekleyeceğimizi belirtmiştir (BEPGBT4 Saha Notları, 08.01.2020, s. 87). Bir diğer toplantının zamanının ise (BEPGBT2) öğretmenlerin boş zamanı göz önünde bulundurularak belirlendiği gözlenmiştir. Toplantı öncesi yapılan görüşmelerde öğretmenlerin işlerinden dolayı toplantı zamanının değiştirildiği iletilmiştir (BEPGBT2 Saha Notları, 18.12.2019, s. 53).

BEPGBT'ları zamanlarının toplantılara etkisi olarak ise toplantıların yapıldığı zamanların toplantıya olan etkileri; ders saati ile çakışma ve öğle arası ile çakışma şeklinde olmuştur. Öğle arası olan BEPGBT'ları öğretmenlerin yemek ve dinlenme saatleri ile çakıştığı için katılımcıların olumsuzluklar belirttiği gözlenmiştir. BEPGBT1'de öğretmenlerin yemekten dolayı gecikmiş olmaları ve toplantı sırasında F1'in bir taraftan yemeğini de yemiş olması toplantı zamanının öğle arası ile çakışması durumuyla ilgili bir örnek olabilir (BEPGBT1, Gözlemci Yorumları).

Ders saati ile çakışan BEPGBT'larında ise okul yöneticilerinin, öğretmen bulunmayan sınıflara personel görevlendirmek için toplantıları terk ettikleri gözlenmiştir. Sınıf

öğretmenlerinin ders saatleri içerisinde BEPGBT'larına katılmış olmaları ise öğrencilerin ders saatlerinin boşa geçmiş olabileceğine yol açmış olabileceği dikkat çekmiştir.

BEPGBT'ları zamanının toplantılara etkisi ile ilgili bulgular ele alındığında; okul personelinin dinlenme zamanı ve ders saatlerinde yapılan toplantıların olumsuz etkilerinin olabileceği anlaşılmaktadır.

Toplantı Süreleri Bakımından BEPGBT'larının İncelenmesi

"Toplantı süreleri bakımından BEPGBT'larının incelenmesi" ile ilgili olarak toplantıların sürelerinin çeşitlilik gösterdiği bununla birlikte iki toplantı dışında diğer toplantıların sürelerinin birbirlerine yakın sürdüğü ortaya çıkmıştır. BEPGBT1'de öğrenci için yapılan dönem içindeki ikinci BEPGBT'sı olması toplantının nispeten kısa geçmesi ile ilgili değerlendirilebilmektedir. Toplantı süresi uzun olan toplantı ile ilgili (BEPGBT6) durum ele alındığında ise toplantı da çeviri hizmetinin de bulunması toplantının uzunluğunun sebebi ile ilgili ipuçları vermektedir. Bununla birlikte en çok katılımcının olduğu toplantının (BEPGBT1) en kısa süren toplantı olması ve diğer toplantıların katılımcı sayıları farklı olsa da birbirine yakın süreleri olması durumu dikkat çekmiştir. Toplantı katılımcılarının sayısı ile toplantı süresi ile ilgili bir ilişki olmadığı anlaşılmıştır.

Toplantıların süreleri ile ilgili dikkat çekici bir bulgu olarak ise; toplantıların süreleri hakkında toplantılar öncesinde ve sırasında hiçbir sınırlamadan söz edilmemiş olmasının gözlenmesidir. Gözlem yapılan toplantıların tartışmalar tamamlandıktan sonra, süreye bakılmaksızın, bitirilmiş oldukları gözlenmiştir.

BEPGBT'larının İçeriği

"BEPGBT'larının içeriği" ile ilgili olarak katılımcı gözlemler, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve saha notlarından elde edilen bulgular; *toplantı yönetimi, tanı ve yerleştirme,*

mevcut durumun tartışılması, eğitim öğretim hizmetlerinin planlanması ve diğer olarak başlıklar altında ele alınmıştır.

BEPGBT'larında içeriğiyle ilgili olarak toplantı sonucu ortaya çıkaran konuşmalar, gözlemler sırasında tutulan ses kayıtlarının anlık zaman örneklemesi (10sn.) kaydı ile betimlenmiştir. BEPGBT'ları katılımcılarının toplantı sırasındaki konuşmalarının yüzdesine ilişkin bulgular Şekil 12'de gösterilmiştir.

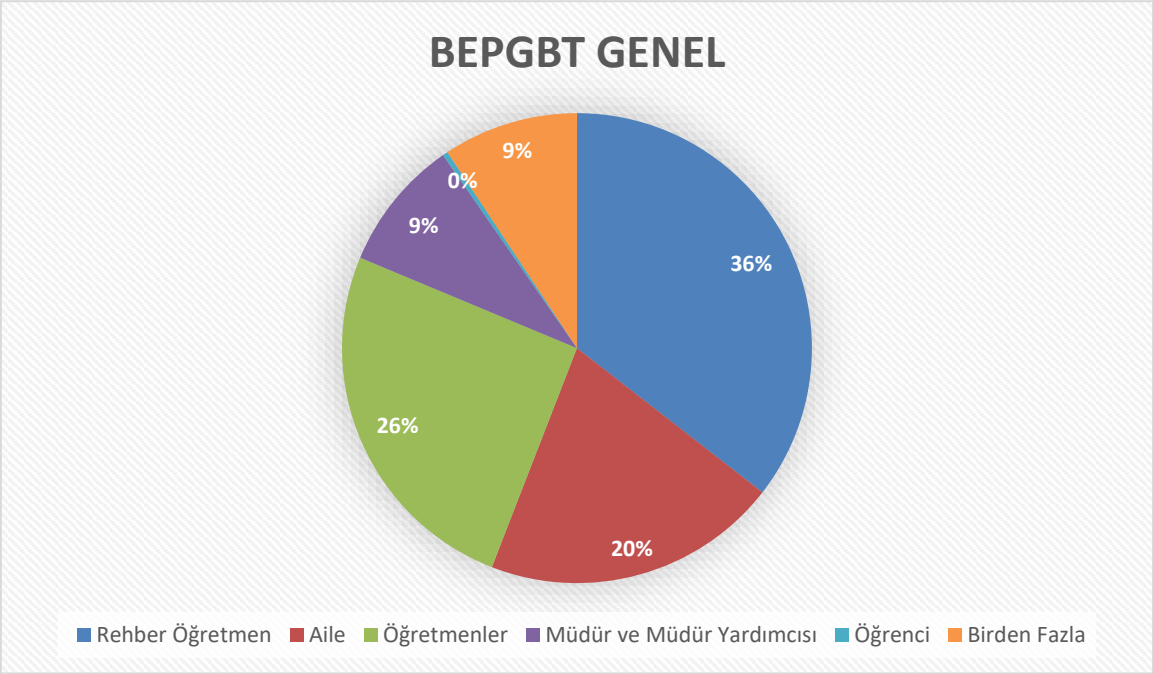

Şekil 12. BEPGBT'ları katılımcılar katkı oranları

Şekil 12'de görüldüğü gibi toplantıların tamamı ele alındığında en fazla rehberlik öğretmenlerin toplantı sırasında konuştukları (%36; en az %11, en fazla %61), sonraki en çok konuşmaları öğretmenlerin yaptığı (%26; en az %11, en fazla %53), ailelerin konuşma yüzdelerinin ise üçüncü sırada (%20; en az %10, en fazla %30) ve okul yöneticilerinin (%9) ve öğrencilerin (%0) düzeyinde BEPGBT'larının sonucu ortaya çıkaran konuşmaları gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte toplantıların %9'luk bölümünde ise birden fazla katılımcının konuştuğu tespit edilmiştir.

Toplantı Yönetimi

"Toplantı yönetimi" olarak; *toplantı açılışı, toplantı sürecinin yönetimi, kayıt tutma ve toplantı kapanışı* incelenmiştir.

Toplantı açılışı ile ilgili içerik ele alındığında öncelikle dikkat çekici bir şekilde toplantılardan 4 tanesinin rehberlik öğretmenleri (R1, R2, R4, R6) tarafından ve 2 toplantının ise BEPGB başkanları (MY3, Mü5) tarafından başlatıldığı görülmüştür.

Rehberlik öğretmenleri ve okul yöneticilerinin BEPGBT'larını; toplantı katılımcılarının karşılanması, toplantı amacının ifade edilmesi, toplantı öncesi sürecin açıklanması ve toplantı gündeminin açıklanması şeklinde açtıkları görülmüştür. Bununla birlikte toplantıların açılışı ile ilgili bulgular ele alındığında bazı toplantıların açılışı ile ilgili içeriklerin benzer olduğu görülse de toplantıyı başlatan katılımcıların farklı içeriklerle toplantıları başlattıkları görülmüştür. Rehberlik öğretmenleri tarafından başlatılan BEPGBT'larının (BEPGBT1, BEPGBT2, BEPGBT4, BEPGBT6) katılımcıların karşılanmasının ardından toplantı öncesi süreç ve toplantı ile ilgili bilgi verilmesi şeklinde toplantıları açtıkları görülmüştür. Bu toplantılardan birisi olan BEPGBT1, R1 tarafından şu şekilde başlatılmıştır: "Hoş geldiniz arkadaşlar." (D19, BEPGBT1, R1) denilerek tüm katılımcılar karşılanmıştır. Daha sonra öğrencinin toplantı öncesinde yürütülen tanı ve yerleştirme süreci ile ilgili toplantı katılımcıları şu şekilde bilgilendirilmiştir:

> E. (Öğr1) bedensel yetersizlikten tanısı vardı, buna yönelik de fizik tedavi alıyordu. Biz bireysel gelişim raporunu gönderdik, RAM'da tekrar tanılama yapıldı, tanılama esnasında, özellikle aslında okuma yazmasında zaten problemi yok. Ben de test ettim yani zaten Türkçe öğretmenlerimize sordum. Yok yani gayet güzel. Ama matematik çok zayıf çıkmış. Bu özel öğrenme güçlüğü matematik becerilerindeki zayıflıkta da tanı verilebiliyor. Ondan dolayı, özel öğrenme güçlüğünden tane koymuşlar ki hem rehabilitasyon merkezinden destek alsın. Hem de okulda destek verilirse diye özel öğrenme güçlüğünden de tanı alınmış. (D19-23, BEPGBT1, R1).

Toplantının açılışındaki ifadeler ele alındığında, doğrudan toplantının amacı ve gündeminin belirtilmesinden ziyade amacı ve gündemi ima eden ifadelerin kullanıldığı

dikkat çekici görülmüştür. Toplantı amacı, toplantı öncesi hazırlıkların bir sonucu olarak ele alınırken toplantı gündemine ilişkin de belli konular üzerinde vurgu yapıldığı görülmüştür.

BEPGB başkanı rolündeki okul yöneticilerinin toplantının açılışı içeriği ile ilgili; katılımcıların karşılanmasının ardından bir toplantıda toplantı amacının ifade edilmesiyle birlikte her iki toplantıda da hazırlanan gündemin okunması şeklinde toplantıları başlattıkları görülmüştür. MY3'ün toplantı açılışı içeriğine yönelik ifadeleri şöyledir:

> BEP toplantısına hoş geldiniz arkadaşlar. E. (Öğr3) ile ilgili ikinci toplantımız bu. Gündem maddelerini okuyorum ben ilk önce: Destek eğitim odasının görüşülmesi, E.'nin sağlık durumunun görüşülmesi, BEP'e alınan amaçlara ulaşılıp ulaşılmadığının görüşülmesi, yazılı değerlendirmeler, velimiz burada, velimizin eklemek istedikleri varsa onlar, dilek ve temenniler, kapanış. (D342, BEPGBT3, MY3).

Okul yöneticileri tarafından BEPGBT'larının açılışı içeriği ile ilgili ifadelerin daha bürokratik bir dille ifade edilmiş olduğu görülmektedir. Toplantı öncesinde hazırlanmış olan gündem maddelerinin katılımcılara okunması şeklinde gündeme ilişkin bilgilendirmeler yapılmıştır. Bu durum okul yöneticileri ve rehberlik öğretmenleri tarafından açılan toplantıların başlangıcı ile ilgili içeriklerde farklılık olarak dikkat çekmektedir. Bununla birlikte toplantı katılımcılarının tanıştırılması, gündeme ilişkin görüş ve ekleme ile ilgili katılımcıların görüşlerinin alınması, toplantı sürecinde ve kararların alınmasında uyulacak kurallara ilişkin açıklamalar ise gözlenememiştir. Ailelerin diğer katılımcılarla tanıştırılmaması durumu ise ortaokul düzeyinde yapılan toplantılar sonrasında ailelerle yapılan görüşmelerde öne çıkmıştır. Aileler toplantı katılımcılarını tam anlamıyla tanımadıklarını belirtmişlerdir. A1'in toplantı katılımcılarının kimler olduğuna ilişkin sorulan soruya verdiği yanıt şöyledir: "Genel olarak hocaları tanımıyorum. Çünkü çok okula gelip gitmiyorum." (D146, A1).

BEPGBT'larının açılışı içeriği ile ilgili bulgular *aileler açısından* ele alındığında; toplantının başlangıcı ile ilgili ifadelerin toplantının gerçekleştiği kademeye göre farklılaştığı dikkat çekici bulunmuştur. Ortaokul düzeyinde gerçekleştirilen toplantılarda, açılış konuşmaları katılımcıların tamamına yönelik olarak ifade edilirken ilkokul

düzeyindeki toplantılarda ise doğrudan ailelere yönelik olarak ifade edilmiştir. Örneğin; "Daha önce eşiniz katılıyordu BEP toplantılarına, bu toplantıda ilk defa siz geldiniz…" (D814, BEPGBT5, Mü5) şeklindeki ifadesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Ailelere yönelik olarak bir diğer dikkat çekici noktanın ise 3 toplantıda ailelerin katkılarının da alınabileceğine yönelik doğrudan ifadelerin bulunması şeklindedir. Bu ifadeler bir toplantıda: "Siz de bu konuda bize dönüt verebilirsiniz." (D168, BEPGBT2, R2) şeklinde ifade edilirken 2 toplantıda ise gündem maddeleri içerisinde şu şekilde yer almıştır: "…velimiz burada, velimizin eklemek istedikleri varsa onlar…" (D342, BEPGBT3, MY3), "…veli görüşünün alınması…" (D814, BEPGBT5, Mü5). Bu ifadelerden 3 toplantının başlangıcına dair içerikte ailelerin katkılarına ilişkin de tedbirlerin planlandığı anlaşılmaktadır.

Toplantı sürecinin yönetimi ile ilgili olarak gözlem yapılan BEPGBT'larının daha çok rehberlik öğretmenleri tarafından yönetildiği görülmüştür. Okul yöneticilerinin bulunduğu toplantılarda da toplantılar açıldıktan sonraki süreçte rehberlik öğretmenlerine yönetim görevinin verilmiş olduğu görülmüştür. BEPGBT3'te MY3'ün gündem maddelerini okuduktan sonra gündem maddelerinin görüşülmesine geçildiğinde R3'e bu görevi vermesi şu şekilde ifade edilmiştir: "Ben sözü R3'ye bırakıyorum. Gündem maddelerimizi okuyup değerlendirmelerimizi yapacağız." (D342, BEPGBT3, MY3).

BEPGBT'ları sırasında sürecin yönetimi ile ilgili içeriğin ise; konuşulacak içerik ile ilgili katılımcılara soru sorarak söz hakkı vermek, konuşulan içerik ve kararlar hakkında özetlemeler yapmak, konuşma gündem maddeleri dışına çıktığında gündem maddelerini veya toplantının amacını belirterek konuşmanın gündem dahilinde ilerlemesini sağlamak olarak görülmüştür.

Toplantı sürecinin yönetilmesi ile ilgili olarak tartışmayı başlatacak şekilde konuşmacıların tamamına veya özel bir katılımcıya yönelik soruların sorularak söz hakkı verildiği görülmüştür. Örnek olarak katılımcıların tamamına yönelik olarak: "Sizler Öğr1.'i nasıl görüyorsunuz derslerinizde?" (D18, BEPGBT1, R1), "Türkçe ve matematikten mi genelde

alsa uygun olur?" (D168, BEPGBT2, R2) şeklinde soru sorulurken katkı yapmayan katılımcılara yönelik olarak da özel olarak katılımcıların belirtilerek "Matematik dersinde nasıl peki M1 hocam?" (D26, BEPGBT1, R1) şeklinde söz hakkı verilmiş olduğu görülmüştür.

Toplantı sürecinin yönetimi ile ilgili olarak toplantı yöneticilerinin konuşulan konular ve alınan kararlar ile ilgili özetlemeler yaptıkları görülmüştür. Bir toplantıda R4'ün destek eğitim odası hizmetlerinin tartışılmasından sonra özetlemesi şöyledir: "Hocam ben durumu şöyle toparlayayım. Doğru anlamış mıyım? Biz birinci dönem ki çalışmalarımıza aynen faydalı olduğunu düşünüp, aynı şekilde hiçbir değişiklik yoluna gitmeden..." (D720, BEPGBT4, R4).

Toplantı sürecinin yönetimi ile ilgili içerikle alakalı bir diğer durum ise konuşmalar gündem maddeleri dışına çıktığında tekrar gündem maddeleri üzerinde konuşulmasına yönelik yapılan yönlendirmelerdir. MY3'ün bu anlamda yaptığı gündem maddesini okuyarak yaptığı yönlendirmesi: "BEP'te alınan amaçlara ulaşılıp, ulaşılmadığı diyor. Hepimiz zaten branş öğretmenleri BEP planını yaptıydık. İsterseniz kısa değerlendirme alalım. Ne kadar ulaştık ne yapabildik BEP planında?" (D439, BEPGBT3, MY3) şeklinde gerçekleşmiştir. Benzer bir şekilde BEPGBT1'de "Ama bizim okul olarak yapmamız gereken bu çocuğa özel öğrenme güçlüğü olduğu için derslerden işte matematik, Türkçe, fen, sosyal, sosyal değil de inkılap tarihi, din kültürü ve İngilizcede mesela BEP hazırlanması ve gerekirse bu toplantıda karar alırsak destek eğitim açılırsa destek eğitim verilmesi." (BEPGBT1, R1) şeklinde toplantı amacının ifade edilmesiyle katılımcıların konuşmalarına yönelik yeniden bir yönlendirme yapılmıştır.

Toplantı sürecinin yönetiminde *ailelerle ilgili* içeriklerde ise ailelerin katkılarının alınması ile ilgili olarak, ailelere sorular sorularak aile katılımının teşvik edildiği görülmüştür. Ailelerin katkılarının teşvik edilmesine yönelik içerik şöyledir: "Sizin veli olarak söylemek istediğiniz neler var, eklemek istediğiniz veya başka bir şey olabilir?" (D500, BEPGBT3, MY3). Benzer bir şekilde bir başka toplantıda ise destek eğitim odası ile ilgili olarak

ailenin görüşlerini almaya yönelik: “Veya dört saat hocam nasıl? Mesela dört saat çok fazla mı geliyor çocuğa. Hani bu saati aynı mı devam ettirelim?” (D640, BEPGBT4, R4) şeklinde ifade edildiği görülmüştür.

Kayıt tutma ile ilgili olarak; alınan kararların yazılması ve öğrenci ve aile ile ilgili bilgilerinin doldurulması şeklinde gerçekleştiği görülmüştür. Bununla birlikte kayıt tutma ile ilgili olarak sadece rehberlik öğretmenlerinin çalışmasının dikkat çekici olduğu görülmüştür. Katılımcı gözlem yoluyla kayıt tutma işlemleri gözlenmiş olmakla birlikte toplantı sırasında bu durumu ifade eden ifadelerin de olduğu görülmüştür. R1 toplantı sonunda kararların yazılması ile ilgili şu şekilde ifade etmiştir: “Tamam yani o zaman ben kararları yazayım. Başka E.(Öğr1) ile ilgili eklemek istediğiniz bir şey var mı?” (D109, BEPGBT1, R1). Benzer bir şekilde R2, R3 ve R6’nın toplantılar sırasında kayıtlar tuttuğu görülmüştür.

Ailelere yönelik kayıt tutma ile ilişkili bulgular ele alındığında ise öğrenci ve ailelere yönelik bilgilerin kaydedilmesi şeklinde işlemlerin yürütülmüş olduğu görülmüştür. Bu duruma iki toplantıda rastlanmış ve ailelerin çeşitli bilgileri (telefon, adres gibi.) ile ilgili sorular sorularak ailelerin bilgileri kaydedilmiştir (BEPGBT2, BEPGBT6). Bununla birlikte aile bilgileri ile ilgili kayıt tutma gerçekleştirildiği iki BEPGBT’sının da öğrencilerin yerleştirme sürecinin sonrasında yapılan ilk BEPGBT’ları olduklarını dikkat çekici görünmektedir.

Toplantı kapanışı ile ilgili; kararların yazılması, katılımcıların eklemek istediklerinin sorulması, bir sonraki toplantı zamanının ifade edilmesi, kapanış ifadesi ve imzalama olarak görülmüştür. Mü5 katılımcıların eklemesi gerekenlere ilişkin olarak; “Var mı sizin ekleyeceğiniz başka bir şey?” (D992, BEPGBT5, Mü5) şeklinde ifade etmiştir. Bir diğer toplantıda ise R2 “Ben sizden bu toplantı için bir imza alayım toplantımızın yapıldığına dair.” (D293, BEPGBT2, R2) diyerek toplantı tutanağının imzalanmasının ardından toplantıyı bitirmiştir. Bununla birlikte bu iki toplantıda da imzalanan belgenin BEP’ten ziyade toplantı tutanağı olduğu görülmektedir.

Yukardaki bulgularda da görüldüğü gibi BEPGBT'larının kapanışı ile ilgili olarak dikkat çekici bir şekilde toplantı tutanağının imzalanması veya imza işlemleri olmadan toplantıların sonlandırılmış oldukları görülmüştür. Hiçbir toplantıda BEP geliştirilmesi/düzenlenmesi ve katılımcılar tarafından onaylaması durumu ise gözlenememiştir.

Tanı ve Yerleştirme

"Tanı ve yerleştirme" ile ilgili *tanı hakkında bilgilendirme, yerleştirme ortamı, tanı ve yerleştirme sürecinin açıklanması ve tanı ve yerleştirmeye itiraz* incelenmiştir.

Tanı hakkında bilgilendirme içeriğine yönelik rehberlik öğretmenlerinin ve ailelerin katkılar yapmış oldukları görülmüştür. Tanı hakkındaki içeriğe yönelik tanının ifade edildiği ve tanının ifade ettiği özellikler hakkında ifadeler yer almıştır. R1, BEPGB'ne öğrenci için konulmuş olan tanı hakkında bilgilendirmelerde şu şekilde bilgilendirmelerde bulunmuştur: "Hocam zihin bu özel öğrenme güçlüğü zaten zihinsel bir sıkıntısı var diye değil de daha çok aslında okuma yazmada güçlük ve matematik öğrenmede güçlükte koyuluyor." (D32, BEPGBT1, R1). Öğrenci için yapılan tanılamanın ne anlam ifade ettiğini ise R6'da şu şekilde ifade etmiştir: "M.'ye (Öğr6) hafif düzeyde zihinsel yetersizlik teşhisi konuldu. Yani bunu açmak gerekirse M.'nin (Öğr6) öğrenebilmesi için, derslerini öğrenebilmesi için, bir takım özel tedbirlerin alınması gerekiyor." (D1032, BEPGBT6, R6).

Yukardaki bulgularda da görüldüğü gibi öğrencinin tanısı ile ilgili ifadelerde öğrencilerin *zihinsel yetersizliğinin olmadığına* dair vurgunun dikkat çekici olduğu görülmüştür. Öğrencinin tanısını zihinsel yetersizliğin olmadığı şeklinde ifade edilesinin daha iyimser bir ifade olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Benzer bir şekilde bir toplantıda öğrencinin tanısı ile ilgili A4'ün: "Zaten otizm spektrum bozukluğunda ne var sosyal gelişimde zekâ olarak bir sıkıntısı yok zekâ olarak geri değil ama." (D674, BEPGBT4, A4) şeklindeki

ifadesi de zihinsel yetersizlik olmama durumunun öğrencinin tanısının ifade edilmesinde iyimser bir ifade olarak toplantılarda benimsendiğine işaret etmektedir.

Ailelerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde de ailelere katılmış oldukları BEPGBT'larının içeriği ile ilgili olarak sorulan soruda da A4'ün toplantıda çocuğunun tanısı hakkındaki ifadenin yer aldığını belirtmiştir: "Rehber öğretmenimiz de okulun rehber öğretmeni. E.'i (Öğr4) sürekli gözlemlediğini aslında aşırı bir davranış problemi olmadığını hatta diğer çocukların arasında ayrı olduğunu, otizmli olduğunun fark edilmeyecek kadar çok çok az olduğunu anlattı." (D783, A4)

Yerleştirme ortamı ile ilgili bulgular ele alındığında 2 toplantının içeriğinde bu alt kategori ile ilgili bulgulara rastlanmıştır. Bu alt kategori ile ilişkili içeriklerin aileler tarafından toplantıda ifade edildikleri dikkat çekicidir. Bu içeriklerden birisinde A4, öğrenci için kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimi neden tercih ettiklerini şu şekilde ifade etmiştir: "En hafif olduğu için kaynaştırmalı eğitimi tercih ediyorum. Çünkü öbür çocukların arasında kaybolur gider E. (Öğr4) diye korkuyorum." (D726, BEPGBT4, A4). Diğer bir toplantıda ise A6, çocuğunun kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimine devam etmesi konusunda isteğini ise: "Ben başka bir şey istemiyorum diyor, sadece bu okulda okusun başka okula göndermesinler." (D1356, BEPGBT6, A6) şeklinde ifade etmiştir.

Aileler ile yapılan görüşmede de A6 toplantıda kendisinin yaptığı katkıların neler olduğu ile ilgili sorulan soruya: "Annesi, çocuğunun başka bir okula gönderilmesini istemediğini ve kızının bu okulda okumasını istediğini, bu okulun daha iyi olduğunu belirtti." (D1409, A6) şeklinde ifade ederek toplantı sırasında yapmış olduğu katkıyı yapılan görüşmede de ifade etmiştir.

Yerleştirme ortamı ile ilgili bulgular ele alındığında iki toplantıda da içeriğe yönelik katkıların ailelerden geldiği ve ailelerin çocuklarının kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam etmesine yönelik isteklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Tanı ve yerleştirme süreci ile ilgili içeriklerde de ağırlıklı olarak ailelerin katkı sundukları görülmüştür. A1 çocuğunun tıbbi tanı süreci ve özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri sürecini şu şekilde ifade etmiştir:

> Hocam, bunun liseye gitme durumu var. Liseye gittiği zaman bu puanlarla nasıl yol alacak, o yüzden. Hatta başta vardı. Ta çocuğu özel eğitime ilk götürdüğüm sıralar vardı zihinselinde. Bu ortopedide iki kere ameliyat oldu, fiziğe çok önerme yaptık. Hani bireyseli iptal ettim fiziğe döndüm. Haftanın iki günü fizik alsın dedim. Neden çünkü ameliyat olduğu için yani fizik daha çocuğun gelişimi için, ilerlemesi için, geriye dönmemesi için. Ben o bireyseli iptal ettim, fiziğe yöneldim. O yüzden ben, önce de vardı tanısı." "Önce fizikseli onayladım ben. Çünkü çocuk Konya'da ameliyat oldu iki kere ortopedide. O yüzden eğer bir gün, haftanın bir günü fiziğe giderse çocuğun geriye dönme şansı olabilirdi. Evde kendim yaparak, özel eğitimde iki kere fizik alarak çocuk bu hale geldi. (D77-79, BEPGBT1, A1)

Başka bir toplantıda ise A4 çocuğunun tıbbi tanı sürecini şu şekilde ifade etmiştir:

> Hocam, şimdi söyle söyleyeyim: Bakın biz H. 'ya (Doktor) gittiğimiz zaman, ilk gittiğimiz zaman, otizm değil bu çocuk, dedi. Göz teması kuruyor, dedi. Ben H.'dan (Doktor) sonra sadece gelişim geriliği var dedi. Ben Konya'ya gittim, hani kendimde çabalıyorum ya. Konya'ya gittiğim zaman A. B. (Doktor) diye bir doktor var, o bana dedi; otizm spektrum bozukluğu diye. Ben dedim neye göre dayanıyorsunuz hani dedim bunu neye göre belirliyorsunuz hocam dedim doktor ismiyle söylüyorum çünkü olan bu hepsinin raporları da var zaten. Şey dedi siz dedi ne kadar ilgilenmeseniz de bir çocuk bazı şeyleri kendisi yapabilmeli yaşıtlarına göre dedi. Ben ona göre söylüyorum dedi. Sonra biz rapor aldık özel eğitime yönlendirildi. Rapor aldık; özel eğitimden daha faydalı olacağına hem evde de eğitim verilir hem özel eğitimde de olmasını. (737, BEPGBT4, A4).

Yukardaki ailelerin ifadelerinde de görüldüğü gibi ailelerin tanı ve yerleştirme süreci ile ilgili içeriğe yönelik farkına varma sürecinden itibaren yaşadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Benzer bir şekilde B5 ise tanı sürecine nasıl başladıklarını: "Okula gelmek istemiyordu, çünkü geride kalıyordu. Disleksiden haberimiz yoktu böyle bir şeyden. En sonunda okul değiştiriyorduk, biz sınıf değiştirdik zaten." (D899, BEPGBT5, B5) şeklinde ve "Aynen hocam. Çok zor bir dönemdi. Hiçbir şey öğretemiyorduk. O "b" ile "d" zaten sürekli başımızın belasıydı." (D911, BEPGBT5, B5) şeklinde ifade etmiştir.

Tanı ve yerleştirme sürecine ilişkin RAM'da gerçekleştirilen sürece ilişkin bulgularda ise: R1, "Biraz akademik başarısını desteklemek için sanırım bu tanıyı koymuşlar." (D38, BEPGBT1, R1) şeklinde RAM süreci ile ilgili açıklamada bulunmuştur. R2 ise "Çok güzel

bir zaman diliminde çıkardık biz, onun hani bu tanısı güzel bir zamanda konuldu. Yıl sonu değil dönem başında, tam da üçüncü sınıf…" (D253, BEPGBT2, R2) şeklinde tanılama sürecinin zamanına vurgu yapmıştır. B5 ise "Bu disleksiden haberimiz olduktan sonra bir de RAM'a falan gittik, okulda yardımcı oldu sağ olsun, çok faydası oldu yani." (D913, BEPGBT5, B5) şeklinde RAM sürecine ilişkin açıklamalarda bulunmuştur.

RAM süreci ile ilgili bulgular ele alındığında ailelerin yanında rehberlik öğretmenlerinin de içeriğe yönelik katkılar sundukları görülmüştür. Bu durum ailelerin tanı ve yerleştirme sürecinin tamamı ile ilgili deneyimlerini ifade etmelerinin yanında rehberlik öğretmenlerinin RAM süreci ve sonrasındaki sürecin bir parçası olarak kendilerini konumladıklarını düşündürmektedir.

Tanı ve yerleştirmeye itiraz ile ilgili ise BEPGBT1'de D1 ve R1 öğretmenler öğrenci için konulan tanının yanlış olabileceğini şu şekilde ifade etmişlerdir:

> D1: Ben açıkçası E.'ı(Öğr1) şaşırdım. Çünkü E(Öğr1), hani önceki yıllardan da tanıdığımız için.
>
> R1: Evet, ben de şaşırdım.
>
> D1: E.(Öğr1) öğrenme güçlüğünden, tamam belli bir düzeyi vardır ama hani düzeyi de bu değildi, birazcık kendini zorlarsa, açık olursa, eğitim öğretime biraz daha yukarı çıkacaktır. (D61-62-63, BEPGBT1, R1, D1).

Başka bir toplantıda ise (BEPGBT3) öğrenci yeniden eğitsel değerlendirme ve tanılama için yönlendirilmesi gerekliliği F3 tarafından: "Hatta belki şu an tekrardan bir test yapılsa BEP'ten bile değişiklik olabilir. Çünkü ben çok BEP'lik bir durum görmüyorum." (D449, BEPGBT3, F3) şeklinde ifade edilmiştir. Başka bir toplantıda da R5: "Zaten bu sene sonu itibariyle biz kademe değişikliğine gittiğinde bireysel raporumuzu verirken D.'nin (Öğr5) o mevcut raporunun da kaldırılmasını da isteyeceğiz. Ama onu sene sonunda toplantı da tekrar aileyle birlikte görüşerek karar alacağız. Sınıf öğretmeninin görüşü de önemli." (D962, BEPGBT5, R5) şeklinde öğrencinin mevcut ilerlemeler neticesinde yeniden eğitsel değerlendirme ve tanılama için yönlendirilmek istendiğini ifade etmiştir.

Bulgular ele alındığında tanı ve yerleştirmeye itiraz ile ilgili olarak okul profesyonellerinin itirazlarını ifade ettikleri görülmüştür. Ailelerin ise tanıya itiraz ile ilgili katkılarının

mevcut tanı ve yerleştirme kararını desteklemek olarak ifade ettikleri görülmüştür. A1, okul profesyonellerinin tanı ve yerleştirme kararına yönelik itirazlarına karşı kendisinin de tanı ve yerleştirme ile ilgili onayının olduğunu şöyle ifade etmiştir:

> Ben istedim hocam… Hocam, bunun liseye gitme durumu var. Liseye gittiği zaman bu puanlarla nasıl yol alacak, o yüzden. Hatta başta vardı. Ta çocuğu özel eğitime ilk götürdüğüm sıralar vardı zihinselinde. Bu ortopedide iki kere ameliyat oldu, fiziğe çok önerme yaptık. Hani bireyseli iptal ettim fiziğe döndüm. Haftanın iki günü fizik alsın dedim. Neden çünkü ameliyat olduğu için yani fizik daha çocuğun gelişimi için, ilerlemesi için, geriye dönmemesi için. Ben o bireyseli iptal ettim, fiziğe yöneldim. O yüzden ben, önce de vardı tanısı. (D80-82, BEPGBT1, A1)

Benzer bir durum BEPGBT5 sonrasında B5 ile yapılan görüşme öncesinde de rastlanmıştır ve ailenin tanının kaldırılmasına karşı olduğunu ve kendisinin ayrıca araştıracağını ifade ettiği görülmüştür. Yasal süreç ele alındığında tanı ve yerleştirme sürecinde ailenin de onayının alınması zorunluluğu sonucunda ailelerin mevcut tanı ve yerleştirme kararlarını onayladıkları anlaşılmaktadır.

Mevcut Durumun Tartışılması

"Mevcut durumun tartışılması" olarak *öğrencinin mevcut durumunun tartışılması, eğitim ortamının mevcut durumunun tartışılması ve eğitim öğretim hizmetlerinin mevcut durumunun tartışılması* incelenmiş ve başlıklar altında ele alınmıştır. Bununla birlikte BEPGBT'larında dikkat çekici bir şekilde toplantı içeriğinin mevcut durumun tartışılmasının diğer kategorilere göre daha yoğun biçimde toplantı içeriğinde yer aldığı görülmüştür.

Öğrencinin Mevcut Durumu

Mevcut durumun tartışılması ile ilişkili olarak daha çok *öğrencinin mevcut durumunun tartışılması* içeriğinin olduğu ve gözlem yapılan BEPGBT'larının tamamında bu içeriğin olduğu görülmüştür. Bu alt kategori ile ilgili olarak genellikle öğretmenlerin; öğrencinin

akademik düzeyi, davranış düzeyi, sosyal ve iletişim becerilerinin düzeyi, görme-işitme-fiziksel yeterlilik düzeyi ve öğrencinin öğrenme özellikleri ile ilgili içeriğe katkılar yaptıkları görülmüştür.

Öğrencinin *akademik performans düzeyini* daha çok öğrencilerin Türkçe ve matematik derslerindeki becerileri ağırlıklı olarak tartışılmıştır. Bununla birlikte branş öğretmenleri de kendi branşları doğrultusunda öğrencinin yapabildikleri ve yapamadıklarını ifade etmişlerdir. BEPGBT2'de öğrencinin kendi sınıf öğretmeni (S2) öğrencinin Türkçe ve matematik derslerindeki durumunu şu şekilde ifade etmiştir:

> Aynen Türkçe ve matematikten sınıf seviyesine göre geri." "Diğer derslerde yok sıkıntı yaşamıyoruz... Daha çok matematik dersinde eksiklikleri var. Özellikle bu dört işlem becerisinde çok zorlanıyor yaparken. Türkçe'de okuması yazması var zaten, hani okumaya yazmaya geçti ama biraz geç olarak geçti… Yavaş okumuyor, normal okuyor ama sınıf seviyesine göre biraz daha geri ama okuduğunu dikkatli bir şekilde okursa anlıyor. Metinle ilgili soruları da cevaplayabiliyor (D164-166-210-212, BEPGBT2, S2).

M1 ise öğrencinin matematik becerilerindeki düzeyini temel matematik becerileri ve öğrencinin sınıf düzeyindeki becerilerini karşılaştırarak şu şekilde ifade etmiştir:

> Matematik anlamında tahtaya yazılanı tabii ki geçiriyor, ama hani kalk şunu da yap desen acaba yapabilir mi, yapamaz. Bu durumda değil çünkü. Bazen işte şey sorular oluyor. Çocukların diğer kendi getirdikleri sorular oluyor derse kattığımız. Onlara yorumu olmuyor mesela, onlara katılmıyor. Ama tahtada gördüklerini yazabiliyor. Yani basit toplamadan, çıkartmadan bahsetmiyorum 8. sınıf seviyesindeki matematikten bahsediyorum E.(Öğr1) bu anlamda geri. (D29, BEPGBT1, M1).

Branş öğretmenlerinin öğrencinin akademik performans düzeyi ile ilgili ifadelerde kendi branşındaki durum yanında öğrencilerin okuma yazma düzeylerine de değinmişlerdir. F3, öğrencinin fen bilimleri dersindeki düzeyinin yanında okuma yazma düzeyindeki durumunu şu şekilde ifade etmiştir: "Fen bilgisi olarak değerlendireyim. Amaçlarımıza mümkün mertebe ulaşıyor zaten sıkıntı yaşamıyoruz. İşte dediğim gibi bir okuma yazmadan kaynaklı sıkıntımız var. Hem not tutturma konusunda sıkıntı yaşıyoruz tabi bu kendi bireysel çalışmasını da etkiliyor ama okulda gayet iyi." (D442, BEPGBT3, F3).

Başka bir toplantıda (BEPGBT4) ise S4 öğrencinin akademik düzeyi, okuma yazma becerilerine odaklanarak, sene başından itibaren gelişimi göz önünde bulundurarak şu şekilde ifade etmiştir:

> Yalnız öğrencimizde sene başına göre hani bu ilk bir ayda kendisinde biraz daha fazla gelişme var. Anne de kendisi de hissediyor, ben de hissettim. Özel eğitime gidiyor çocuk. Oradan da fark etmişler. Artısında artık şeyleri öğrendiği sesleri birleştirebiliyor. Mesela; "eeeeellll" diyor "el" diyor. "Llllleeee" diyor, le' yi okuyor ama geriye dönüş yapıp E.(Öğr4) burada ne okuduk dediğimiz zaman elle olayı biraz daha oturmadı ama onu henüz tam olarak kavrayamadı. Ama çok büyük bir gelişme var; önceden hiç yazıda yazmıyordu, hiçbir şey de yapmıyordu. Hani E.'in (Öğr4) kendi şeyine göre çok büyük gelişme var. (D597, BEPGBT4, S4).

Öğrencinin akademik performans düzeyi ile ilgili içeriğe ailelerin de sınırlı da olsa katkılarının olduğu görülmüştür. Ailelerin katkılarına örnek olarak: "Matematiği de öyle yapıyor hocam hep ezbere yapıyor sorduğun zaman da anlatamıyor." (D363, BEPGBT3, A3), "Yok hocam. Her yönden bir sıkıntısı yok hocam. Sadece ders…" (D413, BEPGBT3, A3) ve "Şeyde eksiğimiz var hocam saat, zaman, mesafe kavramlarında çok kötü, eksikliğimiz var. Onu bir türlü şey yapamadık geçemedik önüne." (D958, BEPGBT5, B5).

Aile görüşmelerinde de toplantının içeriğine ilişkin sorularda ailelerin ikisinin toplantıların içeriğinin akademik performans düzeyi ile ilgili olan ifadeler ise şöyledir: "Sınıf öğretmeni çocuğun matematik, Türkçe'de geri olduğunu. Diğer derslerde iyi olduğunu bunların üstünde durduğu halde çocuğun öğrenme güçlüğü yaşadığını söyledi." (D325, B2) ve benzer bir şekilde A1 ise toplantının içeriği ile ilgili olarak: "Genelde matematik düzeyini konuştular." (D149, A1) şeklinde ifade etmiştir.

Öğrencinin akademik performans düzeyi ile ilgili mevcut durumunun tartışılması ile ilgili bulgular ele alındığında BEPGBT'ların çoğunluğunda bazı benzer durumlara rastlanmıştır. Öğrencilerin akademik performansı ifade edilirken yapamadıkları yanında yapabildiklerinin de belirtildiği görülmüştür. Bununla birlikte okuma yazma becerilerinin konuşulması yoğunluğunun fazla olması; okuma yazma becerilerinin daha önemli görüldüğünü göstermektedir

Öğrencinin davranışlarındaki düzeyini ile ilgili olarak öğrencinin olumlu ve olumsuz görülen davranışları ifade edilmiştir. Öğretmenler öğrencilerin derse aktif katılımını engellediği düşünülen ve olumsuz olarak görülen davranışlarını (problem davranış) şu şekilde ifade etmişlerdir: "Ben konuşuyum. T1 hocamın dediği gibi işte en arkada oturuyor, kitap defter açmıyor, açsa da yazmıyor, tahtaya yazdığım şeyleri geçirmiyor defterine, sürekli önündeki ile konuşuyor… Ama genelde ders dinlemeyip konuşmayı, sağındaki ile sonundaki ile muhabbet etmeyi tercih ediyor." (D22, BEPGBT1, İ1) şeklinde ifade etmiştir.

Yukardaki ifadelerde de görüldüğü gibi öğrencilerin davranış düzeyi ile daha çok bir toplantıda (BEPGBT1) ele alındığı, bununla birlikte diğer toplantılarda ise öğrencilerin olumlu görülen davranışlarının ifade edilmiş olduğu görülmüştür. Öğrencilerin olumlu görülen davranışları ve problem davranışı olmaması durumunun da öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam etmesi için ön koşul olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu durumu örnekler bir şekilde öğrencilerin davranış düzeyinin problemi olmamasının da öğretmenler tarafından sınıfa kabulü noktasında önemli olduğu S4 tarafında şu şekilde ifade edilmiştir: "Onda çok fazla. E.de (Öğr4) yok bak. E.de (Öğr4) çok bir davranış bozukluğu yok… E.'nin(Öğr4) şeyi yok mesela E.'nin(Öğr4) öyle bağırması çağırması…" (D611-621, BEPGBT4, S4). S6'da benzer bir şekilde: "Yani M. (Öğr6) saldırgan bir çocuk değil, sınıf düzenini bozan bir çocuk değil." (D1370, BEPGBT6, R6) şeklinde öğrencinin problem davranışının olmadığını vurgulamıştır. Bunun yanında öğrencinin derse katılımını sağlayan olumlu davranışlarla ilgili de: "Parmak kaldırabiliyor mesela istekli oluşu. O benim için yeterli zaten." (D459, BEPGBT3, SB3) olarak ifade edilmiştir.

Öğrencinin *sosyal ve iletişim becerilerin durumu* ile ilgili olarak öğrencinin toplantı içeriğinde sosyal beceri düzeyi ve iletişim becerilerinin düzeyi ele alındığı görülmüştür. Öğrencinin sosyal ve iletişim becerilerindeki düzeyi ele alınırken öğrencinin yeterliliklerinin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim için uygunluğunu vurgulamak

için ifade edildiği gözlenmiştir. Bu duruma örnek olarak öğrencinin akademik becerilerde yetersizlikler göstermesinin yanında sosyal becerilerinin okula uyumunda önemli görüldüğüne dair BEPGBT3'de Mü3'ün ifadeleri şöyledir: "Çünkü gerek okul içerisinde gerekse arkadaşlarıyla olan davranışlarında E.(Öğr3) hiçbir sıkıntı yaratmıyor. Yani üç senedir burada E.(Öğr3) hiçbir sıkıntı yaratmıyor; hem çok iyi anlaşıyor, öğretmenlerine karşı da çok saygılı." (D341, BEPGBT3, Mü3). Benzer bir şekilde bir diğer toplantıda ise (BEPGBT4) daha çok öğrencinin iletişim becerilerine odaklanılmıştır. Bu durumun öğrencinin hafif düzeyde otizmi olan bir öğrenci olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. R4 öğrencinin iletişim becerilerini şu şekilde ifade etmiştir: "Şimdi A4 Hanım ben çok sıkıntı olduğunu düşünmüyorum. Mesela nedir: Bugün E. (Öğr4) diyorum mesela, çocuk rahat bir şekilde bakıyor." (D627, BEPGBT4, R4). Bu yeterliklerine ilişkin R4 başka bir ifadesinde ise: "Sınıfa gelip gidiyorum, bazen ilgileniyorum bazen mesela nedir arkadaş edinebilmiş. Mesela bugünkü en büyük gözlemlerimden birisi buydu. Senin arkadaşların var mı dedim iki üç kişi. Kim dedim mesela H. (E.'nin sınıfından bir öğrenci) dedi." (D667, BEPGBT4, R4) şeklinde öğrencinin sosyal ve iletişim becerilerindeki yeterliklerini ifade etmiştir.

Ailelerin toplantılar sırasında katkılarının ise öğrencilerin sosyal ve iletişim becerileri ile ilgili örnekler vermek şeklinde oluğu görülmüştür. Bir toplantıda A3 çocuğu hakkında olumlu ifadeleri destekleyerek: "Bide çok iyi niyetli hocam pek şey yapmıyor yani. Herkesin bir dediğini yapmam demiyor. Yardım yapmayı da çok seviyor mesela. İşte ilerde nasıl olur." (D437, BEPGBT3, A3) şeklinde çocuğunun sosyal ve iletişim becerilerini belirtmiştir. A3 bu durumu yapılan görüşmede toplantı içeriği ile ilgili soruya verdiği yanıtla da belirtmiş ve "E.'ın aktif birisi olduğunu söyledi. Arkadaşları ile uyum sağladığını söyledi. E.'ı arkadaşları ile bir sorunu olmadığını söyledi hocam." (D584, A3) şeklinde ifade etmiştir. Bir başka toplantıda ise öğrencinin okul ortamında yetersizlikler göstermesinin yanında ev ortamındaki durumu şu şekilde ifade edilmiştir: "M. (Öğr6) evde

çok iyi. Konuşuyor, abisine, ablasına bağırıyor, çağırıyor her şeyi anlıyor. Türkçe de anlıyor, televizyon ile ilgili konuşabiliyor." (D1069, BEPGBT6, Ç6).

Öğrencilerin *görme-işitme-fiziksel düzeyi* ile ilgili mevcut durumunun ise sınırlı bir şekilde toplantının içeriğinde yer aldığı görülmektedir. Sadece 2 toplantının içeriğinde öğrencinin görme, işitsel, fiziksel düzeyi üzerinde konuşma olmuştur. Bir toplantıda (BEPGBT1) öğrencinin görme düzeyi şu şekilde toplantıda ifade edilmiştir: "Benim dersinde sadece sınıfın arkasına doğru oturuyordu ama görme ile ilgili yani tahtayı göremiyorum gibi sıkıntısı yok çocuğun." (D19, BEPGBT1, T1). Başka bir toplantıda ise (BEPGBT6) öğrencinin fiziksel düzeyinin yetersizliği: "Şimdi çocuk mesela diğerlerinden farklı koşamıyor, yürüyemiyor; onlar gibi koşamıyor, yürüyemiyor…" (D1091, BEPGBT6, S6) şeklinde ifade edilmiştir. Bununla birlikte bu toplantıda öğrencinin fiziksel yeterliliklerinden de söz edilmiştir. Öğrencinin parmaklarındaki yetersizliğin yazmasına engel teşkil etmediği ile ilgili olarak S6: "Kalem tutuyor hani parmakları birleşik olsa da şu şekilde tutabiliyor." (D1103, BEPGBT6, S6) şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca görme düzeyini: "Hani görmede bir sıkıntı yok, nasıl anladın dersen çizgi film açtığımda arkada oturduğu halde ince esprileri…" (D1143, BEPGBT6, S6) şeklinde sınıf ortamından örnek vererek betimlemiştir.

Yukarda ifadelerde görüldüğü gibi daha çok görme ve fiziksel durumu ile ilgili ifadelerin olduğu ve bu ifadelerin de öğrencinin yapamadıkları ve yapabildikleri şeklinde ifade edildiği tespit edilmiştir.

Öğrencinin mevcut durumu ile ilgili olarak *öğrenme özelliklerine* ilişkin ailelerin ve öğretmenlerin ifadelerinin olduğu görülmüştür. Bununla birlikte ailelerin ve öğretmenlerin ifadeleri arasındaki öğrenme özellikleri ile ilgili ifadelerin farklılaştığı görülmüştür. Öğretmenler daha çok unutkanlık ve algılamada sıkıntılar gibi ifadelerle öğrencinin durumunu ifade ederken ailelerin ise öğrencilerin öğrenme stilleri ile ilgili katkılar yapmaları dikkat çekici bulunmuştur.

Öğretmenlerin öğrencilerin öğrenme özellikleri ile ifadeleri şöyle olmuştur: "Sıkıntımız şu D. (Öğr5) unutkan." (D862, BEPGBT5, S5) şeklinde ifade etmiştir. Benzer bir şekilde Mü3'ün ifadesi ise: "Bol bol tekrar olması lazım. Çabuk unutuyor herhalde" (D473, BEPGBT3, Mü3) şeklindedir. Bir diğer öğrenme özelliklerine ilişkin ifade ise "Yok hocam, algılama da bir sıkıntı…" (D1087, BEPGBT6, S6) şeklinde öğrencilerin öğrenme özellikleri ifade edilmiştir.

Ailelerin toplantı sırasında yaptıkları katkılar ele alındığında ise; B2 çocuğunun daha çok görsel materyal kullanılmasıyla daha iyi öğrenebileceğini şu şekilde ifade etmiştir: "Aynen öyle hocam. Doktorunun da bana söylediği şu; bu çocuk dedi görerek, dört dörtlük yapıyor, görerek öğrenmede sorun yok ama görmeden bir şeyi anlatıyorsun veya bir şeyi okuyor orda resim olmadan, görmeden algılayamıyor." (D224, BEPGBT2, B2). A4 ise çocuğu ile yaptıkları çalışmaları ve öğrenme özelliklerini şöyle örneklendirmiştir:

> Bir de şey de var hocam. Bakın mesela bakıyorsunuz hiç öğrenmemiş gibi oluyor. Ben mesela renkleri geçen yıllarda çok üstüne durdum; sarı, kırmızı, mavi hatta arabaları çok seviyordu, arabalar üzerinden öğretmeye çalıştım. Beni hiç dinlemedi; bir ay, iki ay, üç ay sonra bıraktım, bir baktım renkleri falan öğrenmiş… Aslında otizmlilerin ortak özelliği bu hocam gizil öğrenme var (D717-721, BEPGBT4, A4).

Eğitim Ortamının Mevcut Durumu

Mevcut durumun tartışılması ile ilgili bir diğer içerik olarak *eğitim ortamının mevcut durumu* incelenmiştir. Bununla birlikte ortamın mevcut durumuna yönelik içeriğin sınırlı kaldığı da görülmüştür. Bu sınırlı içeriğin araç-gereçlerin mevcut durumu ve sınıf ve okul ortamının mevcut durumuna ilişkin bulgulardan oluştuğu görülmüştür.

Eğitim araç gereçlerinin durumu ile ilgili olarak iki toplantıda da kullanılan kitapların özelliklerinin öğrenci için uygun olmadığına dair ifadeler kullanılmıştır. Bir toplantıda (BEPGBT3) okuma çalışmalarında kullanılan okuma kitaplarla ilgili olarak T3'ün ifadeleri şöyledir:

> Bir şey söyleyebilir miyim? Bunu daha önce de belirtmiştim. Okuduğu küçük hikâye kitapları var ya o hikâye kitaplarında çok yabancı isim geçiyor. Daha çok böyle Türkçe olanlarını

> alırsak, tercih edersek onun için daha iyi olur. Çünkü yabancı isim olunca onu algılayamıyor, bu ne diyor, kelimeyi tanıyamıyor. Sürekli yabancı kelimeler çok, isimler dahi yabancı olduğu için kitaplarda çocuk onu anlayamıyor (D486, BEPGBT3, T3).

Bir diğer toplantıda (BEPGBT2) ise B2'nin İngilizce kitapları ile ilgili olarak: "...o gün İngilizce mesela benim İngilizcem normal, tarzanca konuşuyorum. Ben yıllarca turizmde kaldım. Şeyden kitap aldık, sizi de aradım hocam hatta, kitap setinin içinde bir tane Türkçe harf yok." (D243, BEPGBT2, B2) şeklinde ifadeleri kullanılan kitapların uygun olmamasına yönelik ifadelere örnek olarak verilebilir.

Sınıf ve okul ortamının mevcut durumuna ilişkin içeriğin de toplantılarda sınırlı olarak yer aldığı görülmektedir. Bir toplantıda (BEPGBT6) S6 sınıf mevcudunun öğrenci ile ilgilenmeye imkân verecek sayıda olmasını şu şekilde ifade etmiştir: "Tek avantajımız hocam sınıfın az olması. Belki mevcut kırk kişi olsaydı zaman ayırmak biraz daha zor olacaktı." (D1210, BEPGBT6, S6).

Eğitim ortamı ile ilgili bulgular ele alındığında sadece 3 toplantıda sınırlı bir şekilde bu içerikle ilgili konuşmaların olduğu dikkat çekici bir bulgu olarak görülmüştür.

Eğitim Öğretim Hizmetlerinin Mevcut Durumu

Mevcut durumun tartışılması ile ilgili bir diğer içerik olan *eğitim öğretim hizmetlerinin mevcut durumu* olarak *öğretim hizmetlerinin durumu, destek eğitim hizmetlerinin durumu ve aile desteğinin durumu* incelenmiştir

Öğretim hizmetlerinin mevcut durumu olarak; öğrenciye yönelik yürütülen çalışmalar, yasal hakların uygulanma durumu, sağlanan hizmetlerin faydaları ve öğrenciye yönelik sağlanamayan hizmetler ile ilgili toplantı içeriği oluşmuştur. M3 matematik dersi için yürütülen çalışmaları şu şekilde ifade etmiştir: "Matematik kazanımlarında genellikle ödevlendirme yoluyla yapıyoruz R3 hocam vasıtasıyla. Bayağı ilerleme var." (D468, BEPGBT3, M3).

S2 ise öğrenci için Matematik dersinde yaptığı uygulamaları şu şekilde ifade etmiştir: “Ben zaten sayı çubuklarıyla hep öğrettim toplamayı çıkarmayı. Sayı çubuğu çizdirdim, kendisi çizdi, öyle daha kolay yapıyordu. Ama işin içinde çarpma, bölme, iki basamaklılar, üç basamaklılar girince yani içinden çıkamadık.” (D232, BEPGBT2, S2). BEPGBT5’te ise S5 sınıf içerisinde yaptığı uyarlamaya yönelik şu ifadeleri kullanmıştır: “Birlikte, yanında çalışkan bir arkadaşı var. Genelde şöyle bir uygulamamız var. Bir çalışkan arkadaşın yanında soruları birlikte beraber götürsünler diye.” (D843, BEPGBT5, S5).

Bir toplantıda ise (BEPGBT3) öğrencinin başarısının değerlendirilmesine ilişkin yasal hakların uygulanma durumları ile ilgili içerikle ilişkili olarak Mü3: “Ders konusuna gelince zaten E. (Öğr3) düzeyindeki öğrencilerin sınıfta kalmak gibi bir derdi yok. Yani öğretmen her türlü 45 vermek zorunda en düşük. 45 vermek zorunda.” (D341, BEPGBT3, Mü3) şeklinde yasal olarak yapılması gerekenlere ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Aynı toplantıda öğrencinin başarısının hazırlanan BEP doğrultusunda ayrı bir yazılı yapılarak değerlendirildiği ise M3 ve R3 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir: “Yazılısı da ayrı yapmıştık zaten.” (D472, BEPGBT3, R3).

Eğitim öğretim hizmetlerinin mevcut durumu ile ilgili olarak bir başka bulguda ise öğrenciye sağlanan eğitim öğretim hizmetlerinin sonucuna ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuş ve faydaları hakkında içerik oluşmuştur. Öğrenci ile yürütülen faaliyetlerin faydasına yönelik S4 şu ifadelerde bulunmuştur:

> Ama sene başından beriki şeylere bakarsak anne de farkında, ben de farkındayım büyük bir gelişmemiz var. Yalnız derste yaptığı tek şey şu: Mesela arkaya dönüyor E. (Öğr4) diyorum, buraya bak diyorum, ben özellikle ben yine de önden açık arkadan açık verdiğim kelimeleri yaptırırken özellikle dinlettiriyorum. E.(Öğr4) buraya bakar mısın. Bizimle birlikte söylüyor o hani birkaç kere tekrar ediyoruz (D707, BEPGBT4, S4).

Eğitim öğretim hizmetlerinin sağlanmasında (öğrenciye yönelik sağlanamayan hizmetler) meydana gelen olumsuzluklara yönelik ise şu ifadelerin olduğu görülmektedir:

> Sürekli üstünde durulması gerekiyor bu tarz çocukların öğrenebilmesi için üstünde durmayınca maalesef olmaz. O yüzden dediği gibi özel bir eğitim olsa belki daha iyi olurdu ama biz kendi derslerimizde de sadece E. (Öğr3) ile ilgilenemiyoruz ister istemez. Hani 5 dakikadan da hiçbir şekilde sonuç alamayız. Sonuçta ortada öğrenemedi, öyle de kalıyor (D347, BEPGBT3, M3).

Dikkat çekici bir şekilde öğretim hizmetleri ile ilgili olarak öğrenciye fazladan ilgi gösterildiğine yönelik içeriğin bulunduğu görülmüştür. Bu durumun ayrı bir şekilde ele alınmasının sebebi öğrenciye yönelik yürütülen hizmetler hakkında açık bilgi vermekten ziyade genel olarak ilgi gösterilmesi ile ifadelerin varlığından dolayı oluşmuştur. Bu içerikle ilgili olarak Mü3'ün ifadeleri şöyledir: "Öğretmen arkadaşlar da sağ olsun herkes özel ilgi gösteriyor." (D381, BEPGBT3, Mü3). S4 ise benzer bir şekilde öğrenci ile fazladan ilgilenmesini: "Bir istek oluverse ki o kadar da nazına oynarım…" (D607, BEPGBT4, S4) şeklinde ifade etmiştir. Başka bir toplantıda da MY6 sınıf öğretmeninin öğrenci ile fazladan ilgilenmesine: "Şanslı ki hocam gerçekten ilgileniyor. Ben sayın hocama teşekkür ediyorum gerçekten. Hem tebrik hem teşekkür. Gerçekten güzel ilgileniyor, sınıfa da giriyorum zaman zaman" (D1208, BEPGBT6, MY6) şeklinde ifade etmiştir.

Eğitim öğretim hizmetlerinin durumu olarak *destek eğitim odası hizmetlerinin* yoğun bir şekilde toplantıların içeriğinde yer aldığı görülmektedir. Bir toplantıda (BEPGBT5) destek eğitim odası hizmetlerinin mevcut durumuna yönelik olarak R5: "Türkçe ve Matematik derslerinden destek eğitim verilmesinin faydalı olacağını düşündük ve S5 bey de ben bu destek eğitim sınıf öğretmeni olarak veririm dediği için S5 hocam geçen yıl olduğu gibi bu yılda destek eğitimi öğretmenimiz. Destek eğitimi noktasında şu ana kadar bize yansıyan bir sorun yok." (D809, BEPGBT5, R5) değerlendirmesinde bulunmuştur.

Ailelerin destek eğitim odası ile ilgili görüşleri ise destek eğitim odasının hizmetlerinin çocuklarına faydaları ile ilgili olmuştur. A4 sağlanan destek eğitim odası hizmetinin faydasını şu şekilde ifade etmiştir: "Pazartesi, Salı dört saat bence çok iyi. Hocam bireysel eğitimle ilerliyor eğer bireysel eğitim olmazsa hiç ilerleyemez." (D646, BEPGBT4, A4). Aynı toplantıda B5'in destek eğitim odası hizmetine ilişkin görüşü ise şu şekilde toplantıda yer almıştır: "Hocam valla bu eğitime (destek eğitim) başladık başlayalı D. (Öğr5) okula gelme isteği oluştu çocukta. Biz ilk sene çok zorlandık." (D897, BEPGBT5, B5).

Destek eğitim odası hizmetlerinin durumu ile ilişkili olarak bir başka toplantıda ise (BEPGBT3) destek eğitim odası hizmetinin verilememesi konusunu toplantının içeriğinde yer almıştır. Mü3 destek eğitim odası hizmetinin verilememesi ile alakalı olarak A3'e şu şekilde açıklamalarda bulunmuştur: "Biz zaten onun yazısını da yazdık. Eğer öğretmenler isteseydi biz işte …… ortaokulu'nun açmış olduğu destek odasında eğitim vermek istiyoruz; iki saat, ikişer saat. Gelselerdi açmak zorunda kalacaktık ama talep olmayınca imkanlarımız da el vermediği için biz mecbur kapatmak zorunda kaldık." (D339, BEPGBT3, Mü3). Bu durum benzer bir şekilde BEPGBT6'nın de içeriğinde yer almıştır.

Destek eğitim odası hizmetleri ile ilgili bulgular ele alındığında hizmetlerin sağlanması veya sağlanamaması ile ilişkili olarak ailelerin bilgi ve onaylarının alınmasına yönelik içerik görülmüştür. Bu durum destek eğitim odası hizmetlerinin okul profesyonelleri tarafından önemli görüldüğüne dair işaretler vermektedir. Bununla birlikte destek eğitim odası hizmetlerinden faydalanan ailelerin ifadelerinin de bu hizmetlerden memnuniyet ve faydalarını belirtmek şeklinde olduğu görülmüştür.

Eğitim öğretim hizmetlerinin mevcut durumu kategorisine ilişkin bir diğer alt kategoride ise *ailenin eğitim öğretim faaliyetlerine sağlamış olduğu desteğin durumuna* ilişkin içeriğin toplantılarda yer aldığı görülmektedir. Bir toplantıda (BEPGBT6) ailenin desteğinin yetersizliğine ilişkin olarak sınıf öğretmeninin ifadelerinin toplantı içeriğinde yer aldığı görülmektedir. S6 eğitim öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde ailenin yeterli desteği sağlamamasını: "Ama işte MY6 hocam evde destek yok." (D1205, BEPGBT6, S6) ve "Ödev veriyorsun hocam evde çantasına bakılmadan ertesi gün tekrar geri geliyor." (D1207, BEPGBT6, S6) şeklinde ifade etmiştir.

Ailelerin kendilerinin sağlanmış olduğu desteğe yönelik olarak A3 ödevlerine yardım etme konusunu şu şekilde ifade etmiştir: "Yaptım işte hocam. Bana öyle diyorsunuz zaten günde bir tanesini yap diyor hocam diyor. Ben de yapıyoruz hocam işte. Ama ben ilerleme gördüm hocam." (D555, BEPGBT3, A3). B2 ise kendilerinin yeterli destek

sağlayamamaları durumunu şu şekilde ifade etmiştir: “Yani biz çocuklara yardımcı olamadık” (D241, BEPGBT2, B2).

Eğitim Öğretim Hizmetlerinin Planlanması

“Eğitim öğretim hizmetlerinin planlanması” olarak *BEP hazırlanması, destek eğitim odası hizmetlerinin planlanması, görev dağılımının yapılması ve gelecek toplantıların planlaması* incelenmiştir.

BEP hazırlanması ile ilgili olarak araştırmanın tamamına yönelik dikkat çekici bir şekilde, BEP hazırlanması ile ilgili içeriğin oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bu konuda amaçlar ve düzenlemeler ve uyarlamalar hakkında önerilerde bulunulmuş fakat BEP oluşturulmamıştır. Bu bulgu öğrenciler için ilk kez düzenlenen BEPGBT’ları (BEPGBT1, BEPGBT2, BEPGBT6) için dikkat çekmektedir. BEP oluşturulmasının toplantı sırasında belirlenen derslerde, toplantı sonrasında bireysel olarak geliştirileceği gözlenmiştir. Örnek olarak BEPGBT1’de BEP hazırlanması ile ilgili planlama şu şekilde ifade edilmiştir: “Yani o zaman. Türkçe, matematik, din kültürü, İngilizce, fen derslerinden BEP hazırlanmasını kararlaştıralım.” (D98, BEPGBT1, R1). Benzer bir şekilde BEPGBT2’de de destek eğitim odası öğretmeninin derslere başlamadan önce BEP geliştireceği ifade edilmiştir (D163, BEPGBT2, R2).

Destek eğitim odası hizmetlerinin planlanması içeriğinin eğitim öğretim hizmetlerinin planlanması konusunda yoğun olarak toplantılarda yer aldığı görülmüştür. Destek eğitim odası hizmetleri ile ilgili olarak destek eğitime gerek görülmemesi, destek eğitim hizmetlerinin planlanması ve sağlanan hizmetlere devam edilmesi kararları görülmüştür. Bir toplantıda destek eğitim odası hizmetlerine gerek duyulmaması şu şekilde ifade edilerek toplantının içeriğinde yer almıştır: “Destek eğitime anladığım kadarıyla gerek görmüyorsunuz, okuldaki dersler yeterli buluyorsunuz.” (D100, BEPGBT1, R1).

Destek eğitim hizmetlerinin planlanması ile ilgili toplantı içeriği ile ilgili ifadeler ise şöyledir: “O zaman Türkçe ve matematik dersinden (destek eğitim) diye başlatıyorum ben.” (D167, BEPGBT2, R2), “Öğrencimizin Türkçe ve matematik dersinden dörder saat destek eğitim almasına birlikte karar veriyoruz.” (D169, BEPGBT2, R2).

Ailelerle ilgili olarak ise onaylarının alındığı görülmüştür. Ailelerin destek eğitim odası hizmetleri ile ilgili görüşlerinin de dahil edilmesi ile ilgili olarak:

> R4: Sürekli hocam toplanmamızın hani bunları konuşmamızın sebebi de bu yani. Hani bizim çocuk için en uygun ortamı oluşturabilmemiz için eğer ara vermemiz gerekiyorsa yirmişer dakikalık ara mesela yirmi dakika fazla ise on beş on beş üç bölüm şeklinde yapabilir. Hani bunu da çocuk yeni geldiği için zaten böyle hani ‘ya hocam işte bunu yaptık sonuç böyle oldu bu şekilde devam edelim’. Mesela şey de diyebiliriz ‘hocam dört saat çok az geldi mesela yetişmiyor beş saatte yapabiliriz diyebiliriz’ mesela.
> A4: Yok yok cuma günü mutlu oluyor; çalışmamız olmadı diye mutlu oluyor yani. (D661-662, BEPGBT4, R4, A4).

Görev dağılımının yapılması ile ilgili olarak toplantılar içeriğinde öğretmenlere, destek eğitim odası öğretmenine ve aileye yönelik görevlere ilişkin dağılımın planlamasının yapıldığı görülmüştür.

Öğretmenlere yönelik verilen görevlerin daha çok BEP hazırlanmasına ilişkin görevler olduğu görülmektedir. Bir toplantıda (BEPGBT1) öğretmenlerin kaba değerlendirmeleri yapması ve BEP hazırlamasına ilişkin görev dağılımına ilişkin ifade şöyledir:

> Tamam o zaman BEP planlarını hazırladıktan sonra bir örneğini bana veriyoruz. Bide BEP planları ile ilgili kaba değerlendirme formunun önce doldurulması gerekiyormuş. Onların örneği bende var. Her hocama ben vereyim. Ona göre öğrencinin seviyesini önce belirleyip ondan sonra BEP hazırlanıyor. (D118, BEPGBT1, R1).

Bir diğer toplantıda ise destek eğitim odası hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin bir öğretmenin görevlendirilmesine ilişkin diyalog ise şöyledir: “

> R2: Hocam uygun gördüğünüz bir isim var mı destek eğitim için müdür beye önerebileceğimiz.
> S2: “DEO2 hoca”
> R2: Şimdi DEO2 Hocam, benim aklımdan da geçen isim o. Çünkü o, hem aynı sınıf düzeyinden bir öğrenciyle çalışıyor. Grup olurlar diye. (D173-175, BEPGBT2, R2, S2).

Ailelere yönelik görevlerin ise öğrencinin ödevleri ile ilgili, günlük yaşam becerileri ile ilgili, öğrencinin sağlık durumu ile ilgili görevler olduğu görülmüştür. Öğrenciye evde ödevlerinin yapılmasında destek olunması ile ilgili verilen görevin ifadesi şöyledir:

> Yani bu şeyden sonra sadece hocama ve destek eğitim veren hocaya değil de size de biraz iş düşüyor. Büyük çocuğun şu an yükü biraz artacak büyük ihtimalle. DEO2 Hocam da ödev veriyor sanırım. Evde biraz takibine özen gösterin. Okuma alışkanlığı biraz da evle ilgili bir durum (D216, BEPGBT2, R2).

Bir diğer toplantıda verilen görev ise şöyledir: "Güzel bir tatil geçirelim inşallah. Tatilde yarım bırakmayalım. Takip edeceksin." (D550, BEPGBT3, R3). Benzer bir şekilde "Evde destek olmadığı sürece sınıf açılacak bir anda çocuk uçuşa geçecek evde kesinlikle desteklenmesi lazım." (D1202, BEPGBT6, S6).

Öğrenciye günlük yaşama yönelik sorumluluk verilmesi ile ilgili ifadeler ise şöyledir: "Benim de bir isteğim olabilir. Siz evde E. (Öğr3)'a bol bol sorumluluk verin. Hani bu üşengeçliğini kırabilmek için onu birazcık ödevlendirmeli. Sizinle evde mesela ev işine yardım etmesi için onu yönlendirmeniz lazım. Sorumlulukları verin de yapsın." (D508, BEPGBT3, M3). Bir başka toplantıda ise öğrencinin ev ortamındaki durumunun belirlenmesi için aileye görev verilmiştir: "Şöyle yapalım mı? Sen M.'nin (Öğr6) konuşmasını bir kayda al. WhatsApp'tan bize gönder. Biz bir duyalım tamam mı? Çünkü bizim burada sadece kafa sallıyor "evet ve hayır" diyor. Değil mi S6 hocam." (D1074, BEPGBT6, R6). Aynı toplantıda öğrencinin sağlık ile ilgili görevler de verilmiştir. Verilen görevler: O zaman şöyle yapalım; bir şey yapsın göze götürsün oradan da doktora muayene ettirsin hem çocuğun durumunu öğrenelim hem de bize o kağıdı getirsin doktor yazıyor orada numaraları. Tamam mı onu bir getir bakalım neydir ne değildir." (D1121, BEPGBT6, MY6).

Ailelere yönelik ise yarı yapılandırılmış görüşmelerde toplantılarda kendilerine verilen görevler ile ilgili soru sorulmuştur. Katılımcı gözlem bulguları ile benzer şekilde aileleri kendilerine verilen görevlerle ilgili cevaplar vermiş oldukları görülmüştür. Aileler ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre ailelere verilen görevlerle ilgili; ailelere

görev verilmediği, yardımcı olma görevinin verildiği, öğrencinin günlük yaşam becerilerini geliştirmeye yönelik ve sağlık ile ilgili görevlerin verilmiş olduğunu ifade etmişlerdir. Aileye yönelik görevlendirmelerin olmadığı toplantılar ile ilgili ailelerin kendilerine verilen görevlerle ilgili ifadeleri şöyledir: "Hatırlamıyorum" (D158, A1), "Bir görev verilmedi" (D1024, B5). Bununla birlikte bir aile de sınıf öğretmeni ile halihazırda sürekli iletişim halinde olduklarını bu yüzden bir görev verilmediğini şu şekilde ifade etmiştir:

> Hayır bir görevimiz olmadı. Hani şunu siz yapın bunu siz yapın, aile olarak üzerinize düşen şu var falan diye. Toplantı esnasında yapılmadı ama bireysel olarak öğretmenle sürekli konuştuğumuz zaman, ben zaten her gün E. okula gelip ödevlerini anlatmadığı için her gün hocaya soruyorum. Hocam bugün evde ne yapsak ne etsek falan diye. Hoca da bana biz burada kaldık, biz bugün şunu çalıştık sizde evde bunu, bunu yapabilirsiniz diye (D797, A4)

Kendilerine verilen görevlerle ilgili ailelerin ifadeleri ise şu şekilde olmuştur: "E.'a (Öğr3) evde yardımcı olmalısın dediler hocam." (D593, A3), "Bana okulda şimdi o çocuğa özel eğitim verecekler, onun yanı sıra bir babası olarak velisi olarak evde olsun dışarda olsun hani çocuğu oyun oynayaraktan şey yaparaktan çocuğu hayata alıştırmak. Yani bir şekilde çocuğa eğitim vermek." (D334, B2).

Gelecek toplantıların planlanması ile ilişkili 3 toplantıda rehberlik öğretmenleri tarafından çeşitli zamanlarda toplantıların devam edeceğine yönelik planlama yapıldığı görülmüştür. Bu toplantılardan birisi olan BEPGBT2'de gelecek toplantıların planlanmasına yönelik içerik şu şekilde ifade edilmiştir: "12 hafta sonra tekrar görüşeceğiz. Mart ayına denk geliyor. İkinci dönem değerlendirmesini yapacağız. Bilerek arayı uzun tutuyorum çünkü çocuk yeni başladı ya. Zaten iki hafta sonra çok bir değişiklik fark edemeyiz. Bir süre versek daha iyi." (D294, BEPGBT2, R2). Benzer bir şekilde bir diğer toplantıda ise gelecek toplantıların planlanmasına ilişkin ifade şöyledir: "Sene sonundaki toplantı da inşallah biz zaten bir sonraki toplantı tarihini belirliyoruz. Zannedersem haziranın ikinci haftasında kapanıyor öyle mi?.. O zaman 15 ile 19 arasında uygun bir günde planlarız. Onu müdür beyle size yine bildiririz. O hafta yine toplantımızı yaparız." (D984, 986, BEPGBT5, R5).

Diğer

Diğer içeriği olarak *özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi hizmetleri, sağlık ve gündem dışı* incelenmiştir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri ile ilgili bulgularda dikkat çekici bir şekilde öğrenciye sağlanacak olan destek eğitim hizmetleri arasında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi hizmetlerinin önemli yer tuttuğu görülmüştür. Bu duruma ilişkin öz bir örnek olarak R1'in: "Yani şimdi şöyle destek eğitim olarak zaten rehabilitasyon merkezinde alacakmış, matematikten alacak anladığım kadarıyla." (D66, BEPGBT1, R1) şeklindeki ifadesi gösterilebilir. Benzer bir şekilde bir diğer toplantıdaki (BEPGBT3) ifadeler ise şöyledir: "Başka bir yere giderse faydası olur mu? Belki olabilir hani bir özel eğitim öğretmeninin olması belki daha faydalı olacak ama şu anda E. (Öğr3)'nin köyümüzde de öyle bir imkan olmadığı için hani servise binip gitmesi bilmiyorum E. (Öğr3) için sıkıntı olabilir." (D343, BEPGBT3, Mü3). Bir diğer toplantıda ise okulun öğrenciye yönelik destek eğitim odası hizmeti sağlayamamasının yerine özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi hizmetlerinin düşünülmesi ile ilgili ifadeler ise şöyledir:

> Şimdi ben şeyi çok istiyordum M.'yi (Öğr6) rehabilitasyon merkezine göndermek. Türkiye' de şöyle bir uygulama var. M. (Öğr6) gibi öğrenme ile sorun çeken çocuklara dışarıdan ekstra 4 saatlik bir eğitim veriliyor. Anlatabiliyor muyum? Ve bunu devlet yönlendiriyor. Okulda, okul bittikten sonra ya da bazen okulun ders saatine de denk gelebiliyor. Ve ilk dört saati iki gün iki gün tarzında rehabilitasyona gidiyor çocuk. Ama hani vatandaşlık olmadığı için böyle bir şey yapamayacak. Ama ailenin ekonomik durumu iyi ise bunu dışarıdan kendileri yapabilir. Ben bunu size tavsiye ediyorum. Yani isterseniz bunu yazıp sizin elinize de verebilirim. Ekonomik durumları nasıl? (D1035, BEPGBT6, R6).

Ailelerin de toplantılarda özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi hizmetleri ile ilgili bilgi verdikleri ve soru sordukları görülmüştür. Bir toplantıda (BEPGBT1) öğrencinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinden alacağı eğitime ilişkin ailenin ifadeleri şöyledir: "Hıı, hııı. Bir saat. Haftanın iki günü fizik alacaklalar. Bir saat bireysel alacaklar. Haftanın üç günü gidecek." (D93, BEPGBT1, A1) ve "Ders. Matematik, Türkçe üzerinden ders verecekler." (D261, BEPGBT2, B2).

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi hizmetleri ile ilgili bir diğer içerik olarak ise 1 toplantıda (BEPGBT2) özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi ile iş birliği ile ilgili içeriğin yer aldığı görülmüştür. R2'nin okul ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi arasında iş birliği sağlanması ile ilgili ifadeleri şöyledir:

> Çünkü diğer kurumlardan alıyoruz biz. Onların yaptığı planı istiyorum. Ders de görecekse eğer. Rehabilitasyonun da şu şekilde artısı oluyor. Biz tatil yaptığımızda onlar yapmıyor ya. Yaz tatilinde derslerine devam etmiş oluyor. Yani onun için ek güzel olur. Onlar bize planını versin. Hocalarım da planı görsün. Burayla orası çok aykırı gitmesin. Yani çocuğun kafası çok karışır. Burada da matematik dersi, hocamdan matematik dersi, DEO2 Hocamdan matematik dersi. Bu sefer de herkesten, farklı şekilde araba kullanmayı öğreniyormuş gibi olacak O yüzden üç hocam da ortak gitmeye çalışsın. Ya da biz burada yaptığımız planı onlara gönderelim. Siz bir sorun. Çocuğun kafası çok karışmasın. Bide şey bir çocuk sanırım. Tutulan bir çocuk. Yani böyle çok farklı gelirse ona herkesin tarzı bu sefer bu yaptığımız şey boşa da gidebilir yani. Hevesi de kırılmasın. (D259, BEPGBT2, R2).

Sağlık ile ilgili içerikle ilişkili olarak bir toplantıda (BEPGBT3) öğrencinin ilaç kullanımına ilişkin; öğrencinin ilaç kullanımını bırakmasının bir değişikliğe yol açmadığına ilişkin ifadelerin toplantının içeriğinde yer aldığı görülmüştür (D369-378, BEPGBT3, R3, A3, MY3, SB3). Bir diğer toplantıda ise sağlık durumu toplantıda ağırlıklı olarak tartışılmıştır. Öğrencinin iki kardeşinin de özel eğitim ve iş uygulama okuluna devam etmesi ve bununla birlikte öğrencinin fiziksel özelliklerinin bu toplantının ağırlıklı olarak öğrencinin sağlık durumu ile ilgili olmasına yol açtığı düşünülmektedir. Öğrencinin sağlık durumu ile ilgili olarak ailede diğer bireylerin engel durumu ile ilgili aileden bilgi alınmış ve ailenin öğrencinin sağlık durumu ile ilgili yapması gerekenler ile ilgili tartışılmıştır. BEPGBT6'da sağlık durumu ile ilgili içerikle ilgili örnekler aşağıdaki gibidir:

> Devlet hastanesine, önce aile hekiminden başlamak lazım, aile hekimine gidip durumu izah edip "Bak bunlar üç kardeş, üçünü de götürebilse, böyle bir durum var biz bunun araştırılmasını istiyoruz nereye başvuracağız, kime başvuracağız oradan yola çıkılabilir. Öyle değil mi? (D1194, BEPGBT6, MY6).
>
> Bak ben şuraya arkasına diyorum ki, devlet hastanesinde hastalığın genetik kökenlerini öğrensinler. Gidip desinler ki bu hastalığın genetik şeyi ne biz çocuğumuzun genetik şeyine baktırmak istiyoruz desinler. Tamam mı? Yani buradaki devlet hastanesi en azından buradan bir kan alır Ankara' ya gönderir. Ankara da ki laboratuvarlarda incelerler, sonuç verirler. Yani her yere gitmezler, sadece biraz bilinçli olacaklar hareket edecekler, sorup soruşturacaklar anladın mı? Oturduğun yerden olmaz onu da buraya yazıyorum. (D1307, BEPGBT6, R6).

3. Ailelerinin BEPGBT'ları Sürecine İlişkin Tecrübeleri ile İlgili Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi "BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan aileler, BEP geliştirme birimi toplantıları sürecini nasıl tanımlamaktadırlar?" ile ilgili katılımcı gözlemler, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve saha notlarından elde edilen bulgular; *ailelerin BEPGBT'larına katılımları, ailelerin BEPGBT'larına ilişkin deneyimleri ve ailelerin BEPGBT'larına ilişkin duygu ve düşünceleri* başlıkları altında ele alınmıştır.

Ailelerin BEPGBT'larına Katılımları

"Ailelerin BEPGBT'larında yaptıkları katkılar" ile ilgili olarak elde edilen bulgular; BEPGBT'larında yapılan katılımcı gözlem verilerindeki ailelerinin katkılarının değerlendirilmesi sonucunda ulaşılmıştır. Ailelerin BEPGBT'larına katılımları Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8.
Ailelerin BEPGBT'larına Katılımları

Alt Tema	Kategoriler	
Ailelerin BEPGBT'larında yaptıkları katkılar	Onaylama	A1, B2, A3
	Bilgi verme (Cevap verme)	A1, B2, A3, A4, B5, A6
	İtiraz etme	A1, B2, A4
	Soru sorma	A4
	İstek ve önerilerini ifade etme	A1, B2, A4, A6

Not: A=Anne; B=Baba; 1, 2, 3, 4, 5, 6=Toplantı No

Tablo 8'de görüldüğü gibi "Ailelerin BEPGBT'larına katılımları" olarak; *onaylama, bilgi verme (cevap verme), itiraz etme, soru sorma, istek ve önerilerini paylaşma* incelenmiştir. Bununla birlikte onaylama ve bilgi verme şeklindeki katkılar daha yoğun olarak bir şekilde gözlenmiştir.

Tablo 8'de görüldüğü gibi ailelerin BEPGBT'larında katılımları değerlendirildiğinde 3 aile üyesinin (A1, B2, A3) toplantılar sırasında yoğun bir şekilde diğer katılımcıların verdiği bilgileri ve önerileri çeşitli ifadelerle onaylayarak toplantılarda yer aldıkları görülmüştür. Ailelerin onaylama şeklindeki katkılarına örnek vermek gerekirse:

T1: Benim dersinde sadece sınıfın arkasına doğru oturuyordu ama görme ile ilgili yani tahtayı göremiyorum gibi sıkıntısı yok çocuğun
A1: Yok hocam. (D24-25, BEPGBT1, T1, A1).

***

R1: Yani şimdi şöyle destek eğitim olarak zaten rehabilitasyon merkezinde alacakmış, matematikten alacak anladığım kadarıyla.
A1: Alacak hocam, hıı hıı matematikten (D71-72, BEPGBT1, R1, A1).

***

R2: O zaman pazartesi, çarşamba, perşembe, cuma günleri, etüt yapar gibi üçte başlıyor, dört buçuğa kadar birebir eğitimini alacak, siz de gelişimini zaten takip edeceksiniz.
B2: Tamam hocam (D197-198BEPGBT2, R2, B2)

***

F3: Ama bence öncelikli sıkıntısı okuma yazma.
A3: Okuma yazma hocam (D355-356, BEPGBT3, F3, A3).

Yukardaki diyaloglarda da görüldüğü gibi ailelerin onaylama şeklindeki katkılarının diğer katılımcıların çeşitli ifadelerini; tamam hocam, evet, yok hocam ifadeleri ile onaylanması şeklinde görülmüştür. Bu durum katılımcı gözlem sürecinde de görüldüğü gibi ailelerin dinleme davranışları ile ilişkilendirilmiştir. Ailelerin de ifadelerinde anlaşılacağı gibi onaylama şeklindeki katkıların dinleme davranışının bir parçası olarak katkı olduğu ve okul personelinden aileye doğru tek yönlü bir iletişimi yansıttığı anlaşılmaktadır. Bu durumun yoğunluğu ise ailelerin toplantılarda denk birer katılımcı olarak yer almadıklarına yönelik işaretler vermektedir.

Tablo 8'de görüldüğü gibi ailelerin toplantıda yapmış oldukları katkılar ile ilgili olarak onaylama yanında yoğun olarak *bilgi verme (cevap verme)* görülmüştür. Tüm ailelerin toplantılar sırasında bilgi verme (cevap verme) şeklinde katılımları tespit edilmiştir. Bununla birlikte ailelerin bilgi verme şeklindeki katılımlarının dikkat çekici bir şekilde diğer katılımcıların (genellikle toplantı yöneticisi) soru sorması ile başladığı ve devam eden diyalog içinde de devam ettiği görülmüştür:

M1: Haftada bir saat mi?

A1: Hıı, hıı. Bir saat. Haftanın iki günü fizik alacaklalar. Bir saat bireysel alacaklar. Haftanın üç günü gidecek (D92-93, BEPGBT1, M1, A1).

***

MY3: Sizin veli olarak söylemek istediğiniz neler var, eklemek istediğiniz veya başka bir şey olabilir?

A3: Valla hepiniz uğraşıyorsunuz hocam, biz de evde uğraşıyoruz ama sağ olun valla başka ne deyim hepiniz yardımcı oluyorsunuz.

M3: İlerleme gördünüz mü siz?

A3: Gördük hocam. İlerleme var yani. Bir şeyi çok hevesli hevesli ortaya getirdiği zaman biraz yaptı mıydı sıkılıyor. Çok hevesli getiriyorsun oğlum biraz daha yapalım diyorum. Tamam anne biraz sonra yapalım. Tamam biraz dinlen, ondan sonra yapalım (D500-503, BEPGBT3, MY3, M3, A3).

***

R5: B5 bey bu biz üç yıldır bu eğitime devam ediyoruz. Bu eğitimin öncesi, başlangıcı şu an itibari ile okuldaki, evdeki durumu açısından bir değerlendirme yaparsak ne söylersiniz?

B5: Hocam valla bu eğitime (destek eğitim) başladık başlayalı D. (Öğr5) okula gelme isteği oluştu çocukta. Biz ilk sene çok zorlandık.

R5: Sıkılıyor muydu?

B5: Okula gelmek istemiyordu, çünkü geride kalıyordu. Disleksiden haberimiz yoktu böyle bir şeyden. En sonunda okul değiştiriyorduk, biz sınıf değiştirdik zaten (D901-904, BEPGBT5, R5, B5).

Yukardaki diyaloglarda aile katılımlarında görüldüğü gibi ailelerin bilgilendirme şeklindeki katkıları okul personelinin sorularına cevap olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum ailelerin katılımlarının okul personelinin soruları çerçevesinde şekillendiğine işaret etmektedir. Bununla birlikte sorulara cevap niteliğindeki katılımların toplantının içeriğine yönelik de katkı oluşturduğu görülmektedir. Öte yandan bu katılımların çocuklarının eğitimi konusunda ailelerin denk paydaş olarak yer alması için sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 8'de görüldüğü gibi ailelerin bir diğer toplantı katılımları olarak *itiraz* şeklindeki katılımları incelenmiştir. Ailelerin okul personellerinin ifadelerine karşı olarak farklı bir bağlamda ortaya koyduğu katkılar bu kategori altında ele alınmıştır. İtiraz şeklindeki katılımlara örnek olarak:

S4: İki gündür biraz şey yapıyor ondan önce bak diyorum ki E.(Öğr4) bak baban gelene kadar babanın işi varmış diyorum.

A4: (S4) hocam bazen başka öğrenciler de bunu yapabiliyor. Hepimiz öğretmeniz, görüyoruz.

S4: Ha tabi tabi.

A4: Başka öğrenciler de bugün okula gelmek istemiyor.

S4: İki gündür yapıyor ondan önce yapmıyordu. (D655-659, BEPGBT4, S4, A4).

***

S2: Mesela yaptığımız hikâye sınavlarında, özellikle okuyup gelirse çok güzel yapıyor, ama okumadan gelirse zaten hiçbir şey yapamıyor.

B2: Hocam bir şey söylemek istiyorum. Şimdi bu M.'nin (Öğr.2) bir sorunu, bunda resim olmadan okuduğu zaman algılayamıyor çocuk.

S2: Genelde resimli kitaplarımız zaten

B2: Doktoruyla da görüştüğümde doktor da bana şunu söyledi; ben dedim ki hocam siz bu çocuğa böyle böyle diyorsunuz ama bu çocuk büyük kardeşi var, on sekiz yaşında liseye gidiyor, onu parmağında çeviriyor. Yani her şeyi algılıyor yapıyor. Tornavidayı alıyor her tarafı yapmaya çalışıyor. Bakıyorum doğru şekilde yapmaya çalışıyor (D224-227, BEPGBT2, S2, B2).

Yukardaki aile katılımlarında da görüldüğü gibi itiraz şeklindeki katılımların diğer katılımcıların ifadelerini yanlışlar ve mevcut görüşü değiştirir bir şekilde katkılar oldukları görülmüştür. Bununla birlikte itiraz şeklinde katkılar yapan ailelerin özellikleri dikkat çekicidir. A4'ün lisans düzeyi özel eğitim dersi içerisinde BEP ile ilgili bir eğitim aldığını ifade etmiş olması yanında B2'nin katkısına dayanak olarak: "Doktoruyla da görüştüğümde doktor da bana şunu söyledi…" ile başlayan ifadesinden anlaşılabileceği gibi formal şekilde eğitim almanın yanında bilgilendirilmiş olmanın da itiraz şeklinde katkıları ortaya çıkarabileceği görülmüştür. İtirazlar sonucunda ise diğer ekip üyelerinin itirazları dikkate alarak itirazlara yönelik düzenlemeye gittikleri görülmüştür. Örneğin; B2'nin çocuğunun öğrenme stili hakkında itirazına yönelik olarak R2: "Bundan DEO2 Hocama da bahsederiz. Not aldım ben." (D241, BEPGBT2, R2).

Tablo 8'de görüldüğü gibi ailelerin bir diğer toplantı katılımları olarak *soru sorma* şeklindeki katılımları görülmüştür. Dikkat çekici şekilde sadece 1 ailenin (A4) toplantı sırasında çocuğunun okul ortamındaki durumu, çocuğuna yönelik yürütülen çalışmalar konusunda sorular sorarak bilgi aldığı görülmüştür. A4'ün toplantı sırasında soru sorma şeklinde katılımına örnek olarak:

A4: Siz gözlemlediğiniz zaman neler görüyorsunuz mesela hocam?

R4: Şimdi A4 Hanım ben çok sıkıntı olduğunu düşünmüyorum. Mesela nedir: Bugün E. (Öğr4) diyorum mesela, çocuk rahat bir şekilde bakıyor.
A4: Bakıyor mu size?
R4: Bakıyor. E. (Öğr4) diyorum.
A4: O zaman göz kontağı kuruyor. Zaten o problemimiz kalmadı (D631-635, BEPGBT4, A4, R4).

BEPGBT'ları sırasında A4'ün sormuş olduğu sorularla ilgili diyaloglarda da görüldüğü gibi; A4'ün izleme ve değerlendirme amaçlı yapılan toplantıya da uygun bir şekilde; çocuğunun durumu, yürütülen çalışmalar ile ilgili bilgi alma amacıyla sorular sorarak katılım gösterdiği görülmüştür. A4'ün bu katılımının BEPGBT'larında sadece pasif bir şekilde toplantıda yer almak yerine tartışmalar için yol açtığı görülmektedir. Böylelikle bir aile üyesinin (A4) çocuğunun alacağı eğitimi yansıtan BEP ile ilgili sorular sorarak toplantı sırasında etkin katılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 8'de görüldüğü gibi ailelerin toplantı katılımı *istek ve önerilerini ifade etme* olarak incelenmiştir. Toplantılar sırasında 4 aile üyesinin (A1, B2, A4, A6) toplantıda çocuklarının eğitimleri konusunda istek ve önerilerini paylaştıkları görülmüştür. Bununla birlikte aile üyelerinin istek ve önerilerini ifade etme şeklindeki katkılarının BEPGBT'ları sırasında sınırlı bir şekilde yer aldığı dikkat çekmektedir. Ailelerin istek ve önerilerini ifade etme şeklindeki katkılarına örnekler ise şöyledir: "Yani anlatmak istediğim şu hocam, hani öğretirken şu yazarak göstererek… Şey olduğu zaman belki algılayabileceğini düşünüyorum." (D238, 240, BEPGBT2, B2), "O zaman şey yapabiliriz ara vererek bireysel derste" (D663, BEPGBT4, A4), "Oyun mu oynatsak ki?" (D736, BEPGBT4, A4), "Ben başka bir şey istemiyorum diyor, sadece bu okulda okusun başka okula göndermesinler." (D1361, BEPGBT6, A6).

BEPGBT'ları sırasında ailelerin istek ve önerilerini belirtme şeklindeki katılımlarından anlaşılabileceği üzere ailelerin sınırlı bir şekilde istek ve önerilerini ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Nitekim ailelerin istek ve önerilerine dair A1, A6 sadece birer katkıları olmuştur. Bu istek ve önerilerin ifade edilmesi şeklindeki katılımlar itiraz şeklindeki katılımların devamında oluştuğu gibi diğer katılımcıların sorularına karşılık olarak da

ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte ailelerin istek ve önerilerini ifade etmesi karşısında diğer katılımcıların ailelerin istek ve önerilerine dair olumlu ifadeler kullanması da dikkat çekicidir.

BEPGBT'larındaki ailelerin katkılarına ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında; ailelerin katılımlarının onaylama ve sorulan sorulara cevap verecek biçimde bilgi verme kategorilerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Bununla birlikte ailelerin bu katılımları bize BEPGBT'larındaki aile katılımı konusunda da ipuçları sağlamaktadır. Onaylama ve diğer katılımcıların sorularına cevap verme şeklindeki katkılar ailelerin pasif bir şekilde toplantılarda yer aldıklarına yönelik işaretler vermektedir.

Bununla birlikte ailelerin itiraz, soru sorma ve istek ve önerilerini belirtmeleri şeklindeki katılımları ise çocuklarının BEP'leri üzerinde değişiklikleri önerebilmeleri bakımından anlamlı katılıma dair işaretler vermektedir. İki ailenin katkılarının bu anlamda dikkat çekici olduğu bulunmuştur. Değişiklik önerecek şekildeki katılımlar gösteren ailelerin birisinin lisans düzeyinde özel eğitim dersi aldığını belirtmesi diğerinin ise çocuğunun doktorundan aldığı bilgiler doğrultusunda çocuğunun öğrenme özellikleri hakkında önerilerde ve itirazlarda bulunmuş olmasının ailelerin katkıları ve BEP ile ilgili bilgi düzeyi arasında ilişki anlaşılmaktadır.

Ailelerin BEPGBT'larına İlişkin Deneyimleri

"Ailelerin BEPGBT'larına ilişkin deneyimleri" ile ilişkili olarak yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgular; *bilgi alma deneyimi, bilgi alışverişi deneyimi, istek ve önerilerin dile getirilmesi deneyimi, karar alma deneyimi ve itiraz etme deneyimi ve ailelerin deneyimleri ile ilgili görüşleri* olarak incelenmiştir.

Bilgi alma deneyimine karşı bilgi alışverişi deneyimi ile ilgili ailelere toplantı deneyimlerini ve toplantıya kendi katkılarını anlatmaları istenmiştir. Aileler toplantıları anlatırken daha çok üçüncü çoğul şahıs ifadeleri ile toplantıları anlatma eğilimindeydiler.

Bununla birlikte bazı ailelerin kendi katkılarını da içerecek şekilde toplantı deneyimlerini ifade ettikleri görülmüştür. Ailelerden birisinin (B5) daha çok bilgi alma şeklindeki deneyimine ilişkin ifadeleri şöyledir:

> Toplantıda neler konuşulacağı söylendi. Ondan sonra çocuğun durumu ile ilgili hocasından bilgi alındı. Rehber öğretmen de yapılması gerekenleri hocasına söyledi, bize söyledi. Bu şekilde. Gerçi bize pek bir şey söylemedi de hocasına üzerinde durulması gereken konular hakkında bilgi verildi. Hocadan bilgi alındı; öğretmeninden (D1010, B5).

Kendi katkıları ile ilgili sorulan soruda ise B5'in bilgi alma deneyimini işaret etmiştir: "Eksik yerlerini söyledik onun dışında çok fazla bir şey katkımız olmadı bizim. Bilgi aldık daha çok biz." (D1018, B5).

B5'in deneyimlerine ilişkin ifadelerinden anlaşılacağı gibi katıldığı toplantıda katkılarının sınırlı olduğu ve daha çok bilgi alma deneyimi şeklinde bir deneyimi olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka toplantıya ilişkin görüşmede ise ailenin bilgi alma deneyiminin daha önde olduğunu belirtmesinin yanında sınırlı bir şekilde istek ve önerilerini de yansıttığını ifade etmiştir. A1'in deneyimleri şöyledir: "Benim açımdan güzel yani oğlumun gelişimi için bir bilgi sahibi oldum. Yani iyi veya kötü bir bilgiye sahip oldum. Onu ileriye taşıyabilecek mi? Lisesi var, sonu var, çocuğun geleceği var. Hani benim için çok çok önemli bunlar." (D144, A1), "Genelde matematik düzeyini konuştular." (D149, A1). Ailenin kendi katkıları ile ilgili soru sorulduğunda ise; "Genelde E.'nın bedenselini (öne) sürdüm. Ameliyat olduğu durumu sürdüm. Yani ek ders alınmasını istediğim için bu konulara girdim" şeklinde katkılarını ortaya koymuştur.

A1'in ifadelerinden anlaşılacağı gibi tartışmalar daha çok okul öğretmenleri arasında gerçekleşmiştir. Ailenin ise sınırlı bir şekilde bilgi almanın yanında istek ve önerilerini ifade ettiği de anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte ailelerden alınan bazı cevaplar ailelerin deneyimlerinin bilgi almanın yanında bilgi vermeyi de içerdiği yani karşılıklı *bilgi alışverişi şeklindeki deneyimleri* işaret etmektedir. 1 ailenin toplantı deneyiminin açıklarken diğer katılımcıların katkılarının

yanında kendi katkılarından da söz ettiği görülmüştür. A4'ün toplantı ile ilgili deneyimleri şöyledir:

> Toplantı da önce E.'in öğretmeni konuştu. E.'in genel olarak gelişimini anlattı. Okula başladığımızdan bu tarafa nasıl geliştiğini, hangi harfleri öğrendiğini anlattı, ondan sonra sürekli aile ile irtibatlı olduğumuzu, ondan sonra sürekli konuştuğumuzu, sürekli BEP toplantılarının yapıldığını söyledi. Rehber öğretmenimiz de; okulun rehber öğretmeni. E.'i sürekli gözlemlediğini aslında aşırı bir davranış problemi olmadığını hatta diğer çocukların arasında ayrı olduğunu, otizmli olduğunun fark edilmeyecek kadar çok çok az olduğunu anlattı. Ben de evde neler yaptığımızı, E. ile evde yaptığımız etkinlikleri anlattım. E.'in okulun başından bu yana neler yaptığını, mesela hangi harfleri öğrendiğini söyledim, ondan sonra işte geçmişte E.'in nasıl olduğunu. İki yaşındayken göz teması kurmadığını. E. dediğimizde hiç bakmadığını sonra eğitimle bunları baya aştığımızı söyledim. Ondan sonra evde de sürekli öğretmenle irtibat halinde olduğumuzu söyledim. Öğretmen de söyledi. Sürekli video gönderdiğimizi. Yaptığımız dersleri, ödevleri falan video gönderdiğimizi söyledim. (D791, A4).

A4'ün ifadelerinden açıkça anlaşılıyor ki toplantı sırasındaki etkileşim sadece ailenin bilgilendirilmesi şeklinde olmamış ve ailenin de çocuğunun eğitimi ile ilgili katkıları olduğu görülmüştür.

Bunların yanında A6'nın bilgi alma deneyimlerinin de sınırlı olduğu görülmüştür. Aileye toplantıyı anlatması istendiğinde: "Kızımın raporu için, başka bir şey anlamadım." (D1401, A6) şeklinde deneyimini ifade etmiştir. Nitekim bu ailenin yabancı uyruklu bir aile olması ve BEPGBT'sından hemen sonra görüşmenin yapılmış olması çevirmen ile ailenin toplantı sonrasında toplantıyı kendi aralarında müzakere etmelerinin önünde engel olarak görülse de araştırmanın amacı ile düşünüldüğünde ailenin toplantı sırasında bilgi alamadığı anlaşılmaktadır. Burada tercüme hizmetlerinin de yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır.

Ailelerin deneyimlerine ilişkin ifadelerden açıkça anlaşıldığı gibi toplantılardaki deneyimlerini ifade ederken bilgi alışverişi şeklindeki ifadelerin daha sınırlı olduğu ve daha çok ailelerin bilgi alma deneyimlerinin öne çıktığı görülmüştür. Bununla birlikte yabancı uyruklu ailenin toplantı sırasındaki ifadelerinden, bilgi alma deneyiminin de sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

İstek ve önerilerini dile getirme deneyimi ile ilgili olarak ailelere toplantılardaki katkılarını anlatmaları istenmiştir ve ailelerin katkıları içerisinde istek ve önerilerini diğer katılımcılarla paylaşma anlamındaki katkıları bu kategori altında ele alınmıştır. İstek ve önerileri dile getirme ile ilgili olarak: "Genelde E.'nın (Öğr1) bedenselini (öne) sürdüm. Ameliyat olduğu durumu sürdüm. Yani ek ders alınmasını istediğim için bu konulara girdim." (D152, A1), "Toplantıya katılmamız iyi oldu. Annesi, çocuğunun başka bir okula gönderilmesini istemediğini ve kızının bu okulda okumasını istediğini, bu okulun daha iyi olduğunu belirtti." (D1409, A6), "Bir de oyun şeklinde bazen sıkıldığı zaman, oyun şeklinde oynatırsak bireysel eğitimde oyun şeklinde oynatırsak ya da araya bir oyun katarsak, dikkatini toplamak açısından bir oyun katarsak, daha ilerleyeceğini belki daha istek oluşturabileceğini söyledim. Toplantı esnasında." (D791, A4) şeklinde ailelerin deneyimlerini ifade etmişlerdir. İki aile üyesinin ise (A3, B5) istek ve önerilerini dile getirme ile ilgili deneyimlerinden bahsetmedikleri görülmüştür.

Ailelerin verdiği cevaplardan istek ve önerilerini dile getirme deneyimi ile ilişkili olarak ailelerin bir aile haricinde (A4) sınırlı bir şekilde istek ve önerilerini dile getirdikleri anlaşılmaktadır. A4 çocuğunun eğitim öğretim hizmetleri konusunda diğer ekip üyelerine yönelik istek ve önerilerini belirtirken diğer ailelerin yerleştirme ortamı, destek eğitim hizmetleri ve genel olarak yardımcı olma şeklinde istek ve önerilerini dile getirdiğini ifade ettiği görülmüştür. Bununla birlikte ailelere bu katkılarının diğer katılımcılar tarafından nasıl karşılandığı sorulmuştur. Alınan cevaplar ise genellikle olumlu olmakla birlikte iki ailenin ifadeleri ise dikkat çekici bulunmuştur. Olumlu karşılandığını belirten aile ifadelerine örnek olarak: "Onlar olumlu karşıladı. Herhangi bir sıkıntı söylemediler. Hatta yapabiliriz dediler." (D792, A4) şeklinde görülürken iki aile üyesinin ifadelerinden istek ve önerilerinin kabul edilip edilmediğinin toplantı sırasında karara bağlanmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum ile ilgili olarak A1'in: "Heralde olur gibi. Yani olur da gibisi var." (D154, A1) şeklinde ifadesi gösterilebilir.

Karar alma deneyimi ile ilişkili olarak toplantı sırasında hangi kararların alındığı ve bu kararların nasıl alındığı ile ilgili sorular sorulmuştur. Ailelerin alınan kararlarla ilgili sorulara cevap verirken birlikte verilen kararları ifade etmeleri yanında bazı ailelerin ise bu kararlarla ilgili olarak diğer ekip üyelerinin kendi aralarında gerçekleşen ve ailenin dışarda olduğu bir süreç olarak bahsetmiş olmaları dikkat çekmiştir. Alınan kararlarla ilgili A3'ün ifadeleri: "E.'ın derslerinin devamına karar aldılar." (D585, A3) şeklinde olmuştur. Benzer bir şekilde B5'in: "Birkaç eksik konuların tamamlanması hakkında rehberlik öğretmeni sene sonuna kadar tamamlanması hakkında öğretmenine bilgi verdi. Eğitimin bu şekilde devam etmesi, birebir eğitimin devam etmesi hakkında." (D1016, B5) şeklindeki ifadeleri karar alma deneyiminin ailenin dışarda olduğu bir deneyim şeklinde gerçekleştiği görülmüştür. Ailelere bu kararların nasıl alındığı ile ilgili sorular sorulduğundaki "Biz vermedik, yardımcı müdür öyle söyledi." (D1408, A6) şeklindeki ifadesi bu duruma ilişkin öz bir örnek olarak görülmüştür.

Ailelerin karar verme süreci dışında tutulduğuna ilişkin ifadelerin olduğu deneyimler yanında birim üyeleri ile ortak kararlar verdiklerini ifade eden aileler de bulunmaktadır. B2'nin karar alma deneyimi ile ilgili ifadeleri şöyledir: "Toplantıda çocuğun özel eğitimine (destek eğitim odası) başlayacağını, belli aralıklarla toplantı yapacağımızı, her toplantıda çocuğun durumunun değerlendirileceğini… Buna benzer şeyler." (D326, B2). Ailelere karar alma ile ilgili sorular sorulduğunda ise kendilerinin istediği kararlar alınmasının yanında çocuğun durumunun da bu kararları almaya ittiğini belirten aileler olmuştur. Örneğin A4 karar verme deneyimin nasıl gerçekleştiği ile ilgili olarak ifadeleri şöyledir:

> Toplantı sonucunda. Önceden ben de talep ettim. Ben destek eğitimini zaten biliyordum. E. iki yıldır özel eğitime gidiyordu. Özel eğitim de bireysel eğitim alıyordu. Destek eğitiminin de bireysel eğitimle ilerlediğimizi, destek eğitimin de faydalı olacağını düşündüğüm için ben kendim istedim destek eğitimi. Öğretmen de kabul etti, hatta kendi sınıf öğretmenimizden istedim ki çünkü çocuğu en iyi tanıyan o, sürekli onunla zaman geçiriyor onu tanıdığı için onun devam etmesini istedim (D790, A4).

İtiraz deneyimi ile ilişkili olarak ailelerin toplantıdaki itirazlarını belirlemek amacıyla sorular sorulmuştur. Tüm ailelerin bu soruya herhangi bir itirazları olmadığı şeklinde

deneyimlerini ifade etmesi ise dikkat çekicidir. Bazı ailelerin bu deneyime ilişkin kısaca: "Olmadı." (D155, A1; D331, B2) şeklinde cevaplar verdiği görülmüştür. Diğer ailelerin ise ifadeleri ailelerin yapılan çalışmaları yeterli gördüğü ve itiraz etmeye gerek görmediklerini ifade etmiştir: "Yok. Herhangi bir itirazım olmadı. Öğretmenimiz de gayretli gerçekten, elinden geleni yapıyor. Çok gayret ediyor Allah razı olsun. Yani E.'in şeyi için biraz da zorluyor. Zorlamasını da ben isterim. Çünkü zorlamayınca E. yapmaz. Onun huyunu da çok iyi biliyorum." (D794, A4).

Ailelerin toplantı deneyimleri ile ilgili görüşlerinin alınması için ailelere toplantı deneyimleri ile ilgili soruların ardından, toplantıda nasıl bir etki oluşturduklarını düşündükleri ile ilgili soru takip etmiştir. Ailelerin verdikleri cevaplar ise doğrudan bilgi alma deneyimlerini öne çıkarmakla birlikte ailelerin katılımlarının çocuklarına destek olmanın bir gereği olduğuna ve toplantının bu sayede daha anlamlı geçmiş olduğuna ilişkin ifadelere de rastlanmıştır. Ailenin toplantıya katılmış olması ile ilgili olarak çocuğunun arkasında durduğunu ifade eden B2'nin görüşleri şöyledir: "İyi olduğunu düşünüyorum. Çünkü evladımın arkasında duruyorum bir veli olarak." (D335, B2). Bununla birlikte sağlıklı bilgi alma şeklindeki görüşler de öne çıkmıştır: "Bizim olmamız çocuğun hakkında daha gerçekçi bilgileri almamızı sağladı. Toplantı geçiştirilmedi sonuçta kendi, öğretmenler baş başa olsa belki kağıt üzerinde olurdu toplantı ama bu sayede daha sağlıklı net bilgiler alabildik." (D1025, B5). Ailelerin toplantı deneyimleri ile ilgili görüşleri ele alındığında; çocukları hakkında bilgi alma ve çocuğunun arkasında durma görüşlerinin öne çıktığı tespit edilmiştir.

Ailelerin BEPGBT'larına İlişkin Duygu ve Düşünceleri

"Ailelerin BEPGBT'larına ilişkin duygu ve düşünceleri" ile ilgili olarak elde edilen bulgular; ailelerle BEPGBT'larından sonra yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde

edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkmıştır. Ailelerin BEPGBT'larına ilişkin duygu ve düşünceleri ile ilgili bulgular Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9.
Ailelerin BEPGBT'larına İlişkin Duygu ve Düşünceleri

Alt Tema	Kategoriler	
Ailelerin BEPGBT'larına İlişkin Duygu ve Düşünceleri	Olumlu duygu ve düşünceler	A1, B2, A3, A4, B5, A6

Not: A=Anne; B=Baba; 1, 2, 3, 4, 5, 6=Toplantı No

Tablo 9'da görüldüğü gibi "ailelerin BEPGBT'larına ilişkin duygu ve düşünceleri" olarak: ailelerin BEPGBT'ları ile ilgili olumlu duygu ve düşüncelerine ulaşılmıştır. Ailelerin BEPGBT'larına ilişkin duygu ve düşüncelerini belirleyebilmek için BEPGBT'larının tamamını düşünerek neler hissettiklerini ve düşündüklerini ifade etmeleri istenmiştir. Ailelerden gelen cevapların tamamının olumlu olması ise dikkat çekicidir. A1 duygu ve düşüncelerini şöyledir: "Çok duygu yüklü ya. Nasıl anlatayım ki. Yaşayacan öyle anlayacan." (D160, A1) şeklinde kısaca ifade etmiştir. B2 duygu ve düşüncelerini anlatırken okul personelinin ilgi ve alakasına dikkat çekmiştir: Yani beni mutlu etti, onurlandırdı. Çünkü yani ben çocuğumu düşünüyorum ama Allah razı olsun hiç tanımadığım bir insanlar mesleki açıdan da olsa insani açıdan da olsa. Benim çocuğumu benden daha çok düşünür oldular. (D336, B2).

Benzer bir şekilde B5 ise duygu ve düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

> Valla mutluyum yani. Çocuğuma değer verilmesi, devletin böyle bir imkan sağlaması bizim hiç haberimiz yoktu böyle şeylerden. Ta ki çocuğumuzda bu rahatsızlığın olduğunu duyana kadar. Hoşumuza gidiyor bir veli olarak. D.'nin değer görmesi, birebir eğitim alması. Sonuçta okulların durumu malum kalabalık sınıflarda ders görüyorlar. Etütler bile kalabalık olduğu halde sağ olsunlar birebir eğitim veriyorlar. Çok büyük bir faydası oluyor. Yani yalnız olmadığımızı, bu konuda birilerinin yardım ettiğini görmek güzel. Hep kendi çabamızla bir şeyler yapmaya çalışıyorduk ama okul da yardımcı oluyor. (D1026, B5).

Ailelerin ifadelerinden görüldüğü gibi BEPGBT'ları hakkında duygu ve düşüncelerinin olumlu olması yanında bu olumlu düşüncelerinin kaynağı konusunda da ailelerin ifadeleri

ipucu vermektedir. Görüldüğü üzere aileler bu olumlu deneyimlerin kaynağı olarak ise BEP'i ve ailenin kendi katkılarından ziyade okul personelinin bir araya gelerek kendi çocukları hakkında konuşmalarını göstermişlerdir.

Ailelerin BEPGBT'ları sürecine ilişkin tanımları ile ilgili katılımcı gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, ailelerin katkılarında ve deneyimlerinde; onaylama, bilgi verme (cevap verme) ve bilgi alma kategorilerinin öne çıktığı görülmüştür. Belirtilen kategorilerin ön plana çıkmış olmasından ailelerin tek taraflı bir iletişimle, pasif bir şekilde toplantılarda yer aldıkları ile ilgili işaretler vermektedir. Bununla birlikte bu bilgi alma deneyiminin ailelerin katılmış oldukları BEPGBT'ları ile ilgili duygu ve düşüncelerini olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmanın bulguları doğrultusunda sonuçlar, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Aksaray ilinde tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yürüten ilkokul ve ortaokullarda yapılan BEPGBT'larının içeriklerinin aile tecrübeleri üzerinden tanımlanmasının amaçlandığı bu çalışmada; BEPGBT'larında yapılan katılımcı gözlemlerle, toplantılara katılmış olan ailelerle yarı yapılandırılmış görüşmelerle ve saha notlarıyla; bu toplantıların işleyişi belirlenmiş ve bununla birlikte yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerle ailelerin BEPGBT'larının öncesinde ve sırasında yaşadıkları tecrübeler incelenmiştir. Bu bölümde ise araştırma verilerinden ortaya çıkan bulgular doğrultusunda; ailelerin BEPGBT'larına katılımlarının sağlanması için yapılan çalışmalar, BEPGBT'larının işleyişi ve ailelerin BEPGBT'larına ilişkin tecrübeleri şeklinde ele alınmıştır. Ortaya çıkan bulgular toplu halde Şekil 13'te gösterilmiştir.

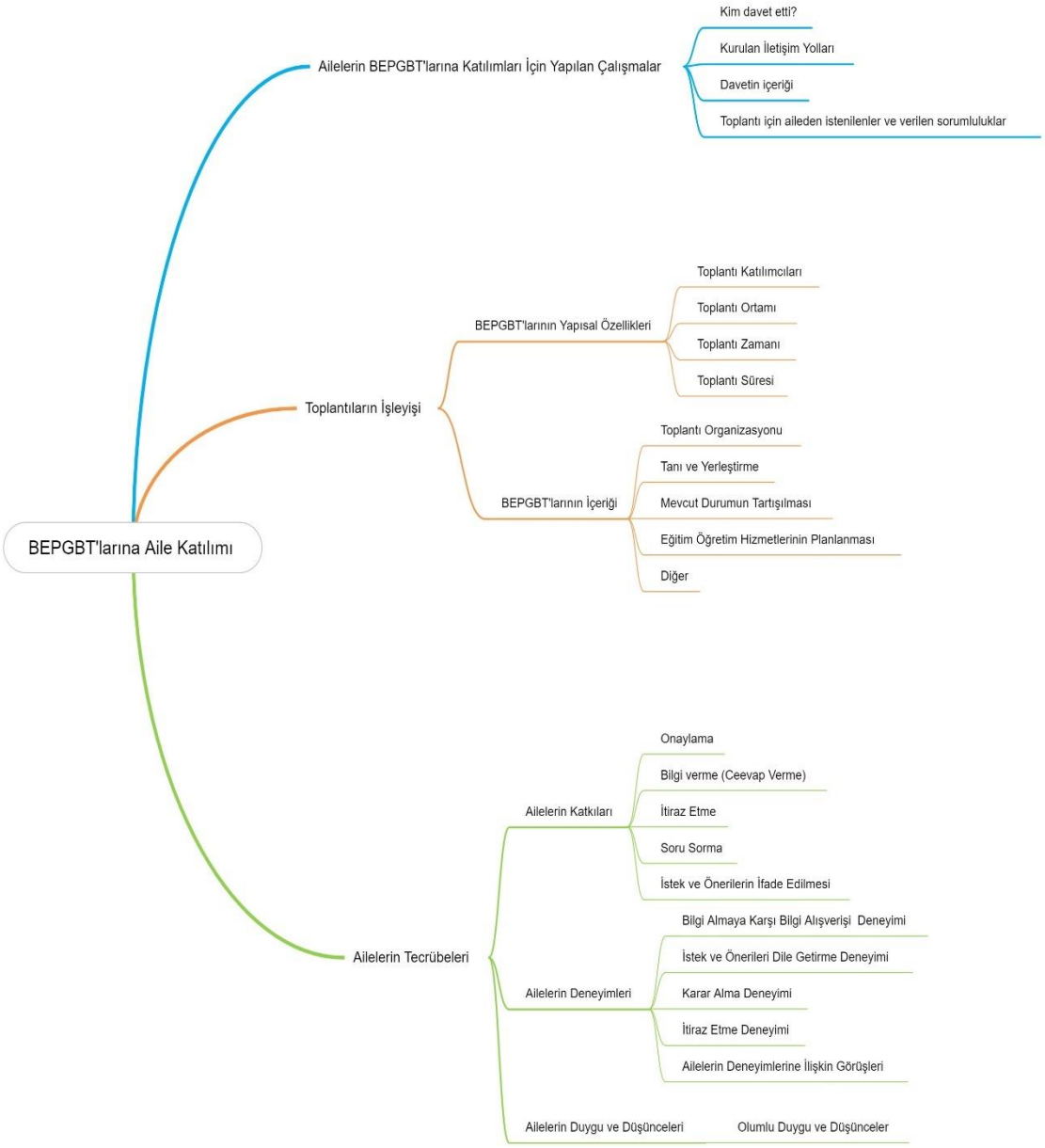

Şekil 13. BEPGBT'larına ailelerin katılımı

Ailelerin BEP Geliştirme Birimi Toplantılarına Katılımlarının Sağlanması İçin Yapılan Çalışmalar

Yapılan analizler sonucunda; ailelerin rehberlik öğretmenleri veya çocuklarının sınıf öğretmenleri ile çoğunlukla telefon görüşmeleri yoluyla kurdukları iletişimle

BEPGBT'larından haberdar oldukları görülmüştür. Ayrıca toplantılar öncesinde aileler kendilerine yapılan bildirimlerle ilgili olarak; ailelerin çoğunluğunun toplantı içeriği ile ilgili kendilerine bilgi verilmediğini ve çocuğun durumu hakkında konuşulacağı şeklinde sınırlı bilgilerin verilmiş olduğu ifade etmişlerdir. Toplantılar için istenenler ve toplantı için verilen sorumluluklarla ilgili olarak ise ailelerin tamamının kendilerinden bir şey istenmediğini ve hiçbir sorumluluk verilmediğini ifade ettikleri görülmüştür.

Ailelerin toplantı öncesinde katılımlarına dönük olarak sorulan sorulara verdikleri yanıtlar bazı görüşleri kuvvetlendirmiştir. Ailelerin toplantı davetlerinin sıklıkla iletişim halinde oldukları öğretmenler tarafından yapılmış olmasının ailelerin katılımını arttırdığına yönelik ipuçları verdiği anlaşılmıştır. Ailelerle kurulan iletişim yolunun telefon görüşmeleri ile olması ise günümüz iletişim olanakları düşünüldüğünde beklenen bir sonuç olarak görülmüştür. Bununla birlikte ailelerle telefon görüşmeleri yoluyla halihazırda olan bir iletişim yolunun ailelerin davetleri konusunda da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Böylelikle ailelerle iletişimi olan öğretmenlerin, sürekli olarak kullandıkları iletişim yoluyla toplantılara davet etmelerinin ailelerin katılımını arttırmasında olası görülmüştür. Ayrıca ailelerin gerek kendilerine toplantı ile ilgili verilen bilgiler ile ilgili olarak gerekse toplantıya yönelik kendilerinden istenilenlere ve kendilerine verilen sorumluluklara dönük olarak sınırlı bir bilgilendirme yapıldığını ifade etmeleri, ailelerin toplantılara fiziksel olarak katılmalarının amaçlanması olabilir. Bununla birlikte ailelere yönelik yürütülen toplantı öncesi çalışmaların yetersizliği, ailelerin eşit paydaşlar olarak görülmediklerini de olası kılmaktadır. Ayrıca ailelerin de toplantı öncesinde toplantı hakkında bilgi istediğine dair bir bulguya rastlanmamış olması, ailelerin toplantı ile ilgili hak ve sorumlulukları konusunda bilgi düzeylerinin yetersizliğine yönelik ipuçları vermektedir. Öte yandan ailelerin toplantı, kendilerinden istenilenler ve sorumlulukları ile ilgili bilgilendirilmemiş olmaları; toplantılara hazırlıksız gelmelerine yol açabilmektedir.

Ailelerin BEPGBT'larına katılımlarının sağlanması için yapılan çalışmalar ile literatürde yer alan diğer çalışmalar karşılaştırılmıştır. BEP geliştirme birimlerinin oluşturulması ve

koordinasyonu konusunda okul yöneticilerine görevler verilmiş olduğu görülmektedir (ÖEHY, 2018, Madde 49-51). Bu çalışmada ise ailelerin rehber öğretmenler veya sınıf öğretmenleri tarafından toplantılara dahil edilmeleri yasalardan farklılaşmıştır. Ailelerin BEPGBT'larına dahil edilmesi ile ilgili sınırlı bir literatür olsa da çıkan sonuçları birtakım önerilerle de karşılaştırmak mümkündür. Nitekim öneriler görülen birtakım sorunlardan kaynaklı olarak ortaya konulabilmektedir. Esquivel vd. (2008) ailelerin BEPGBT'larının planlama aşamasından itibaren sürece dahil edilmelerini önermiştir. Bunun yanında toplantı gündemi, ele alınacak BEP amaçları gibi bilgilerin toplantılardan birkaç hafta önce ailelere ulaştırılması ve ailelerin bu bilgileri sindirip hazırlanması için yeterli zaman tanınması önerilmiştir (Cheatham vd., 2012; Diliberto & Brewer, 2014; Fish, 2008). Bu araştırmanın sonuçları ile ilgili literatürdeki önerileri de karşılaştırdığımızda, önerileri ortaya çıkarabilecek nitelikteki sorunların ortaya çıkması ilgili literatür ile benzerlik göstermiştir. Bu durumun bir kaynağı olarak toplantıları organize eden rehberlik öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin toplantı yönetimi becerilerinin yetersiz olabileceği gösterilebilir. Bu durumun bir diğer nedeni olarak da ilgili yönetmelikteki BEPGBT'ları öncesinde yapılması gerekenlere ilişkin olarak içeriğin olmaması gösterilebilir. Örneğin; okullar bünyesinde yapılan diğer toplantılarla ile ilgili Eğitim Kurulları ve Zümreler Yönergesi doğrultusunda yapılacak toplantılar öncesinde yapılacak çalışmalara ilişkin açıklamalar da mevcuttur (MEB, 2019). Bu yönergede "Toplantıların tarihi, yeri ve gündemi en az 5 gün önceden ilgililere yazılı olarak gerektiğinde e-posta ve/veya bilişim araçlarıyla da duyurulur." şeklinde toplantı öncesi yapılacaklarla net ifadeler kullanılmıştır (MEB, 2019). Sonuç olarak; ailelerin BEPGBT'larına katılımlarının sağlanması için yapılan çalışmaların ailelerin katılımlarını sağladığı görülse de anlamlı katılımını destekleyecek şekilde yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

BEP Geliştirme Birimi Toplantılarının İşleyişi

BEPGBT'larına katılan katılımcılarının veya BEPGB üyelerinin çeşitlilik gösterdiği bununla birlikte ilkokul ve ortaokul düzeyinde yapılan toplantılarda bazı ortak katılımcıların yer aldığı görülmüştür. ÖEHY (2018) ile karşılaştırıldığında BEPGB üyelerinin yasal olarak oluşturulması gereken üyelerden oluşturulmadığı toplantıların da olduğu gözlenmiştir (Madde 47). Katılımcılar belirlenirken daha çok ana ders öğretmenleri ile toplantıların yapıldığı görülmüştür. İlkokuldaki toplantıların tamamına rehberlik öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve aile katılmışken ortaokuldaki toplantılarda ise rehberlik öğretmeni, Türkçe öğretmenleri, matematik öğretmenleri, fen bilimleri öğretmenleri, sosyal bilgiler öğretmenleri ve din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin katılımı ile toplantıların yapıldığı görülmüştür. Okul yöneticilerinin ise toplantıların yarısına katılmadıkları ortaya çıkmıştır. Bir öğrenci toplantıya katılmış olsa da toplantıların çoğunluğuna öğrencilerin katılmadığı ve bununla birlikte RAM ÖEDK'ndan bir üyenin katılımına yönelik çalışma yapılmadığı görülmüştür. Ailelerden ise daha çok annelerin toplantılara katıldıkları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte okul yöneticilerinin toplantı sırasında sınırlı bir katılım gösterdikleri ve toplantının gerçekleştirilmesinde rehberlik öğretmenlerinin liderlik davranışları gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenler açısından ise katıldıkları toplantıların öğrenci ve yapılan çalışmalar ile ilgili bilgi vermek şeklinde toplantılarda yer aldıkları ve ailelerin ise bilgi alma ve sorulan sorulara cevap verme olarak iletişimlere dahil oldukları görülmüştür. Bir toplantıda öğrencinin sorulan sorulara cevap verdiği ve uygulamalar ile ilgili isteklerini dile getirdiği bulunmuştur. Çevirmen rolüyle toplantıya katılan üyenin ise çeviri hizmeti yanında aileye destek sağladığı ortaya çıkmıştır. ÖEHY (2018) BEPGBT'larına katılacak BEPGB üyeleri ile ilgili maddesi açıktır. Bu yönetmeliğe göre; "BEPGB başkanı olarak okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısı, rehberlik öğretmeni, öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, öğrenci velisi, öğrenci" ve "gerekli görüldüğünde ÖEDK'ndan bir üyenin" BEPGBT'larına katılımları gerekli görülmektedir (ÖEHY, 2018, Madde 47). Bununla

birlikte daha çok ana ders öğretmenlerinin katılmış olmaları hazırlanan BEP'lerin de sadece ana dersleri içeren bir plan olarak ele alınmış olabileceği düşünülmektedir. Bu yönüyle çalışma ilgili literatürde BEP geliştirme birimlerinin gerekli üyeler ile toplanmadığını belirten araştırmalar ile benzerlik göstermektedir (Kol, 2016, s. 153; Özan, 2019, s.65; Yener, 2019, 109-112). BEP geliştirme ile ilgili görüşlerin alındığı bazı çalışmalar okul yöneticilerinin BEP geliştirme sürecine katılımlarının sınırlı olduğunu ifade etmişlerdir (Kuru-Habiboğlu, 2018, s. 57; Yazıcıoğlu, 2019). Benzer bir sonuç bu araştırma da görülmüş ve toplantıların yarısına BEPGB başkanı olarak görülen okul yöneticilerinin katılmadıkları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte okul yöneticilerinin katılmasalar da toplantı ile ilgilendikleri görülmüş ve bu durum okul yöneticilerinin katılımları konusunda bürokratik olarak toplantıların yapılıp yapılmadığının önemli olduğu çıkarımında bulunulmuştur. Özel eğitimde daha çok annelerin etkin olduklarını rapor eden araştırmaları görmek mümkündür (Örn: Bacon & Causton-Theoharis, 2013). Bu araştırmada da benzer şekilde daha çok anneler BEPGBT'larına katılmış ve babaların katıldıkları toplantılarda da bu katılımların gözlem yapılan toplantılara özgü bir durum olduğu ve genel olarak annelerin toplantılara katıldıkları sonucuna varılmıştır. Bu durum BEP toplantılarına katılım da dahil olmak üzere ÖGÖ'lerin eğitimi konusunda annelerin birinci dereceden sorumlu görüldüğünden kaynaklı olabileceği gibi babaların iş saatleri ile toplantı saatlerinin çakışması durumunun da annelerin toplantılara katılmasını ortaya çıkarabileceği görülmektedir. Yurt dışındaki çalışmalar ÖGÖ'lerin BEPGBT'larına katılımları konusunda belli bir aşamanın kat edildiğini ifade etmektedirler (Blackwell & Rossetti, 2014). Bu araştırma da ÖGÖ'lerin BEPGBT'larına katılımlarının bir toplantı haricinde olmaması ve bununla birlikte ÖGÖ'lerin katılımları için planlama da yapılmadığının görülmesi öğrencilerin BEPGB üyeleri olarak benimsenmedikleri konusunda izlenim vermektedir.

Katılımcı özellikleri ile ilgili olarak ise BEPGB üyelerinin büyük çoğunluğunun BEP ile ilgili bir eğitim almadığı görülmüştür. Bununla birlikte sadece rehberlik öğretmenlerinin

tamamının BEP veya kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları ile eğitim aldığı dikkat çekici bir bulgu olarak görülmüştür.

İlgili literatürde çeşitli BEPGB üyelerinin bilgi düzeylerinin düşük olduğunu ifade eden çalışmaların olduğu görülmektedir (Ayanoğlu & Gür-Erdoğan, 2019; Çuhadar, 2006, s. 60; Kol, 2016, s. 153). Bu araştırmada da benzer bir şekilde BEPGB üyelerinin büyük çoğunluğunun BEP ile ilgili herhangi bir eğitim almadıklarını belirtmiş olmaları ilgili literatür ile benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Öte yandan rehberlik öğretmenlerinin görüşlerinin alındığı araştırmalarda okullarda BEP geliştirme sürecinden kendilerinin sorumlu görüldüklerini ifade etmişlerdir (Özan, 2019, s. 65; Yazıcıoğlu, 2019). Bu araştırmada da rehberlik öğretmenlerinin tamamının BEP ile ilgili bilgi sahibi olmaları, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları yapılan okullarda BEP geliştirilmesinden rehberlik öğretmenlerinin sorumlu tutuldukları kaynaklı olabileceği görülmektedir. Nitekim aynı zamanda rehberlik öğretmenlerinin tamamı hizmet içi eğitimlerle bu eğitimleri aldıklarını belirtmişlerdir. Bu durum yasal olarak yeterli dayanağı olmasa da sistem içerisinde rehber öğretmenlerin ÖGÖ'lerin eğitimleri konusunda sorumlu olarak görülerek buna yönelik eğitimlere tabi tutulduklarına yönelik işaretler vermektedir.

BEPGBT'larının yapıldığı ortamların çeşitlilik gösterdiği tespit edilmiştir. Toplantı katılımcılarının sayısının ve toplantıyı yöneten kişilerin BEPGBT'larının yapıldığı ortamları belirlediği görülmüştür: Toplantılar ilkokullarda okul yönetici odaları ve rehberlik servislerinde, daha çok katılımcının bulunduğu ortaokullarda ise öğretmenler odalarında yapılmıştır. Toplantı ortamlarının belli bir konfor düzeyi sunduğu görülmüştür, toplantı yöneticisinin ayrı bir konumda olduğu bir oturma düzeni gözlenmiştir. Ayrıca toplantı ortamlarına dış müdahalelerin, gürültünün ve toplantı ortamına giren çıkanların olmasının, toplantı akışını bozduğu gözlenmiş ve dış etkenlere ilişkin bir tedbir ise gözlenememiştir.

BEPGBT'larının yapılmış oldukları ortamlar ile ilgili çeşitli görüşler ortaya çıkmıştır. Bu ortamların okulların sık kullanılan yerleri olması ailenin toplantı ortamına kolay

ulaşabileceğine dair ipuçları vermektedir. Bununla birlikte bu ortamlar ortam konforu konusunda da ipuçları vermiştir, sık kullanılan yerler belli bir konfor düzeyine işaret etmektedir. Öte yandan toplantı yöneticisi konumunda olan BEPGB üyelerinin farklı bir konumda olması katılımcıların eşit statüde olduğu BEPGBT'ları için de olumsuz bir etki oluşturabileceği anlaşılmaktadır. Toplantıların yapıldığı ortamların dışardan müdahaleye açık olması sonucu ise toplantı işleyişini olumsuz etkilemekle birlikte ÖGÖ'lerin kişisel bilgilerinin de paylaşıldığı bu toplantıların gizlilik ilkesi ile çelişen uygulamaları ortaya koyduğu izlenimi edinilmiştir.

Dabkowski (2004) BEPGBT'larının yapıldığı ortam ve bu ortamın kullanım düzeninin ailelerin konfor düzeyini ve dolayısıyla katılımını etkileyebileceğini ifade etmiştir. MacLeod vd. (2017) de çalışmasında ailelerin fiziksel konumlarının da etkin katılımı etkileyebileceğini ifade etmiştir. İlgili literatür ile karşılaştırıldığında yöneticilerin odasında yapılan toplantıların emir toplantısı türündeki toplantılar için uygun olan toplantı ortamı olduğu belirtilmiştir (Kartal, 2018, s. 33). Bu anlamda rehberlik servisi ve yöneticilerin odalarında yapılan toplantıların katılımcıların eşit statüde olduğu BEPGBT'ları için uygun olmayabileceğini görülmektedir. Bununla birlikte eşit statüde katılımcıların yer aldığı toplantılar için yuvarlak masa düzeninin uygun olacağı belirtilmiştir (Kartal, 2018, s. 59). Gözlem yapılan toplantıların hiçbirinde bu eşit katılımı teşvik edecek düzenlemelerin olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte dikdörtgen düzeninin ise kısmen eşit statüde katılımı işaret ettiği belirtilmiştir (Kartal, 2018, s. 62). Bu bağlamda ortaokul düzeyinde yapılan toplantılarda katılımcıların eşit statüde olmasını destekleyen toplantı ortamının kısmen sağlandığı söylenebilir. Bu anlamda BEPGBT'ları ortamlarının ailelerin bilgi alma rolünü ön plana çıkarmış olabileceği ortaya çıkmıştır.

BEPGBT'larının zamanı konusunda ilgili mevzuatta herhangi bir sınırlamanın bulunmadığı görülmektedir. Belirtildiği gibi ÖGÖ'lerin tanı ve yerleştirme sürecine ilişkin herhangi bir zaman sınırlaması bulunmamaktadır ve gerekli görüldüğü zamanlar içerisinde bu öğrencilerin RAM tarafından tanı ve yerleştirmeleri yapılabilmektedir (ÖEHY, 2018,

Madde 7; Madde 34). Bu durum öğrencilerin yerleştirmelerinin yapıldığı okul ortamlarında çeşitli zamanlarda BEPGBT'larının yapılabileceği sonucunu doğurmaktadır. Halihazırda okullara devam eden ÖGÖ'lerin BEP'lerine yönelik izleme ve değerlendirmelerin gerçekleşmesi de okul yönetimlerinin belirlemelerine göre, çeşitli zamanlarda yürütülebilmektedir (ÖEHY, 2018, Madde 47/5).

Öğrenciler için ilk kez yapılan BEPGBT'larının tanı ve yerleştirme sürecinde gerçekleştiği, izleme ve değerlendirme amaçlı toplantıların ise aylık olarak dönem sonu ve dönem başı olacak şekilde çeşitli zamanlarda yapıldığı gözlenmiştir. BEPGBT'larının okul ders saatleri içerisinde; ortaokullarda öğle arasında ve ilkokullarda ise çeşitli zamanlarda yapıldığı görülmüştür. Toplantı zamanlarının belirlenmesinde okul ve öğretmenlerin durumları yanında ailelerin de müsait zamanlarının göz önünde bulundurulduğu tespit edilmiştir. BEPGBT'larının zamanlarının öğretmenlerin dinlenme ve yemek zamanları ve ders saatleri ile çakışması ise toplantıların işleyişine etki etmiştir.

Toplantı zamanı ile ilgili bulgular ilk BEPGBT'larının tanı ve yerleştirme sonrasında yapıldığını gösterse de izleme ve değerlendirme amaçlı toplantıların zamanında okullar arasında uygulama farkları olduğu göstermektedir. Öte yandan toplantıların gün içindeki zamanlarının ortaokullar için uygun toplantı zamanının öğle arası olduğu konusunda izlenim edinilmiştir. Bununla birlikte daha az katılımcılarla yapılmış olan ilkokullardaki toplantıları zamanlarını belirlenmesinde katılımcılar için uygun zaman belirlenmesi hususuna dikkat edildiği ve bu bağlamda aileler için uygun zamanlarda toplantı yapıldığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte okulların ders saatleri içerisinde yapılan toplantıların ise çeşitli sorunları beraberinde getirdiği ve bu yüzden ders saatleri içerisinde toplantıların yapılmasının uygun olmadığına yönelik ipuçları vermektedir.

BEPGBT'larının süreleri ile ilgili olarak en kısa süren toplantının 13.28 dk. olduğu ve en uzun süren toplantının 42.54 dk. sürdüğü öte yandan diğer 4 BEPGBT'sının birbirine yakın sürelerinin olduğu görülmüştür. Toplantılar öncesinde ve sırasında ise toplantıların süreleri ile ilgili bir sınırlama ifadesi tespit edilememiştir.

Goldstein ve arkadaşları (1980) gözlem yaptıkları toplantıların 6 dakika ile 72 dakika arasında sürdüğünü ve ortalama olarak 36 dakika sürmüş olduğunu belirtmiştir. Martin ve arkadaşları (2006) yaptığı çalışmada ise toplantıların 17 dakika ile 45 dakika arasında sürdüğünü ve ortalama olarak 31 dakika sürdüğünü gözlemiştir. Bu araştırma BEPGBT'larının süreleri olarak benzer aralıkta olması ilgili literatürü desteklemektedir. Bununla birlikte BEPGBT'larının süresi konusunda ailelerin katılımları için yeterli zaman sağlanması önemli görülmektedir (Cheatham vd., 2012; Fish, 2008). Bu bağlamda süre olarak araştırmalarda herhangi bir sınırlamanın gözlenememiş olması, süre olarak ailelere yeterli zamanın verilmiş olabileceğini göstermektedir.

BEPGBT'ları katılımcı gözlem verilerinin analizi sonucunda; toplantıların içeriği olarak, toplantı yönetimi, tanı ve yerleştirme, mevcut durumun tartışılması, eğitim öğretim hizmetlerinin planlanması ve diğer incelenmiştir. Bununla içeriğe dönük olarak anlık zaman örneklemesi kayıtlarından en çok rehberlik öğretmenlerinin konuştuğu ve ailelerin ise nispeten daha az konuştuğu görülmüştür. Toplantıların içeriğinde daha çok tanı ve yerleştirme süreci, mevcut durumun tartışılması gibi toplantıya kadar olan sürecin değerlendirilmesi şeklinde tartışmalar olduğu ve bununla birlikte ileriye dönük olarak sınırlı içeriğin olduğu ortaya çıkmıştır.

Toplantı açılışında daha çok rehber öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin toplantıları başlattıkları tespit edilmiştir. Öte yandan rehber öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin farklı şekillerde toplantıları açtıkları tespit edilmiştir. Rehber öğretmenler; katılımcıların karşılanması, toplantı öncesi yapılan çalışmalar ve toplantı hakkında bilgilendirme ile toplantıları açmışlar; okul yöneticilerinin başlattıkları toplantılarda ise toplantı amacı ve toplantı gündeminin okunmasının dikkat çekici bir sonuç olarak bulunmuştur. Ortaokul düzeyinde yapılan toplantılarda toplantı başlangıcı ile ilgili bilgilendirme katılımcıların tamamına yönelik olmuşken, ilkokullardaki toplantılarda aileye dönük bilgilendirmeler yapılmıştır. Ayrıca 3 toplantının başlangıcında ailelerin de katılımının alınacağına yönelik ifadeler ve aile katılımı ile ilgili gündem maddelerinin olduğu görülmüştür. Öte yandan

toplantı katılımcılarının tanıştırılması, gündem ile ilgili katılımcıların görüşlerinin alınması, toplantıda uyulması gereken kurallarla ilgili bir açıklama ise tespit edilememiştir. Toplantıda sürecinin yönetiminde ise daha çok rehberlik öğretmenlerinin faal olduğu görülmüştür. Rehberlik öğretmenleri toplantıları yönetirken; katılımcılara sorular sorarak, özetlemeler yaparak ve gündeme ilişkin hatırlatmalarda bulunarak toplantıları yürütmüşlerdir. Ayrıca ailelere yönelik de sorular sorarak aileleri toplantı içeriğine dahil ettikleri gözlenmiştir. BEPGBT'ları sırasında kayıt tutulmadığı gibi kayıtların tutulduğu toplantılar da olmuştur. Bu kayıtlar toplantıların kararlarının yazılması ve ilk kez kendisi hakkında BEPGBT'sı yapılan öğrencilere yönelik bilgilerinin doldurulması şeklinde kayıtlardır. BEPGBT'ları benzer şekillerde bitirildiği gibi toplantılar arasında farklı uygulamalar da gözlenmiştir. Bazı toplantılar alınan kararların imzalanması ile bitirilmiştir bazı toplantılar ise gündem maddeleri tartışıldıktan sonra doğrudan bitirilmiştir. BEPGBT'larının bitirilmesi ile ilgili olarak; kararların okunması ve görüşlerin alınması, geliştirilmiş veya güncellenmiş bir BEP'in ortaya konulması, tespit edilememiştir.

BEPGBT'larının yönetimi ile ilgili bulgular bazı görüşleri öne çıkarmıştır. Gözlem yapılan toplantılarının birbirinden farklı yönetimleri olduğu gibi birbiri ile benzer yönetim şekilleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte bu farklılıklar toplantıların yönetimlerinin yetersizliği konusunda ipucu vermiş bulunmaktadır. Bazı toplantılarda toplantı başlangıcından itibaren ailelerin görüşlerinin alınacağı belirtilmiş olsa da toplantı organizasyonunun tek yönlü bir iletişimi ortaya çıkardığı anlaşılmıştır. Bu konuda ailelerin yapmış oldukları katkılardan görülebileceği gibi daha çok mevcut durum ile ilgili bilgi alma amaçlı sorular sorularak aileler sürece katılmışlardır. Her ne kadar ailelerin içeriğe yönelik girdileri de alınmış olsa da bu katkıların sınırlı bir çerçevede kaldığı görülmüştür. Bununla birlikte ailelerin dahil edilmelerine yönelik girişimler ile ilgili bulgular değerlendirilirken gözlemci etkisinin de hesaba katılması gerekli görülebilir. Araştırma kapsamında katılımcılar belirlenirken araştırma hakkında tam bir bilgilendirme yapılmış olması ve bu bağlamda toplantı

sonrasında ailelerle görüşmeler yapılacağının da belirtilmesi, ailelerin katılımını sağlamaya yönelik girişimleri destekmiş olabilir.

Bray ve Russell (2016), özel eğitim öğretmenlerinin BEPGBT'larını yönetiminde başrol oynadıklarını ve diğer katılımcıların da toplantı katılımlarını organize ettiklerini bulmuştur. Martin vd. (2006) gözlem yaptıkları toplantılarda özel eğitim öğretmenlerinin tartışmalara hakim olduklarını ve süreci yönlendirdiklerini belirtmiştir. Bu çalışma da ilgili literatür ile benzerlikler göstermesi yanında farklılıklar da göstermektedir. İlgili literatürde BEPGBT'larında özel eğitim öğretmenlerinin etkin olduğu görülse de yapılan çalışmada rehberlik öğretmenlerinin etkin oldukları sonucuna ulaşılmıştır. İlgili literatür ile bu farklılığın nedeni olarak yasal farklılıklar gösterilebilir. Nitekim Türkiye'de kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının yapıldığı okullarda BEPGB içinde özel eğitim öğretmenleri bulunmamaktadır (ÖEHY, 2018, Madde 47). Yurt dışı çalışmalardaki özel eğitim öğretmenlerinin rolünün Türkiye'de rehberlik öğretmenleri tarafından gerçekleştirildiği söylenebilir. Yurt dışı araştırmalarda BEPGBT'larının yapısının fazlaca kurumsallaşmış olduğu ve yasal zorunlulukların doğrultusunda oluşmuş olan bu kurumsal BEPGBT'ları yapısının ailelerin katılımı konusunda engel teşkil ettiği ifade edilmiştir (Bray & Russell, 2016; Mueller & Buckey, 2014). Bu çalışma BEPGBT'larının yönetimini ele alan literatür ile farklılıklar göstermektedir. Bu durum Türkiye'deki BEPGBT'larının kurumsal bir yapıya kavuşmamış olduğu ile açıklanabilir. Bu doğrultuda yapılan BEPGBT'larının bireyselleştirilmiş veli toplantıları şeklinde yürütüldüğü söylenebilir.

BEPGBT'larının içeriğinin daha çok mevcut durumun tartışılması ile ilgili olduğu ileriye dönük karar alma konusunda ise içeriğin sınırlı olduğu görülmüştür. BEPGBT'larındaki konuşmalar ile ilgili bulgular ele alındığında tanı ve yerleştirme içeriği ile ilgili; tanı hakkında bilgi verme, yerleştirme ortamı, tanı ve yerleştirme sürecinin açıklanması ve tanı ve yerleştirmeye itiraz ile ilgili konuşmalar tespit edilmiştir. Bununla birlikte ailelerin tanı hakkında bilgi verme, yerleştirme ortamı ve tanı ve yerleştirme sürecinin açıklanması ile

ilgili içeriğe katkı yapmışlardır. Mevcut durumun tartışılması içeriği ile ilgili; daha çok öğrencinin mevcut durumu (akademik, davranış, sosyali iletişim, görme, işitme, bedensel özellikler), eğitim ortamının mevcut durumu ve öğrenciye sağlanan eğitim öğretim hizmetleri ile ilgili konuşmalar olmuştur. Bununla birlikte aileler de çocuklarının mevcut durumuna ilişkin katkılarının olduğu görülmüştür. Eğitim öğretim hizmetlerinin planlanması içeriği ile ilgili; BEP hazırlanması, destek eğitim odası hizmetlerinin planlanması, görev dağılımının yapılması, gelecek toplantıların planlanmasına ilişkin konuşmalar tespit edilmiştir. Öte yandan BEP hazırlanması ile ilgili yapılan planlamalara toplantı içerisinde; BEP hazırlanacak derslerin belirlenmesi ardından bireysel olarak ilgili öğretmenler tarafından hazırlanması şeklinde değinilmiştir. Bunun yanında ailelerin eğitim öğretim hizmetlerinin planlanması ile ilgili içeriğe sınırlı bir şekilde katkı yaptığı tespit edilmiştir. Diğer içeriği ile ilgili olarak ise; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi hizmetleri, sağlık ve gündem dışı ile ilgili konuşmalar olmuştur. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi ile ilgili içerikte okul ile öğrencinin devam ettiği özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi arasındaki iş birliği konuşulmasının yanında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezin hizmetlerinin içeriği ile ilgili konuşmalar olmuştur. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi hizmetlerinin okul tarafından sağlanan destek eğitim hizmetlerinin bir alternatifi olarak düşünüldüğü şeklinde yorum yapılmıştır. Sağlık ile ilgili konuşmalar ise bir toplantıda yoğun bir şekilde konuşulmuş; öğrencinin fiziksel özellikleri ve ailede başka özel gereksinimli bireylerin bulunmasının bu içeriğin oluşmasında etken olduğu şeklinde yorum yapılmıştır. Bununla birlikte özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi hizmetleri ve sağlık ile ilgili içeriğin oluşmasında ailelerden alınan bilgilerin tartışılması gözlenmiştir.

ÖEHY (2018) BEPGB'nin görevini ve oluşturacakları BEP'e yönelik bilgiler vermektedir. Yasaya göre BEPGB'nin koordinasyonu ile hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi gereken BEP'in içeriği şöyledir:

- Eğitim planında yer alan yıllık amaçlara ve kısa dönemli amaçlara,

- Sunulacak destek eğitim hizmetinin türüne, süresine ve hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağına,
- Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyallerine,
- Eğitim ortamına ilişkin düzenlemelere,
- Davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile olumlu davranış kazandırmaya yönelik uygulanacak yöntem ve tekniklere,
- Öğrencinin kişisel bilgilerine, yer verilir (ÖEHY, 2018, Madde 20).

Bu çalışmada BEPGBT'larının içeriği ile BEP'in içeriğini belirten yasal düzenleme karşılaştırıldığında farklılıklar olduğu görülmüştür. Destek eğitim odası düzenlemesi ve öğrenci bilgileri ile ilgili içeriğin yasa ile benzerlik gösterdiği görülse de diğer maddelere ilişkin içerik sınırlı görülmüştür. İlgili literatürdeki BEP geliştirme sürecini ele alan araştırmalar BEP'lerin birim tarafından geliştirilmediğini ve bunun yerine bireysel olarak geliştirdiğini öne sürmüştür (Kuyumcu, 2011, s. 85; Yaman, 2017, s. 82). Bu çalışma da ilgili literatür sonuçlarını desteklemektedir ve açıklık getirmektedir. Öğretmenler bireysel olarak BEP geliştirse de BEP geliştirme ile ilgili kararın BEPGBT'larında alındığı görülmüştür. Bu durumun nedeni olarak BEP'in BEPGB tarafından geliştirilmesinin benimsenmemiş olması gösterilebilir. Bir başka neden olarak ise BEPGB'lerinde ekip çalışması becerilerinin yetersiz olduğu gösterilebilir. Bir diğer durum ise BEP'lerin sınırlı olarak ele alınıyor olabileceği yönündedir. Nitekim ders planı olarak ele alınması da öğretmenlerin kendi uzmanlıkları ile kendi başlarına oluşturması gereken bir plan olarak görülmesine yol açabilmektedir. Destek eğitim odası ile ilgili içerik ise ek ders karşılığı yapılan bir görev olmasının yanında ÖGÖ'lerin eğitimleri konusunda önemli görülmesi ile ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Ailelerinin BEPGBT'ları Sürecine İlişkin Tecrübeleri

Ailelerin BEP toplantılarına katılımlarının çeşitlilik gösterdiği görülmüştür. Ailelerin BEPGBT'larında onaylama, bilgi verme (cevap verme), itiraz etme, soru sorma, istek ve önerilerini ifade etme şeklinde katılımlarının olduğu görülmüştür. Bununla birlikte

onaylama ve sorulan sorulara cevap vererek diğer katılımcılara bilgi verme şeklinde katılımlar daha yoğun bir şekilde gözlenmiştir. Ailelerin itiraz, soru sorma gibi katılımlar ise daha sınırlı bir şekilde gözlenmiş, bu ailelerin bilgi düzeyi ile ilgili dikkat çekici sonuçlar görülmüştür.

Ailelerin BEPGBT'larındaki katkıları toplantı katılımları konusunda birtakım görüşleri desteklemektedir. Ailelerin daha çok onaylama ve bilgi verme (cevap verme) şeklindeki katkılarının yoğunluğu ailelerin pasif katılımcılar olarak toplantılarda yer aldıkları konusunu güçlendirmektedir. Öte yandan diğer katılımcıların sordukları sorulara dönük katkıların varlığı aileyi de toplantıya dahil etme konusundaki çabalara dönük işaretler vermektedir. Katkıların içeriğiyle birlikte değerlendirildiğinde ise ailelerin katkılarının ileriye dönük olarak çocuklarının eğitim öğretimlerine yönelik değişiklikler konusunda sınırlı kaldığı ortaya çıkmıştır. Aileler istek ve önerilerini toplantılarda sınırlı şekilde ifade etseler de ailelerin istek ve önerilerine yönelik olumlu dönüşler almış oldukları görülmüştür. Bir diğer taraftan anlamlı katılım için ailelerin kendi görüşlerinin de toplantıya yansıtılması gerekli görülmektedir. Bu anlamda itiraz ederek ve sorular sorarak okul profesyonellerinden de kendi kaygılarına dönük olarak görüşlerinin alınması önemli olabilmektedir. Bu şekilde katkı yapan ailelerin BEP veya çocuklarının özellikleri konusunda sahip olduğu bilgileri toplantıya yansıtabildikleri görülmüştür. Diğer ailelerin ise herhangi bir eğitim alma durumunun tespit edilmemiş olması bu durumu kuvvetlendirmiştir.

Ailelerin BEPGBT'ları katkıları ile ilgili literatür karşılaştırılmıştır. Bray ve Russell (2016) çalışmasında ise ailelerin toplantılarda pasif roller oynadıklarını: söylenenleri dinlediklerini ve kabul ettiklerini ortak aile tepkisi olarak bulmuştur. Blackwell ve Rossetti (2014) ailelerin pasif katılımcılar olarak toplantılarda yer aldıklarını öne sürmüştür. Bu çalışma da ailelerin BEPGBT'ları katılımlarına ilişkin ilgili literatür sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Aileler deneyimlerini ifade ederken ailelerin daha çok bilgi alma şeklinde ifadeler kullandıkları görülmüştür. Toplantıda istek ve önerilerini dile getiren aileler yanında istek ve önerilerini dile getirme ile ilgili görüşlerini belirtmeyen aileler de vardır. Bununla birlikte istek ve önerilerini dile getirdiğini belirten aileler diğer katılımcıların bu istek ve önerileri olumlu karşıladığını ifade etmişlerdir. Aileler karar alma deneyimlerine ilişkin olarak ise birlikte verdikleri kararlarla ilgili ifadeler yanında kendileri dışında gelişen bir karar alma sürecini ifade eden ailelerin olduğu da görülmüştür. Ailelerin itiraz etme deneyimlerinin ise olmadığını ifade ettikleri görülmüştür. Ailelerin katıldıkları toplantılar ile ilgili görüşleri ise çocukları hakkında bilgi almak ve çocuklarının arkasında durmak şeklindeki görüşleri öne çıkarmıştır.

Ailelerin BEPGBT'ları deneyimleri ilgili literatür ile karşılaştırılmıştır. İlgili literatürde bazı araştırma sonuçları ailelerin BEPGBT'ları sırasında karar alma sürecine katılımlarının sınırlı olduğunu belirtmiştir (Fish, 2006; Toprak, 2018; Zeitlin & Curcic, 2014). Bu çalışmada da benzer bir şekilde ailelerin karar alma sürecine katılımlarının sınırlı olmasıyla ilgili literatür ile benzer ve farklı sonuçlar elde edilmiştir. Nitekim kendileri dışında bir karar alma sürecini ifade eden aileler ile ilgili sonuçlar ilgili literatürü desteklese de alınan kararlarda kendilerinin de yer aldığını ifade eden ailelerin sonuçları ilgili literatür ile farklılaşmaktadır. Öte yandan ilgili literatürde bazı araştırma sonuçlarının ailelerin BEPGBT'larında kendi düşüncelerini ifade edemediklerini rapor etmiştir (Hammond vd., 2008; Ruppar & Gaffney, 2011). Bu çalışma ilgili literatür ile benzerlik gösterdiği gibi farklılıklar da içermektedir. Ailelerin deneyimleri ile ilgili bulgulardan ailelerin toplantı sırasında kendilerini ifade ettiklerini belirtmiş olmalarının yanında bu katılımlarının sınırlı kaldığı ortaya çıkmıştır. Fish (2008) ailelerin toplantılarda katkılar yapabildiklerini ve diğer katılımcıların ailelerin katkılarına değer verdiklerini belirtmiştir. Bu çalışmada da ailelerin sınırlı deneyimlerinin okul profesyonelleri tarafından olumlu karşılandığı görülmüştür.

Ailelerin katıldıkları BEPGBT'ları ile ilgili duygu ve düşüncelerinin olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ailelerin katıldıkları BEPGBT'larına ilişkin algıları ilgili literatür ile karşılaştırılmıştır. Fish (2008) çalışmasında katılımcıların çoğunun katıldıkları toplantılar ile ilgili olumlu algılarını belirtmiştir. Esquivel vd. (2008) ailelerin katkılarının yeterli olmasa da süreçten memnun olduklarını belirtmiştir. Benzer bir sonuç Hammond vd. (2008) tarafından da belirtilmiş ve ailelerin toplantı sonucunda ortaya çıkan BEP'e inandıklarını ve sonuçtan memnun olduklarını ifade etmiştir. Bu çalışma da ilgili literatür sonuçları ile benzer sonuçlara ulaşmıştır. Bunun yanında ilgili literatürde olumsuz algıları belirten araştırmaları da görmek mümkündür. Kurth vd. (2019) ailelerin süreçten memnun olmadıklarını belirtmiştir. Zeitlin ve Curcic (2014) BEPGBT'larına katılmış olan ailelerin süreci ile ilgili olumsuz algılarını belirtmiş ve ailelerin bir duyarsızlaşma süreci şeklinde ifade ettiklerini belirtmiştir. Benzer şekilde Mueller ve Buckey (2014) araştırmaya katılan babaların BEPGBT'larını ezici, göz korkutucu, kafa karıştırıcı ve zorlayıcı bulduklarını belirtmiştir. Fish (2006) da ailelerin BEPGBT'ları deneyimlerinin tamamıyla olumsuz olduğunu belirtmiştir. Bu çalışma da olumsuz algılar belirten ilgili literatür ile farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Farklı olarak ailelerin olumlu görüşlerinin toplantı katkılarından ziyade çocukları hakkında toplantı yapılması kaynaklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak; ailelerin katıldıkları BEPGBT'larının ailelerin anlamlı katılımını çalışmaların yapılmadığı, toplantı işleyişinin birtakım eksiklikler barındırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ailelerin daha çok bilgi alarak toplantılarda yer aldıkları ve katıldıkları toplantılar ile ilgili duygu ve düşüncelerinin ise olumlu olduğu belirlenmiştir. Ailelerin olumlu algılarının çocukları hakkında toplantı yapılması ve bu sayede bilgi almalarından kaynaklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Uygulamaya yönelik olarak;

- BEPGBT'larının yürütülmesinde yapılacakları belirten bir yönerge ortaya konulabilir.
- Ailelerin toplantılara etkin katılımlarının sağlanması için BEP ve ailelerin hakları ve sorumlulukları ile ilgili aile eğitimleri yapılabilir.
- BEP ile ilgili okul profesyonellerini de kapsayacak şekilde eğitimler gerçekleştirilebilir ve BEPGBT'larına etkin katılımın sağlanması konusunda yapılacaklara dönük birim üyeleri bilgilendirilebilir.
- Birim üyelerinin BEPGBT'larına katılımları teşvik etmek için toplantı katılımları ek ders ücreti ile ücretlendirilebilir.

Araştırmalara yönelik olarak;

- Farklı şehirlerde ve farklı kademelerde ailelerin BEPGBT'ları tecrübeleri incelenebilir.
- Okul yöneticilerin, rehberlik öğretmenlerinin ve öğretmenlerin BEPGBT'ları tecrübeleri ele alınabileceği gibi birim üyelerinin tamamının tecrübeleri üzerinden veri toplanarak kapsamlı bir şekilde BEPGBT'ları incelenebilir.
- Yabancı uyruklu ailelerin BEPGBT'ları tecrübeleri ve çeviri hizmetleri açısından BEPGBT'ları incelenebilir.
- Öğrencilerin BEPGBT'larına katılımları incelenebilir.

KAYNAKLAR

Alkan Ersoy, Ö. (2019). Özel gereksinimi olan çocukların aileleri ile yapılan çalışmalar (5. Baskı). Z. F. Temel (Ed.), *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile eğitimi çalışmaları* (s. 405-439). Ankara: Anı.

Avcıoğlu, H. (2011). Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamaya ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 12*(1), 39-53. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000156

Avcıoğlu, H. (2012). Rehberlik ve Araştırma Merkez (RAM) müdürlerinin tanılama, yerleştirme-izleme, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) geliştirme ve kaynaştırma uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri,* 12(3), 2009-2031. http://www.idealonline.com.tr/IdealOnline/pdfViewer/index.xhtml?uId=1825&ioM=Paper&preview=true&isViewer=true#pagemode=bookmarks sayfasından erişilmiştir.

Ayanoğlu, Ç., & Gür Erdoğan, D. (2019). Okul yöneticilerinin özel gereksinimli öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) hazırlanması/uygulanması hakkındaki görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, *20*(4), 677-706. https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.531039

Bacon, J. K., & Causton-Theoharis, J. (2013). 'It should be teamwork': A critical investigation of school practices and parent advocacy in special education. *International Journal of Inclusive Education, 17*(7), 682-699. https://doi.org/10.1080/13603116.2012.708060

Balcı, A. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler* (10. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Birleşmiş Milletler (1948). *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf sayfasından erişilmiştir.

Birleşmiş Milletler (1989). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c073/tbmm19073049ss0017.pdf sayfasından erişilmiştir.

Blackwell, W. H., & Rossetti, Z. S. (2014). The development of individualized education programs: Where have we been and where should we go now?. *SAGE Open*, *4*(2), 1-15. https://doi.org/10.1177/2158244014530411

Bray, L. E., & Russell, J. L. (2016). Going off script: Structure and agency in individualized education program meetings. *American Journal of Education*, *122*(3), 367-398. https://doi.org/10.1086/685845

Cheatham, G. A., Hart, J. E., Malian, I., & McDonald, J. (2012). Six things to never say or hear during an IEP meeting: Educators as advocates for families. *Teaching Exceptional Children*, *44*(3), 50-57. https://doi.org/10.1177/004005991204400306

Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (3. Baskı) (S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Eğiten.

Çimen-Öztürk, C. (2009). *Eğitim uygulama okuluna devam eden zihinsel engelli öğrencilerin öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hakkında*

görüşlerinin belirlenmesi. (Yüksek lisans tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim okulu 1-5. sınıflarda kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri ve yöneticilerin görüşlerinin belirlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Dabkowski, D. M. (2004). Encouraging active parent participation in IEP team meetings. *Teaching Exceptional Children*, *36*(3), 34-39. https://doi.org/10.1177/004005990403600304

Diliberto, J. A., & Brewer, D. (2014). Six tips for successful IEP meetings. *Teaching Exceptional Children*, *47*(2), 128-135. https://doi.org/10.1177/0040059914553205

Esquivel, S. L., Ryan, C. S., & Bonner, M. (2008). Involved parents' perceptions of their experiences in school-based team meetings. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, *18*(3), 234-258. https://doi.org/10.1080/10474410802022589

Fish, W. W. (2006). Perceptions of parents of students with autism towards the IEP meeting: A case study of one family support group chapter. *Education*, *127*(1), 56-68. https://eric.ed.gov/?id=EJ765801 sayfasından erişilmiştir.

Fish, W. W. (2008). The IEP meeting: Perceptions of parents of students who receive special education services. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, *53*(1), 8-14. https://doi.org/10.3200/PSFL.53.1.8-14

Friend, M., & Bursuck, W. D. (2012). *Including students with special needs: A practical guide for classroom teachers* (6th ed). Upper Saddle River, New Jersey: Pearson.

Geltner, J. A., & Leibforth, T. N. (2008). Advocacy in the IEP process: Strengths-based school counseling in action. *Professional School Counseling, 12*(2), 162-165. https://doi.org/10.1177/2156759X0801200206

Glesne, C. (2014). *Nitel araştırmaya giriş* (3. Baskı) (A. Ersoy & P. Yalçınoğlu, Çev. Ed.). Ankara: Anı.

Goldstein, S., Strickland, B., Turnbull, A. P., & Curry, L. (1980). An observational analysis of the IEP conference. *Exceptional Children, 46*(4), 278-286. https://doi.org/10.1177/001440298004600407

Gürsel, O & Vuran, S. (2010). Değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programını geliştirme. İ. H. Diken (Ed.), *İlköğretimde kaynaştırma içinde* (s. 193 – 230). Ankara: Pegem Akademi.

Hammond, H., Ingalls, L., & Trussell, R. P. (2008). Family members' involvement in the initial individual education program (IEP) meeting and the IEP process: Perceptions and reactions. *International Journal about Parents in Education, 2*(1), 35-48. https://www.semanticscholar.org/paper/Family-Members%27-Involvement-in-the-Initial-Program-Hammond-Ingalls/6466ad9fb6fbae3e01d52869ef966d5f016134e1 sayfasından erişilmiştir.

İlik, Ş. Ş., & Konuk Er, R. (2019). Evaluating parent participation in individualized education programs by opinions of parents and teachers. *Journal of Education and Training Studies, 7*(2), 76-83. https://doi.org/doi:10.11114/jets.v7i23936

Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler* (32. Baskı). Ankara: Nobel.

Karasu, N. (2014). Guidance and research centers of Turkey: From the perspective of parents. *European Journal of Special Needs Education, 29*(3), 358-369. http://dx.doi.org/10.1080/08856257.2014.909176

Kargın, T. (2012). Özel gereksinimli öğrencilerin yerleştirilmesi ve BEP. G. Akçamete (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* içinde (s. 77-112). Ankara: Kök.

Kargın, T. (2014). Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama ve öğretimin bireyselleştirilmesi. İ. H. Diken (Ed.), *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* içinde (s. 59-86). Ankara: Pegem Akademi.

Kartal, S. (2018). *Toplantı yönetimi: Yöneticinin el kitabı* (2. Baskı). Ankara: Nobel.

Kirk, S., Gallagher, J. & Coleman, M. R. (2017). *Özel gereksinimli çocukların eğitimi* (14. Baskı) (S. Rakap & S. Kalkan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.

Kol, Ç. (2016). *Kaynaştırma ortamında bulunan işitme kayıplı öğrenci için bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme sürecinin incelenmesi: Bir eylem araştırması.* (Yüksek lisans tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Kurth, J. A., Love, H. & Pirtle, J. (2019). Parent perspectives of their involvement in IEP development for children with autism. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities, 35*(1), 36-46. https://doi.org/10.1177/1088357619842858

Kuru Habiboğlu, N. (2018). *İlkokullarda çalışan sınıf öğretmenlerinin ve rehber öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimine ilişkin görüşleri.* (Yüksek lisans tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Kuyumcu, Z. (2011). Bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) geliştirilmesi ve uygulanması sürecinde öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri. (Yüksek lisans tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Lo, L. (2008). Chinese families' level of participation and experiences in IEP meetings. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth, 53*(1), 21-27. https://doi.org/10.3200/PSFL.53.1.21-27

MacLeod, K., Causton, J. N., Radel, M., & Radel, P. (2017). Rethinking the Individualized Education Plan process: Voices from the other side of the table. *Disability & Society*, *32*(3), 381-400. https://doi.org/10.1080/09687599.2017.1294048

Martin, J. E., Van Dycke, J. L., Greene, B. A., Gardner, J. E., Christensen, W. R., Woods, L. L., & Lovett, D. L. (2006). Direct observation of teacher-directed IEP meetings: Establishing the need for student IEP meeting instruction. *Exceptional Children*, *72*(2), 187-200. https://doi.org/10.1177/001440290607200204

Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.

Milli Eğitim Bakanlığı (2014). *Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliği.* https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5 sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı (2019). *Milli Eğitim Bakanlığı eğitim kurulları ve zümreleri yönergesi*. https://ogm.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-egitim-kurullari-ve-zumreleri-yonergesinde-degisiklik-yapilmasina-dair-yonerge/icerik/796 sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı (t.y.). *Okullar ve diğer kurumlar: Aksaray/Merkez.* https://www.meb.gov.tr/baglantilar/okullar/?ILKODU=68&ILCEKODU=1 sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Temel Kanunu (1973). *T.C. Resmi Gazete*, 1739, 14 Haziran 1973.

Mueller, T. G., & Buckley, P. C. (2014). Fathers' experiences with the special education system: The overlooked voice. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, *39*(2), 119-135. https://doi.org/10.1177/1540796914544548

Özan, S. (2019). *Sınıf öğretmenleri ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı sürecine ilişkin deneyimleri.* (Yüksek lisans tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (1997). *T.C. Resmi Gazete,* 23011*, 6 Haziran 1997.*

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2000)*. T.C. Resmî Gazete,* 23937*, 18 Ocak 2000.*

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2006)*. T.C. Resmî Gazete,* 26184*, 31 Mayıs 2006.*

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2018)*. T.C. Resmî Gazete,* 30471*, 7 Temmuz 2018.*

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2004). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Yol haritası.* Ankara: MEB.

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2017). *Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları genelgesi.* http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/21112929_kaynastirma_genelge.pdf sayfasından erişilmiştir.

Özyürek, M. (2009). *Bireyselleştirilmiş eğitim programını geliştirme ve temelleri* (5. Baskı). Ankara: Kök.

Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (2. Baskı) (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.

Reiman, J. W., Beck, L., Coppola, T., & Engiles, A. (2010). Parents' experiences with the IEP process*:* Considerations for improving practice. *Center for Appropriate Dispute Resolution in Special Education (CADRE),* 1-6. https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED512611.pdf sayfasından erişilmiştir.

Rock, M. L. (2000). Parents as equal partners: Balancing the scales in IEP development. *Teaching Exceptional Children, 32*(6), 30-37. https://doi.org/10.1177/004005990003200604

Ruppar, A. L. & Gaffney, J. S. (2011). Individualized education program team decisions: A preliminary study of conversations, negotiations, and power. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, *36*(1-2), 11-22. https://doi.org/10.2511/rpsd.36.1-2.11

Salas, L. (2004). Individualized educational plan (IEP) meetings and Mexican American parents: Let's talk about it. *Journal of Latinos and Education, 3*(3), 181-192. https://doi.org/10.1207/s1532771xjle0303_4

Sardohan Yildirim, A. E., & Akçamete, G. (2018). Examination of views and suggestions about participation of families of children with special needs in individualised education programme. *Cypriot Journal of Educational Sciences, 13*(1), 274-283. https://doi.org/10.18844/cjes.v13i1.3367

Singh, S., & Keese, J. (2020). Applying systems-based thinking to build better IEP relationships: A case for relational coordination. *Support for Learning, 35*(3), 359-371. https://doi.org/10.1111/1467-9604.12315

Smith, T. E., Polloway, E. A., Patton, J. R., & Dowdy C. A. (2001). *Teaching students with special needs in inclusive settings.* (3rd Edition). Boston: Allyn and Bacon.

Spann, S. J., Kohler, F. W., & Soenksen, D. (2003). Examining parents' involvement in and perceptions of special education services: An interview with families in a parent support group. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, *18*(4), 228-237. https://doi.org/10.1177/10883576030180040401

Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2019). *Milli eğitim istatistikleri: Örgün eğitim.* http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/30102730_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2018_2019.pdf sayfasından erişilmiştir.

Şafak, P. (2012). Bireyselleştirilmiş eğitim programı. A. Ataman (Ed.), *Temel eğitim öğretmenleri için kaynaştırma uygulamaları ve özel eğitim içinde* (s. 83-100). Ankara: Vize.

Taşdemir, H. (2016). *Zihinsel engelli çocukların kaynaştırma eğitiminde karşılaştıkları sorunların ve aile gereksinimlerinin sosyal hizmet perspektifinden değerlendirilmesi.* (Yüksek lisans tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Toprak, Ö. F. (2018). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecine ilişkin ekip üyelerinin deneyimleri: Bir ortaokul örneği.* (Yüksek lisans tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Turnbull, A. P., Turnbull, H. R., Wehmeyer, M. L., & Shogren, K. A. (2013). *Exceptional lives: Special education in today's schools* (7th ed). Upper Saddle River, New Jersey: Pearson.

Underwood, K. (2010). Involving and engaging parents of children with IEPs. *Exceptionality Education International*, *20*(1), 18-36. https://ir.lib.uwo.ca/eei/vol20/iss1/3 sayfasından erişilmiştir.

Ünal, F. (2010). *Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflardaki, öğretmen, normal gelişim gösteren öğrenci ve engelli öğrenci velilerinin kaynaştırmaya yönelik tutumları.* (Yüksek lisans tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Varol, N. (2007). *Aile eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Kök.

Weishaar, P. M. (2010). Twelve ways to incorporate strengths-based planning into the IEP process. *The Clearing House*, *83*(6), 207-210. https://doi.org/10.1080/00098650903505381

Yaman, A. (2017). *Bireyselleştirilmiş eğitim programının geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi.* (Yüksek lisans tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Yazıcıoğlu, T. (2019). Rehberlik öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) biriminin işleyişine ilişkin görüşleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(5), 225-234. https://doi.org/10.18506/anemon.520753

Yener, C. (2019). *Kaynaştırma öğrencileri ile çalışma yapan uzmanlar arasındaki BEP sürecindeki iş birliğinin uzman ve aile görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi.* (Yüksek lisans tezi). https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (9. Baskı)*. Ankara: Seçkin.

Zeitlin, V. M., & Curcic, S. (2014). Parental voices on individualized education programs: 'Oh, IEP meeting tomorrow? Rum tonight!' *Disability & Society*, *29*(3), 373-387. https://doi.org/10.1080/09687599.2013.776493

EKLER

Ek 1. Araştırma İzni

T.C.
AKSARAY VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 85705372-44-E.22385122
Konu : Anket İzni

12/11/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 12.09.2017 tarih ve 2017/25 Nolu Genelgesi.

b)Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 31.10.2019 tarihli ve 80287700-302.08.01-E.36364 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazıda belirtildiği üzere ; Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Ana Bilim Dalı, Zihinsel Engellilerin Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Murat ASLAN; Doç.Dr.Necdet KARASU danışmanlığında yürüttüğü **"Kaynaştırma Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Yapılan Okullarda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirme Birimi Toplantılarının İşleyişinin ve Toplantıya Ailelerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları Toplantıları ile İlgili Görüşlerinin Belirlenmesi"** isimli tez çalışması ile ilgili olarak, İlimizde merkezdeki kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan İlkokullarda ve Ortaokullarda uygulama yapmak istemektedir.

Konu ile ilgili belgelerin ve anket sorularının incelenmesi neticesinde; Başvurunun Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu ilgi (a) da kayıtlı Genelgede belirtilen usul ve esaslara uygun olarak yapıldığı anlaşılmış olup;

"Kaynaştırma Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Yapılan Okullarda BEP Geliştirme Birimi Toplantılarının İşleyişinin ve Toplantıya Ailelerin BEP Toplantıları ile İlgili Görüşlerinin Belirlenmesi" isimli tez çalışması ile ilgili olarak, İlimizde merkezdeki kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan İlkokullarda ve Ortaokullarda uygulama yapma isteği; çalışmanın gönüllülük esasına dayandığı gözönünde bulundurularak: ilgi (a) Genelge esasları dahilinde; eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmamak, sorumluluk kurum müdürlerinde olmak, rapor sonuçlarının basılı ve dijital ortamda birer örneğini İl Millî Eğitim Müdürlüğümüze vermek ve uygulamanın 2019-2020 eğitim-öğretim yılı içerisinde tamamlanması koşuluyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Hacı Ömer KARTAL
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
12/11/2019
Mustafa TÜRKCAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Yeni Sanayi Mah. 2/E 90 Bul No:47 Ek Valilik 3 Nolu Hizmet Binası 68100-AKSARAY
Elektronik Ağ: http://aksaray.meb.gov.tr
e-posta: aksaraymem@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: H.YALÇIN
Tel: 0 (382) 213 68 40/130
Faks: 0 382 213 68 14

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 6a39-8e9a-3151-bfb1-4808 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 2. Araştırma Gönüllü Katılım Formu (Toplantı Katılımcısı)

Sayın katılımcı,

Bu araştırma, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Murat ASLAN tarafından Gazi Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Necdet Karasu danışmanlığında yürütülen "Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan okullarda BEP geliştirme birimi toplantılarının işleyişinin ve toplantıya katılan ailelerinin BEP toplantıları ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıdır. Çalışma, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) geliştirme birimi toplantılarının işleyişine odaklanmaktadır. Bu çalışma kapsamında, okulunuzda gerçekleştirilecek BEP geliştirme birimi toplantısında gözlemler yapılacaktır. Yapılacak gözlemin amacı, BEP geliştirme birimi toplantılarının işleyişini belirlemek ve bu konu ile ilgili yapılacak çalışmalara kaynak oluşturmaktır. Bu amaç doğrultusunda, yapılacak BEP geliştirme birimi toplantısında, bu birimin bir üyesi olduğunuz için bu araştırmaya dâhil olmanız istenmektedir. BEP geliştirme birimi toplantısı sürecinde toplantıya olan katkılarınız çalışmanın verilerini oluşturacaktır.

Öncelikle bilmeniz gereken bazı noktalar vardır. Çalışmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına bağlıdır. Gözlem süresince herhangi bir nedenle çalışmadan ayrılmak istediğinizi belirtirseniz sorgusuz biçimde çalışma durdurulacaktır. Toplantı sırasında toplanan verilerin tamamı gizli tutulacaktır. Bununla birlikte katkılarınız sadece bu araştırma için kullanılacaktır. Tüm analiz ve raporlama sürecinde katılımcıların gerçek isimleri kesinlikle gizli tutulacaktır. Toplantıya olan katkılarınızı diğer katılımcıların katkılarından ayırt edebilmek için isimleriniz yerine takma isimler ve kodlar (Anne1, Müdür1, Türkçe1, Sınıf Öğretmeni1 veya A1, Mü1, T1, S1 gibi) kullanılacaktır.

Son olarak gözlem verileri BEP geliştirme birimi toplantısı sonuna kadar toplanacaktır. Gözlem süresince araştırmacı tarafından toplantıya yönelik hiçbir müdahalede bulunulmayacaktır. BEP toplantısı ile ilgili katkılarınızı eksiksiz olarak kaydedebilmek için yapılan toplantı ses kaydı ile kayıt altına alınacaktır. Daha sonra bu kayıtlar şifreli bir ortamda güvenlik altına alınıp gizli tutulacak ve başka bir yerde kullanılmayacaktır.

Araştırma Gönüllü Katılım Formu (Toplantı Katılımcısı) (devamı)

- *1. sayfada yazan bilgilendirmeleri okudum ve Murat Aslan çalışma ile ilgili gerekli bilgilendirmeleri yaptı.*
- *BEP geliştirme birimi toplantısı sürecinde gözlem yoluyla veri toplanmasını ve toplantı sırasında ses kaydı yapılmasını kabul ediyorum.*
- *Bu çalışmaya gönüllü olarak katılıyorum ve çalışmadan ayrılmak istediğimde sorgusuz sualsiz bu isteğimin karşılanacağını biliyorum.*

Araştırmacı tarafından yapılan BEP geliştirme birimi toplantısında gözlem yapılmasını kabul ediyorum. ☐ Evet ☐ Hayır

Tarih:

İmza:

Adı Soyadı:

Görevi (Branşı):

Araştırmacı	**Tez Danışmanı**
Murat ASLAN	Doç. Dr. Necdet KARASU
Tel: 0(555) XXX XX XX	Tel: 0(312) XXX XX XX
E-Posta: XXXX@outlook.com	E-Posta: XXXX@gazi.edu.tr

Ek 3. Araştırma Gönüllü Katılım Formu (Aile)

Sayın veli,

Bu araştırma, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Murat ASLAN tarafından Gazi Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Necdet Karasu danışmanlığında yürütülen "Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan okullarda BEP geliştirme birimi toplantılarının işleyişinin ve toplantıya katılan ailelerinin BEP toplantıları ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasıdır. Bu çalışma kapsamında BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan velilerle görüşmeler yapılacaktır. Çalışma, özel gereksinimli öğrencilerin ailelerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) toplantılarına katılımlarına dair tecrübelerine odaklanmaktadır. Amacı, özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin BEP toplantılarına katılımları ile ilgili yapılacak çalışmalara kaynak oluşturmaktır. Bu amaç doğrultusunda 2019 – 2020 eğitim öğretim yılı içerisinde çocuğunuzun BEP geliştirme birimi toplantısına katıldığınız için bu araştırmaya dâhil olmanız istenmektedir. Katılmış olduğunuz BEP toplantısı ile ilgili görüşleriniz çalışmanın verilerini oluşturacaktır.

Öncelikle bilmeniz gereken bazı noktalar vardır. Çalışmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına bağlıdır. Görüşme esnasında herhangi bir nedenle çalışmadan ayrılmak istediğinizi belirtirseniz sorgusuz biçimde çalışma durdurulacaktır. Görüşmeler sırasında vereceğiniz yanıtların tamamı gizli tutulacaktır. Bununla birlikte yanıtlarınız sadece bu araştırma için kullanılacaktır. Tüm analiz ve raporlama sürecinde sizin ve çocuğunuzun gerçek isimleri kesinlikle gizli tutulacaktır. Görüşlerinizi diğer katılımcıların görüşlerinden ayırt edebilmek için isimleriniz yerine takma isimler ve kodlar (Anne1, Baba1 veya A1, B1 gibi) kullanılacaktır.

Son olarak görüşmemiz yaklaşık olarak 20 dakika sürecek olup verdiğiniz yanıtları eksiksiz olarak kaydedebilmek ve görüşmenin akışını bozmamak için görüşme ses kaydı ile kayıt altına alınacaktır. Daha sonra bu kayıtlar şifreli bir ortamda güvenlik altına alınıp gizli tutulacak ve başka bir yerde kullanılmayacaktır.

Araştırma Gönüllü Katılım Formu (Aile) **(devamı)**

- *Yukarda yazan bilgilendirmeleri okudum ve Murat Aslan çalışma ile ilgili gerekli bilgilendirmeleri yaptı.*
- *Benimle görüşme yapılmasını ve görüşme sırasında ses kaydı yapılmasını kabul ediyorum.*
- *Bu çalışmaya gönüllü olarak katılıyorum ve çalışmadan ayrılmak istediğimde sorgusuz sualsiz bu isteğimin karşılanacağını biliyorum.*

Benimle görüşme yapılmasını kabul ediyorum. ☐ Evet ☐ Hayır

Tarih:

İmza:

Adı Soyadı:

Araştırmacı	**Tez Danışmanı**
Murat ASLAN	Doç. Dr. Necdet KARASU
Tel: 0(555) XXX XX XX	Tel: 0(312) XXX XX XX
E-Posta: XXXX@outlook.com	E-Posta: XXXX@gazi.edu.tr

Ek 4. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Toplantısı Katılımcı Bilgi Formu

1. *Adınız Soyadınız*	
2. *Cinsiyetiniz*	( ) Kadın ( ) Erkek
3. *Branşınız*	
4. *Göreviniz*	
5. *Mesleki kıdeminiz*	
6. *Özel eğitim ile ilgili herhangi bir eğitim (hizmet içi eğitim, seminer, kurs) aldınız mı?*	( ) Evet ( ) Hayır
7. *Eğer aldıysanız almış olduğunuz bu eğitimin konusu neydi?*	( ) Eğitim almadım. ( ) Özel Eğitim ( ) Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları ( ) Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) ( ) *Diğer* _____
8. *Bu eğitimi nereden aldınız?*	

Ek 5. BEP Toplantısı Gözlem Formu

<table>
<tr><td rowspan="2">Gözlem Tarihi</td><td rowspan="2"></td><td>Başlama Saati</td><td></td></tr>
<tr><td>Bitiş Saati</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">1. Gözlem yapılan okul düzeyi</td><td colspan="2">☐ İlkokul
☐ Ortaokul</td></tr>
<tr><td colspan="4">2. Toplantı ortamının çizimi

<u>Toplantı ortamının betimlenmesi</u></td></tr>
<tr><td colspan="2">3. BEP toplantısına katılanlar</td><td>☐ Müdür (Mü)
☐ Müdür Yardımcısı (MY)
☐ Öğrenci Velisi (A, B, K..)
☐ Sınıf Öğretmeni (S)
☐ Rehberlik (R)
☐ Özel Eğitim Öğrt. (Ö)
☐ Türkçe (T)
☐ Matematik (M)
☐ Fen Bilimleri (F)
☐ Sosyal Bilgiler (SB)
☐ İngilizce (İ)</td><td>☐ Görsel Sanatlar (G)
☐ Müzik (MZ)
☐ Beden Eğitimi (BE)
☐ Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (D)
☐ Bilişim Teknolojileri (BT)
☐ Teknoloji ve tasarım (TT)
☐ Okul Öncesi (OÖ)
☐ (…….)
☐ (…….)</td></tr>
<tr><td colspan="4">4. BEP Toplantısı Öncesi Saha Notları</td></tr>
</table>

KİM?	NE KATKI YAPTI?	GÖZLEMCİ YORUMLARI
BEP Toplantısı Sonrası Saha Notları		

Gözlem Zaman Örneklemesi

Gözlem sürecinin ses kaydı dinlenilerek doldurulacaktır. Her 10 saniyelik süre sonunda konuşan katılımcının kısaltması ilgili kutucuğa işaretlenerek doldurulacaktır.

10’’	20’’	30’’	40’’	50’’	60’’	
						1’
						2’
						3’
						4’
						5’
						6’
						7’
						8’
						9’
						10’

Ek 6. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Ailelerinin Katıldıkları BEP Toplantılarına İlişkin Görüşme Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU (AİLE)

İsterseniz sizinle ilgili sorularla başlayalım. Bana biraz kendinizden bahseder misiniz?

1. Çocuğa (…….) yakınlık durumunuz nedir?

( ) Anne

( ) Baba

( ) Kardeş

( ) Büyükanne

( ) Büyükbaba

( ) Yasal koruyucu

2. Kaç yaşındasınız?

_____

3. Mesleğiniz nedir?

_____

4. Öğrenim durumunuz nedir?

( ) Okuryazar

( ) İlköğretim (İlkokul – Ortaokul)

( ) Lise

( ) Lisans

( ) Yüksek Lisans – Doktora

5. Daha önce özel eğitim ile ilgili bir eğitim aldınız mı?

( ) Evet

( ) Hayır (*8. Soruyla devam edin)*

6. Almış olduğunuz bu eğitimin konusunu neydi?

( ) Engel türleri ve özellikleri

( ) Yasalar, haklar ve sorumluluklar

( ) Davranış kontrolü

( ) Beceri öğretimi

( ) Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı ( ) *Diğer*_____

7. Bu eğitimi nereden aldınız? (**Alternatif:** Bu eğitimi size kim/hangi kurum verdi?)

_____

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU (ÇOCUK)

(……..) ile ilgili sorularla devam edelim. Bana (…….)'dan bahseder misiniz?

8. (……..) kaçıncı sınıfa devam ediyor?

( ) 1. Sınıf ( ) 2. Sınıf ( ) 3. Sınıf ( ) 4. Sınıf

( ) 5. Sınıf ( ) 6. Sınıf ( ) 7. Sınıf ( ) 8. Sınıf

9. (……..) için Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde (RAM) konulan tanı nedir?

( ) Zihinsel engel (_____)

( ) Görme engeli

( ) İşitme engeli

( ) Otizm (_____)

( ) Bedensel engel

( ) Özel yetenek

( ) *Diğer*_____

10. (……..) ne zamandan beri tam zamanlı kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitime devam ediyor?

( ) Ana sınıfı ( ) 1. Sınıf ( ) 2. Sınıf ( ) 3. Sınıf ( ) 4. Sınıf

( ) 5. Sınıf ( ) 6. Sınıf ( ) 7. Sınıf ( ) 8. Sınıf

11. (…….) okul öncesi eğitim aldı mı?

_____

BEP TOPLANTI KATILIMINA İLİŞKİN SORULAR

Şimdi ise katılmış olduğunuz BEP toplantısı ile ilgili sorular sormak istiyorum. Müsaadenizle, BEP toplantısına katılmanızdan önceki zamana dönerek başlayalım.

12. İlk önce katıldığınız BEP toplantısına nasıl dahil edildiğinizi öğrenmek istiyorum. (…….)'nın BEP toplantısından nasıl haberdar oldunuz?

a. Kim size haber verdi?

b. Size toplantı öncesinde, toplantı ile ilgili ne tür bilgiler verildi?

c. Toplantı ile ilgili olarak sizden neler istendi?

Şimdi toplantı gününe gelelim. Soracağım soruları bu sene katılmış olduğunuz BEP toplantısını düşünerek cevaplar mısınız?

13. Bana katılmış olduğunuz BEP toplantısını anlatır mısınız?

ALTERNATİF:

"*Bu toplantıda sizin yanınızda olsaydım nelerin olduğunu görürdüm?*"

a. Toplantı ne zaman yapıldı?

b. Toplantıda kimler vardı?

ALTERNATİF:

"*Toplantıya kimler katıldı?*"

c. Toplantı için çocuğunuzun okuluna gittiğinizde diğer katılımcılar tarafından nasıl karşılandınız?

d. Katıldığınız bu toplantının amacı size tanıtıldı mı? Tanıtıldıysa amaç neydi?

e. Toplantıda kimler neler konuştu?

ALTERNATİF:

b maddesi ile ilişki kurarak; "*Toplantıda ……(müdür, sınıf öğretmeni vb.) neler konuştu?"*

f. Toplantıda ne kararlar alındı?

g. Toplantıda alınan kararlar nasıl alındı?

BEP toplantısına nasıl dâhil edildiğiniz ve toplantının nasıl gerçekleştirildiği ile ilgili sorulara yanıt verdiniz. Şimdi soracağım sorular ise daha çok toplantıda sizin rolünüz ile ilgili. Bu bağlamda BEP toplantısına olan katkılarınız ve itirazlarınızdan bahsetmenizi istiyorum. İlk önce toplantıya olan katkılarınız ile başlayalım.

14. Toplantıda sizin katkılarınız neler oldu?

ALTERNATİF

A. *Bu toplantıda sizin desteğiniz neler oldu?*

B. *Toplantıda, okul personeline ek olarak siz neler yaptınız?*

C. *'13e.' Maddesinin özeti. Peki, siz toplantıda neler konuştunuz?*

14.1. Bu katkılarınız sonucunda ne tür tepkiler aldınız?

ALTERNATİF

"*Bu katkılarınız diğer katılımcılar tarafından nasıl karşılandı*?"

14.2. Yaptığınız katkılarınız ile ilgili ne kararlar çıktı?

15. Toplantıda herhangi bir itirazınız oldu mu? Olduysa neler?

ALTERNATİF

A. *Toplantı süresince veya toplantı sonucuna yönelik bir itirazınız oldu mu? Olduysa neler?*

B. *Toplantıda reddettiğiniz şeyler oldu mu? Neler?*

C. *Toplantıda karşı çıktığınız şeyler oldu mu? Neler?*

D. *Toplantıda anlaşmazlık yaşadınız mı? Neler?*

E. *Toplantıda konuşulanlara karşı bir itirazınız oldu mu? Neler?*

15.1. Bu itirazlarınız sonucunda ne tür tepkiler aldınız?

ALTERNATİF

A. *Bu itirazlarınız diğer katılımcılar tarafında nasıl karşılandı?*

B. *Toplantıda karşı çıktığınız şeylere karşı ne tepki aldınız?*

15.2. Peki bu itirazlarınız sonucunda nasıl bir karar çıktı?

16. Bu toplantıda size ne görev verildi? Açıklar mısınız?

ALTERNATİF

A. *BEP uygulama süreci için, toplantıda sizden neleri yapmanız istendi?*

17. Sizin toplantıya katılmış olmanızın toplantıya nasıl bir etkisi oldu? Açıklar mısınız?

ALTERNATİF

A. *Toplantıya katılımınızın nasıl bir etki oluşturduğunu düşünüyorsunuz?*

18. Toplantı sürecinin tamamını düşündüğünüzde katıldığınız BEP toplantısı hakkında (toplantı atmosferi, kararların alınma şekli, sizin ve çocuğunuzun gördüğü değer vs.) neler hissediyorsunuz?

Kapanış Sorusu: Sorularım burada bitti, katıldığınız BEP toplantısı ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Ek 7. Örnek Kodlama Sayfaları

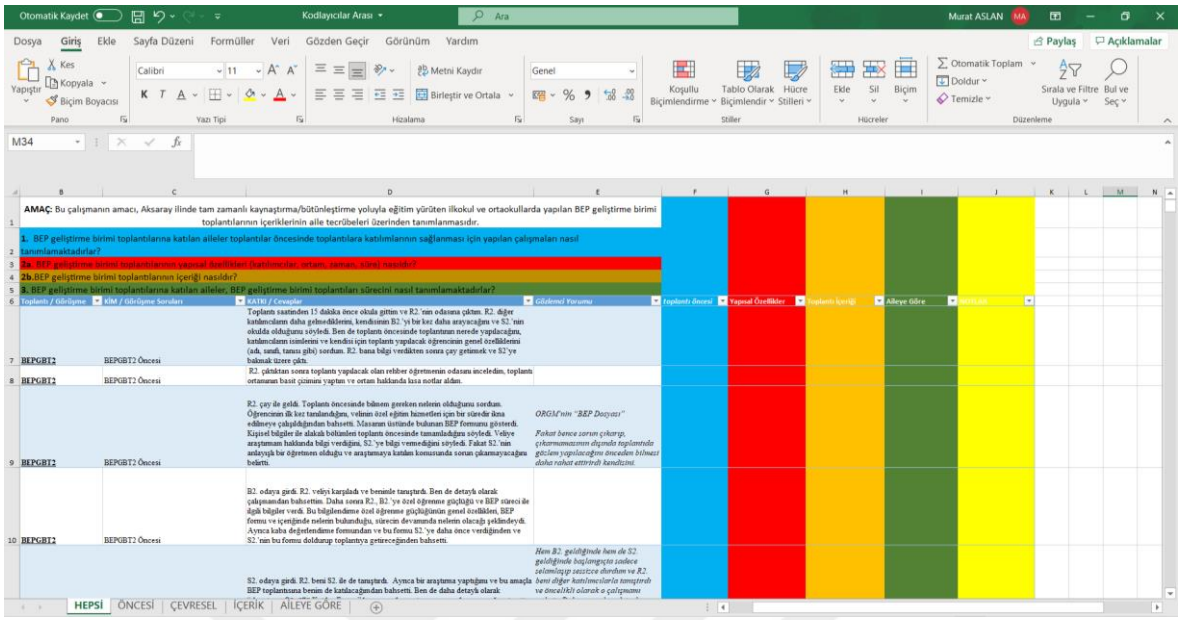

AMAÇ: Bu çalışmanın amacı, Aksaray ilinde tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yürüten ilkokul ve ortaokullarda yapılan BEP geliştirme birimi toplantılarının içeriklerinin aile tecrübeleri üzerinden tanımlanmasıdır.

1. BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan aileler toplantılar öncesinde toplantılara katılımlarının sağlanması için yapılan çalışmaları nasıl tanımlamaktadırlar?
2a. BEP geliştirme birimi toplantılarının yapısal özellikleri (katılımcılar, ortam, zaman, süre) nasıldır?
2b. BEP geliştirme birimi toplantılarının içeriği nasıldır?
3. BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan aileler, BEP geliştirme birimi toplantıları sürecini nasıl tanımlamaktadırlar?

Toplantı / Görüşme	KİM / Görüşme Soruları	KATKI / Cevaplar	Gözlemci Yorumu	toplantı öncesi	Yapısal Özellikler	Toplantı İçeriği	Aileye Göre	NOTLAR
BEPGBT2	BEPGBT2 Öncesi	Toplantı saatinden 15 dakika önce okula gittim ve R2.'nin odasına çıktım. R2. diğer katılımcıların daha gelmediklerini, kendisinin B2.'yi bir kez daha arayacağını ve S2.'nin okuldu olduğunu söyledi. Ben de toplantı öncesinde toplantının nerede yapılacağını, katılımcıların isimlerini ve kendisi için toplantı yapılacak öğrencinin genel özelliklerini (adı, sınıfı, tanısı gibi) sordum. R2. bana bilgi verdikten sonra çay getirmek ve S2'ye bulmak üzere çıktı.						
BEPGBT2	BEPGBT2 Öncesi	R2. çıktıktan sonra toplantı yapılacak olan rehber öğretmenin odasını inceledim, toplantı ortamının basit çizimini yaptım ve ortam hakkında kısa notlar aldım.						
BEPGBT2	BEPGBT2 Öncesi	R2. çay'ile geldi. Toplantı öncesinde bilmem gereken nelerin olduğunu sordum. Öğrencinin ilk kez tanılandığını, velinin özel eğitim hizmetleri için bir süredir ikna edilmeye çalışıldığından bahsetti. Masanın üstünde bulunan BEP formunu gösterdi. Kişisel bilgiler ile alakalı bölümleri toplantı öncesinde tamamladığını söyledi. Veliye araştırmanın hakkında bilgi verdiğini, S2.'ye bilgi vermediğini söyledi. Fakat S2.'nin ardayışlı bir öğretmen olduğu ve araştırmaya katılım konusunda sorun çıkarmayacağını belirtti.	*ORGM'nin "BEP Dosyası"* *Fakat bence zorun çıkarıp, çıkarmamasının dışında toplantıda gözlem yapılacağını önceden bilmesi daha rahat ettirirdi kendilizini.*					
BEPGBT2	BEPGBT2 Öncesi	B2. odaya girdi. R2. veliyi karşıladı ve beninle tanıştırdı. Ben de detaylı olarak çalışmamdan bahsettim. Daha sonra R2., B2.'ye özel öğrenme güçlüğü ve BEP süreci ile ilgili bilgiler verdi. Bu bilgilendirme özel öğrenme güçlüğünün genel özelliklerdi, BEP formu ve içeriğinde nelerin bulunduğu, sürecin devamında nelerin olacağı şeklindeydi. Ayrıca kaba değerlendirme formundan ve bu formu S2.'ye daha önce verdiğinden ve S2.'nin bu formu doldurup toplantıya getireceğinden bahsetti.						
		S2. odaya girdi. R2. beni S2. ile de tanıştırdı. Ayrıca bir araştırma yaptığımı ve bu amaçla BEP toplantısına benim de katılacağımdan bahsetti. Ben de daha detaylı olarak	*Hem B2. geldiğinde hem de S2. geldiğinde başlangıçta sadece selamlaştı sözücü durdum ve R2. beni diğer katılımcılarla tanıştırdı ve öncelikli olarak o çalışmamı*					

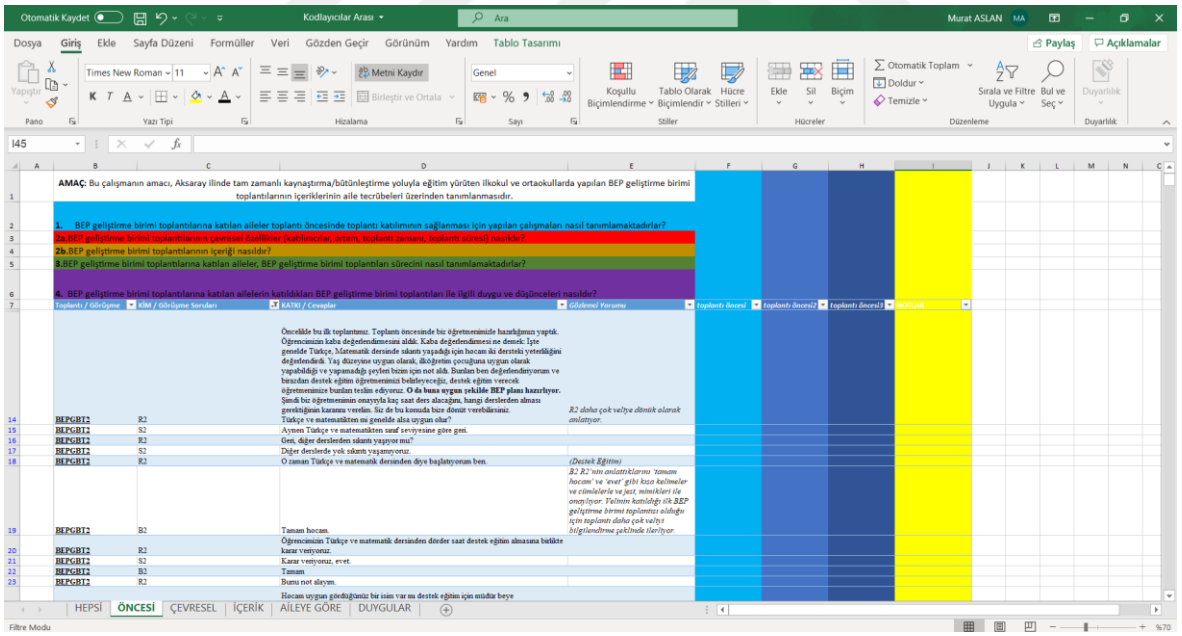

AMAÇ: Bu çalışmanın amacı, Aksaray ilinde tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yürüten ilkokul ve ortaokullarda yapılan BEP geliştirme birimi toplantılarının içeriklerinin aile tecrübeleri üzerinden tanımlanmasıdır.

1. BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan aileler toplantı öncesinde toplantı katılımının sağlanması için yapılan çalışmaları nasıl tanımlamaktadırlar?
2a.BEP geliştirme birimi toplantılarının çevresel özellikler (katılımcılar, ortam, toplantı zamanı, toplantı süresi) nasıldır?
2b.BEP geliştirme birimi toplantılarının içeriği nasıldır?
3.BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan aileler, BEP geliştirme birimi toplantıları sürecini nasıl tanımlamaktadırlar?
4. BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan ailelerin katıldıkları BEP geliştirme birimi toplantıları ile ilgili duygu ve düşünceleri nasıldır?

Toplantı / Görüşme	KİM / Görüşme Soruları	KATKI / Cevaplar	Gözlemci Yorumu	toplantı öncesi	toplantı öncesi2	toplantı öncesi3	NOTLAR
BEPGBT2	R2	Öncelikle bu ilk toplantımız. Toplantı öncesinde biz öğretmenimizle hazırlığımızı yaptık. Öğrencimizin kaba değerlendirmesini aldık. Kaba değerlendirmesi ne demek: İşte genelde Türkçe, Matematik dersinde sıkıntı yaşadığı için hocası iki derstekı yetersiklğini değerlendirdi. Yaş düzeyine uygun olarak, ilköğretim çocuğuna uygun olarak yapabildiğiş ve yapamadığı şeyleri bizim için not aldı. Bunları ben değerlendiriyorum ve birazdan destek eğitim öğretmeninisi belirleyeceğiz, destek eğitim verecek öğretmenimize bundan teslim ediyoruz. O da buna uygun şekilde BEP planı hazırlıyor. Şimdi biz öğretmeninin onayıyla kaç saat ders alacağını, hangi derslerden alınası gerektiğinan kararını veretan. Siz de bu konuda bize dönüt verebilirsiniz. Türkçe ve matematikten mi genelde alsa uygun olur?	*R2 daha çok veliye dönük olarak anlatıyor.*				
BEPGBT2	S2	Aynen Türkçe ve matematikten sınıf seviyesine göre geri.					
BEPGBT2	R2	Geri, diğer derslerden sıkıntı yaşıyor mu?					
BEPGBT2	S2	Diğer derslerde yok sıkıntı yaşamıyoruz.					
BEPGBT2	R2	O zaman Türkçe ve matematik dersinden diye başlatıyorum ben.	*(Destek Eğitim)*				
BEPGBT2	B2	Tamam hocam.	*B2 R2'nin anlattıklarını 'tamam hocam' ve 'evet' gibi kısa kelimeler ve cümlelerle ve jest, mimikleri ile onaylıyor. Velinin katılığı ile BEP geliştirme birimi toplantısı olduğu için toplantı daha çok veliyi bilgilendirme şeklinde ilerliyor.*				
BEPGBT2	R2	Öğrencimizin Türkçe ve matematik dersinden dönder saat destek eğitim almasına birlikte karar veriyoruz.					
BEPGBT2	S2	Karar veriyoruz, evet.					
BEPGBT2	B2	Tamam					
BEPGBT2	R2	Bunu not alayım.					
		Hocam uygun gördüğünüz bir isim var mı destek eğitim için müdür beye					

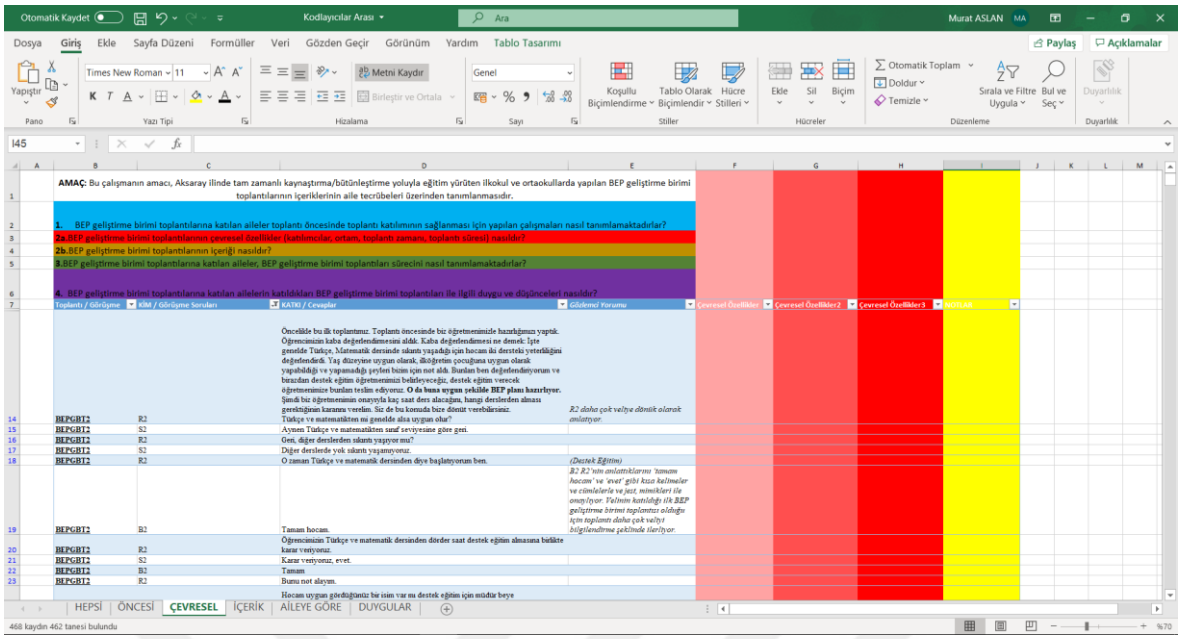

AMAÇ: Bu çalışmanın amacı, Aksaray ilinde tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yürüten ilkokul ve ortaokullarda yapılan BEP geliştirme birimi toplantılarının içeriklerinin aile tecrübeleri üzerinden tanımlanmasıdır.

1. BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan aileler toplantı öncesinde toplantı katılımının sağlanması için yapılan çalışmaları nasıl tanımlamaktadırlar?
2a.BEP geliştirme birimi toplantılarının çevresel özellikler (katılımcılar, ortam, toplantı zamanı, toplantı süresi) nasıldır?
2b.BEP geliştirme birimi toplantılarının içeriği nasıldır?
3.BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan aileler, BEP geliştirme birimi toplantıları sürecini nasıl tanımlamaktadırlar?
4. BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan ailelerin katıldıkları BEP geliştirme birimi toplantıları ile ilgili duygu ve düşünceleri nasıldır?

Toplantı / Görüşme	KİM / Görüşme Soruları	KATKI / Cevaplar	Gözlemci Yorumu	Çevresel Özellikler	Çevresel Özellikler2	Çevresel Özellikler3	NOTLAR
		Öncelikle bu ilk toplantımız. Toplantı öncesinde biz öğretmenimizde hazırlığımızı yaptık. Öğrencimizin kaba değerlendirmesini aldık. Kaba değerlendirmesi ne demek: İşte genelde Türkçe, Matematik dersinde sıkıntı yaşadığı için hocam ikli destekti yeterliğini değerlendirdi. Yaş düzeyine uygun olarak; ilköğretim çocuğuna uygun olarak yapabildiği ve yapamadığı şeyleri bizim için not aldı. Bundan ben değerlendiriyorum ve bırakdım destek eğitim öğretmenimizi bekliyorsunuz, destek eğitim verecek öğretmenimize bunları teslim ediyoruz. O da buna uygun şekilde BEP planı hazırlıyor. Şimdi biz öğretmenimin onayıyla kaç saat ders alacağını, hangi derslerden alması gerektiğinin kararını veriyor. Siz de bu konuda bize dönüt verebilirsiniz.	R2 daha çok veliye dönük olarak anlatıyor.				
BEPGBT2	R2	Türkçe ve matematikten mi genelde alsa uygun olur?					
BEPGBT2	S2	Aynen Türkçe ve matematikten sınıf seviyesine göre geri.					
BEPGBT2	R2	Geri, diğer derslerden sıkıntı yaşıyor mu?					
BEPGBT2	S2	Diğer derslerde yok sıkıntı yaşamıyoruz.					
BEPGBT2	R2	O zaman Türkçe ve matematik dersinden diye başlatıyorum ben.	(Destek Eğitim)				
BEPGBT2	B2	Tamam hocam.	B2 R2'nin anlattıklarını 'tamam hocam' ve 'evet' gibi kısa kelimeler ve cümlelerle ve jest mimikleri ile onaylıyor. Velinin katıldığı ilk BEP geliştirme birimi toplantısı olduğu için toplantı daha çok veliyi bilgilendirme şeklinde ilerliyor.				
BEPGBT2	R2	Öğrencimizin Türkçe ve matematik dersinden dörder saat destek eğitim almasına birlikte karar veriyorsu.					
BEPGBT2	S2	Karar veriyoruz, evet.					
BEPGBT2	B2	Tamam					
BEPGBT2	R2	Bunu not alayım.					
		Hocam uygun gördüğünüz bir isim var mı destek eğitim için müdür beye					

HEPSİ | ÖNCESİ | ÇEVRESEL | İÇERİK | AİLEYE GÖRE | DUYGULAR

468 kaydın 462 tanesi bulundu

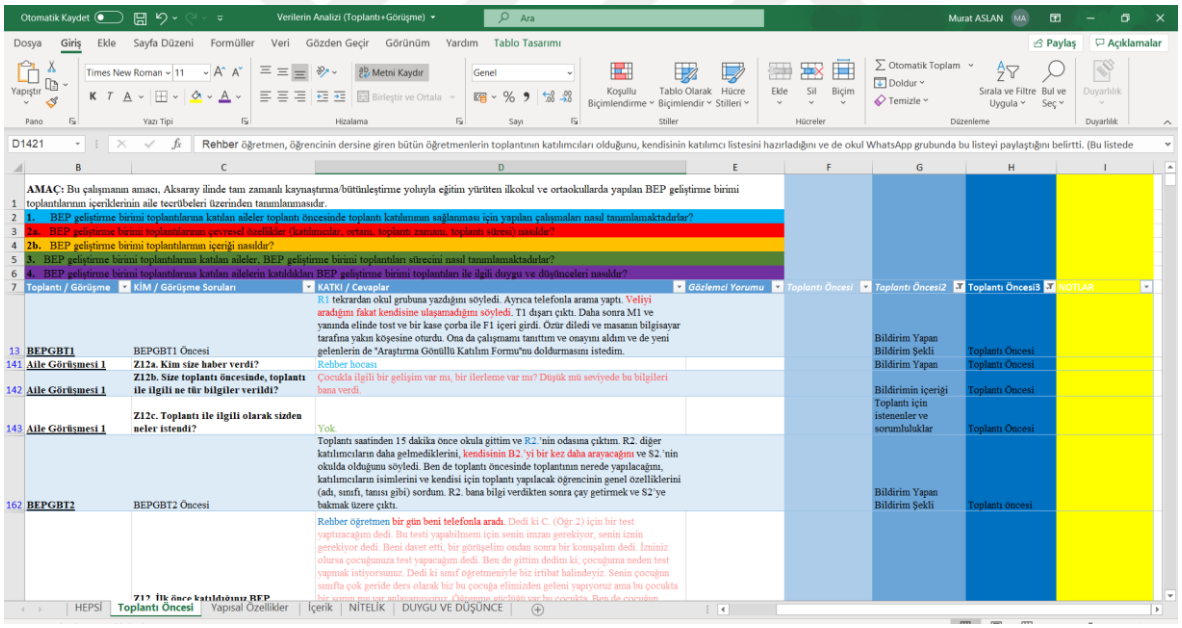

AMAÇ: Bu çalışmanın amacı, Aksaray ilinde tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yürüten ilkokul ve ortaokullarda yapılan BEP geliştirme birimi toplantılarının içeriklerinin aile tecrübeleri üzerinden tanımlanmasıdır.

1. BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan aileler toplantı öncesinde toplantı katılımının sağlanması için yapılan çalışmaları nasıl tanımlamaktadırlar?
2a. BEP geliştirme birimi toplantılarının çevresel özellikler (katılımcılar, ortam, toplantı zamanı, toplantı süresi) nasıldır?
2b. BEP geliştirme birimi toplantılarının içeriği nasıldır?
3. BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan aileler, BEP geliştirme birimi toplantıları sürecini nasıl tanımlamaktadırlar?
4. BEP geliştirme birimi toplantılarına katılan ailelerin katıldıkları BEP geliştirme birimi toplantıları ile ilgili duygu ve düşünceleri nasıldır?

Toplantı / Görüşme	KİM / Görüşme Soruları	KATKI / Cevaplar	Gözlemci Yorumu	Toplantı Öncesi	Toplantı Öncesi2	Toplantı Öncesi3	NOTLAR
BEPGBT1	BEPGBT1 Öncesi	R1 tekrardan okul grubuna yazdığını söyledi. Ayrıca telefonla arama yaptı. Veliyi aradığını fakat kendisine ulaşamadığını söyledi. T1 dışarı çıktı. Daha sonra M1 ve yanında elinde test ve bir kase çorba ile F1 içeri girdi. Özür diledi ve masanın bilgisayar tarafına yakın köşesine oturdu. Ona da çalışmamı tanıttım ve onayını aldım ve de yeni gelenlerin de "Araştırma Gönüllü Katılım Formu"nu doldurmasını istedim.			Bildirim Yapan Bildirim Şekli	Toplantı Öncesi	
Aile Görüşmesi 1	Z12a. Kim size haber verdi?	Rehber hocası			Bildirim Yapan	Toplantı Öncesi	
Aile Görüşmesi 1	Z12b. Size toplantı öncesinde, toplantı ile ilgili ne tür bilgiler verildi?	Çocukla ilgili bir gelişim var mı, bir ilerleme var mı? Düşük mü seviyede bu bilgileri bana verdi.			Bildirimin içeriği	Toplantı Öncesi	
Aile Görüşmesi 1	Z12c. Toplantı ile ilgili olarak sizden neler istendi?	Yok.			Toplantı için istenenler ve sorumluluklar	Toplantı Öncesi	
BEPGBT2	BEPGBT2 Öncesi	Toplantı saatinden 15 dakika önce okula gittim ve R2 'nin odasına çıktım. R2. diğer katılımcıların daha gelmediklerini, kendisinin B2 'yi bir kez daha arayacağını ve S2 'nin okulda olduğunu söyledi. Ben de toplantı öncesinde toplantının nerede yapılacağını, katılımcıların isimlerini ve kendisi için toplantı yapılacak öğrencinin genel özelliklerini (adı, sınıfı, tanısı gibi) sordum. R2. bana bilgi verdikten sonra çay getirmek ve S2'ye bakmak üzere çıktı.			Bildirim Yapan Bildirim Şekli	Toplantı öncesi	
	Z12. İlk önce katıldığınız BEP	Rehber öğretmen bir gün beni telefonla aradı. Dedi ki C. (Öğr.2) için bir test yaptıracağım dedi. Bu testi yapabilmem için senin imzan gerekiyor, senin izin gerekiyor dedi. Beni davet etti, bir görüşelim ondan sonra bir konuşalım dedi. İzminiz olursa çocuğunuza test yapacağım dedi. Ben de gittim dedim ki, çocuğuma neden test yapmak istiyorsunuz. Dedi ki sınıf öğretmeniyle biz irtibat halindeyiz. Senin çocuğun sınıfta çok geride ders olarak biz bu çocuğa elimizden geleni yapıyoruz ama bu çocukta bir sorun mu var anlayamıyoruz. Öğrenme güçlüğün var bu çocukta. Ben de çocuğun					

HEPSİ | Toplantı Öncesi | Yapısal Özellikler | İçerik | NİTELİK | DUYGU VE DÜŞÜNCE

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...